

34882, V, C, F, 10

SLOVENSKO GLEDALIŠČE.

ZGODOVINA GLEDALIŠKIH PREDSTAV IN DRAMATIČNE
KNJIŽEVNOSTI SLOVENSKE.

S ČETIRIMI SLIKAMI.

SPISAL

ANTON TRSTENJAK.

IZDALO IN ZALOŽILO

DRAMATIČNO DRUŠTVO V LJUBLJANI.

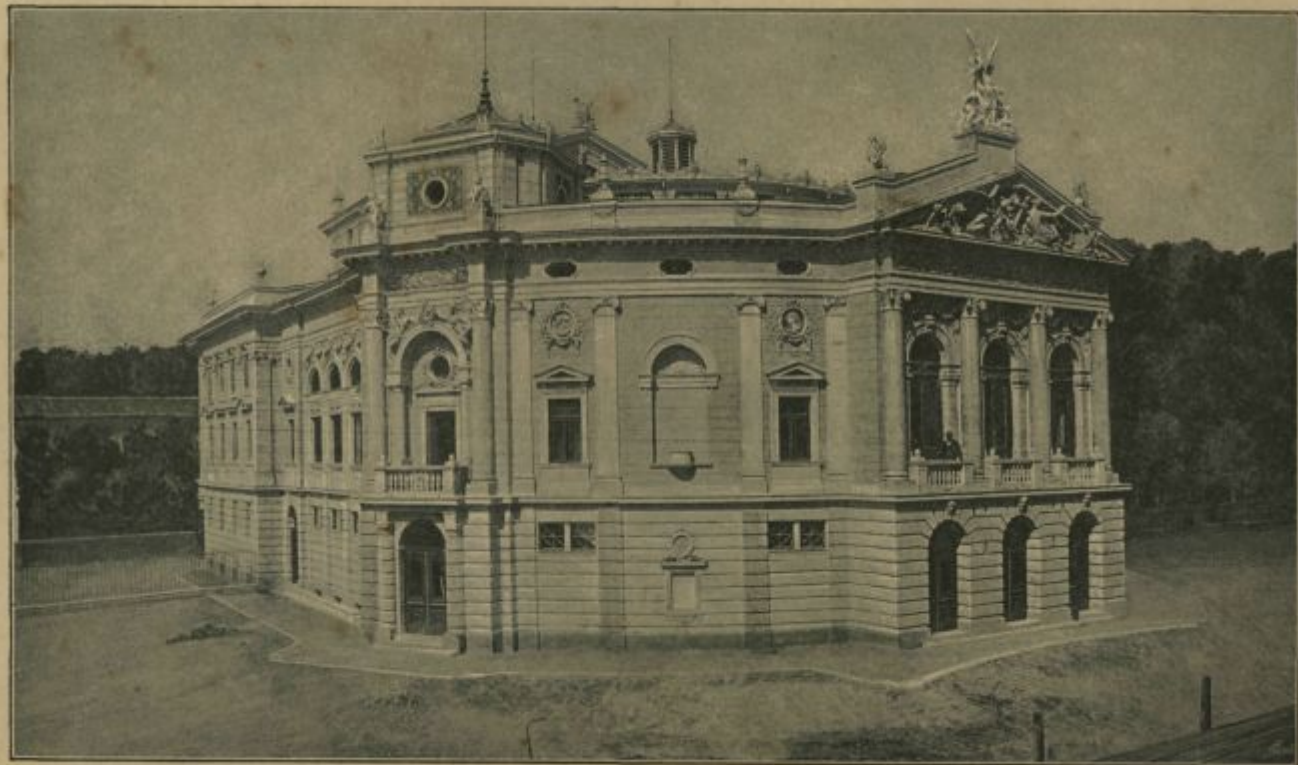
V LJUBLJANI.

NATISNILA „NARODNA TISKARNA“.

1892.

Deželno gledališče v Ljubljani.

Po načrtih deželnega inženirja J. V. Hráskega in arhitekta A. J. Hrubega.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE.

ZGODOVINA GLEDALIŠKIH PREDSTAV IN DRAMATIČNE
KNJIŽEVNOSTI SLOVENSKE.

S ČETIRIMI SLIKAMI.

SPISAL

ANTON TRSTENJAK.

IZDALO IN ZALOŽILO
DRAMATIČNO DRUŠTVO V LJUBLJANI

V LJUBLJANI.
NATISNILA „NARODNA TISKARNA“.

1892.

STOVENSKO GLEDALIŠČE

030004619

Kje je kaj v tej knjigi.

Uvod	Stran 1
----------------	------------

Del I.

Gledališče pri jezuitih, pasijonske igre in sprevedi na veliki petek	8
Prihod nemških komedijantov v Ljubljano. Predstave v mestni in deželni hiši	20
Prva slovenska predstava	23
Staro deželno gledališče	24
Zoisova doba	25
Slovensko društvo v Ljubljani	32
Gledališko društvo	41
Narodna čitalnica ljubljanska	43

Del II.

Snovanje Dramatičnega društva v Ljubljani	57
Slovinci v starem deželnem gledališču	61
Dramatična književnost:	
A. Izvorna dela	76
B. Prevodi	84
C. Slovenska Talija	103
Predstave Dramatičnega društva	109
A. Predstave	111
B. Sodelujoči člani Dramatičnega društva. 1867—1892.	148
C. Sodelujoči člani Dramatičnega društva. 1892—1893.	159
Dramatična šola	160
Dobrotniki Dramatičnega društva v Ljubljani	163
Imenik predsednikov, tajnikov in blagajnikov Dramatičnega društva 1867—1893	165

Del III.

Novo deželno gledališče v Ljubljani	169
---	-----

Del IV.

Gledališke predstave po Slovenskem	187
Slovenske pasijonske igre na Koroškem	194

Uvod.

Leta 1789. igrala se je v Ljubljani prva slovenska igra, znana Linhartova veseloigra „Županova Micika“. Leta 1889. praznovati bi nam tedaj bilo stoletnico slovenske igre. Toda to praznovanje se je odložilo radi tega, ker nismo imeli gledališkega poslopja, ter je sklenilo Dramatično društvo počakati, da se sezida novo deželno gledališče. Deželno gledališče dozidalo se je, in tako bi bilo Slovencem praznovati dvojno slavnost: stoletnico Linhartove igre in otvoritev novega deželnega gledališča. V tem času pa je stopilo Dramatično društvo v dvajset in peto leto svojega obstoja in življenja, in tako praznujemo trojno slavnost.

Vsi ti momenti so zelo važni za slovensko dramatiko, kajti kažejo nam, da ima slovenska dramatika in da je dovršila dve dobi. Prva doba šteje se od Linharta do rojstva Dramatičnega društva; druga doba sega do petindvajsetletnice Dramatičnega društva, in tretja doba pričanja se z otvoritvijo novega deželnega gledališča. Prvo dobo znači, da so se slovenske predstave pojavljale sporadično in malokdaj; druga doba je doba diletantizma; šele tretji dobi je sojeno, da se otrese diletantskih povojev, da se ustanovi stalno slovensko gledališče s stalnim igralskim stanom. Vse te nade pa so tesno spojene z usodo novega deželnega gledališča, v katerem bodo zavladale drugačne razmere, nego so vladale v starem deželnem gledališču. V starem gledališču ob Ljubljani gospodovala je jedino nemška stranka ljubljanska. Nemci so bili posestniki lož, ki jih niso oddajati hoteli Slovencem niti za drag denar ne za slovenske predstave, tako da so Slovenci morali igrati ob praznih ložah. Nemški sestavljeni deželni odbor dal je gledališče v popolno oblast nemškemu gledališkemu vodji,

kateri je igral v njem kolikorkrat je hotel. Slovenci so tudi prirejali gledališke predstave v starem deželnem gledališču, toda večkrat, nego četirikrat na mesec igrati, niso dobili ves čas pravice od deželnega odbora kranjskega! Naravno je, da se vsled toli nepovoljnih odnošajev ni mogla slovenska dramatika tako uspešno razvijati, kakor bi se razvijala, ako se jej ne bi pristrizale peroti. Glavna stvar je, da se mnogokrat igra. To so spoznali naši nasprotniki, in zategadelj nam niso dovolili večkrat nego samo četirikrat na mesec igrati. Ali ko bi vsaj zmiraj tako ostalo! Bili so časi, ko smo smeli le dvakrat nastopiti na mesec v starem deželnem gledališču. Bili so časi še hujši, ko smo smeli samo jedenkrat na mesec igrati, in bili so časi, ko nismo smeli nobenkrat igrati, dočim se je nemška gledališka družba šopirila v srcu Slovenije. Britki so bili to časi. Dramatično društvo jih je prestalo in danes se jih le spominja. A da jih je prestalo, k temu je pripomoglo slovensko rodoljubje.

Koj v prvem početku zbralo se je okrog Dramatičnega društva lepo število rodoljubkinj in rodoljubov, katerim je odbor Dramatičnega društva dajal uloge. Ti so se jih naučili in koj igrali. Velika večina igrala je brezplačno; in to je, kar je najbolj popeševalo slovensko gledališče. Ako bi ne bilo te izredne požrtvovalnosti, ne bi slovensko gledališče bilo danes na oni stopinji, na kateri je. Mladi pisatelji prelagali so pridno igre, in tako se je v kratki dobi mnogo storilo. Mnogo rodoljubov, ki so še v Ljubljani, ali so se raztresli po svetu, bili so nekdanj na slovenskem odru. Župan stolnega mesta ljubljanskega, velečenjeni gosp. Peter Grasselli, visoki častniki in uradniki, odlični trgovci, meščani, obrtniki, ki še danes žive mej nami ali pa jih že pokriva črna zemlja, vsi so delovali v prvi dobi Dramatičnega društva in delovali so požrtvovalno. Vsled tega moramo reči, da je slovensko gledališče uzraslo na požrtvovalnem rodoljubju blagih sinov našega naroda, da se je slovensko gledališče zmatrало za naroden zavod, namenjen narodni prosveti, kateri zavod so uzdržavali člani slovenskih rodovin, ne pa kak igralski stan.

Z novim deželnim gledališčem pričelo se bode novo življenje. V njem se bode ustanovil stan, kateremu se bode zdelo kot bajka, kadar bode čul, da so nekdanj igralci iz rodoljubja igrali. Nemci ne bodo izključni posestniki lož, in ako se ne varamo, bode v novi hiši gospodoval oni, čegar je. Slovenci bodo smeli igrati,

kolikorkrat bodo hoteli, in vsled tega se bode dejanski osnovalo toli željeno stalno slovensko gledališče v Ljubljani.

Novo zavetišče slovenske Talje bodrilo bode igralce, oduševljevalo pa bode tudi slovenske pisatelje — in to je želeti — da bodo pridneje obdelovali dramatsko polje. Tako pričakujemo, da se bode jel bujno razvijati oni del našega pesništva, ki ima največ upliva na narodno in društveno življenje.

Novo deželno gledališče pa je tudi kras in čast dežele. Deželni inženir in občinski svetovalec gosp. Jan Vladimír H r a s k ý, po čegar načrtu se je zidalo gledališče, ter njega drug gosp. Anton Hrubý, ustvarila sta nam monumentalno zgradbo te vrste, ki dela čast njima in ki uzbuja veselje in ponos vsemu slovenskemu narodu. Vsaj jaz si ne morem misliti človeka, ki bi tu mimo šel in se ne bi razveselil videč, káko trdnjavo slovenske narodnosti imamo tu *Slovenci in káko glasnico plemenitosti in blagosti, prosvete in napredka* ima narod slovenski.

Odbor Dramatičnega društva v Ljubljani naročil mi je, da ob otvoritvi novega deželnega gledališča ter ob petindvajsetletnici Dramatičnega društva podam nekoliko črtic o razvoju slovenskega gledališča. Te naloge poprijel sem se rad, vendar pa sem se koj uveril, da bi slika ne bila popolna, ako bi se oziral le na delovanje Dramatičnega društva in ne bi uvaževal dobe pred Dramatičnim društvom. Vsled tega razširil sem si delo in sem popisal vsaj v glavnih potezah tudi one gledališke igre, ki so se igrale v Ljubljani pri jezuitih, kakor tudi one, ki so jih prirejali nemški komedijantje in igralci v naši Ljubljani. Tako sem mislil ustreči onim, ki se zanimajo za zgodovino gledaliških predstav v Ljubljani.

V Ljubljani, meseca avgusta 1892.

Del I.

Rje je stal v Ljubljani prvi gledališki oder, o tem nimamo poročila, in kdaj se je prvič igralo, o tem tudi ni nič zapisanega. Izkopane razvaline na Mirju l. 1714. pokazale so, da je že stara Emona imela amfiteater, in sicer na istem bregu Ljubljanice, na katerem je stalo staro deželno gledališče. To je vse, kar vemo o rimskem gledališču v naši deželi. Ko so prišli Rimljani v naše kraje, prinesli so nam svojo kulturo. V Pulju postavili so si amfiteater, katerega sledovi so se ohranili do naših dni.

Po takem smemo trditi, da je naprava amfiteatra bila znana v naših krajih, in je tudi verjetno, da so se pri nas prirejale zabave po njih načinu. Tako si tudi razlagamo poročilo Dolničarjevo, ki piše¹⁾: „An. 1097 solennes ludi navales super fluvium Labacum aestate instituti, copiosos spectantium oculos festivali laetitia replerent“. Te igre na reki Ljubljanici bile so brez dvojbe podobne igram v rimski areni, v katerih so se predstavljale pomorske bitke. Nagon do dramatičnega predstavljanja raznovrstnih momentov iz človeškega življenja je tako mogočen, da je silil ljudi, da so predstavljali dramatično, kakor so živeli. Tako ima vsaka doba znamenje svojega duševnega obzorja. Vitezi so imeli svoje „ludos equestres“. Ko pa se je utemeljilo meščanstvo in so širši krogi dobili neko javno obliko in so postali zgodovinski činitelj, podali in ustanovili so nam temelj, na katerem se je jelo razvijati ono, kar mi danes zovemo gledališka igra.

¹⁾ Epitome chronologica continens res memorabiles nobilis et anti-quissimae urbis Labacencis.

Gledališče pri jezuitih, pasijonske igre in sprevodi na veliki petek.

Hkoncu 16. veka pojavile so se v Ljubljani duhovne komedije, to so dramatične igre, katerim je bila snov uzeta iz svetega pisma ¹⁾. Te komedije, ki so takorekoč predhodnice gledaliških predstav, četudi ne v današnjem zmislu, bile so zvečine pisane v latinskem jeziku, pozneje tudi v nemškem, kakor je bilo tedaj v navadi, ko je še mogočno vladala latinščina kot izobraževalno sredstvo. V prvem času teh iger znane so nam slovenske pasijonske igre, katere so napravljali od l. 1721. kapucini v Škofji Loki. Te igre upravičujejo nas, da izpregovorimo obširneje o postanku komedij in da si tako razjasnimo dobo, ki je prezanimljiva za kulturne odnošaje naših prednikov, katerih življenje in mišljenje se je razvijalo pod uplivom latinskega in nemškega duha. To pa storimo radi tega, da bomo tembolj znali uvaževati zasluge onih Slovencev, ki so nam prvi priborili mesto slovenski besedi na javnem odru.

Energični škof Hren povabil je jezuvite v Ljubljano, da bi mu ti pomagali udušiti protestantstvo na Kranjskem. Tako so prišli prvi jezuiti v Ljubljano l. 1596. kot antireformatorji, ki so tudi preuzeli vse latinske šole v Ljubljani. Nastanili so se najprej v frančiškanskem, potem v avguštinskem samostanu (kjer je zdaj sv. Jakoba cerkev). Tu so sezidali kolegij, s katerim so združili semenišče in konvikt. V konviktu so uzgajali revne mladeniče za namene svojega reda, sprejemali pa so tudi vanj sinove bogatih in plemenitih rodbin. Šole so si osnovali po svojih potrebah. Njih stališče je že tako bilo težavno nasproti meščanom in ljudstvu in zategadelj so se trudili pridobiti si simpatije vseh krogov. Da so jim bili prijazni kranjski stanovi, priča to, ker so jim odpustili davke. Drugače je bilo njih stališče nasproti takozvanemu javnemu mnenju. Da bi pridobili ljudstvo, jeli so snovati bratovščine, kar je bilo tem laže, ker so bili tedanji meščani v zvezi s štajarskimi bratovščinami, in jeli so negovati v šoli komedijo²⁾, in to je ono, kar se ni gojilo v

¹⁾ Duhovne igre postale so iz velikonočnih iger, katerim nahajamo sled že v desetem stoletju.

²⁾ August Dimitz: Geschichte Krains von der ältesten Zeit bis auf das Jahr 1813. Laibach 1875. III. str. 458 in 1876 IV.

nobeni šoli. S komedijo imeli so svoje posebne namene. S predstavljanjem dramatičnih del imel si je učenec pridobiti sigurnost v javnih nastopih ter lepe oblike v kretanju. S predstavami, ki so bile javne, hoteli so si jezuiti pridobiti prijatelje v občinstvu. Te predstave so privabile mnogo gledalcev, ki so občudovali sijajne kostume in dekoracije (kar je bilo glavno) in spretnost mladih igralcev ter so v tem videli sijajne uspehe redovske odgoje. Jezuiti uzdržavali so tudi v svojem semenišču pevce in godce (n. pr. discantista, altista, bassista, fidicen, tubicen, trombonista, organista, tubista, violinista, fagotista itd.). Komedije prirejali so jezuiti koncem šolskega leta, tako, kar nam je znano, že l. 1602.¹⁾ O tej priliki je kak cerkveni dostojanstvenik delil nagrade.

O vseh komedijah niso se ohranila poročila. Ko je n. pr. nevesta kralja Ferdinanda III., infantinja Marija Ana, hči Filipa III, potovala (1631) iz Trsta skozi Ljubljano, predstavljali so jezuiti njej na čast komedijo: „Rachel pulchra“, v kateri na koncu Paris izroči kneginji zlato jabolko v slavo lepote; dokaz, da so se tudi pobožni očetje znali laskati. V predpustu dajali so takozvano „Prügelkomedie“ (l. 1635 „Priscianus vapulans“). Sicer je tudi bila zastopana veseloigra Malone vsak učitelj v jezuitskem kolegiju spisal je vsako leto komedijo, kateri je bila snov uzeta iz svetega pisma, redkokdaj iz mitologije in zgodovine. Tudi naš zgodovinar Ljudevit Schönleben, čegar oče je bil ljubljanski župan, spisal je komedijo: „Haeresis fulminata, seu Anastasius Orientis Tyrannus Haereticus²⁾“, ki se je predstavljala dne 2. in 3. maja 1651. Igrališče bil je kolegij (area Collegii), auditorium, tudi šolske sobe, poleti pa Podturen, ki ga je škof Hren podaril jezuitom.

Jezuitska drama bila je navadno pisana v latinskem jeziku; o nemški komediji imamo poročilo, da je na veliko soboto 1635 bila nemška predstava v cerkvi: „Christus' Todeskampf im Garten“. Dne 14. marca 1660 se je predstavljala v nemškem jeziku „Passionsdrama“ pred velikim oltarjem v cerkvi pri jezuitih.

Na tak način imelo je ljudstvo predstave malone povsod. Dijaki, ki so se mnogo bavili z igranjem, postali so bolj igralci,

¹⁾ P. v. Radics: Aelteste Geschichte des Laibacher Theaters (Blätter aus Krain. VII. Jahrg. 1863. Nr. 18).

²⁾ Rokopis se nahaja v knjižnici Auerspergovi v Ljubljani.

nego dijaki. Mnogi so „podivjali“ ter so se poskušali tudi javno na ulicah, tako da patres tega niso zabranjevali, nego so dopuščali ubogim dijakom pobirati darove za petje ali komedijo na javnih prostorih. S temi pouličnimi komedijami bili so spojeni tepeži in poboji, radi tega se je magistrat zelo trudil odpraviti poulično komedijo. Toda to se ni dalo. Dijaki so preradi ponočevali, pijančevali in kvartali, ter so se prepogostoma topli z vojaki po uzgledu nemških dijakov tedanje dobe (po tridesetletni vojski). Da so ti tepeži bili krvavi, mislimo si lahko po tem, ker so v tem času (1645) hodili Ljubljanci oboroženi s sabljami. Navadni postopači posnemali so dijake in so tudi prirejali komedije — na ulici.

Tak uspeh, kakor so ga imeli jezuviti s svojimi komedijami, moral je obodriti druge v posnemo. In res so kapucini, kateri so imeli dober aparat, namreč bratovščino Redemptoris mundi, aranžovali z izredno spretnostjo jednako komedijo. Zasnovali so l. 1598. povodom kuge, ki je razsajala po vsem Kranjskem, in osobito v Ljubljani, javen sprevod, ki se je vršil na veliki petek vsako leto z velikim sijajem. Rečena bratovščina obljubila je prirediti na veliki petek „sprevod s predstavo britkega trpljenja in smrti našega Odrešenika“. Ta sprevod bil je drag, in bratovščina ni ga mogla več časa uprizoriti radi nedostatnih sredstev. Pobožen meščan, neki Troppenau, volil je družbi potrebno svoto in je tako omogočil, da se je prvi sprevod vršil dne 24. marca 1617¹⁾ „na veliko tolažbo krščanskih duš“. Kjer je zdaj „Zvezda“, stala je takrat kapucinska cerkev, kateri je l. 1607. položil temeljni kamen škof Tomaž Hren. Od tod je šel ta sloveči sprevod na veliki petek, najprej po Gospodskih ulicah, potem čez Novi (sedaj Turjaški) Trg, po Čevljarskih ulicah preko Čevljarskega mosta na sv. Jakoba Trg; od tod po Starem Trgu in Glavnem Trgu k Frančiškanom (kjer je zdaj gimnazij). Tu se je obrnil ter je krenil po Špitalskih in Gledaliških ulicah v kapucinsko cerkev. S početka so Krista predstavljale osebe visokega plemstva, pozneje pa najeti ljudje. Jude so predstavljali Krakovčani in Trnovčani, pozneje najeti ljudje.

Te predstave Kristusovega trpljenja slovele so tako zelo, da so jih ljudje prihajali od daleč gledat in občudovat, ter so se ž njimi ponašali Ljubljanci trdeč, da ni takih v vsem nemškem

¹⁾ Vrhovec J.: Die wohllöbl. landesfürstl. Hauptstadt Laibach. Laibach 1886, str. 199.

cesarstvu. Oznanjal se je ljubljanski sprevod s prižnice v farah: Préserje, Vrhnika, Polhov Gradec, Brezovec,¹⁾ Dóbrova, Šent Vid, Šmartno, Komenda, Dol, Jhan, Šmarije, Vodice, Ig in Prežganje. Sprevod se je vršil po noči. Meščani so svetili s svečami in bakljami, zmatrajoč to opravilo za največjo čast. Sprevodoma predstavljalo se je trpljenje Kristovo in kak prizor iz starega in novega zakona, „welches alles theils getragen, theils geführt, theils aber gehend zu Fuss oder reitend zu Pferde den andächtigen Zuschauern gezeigt wurde“. V sprevodu so korakali eremiti, pobožni ljudje so se bičali (disciplinanti et flagellanti) ter mnogi so za pokoro nosili velike križe. Odlični meščani nosili so božji grob. Sprevod je vodil duhovnik, ki je nosil kos sv. križa, na katerem je Kristus umrl. Ta dan je prihajalo mnogo tujcev v Ljubljano, ki so vsi zatrjevali, da niso nikjer videli tako lepega, pobožnega in dolgega spreveda.

Največ zaslug za ta sprevod ima bratovščina Redemptoris mundi, ki je tudi o drugih prilikah prirejala sprevede. Tako n. p. 22. junija, ko je bil sin Ferdinanda III. (21. maja 1653) izvoljen za rimskega kralja. Kapucini niso ostali pri procesijah, dajali so tudi dramo, gotovo kot tekmeči jezuitom. Nekaj časa skrbeli so za te sprevede tudi kapucini, ki pa so se radi velikih stroškov skoro naveličali. Tudi so se pritoževali, da obleko, ki je izključno namenjena le za sprevede, nosijo predstavljalci tudi o delavnikih ter se tako prvotni značaj spreveda izgublja. Ščasoma so se jeli obotavljati tudi meščani, ker so se sramovali nositi sveti grob. Ker se je sprevod vršil po noči, dogajale so se nerednosti in nerodnosti, tako da ga je prepovedala Marija Terezija dne 22. oktobra 1773., a vlada to prepoved izvršila l. 1778. Prepoved so razglasili bobnarji in se je tudi objavila na vseh mestnih vratih.

Spreveda so se udeleževale vse družbe z zastavami. Sveče dala jim je bratovščina Redemptoris. Stale so gld. 10.—. Delavci so popili 100 bokalov vina, ki je stalo gld. 15.—, in pojedli so kruha za gld. 2·50. Račun tesarja je iznašal gld. 11·54, toliko so zaslužili tudi slikarji, krojači gld. 5·06, dekoraterji gld. 5·06. Petrinarji ¹⁾, ki so spremljali procesijo, dobili so gld. 2.—, toliko tudi godci in deželni trobentači. Cerkovnik sv. Nikolaja dobil je gld. 1.—.

¹⁾ Tako so se zvali svetni duhovniki, po apostolu Petru imenovani.

Ljubljanska drama imela je tudi upliv na deželo. L. 1730. predstavljal se je v Kranju: „Das Leiden unseres Herrn und Heilands Jesu Christi“. Vollständig vorgebracht. N. B. Welches zu Krainburg auf dem öffentlichen Platze den 6. April 1730 als ein schmerzenvolles Tragöd, allen nicht ohne häufigen Thränen ist vorgestellt worden.

Jednake sprevode so napravljali kapucini tudi v Novem Mestu in Škofji Loki. Do danes se pasijonske igre niso ohranile nikjer na Slovenskem; niso se tako globoko ukoreninile, kakor na Nemškem n. pr. v Ober-Ammergau na Bavarskem. Največjo važnost imajo za nas od vseh pasijonske igre v Škofji Loki, katere so napravljali škofjeloški kapucini od l. 1721, in sicer ne samo radi njih izvornosti in nenavadne obsežnosti, temveč tudi zato, ker so se vršile v slovenskem jeziku in so potakem prvi začetek narodne slovenske dramatike. Teh pasijonskih iger v Škofjiloki niso uprizarjali tujci, ampak slovenski meščani in kmetje iz vasi okrog Loke. Gospodu Antonu Koblarju gre velika zasluga in hvala, da nam je iz rokopisne knjige z naslovom: *Instructio pro Processione Locopolitana in die Parasceues*; ki jo hrani kapucinski arhiv v Škofji Loki, natanko popisal slovenske pasijonske igre v Škofji Loki. Toda dajmo besedo našemu izvestitelju.¹⁾

V tej knjigi je zabeležen ves spev, kateri so med potjo recitovale delujoče osebe. Spev iznaša nad 1000 slovenskih in par nemških stihov. Knjiga obsega tudi zgodovino in red sprevoda.

Večkrat je loški glavar Anton pl. Ecker kapucinom izrazil željo, naj napravijo sprevod (procesijo) v počeščenje in spomin britkega trpljenja Jezusovega, kakor imajo drugod. Obečal je podpore kot predstojnik nadbratovščine presvetega Rešnjega Telesa v Loki. Graški kapucinski provincijal o. Krištof usliši njegovo prošnjo in podeli dovoljenje za sprevod l. 1720. Začnó se delati priprave. Udje omenjene bratovščine, ki so glavni pomočniki kapucinom, zavežejo se plačevati na leto po 50 gld. nem. velj. (blizu 60 gld. dež. velj.) za napravo obleke. Oglasé se tudi mnogi drugi dobrotniki. O. Romualda izvolijo za reditelja sprevodu. Dolžnost ima pripraviti vse potrebno, določiti osebe za posamne podobe ter razposlati povabila župnikom, vojakom i. t. d. Na

¹⁾ Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Drugi letnik. V Ljubljani 1892, str. 115-125.

sredipostno nedeljo so vsako leto župniki okrog Loke in po selški in poljanski dolini s prižnice priporočali ljudem, naj se brž oglase v Loko pri kapucinih tisti, ki hočejo imeti kaj opravka pri sprevodu, posebno jezdec in vojaki. Kdor pa le utegne, naj gre gledat na véliki petek v Loko, kako se bode predstavljalo Kristusovo trpljenje v živih podobah.

O. Romuald je sestavil sprevodni red in najbrže tudi zložil (ali pa na slovenski preložil) ves spev, katerega oblika kaže, da je tačas ležalo slovensko pesništvo še v otročjih, jezik pa v trdih nemških povójih. Nekoliko teh pesmic podamo pozneje za poskušnjo.

Predno preidemo k natančnemu opisu trinajstih (ali štirinajstih) podob vsega sprevoda, naj ob kratkem razložimo po o. Romualdovi razlagi njih pomen in zvezo. 1.) Adam greši. Nasledki greha. 2.) Posebno hud nasledek greha je smrt. Vse mora umreti, od papeža in kralja do berača. Nekateri umrjú celò večne smrti, pridejo v pekel. Vse to dela napačna ljubezen. 3.) Tej nasproti je pa Jezus postavil pravo ljubezen, ko se nam je zapustil pri zadnji večerji v jed, s katero se moremo braniti grehu. 4.) Samson se je sicer junaški boril in kot jetnik sovražnike uničil, 5.) ali še bolj junaški se je borila ljubezen božja z grehom, ko je Jezus potil krvavi pot, 6.) bil bičan in zasramovan ter 7.) kronan s trnjem. 8.) Sv. Jeronim je pretakal solze. Grešnik, tudi ti toči solze pokore! 9.) Takó Kristusa mučijo, da ni več človeku podoben (Ecce Homo!). 10.) Kristus pa premaga greh, umirajoč na križu. S to ljubeznijo do ljudij želi pridobiti si vse dele svetá. 11.) Jezusa ljubijo pobožne žene, ki ga spremljajo na krvavem potu, posebno prežaljena mati. 12.) Skrinja zaveze je predpoda Kristusovega groba. 13.) Žaluj, o grešnik! pri Kristusovem grobu, da bodeš enkrat ž njim slavil zmago.

Sprevod se je dvignil vsak véliki petek ob štirih popoldne izpred. kapucinov, ko je bila končana pridiga pri sv. Jakobu, in se je pomikal po loškem mestu v nastopnem redu:

Naprej gre vodnik sprevodu, oblečen v rudečo kuto, in v roki drži palico z zvezdo. Za njim na belcu jaha smrt z bobnicami (Hörpauken). Nato mož v črni kuti nese veliko črno zastavo, katere čopek drži črno oblečen deček.

I. podoba: Raj in padec prvih starišev. (Predstavljajo jo udje bratovščine Odrešenika sveta, ali pa ljudje iz Reteč in Gorénje Vasi. Nosi jo 20 mož.) Vsaka osoba recituje svojo pes-

mico in vrsté se takó: Angelj z mečem; hudič; Eva; Adam; 2 angelja; Adamovi otroci. Kovaška bratovščina (ceh): dva angelja gresta peš; prvi nese kelih, drug: mošnjo za denar. Lončarska in zidarska bratovščina z dvema angeljema; prvi nese vrvi, drugi meč. Čevljarska bratovščina z dvema angeljema; prvi nese šibo, drugi steber. Pékovska bratovščina z dvema angeljema: jeden nese suknjo, drugi ključe. Mesarska bratovščina z dvema angeljema; prvi nese gobo, drugi lestvico, in slednjič krojaška bratovščina, pri kateri prvi angelj nese krono in drugi petelina.

II. podoba: Smrt. (Predstavljajo Žabničani.) Zmagonosno sedi smrt na belcu; na glavi nosi lovorov venec in oborožena je s pušico. Vspored: Smrt na konju. Duhovna smrtna kónjica: Smrt s peščeno uro na konju; papež; dva kardinala; škof; dva kanonika v višnjavi obleki; papežev poslanec; kanonik v rudeči obleki; župnik; dva kapelana. Svetna smrtna konjica: Smrt z zastavo; cesar; dva plemiča (Edelknaben): kralj; dva plemiča; nadvojvoda; dva volilna kneza; grof; baron; gospod ali deželni plemenitaš; plemenitnik; meščan; župan; kmet; berač. Vsi ti jahajo; papež, cesar in kralj posamič, drugi pa po trije skupaj. Smrtna pehóta pride nato vsa peš, namreč smrt s kosó in za njo druge velike in male smrti.

[Podoba: Pekel. (Ta oddelek se je utaknil prvič l. 1734) Vrsté se: Lucifer s hudičevo kónjico; hudič starček; hudič z zastavo; hudič z drevesom; štirje hudiči vlečejo pogubljeno dušo na verigi; lucifer z dvema hudičema; lucifer; hudiča. Šest vélikih aposteljnov v rudečih oblačilih; dva dečka v belih oblačilih z oljkinima vejama v rokah pojeta hosana (nemški in slovenski); Kristus jaha na oslu; zopet dva dečka z oljkinima vejama; šest vélikih aposteljnov v rudečih oblačilih.]

III. podoba: Zadnja večerja. Podobo peljeta dva konja. (Po navadi ju je posojeval gospod Kosen.) Na odru je Kristus z 12 aposteljni, ki po vrsti recitujejo, kar se je godilo pri zadnji večerji.

IV. podoba: Samson. (Vojaki imajo železne oklepe.) Vrsta je taka: Polkovnik na konju: dva narednika (Feldwebel) s helebardama, jahata na oslicah; dva tamborja-pešca in med njima písač; 12 mož s sulicami (po trije v vrsti), pol granadirske (ali pozneje dragonske) kónjice; Samson; 12 mož s sulicami (po trije v vrsti); zopet pol granadirske (dragonske) kónjice.

V. podoba: Krvavi pot. (Igralci so doma iz Dorfarjev in Cerngroba.) Žalostno oljsko goro nese 16 mož. Na odru je 6 oseb: Kristus, potêč krvavi pot, in 5 angeljev. Judeža Iškarijota privedejo hudiči; dalje tambor-pešec; dečki, kolikor jih je moč dobiti, da gredo pred Judi v svoji obleki z namazanimi obrazi in poleni v rokah; štirje farizeji na konjih v rudečih kapah; ujetega Kristusa vedó štirje veliki Judje; velika duhovna Ana in Kajfež na konjih, vsak z dvema levitoma; nato prijaha Pilat z dvema žlahtičema, od katerih prvi nese medénico (Giessbecken) in majoliko (kangljo), drugi pa brisalko; dva farizeja na konjih. Kristus v beli obleki, vedó ga štirje Judje; Herod na konju in poleg njega dva žlahtiča.

VI. podoba: Bičanje. (Igralci so iz Pevna in Moškрина, nekatera leta pa iz Zminca in Bódovelj.) Podobo sestavlja pet oseb in nosi jo 16 mož. Na odru so trije judje (ki Kristusa bičajo) in dva angelja. Za tem pa pridejo pokorniki in križenosci.

VII. podoba: Kronanje. Uloge sta preuzeli vasi Stari Dvor in Virmaše.) Na odru, kateri nosi 16 mož, je 7 mladeničev. Štirje so oblečeni za angelje in trije za Jude. Besedo imajo vse osebe, kakor tudi v prejšnji podobi, razven Kristusa.

VIII. podoba: Jeronim. (Zastopane so vasi: Gosteče, Pungert in Hosta.) Tu koraka žalostno Jeronim in recituje. Za njim pride 16 črno oblečenih puščavnikov z rudečimi križi na ramenih in potem nekaj drugih pokornikov.

IX. podoba: Ecce Homo! (Predstavlajo prebivalci Trnja in Veštra.) Oder, na katerem je sedem oseb, nosi 20 mož. Na njem se vidijo: Pilat, dva Juda, farizej in dva angelja. Pilat prelomi palico in jo vrže pred Kristusa. Prijahajo štirje farizeji s črnimi klobuki. Potem pride voz, na katerem ležita dva križa za razbojnika. Judje privedó razbojnika skupaj zvezana, a ne storé jima nič žalega. Dalje prikorakajo: Veronika; Kristus, obložen s križem, in ob straneh dva ali trije Judje; žalostna Mati božja; Marija Magdalena; Marija Salome; Marija Kleofe in druga Marija; prijaha še pol turške kónjice in zadnji v tej podobi je Longin na konju.

X. podoba: Kristus na križu. (Igralci so Sušani in Tračani.) Podobo peljejo trije konji in šest mož jih vódi. Pod križem sta Magdalena in poželenje (Cupido), zadaj pa štiri osebe, ki predstavljajo Evropo, Ameriko, Azijo in Afriko. (Avstralija jim sprva še ni bila znana.)

XI. podoba: Mati božja sedem žalosti. (Igralci so doma s Fare in iz Vinkeljna) Oder nesejo možje in na njem je pet oseb: Marija z dvema angeljema; poželenje in Janez Evangelist. Pride še nekaj križenoscev in pokornikov, na koncu pa dva plemiča; prvi nese na blazini žezlo in drugi krono; za tema David s harfo, in zadnji je žlahtič, nesóč plašč.

XII. podoba: Skrinja zaveze. Nesó jo štirje leviti in dva levita gresta ob strani s kadilnicama v rokah. (Doma so ti leviti iz Vincarjev.)

XIII. podoba: Grob Kristusov. Grob nese 14 mož, loških meščanov, oblečenih v rudeče kute. Ob straneh gre šest starejšin v črnih plaščih s plamenicami v rokah. Potem pridejo godci,¹⁾ za njimi duhovščina: starološki župnik itd. in na koncu verno ljudstvo.

V tem redu se je sprevod vrnil zopet h kapucinom, kjer so odložili igralci obleko. Vsa naprava je stala zelo veliko svoto, kar se lahko razvidi iz tega, da so imeli sbranih v loškem samostanu 278 oblek za sprevod. Naprošeni so bili ljudje, vesti se pobožno in ne kakor pustne šeme, prebivalci mesta pa, da naj počedijo ulice in trge ter razsvetlé okna pri hišah, koder pojde sprevod.

Igralci so se morali naučiti na pamet vsak svojo pesmico, ki se je prilegala njihovi ulogi in pomagala pojašnjevati prizor. Ponavljali so te pesmice med potjo, posebno na postajah. Njih oblika je za naše čase mnogo predivja in prerobata in tudi jezik razodeva vse književne slabosti svojega časa. Evo nekoliko podob:

I. podoba: Angelj z mečem.

*Is Paradisha tega uesfeliga lushtniga kraia,
Poberite se Adam inu Eva, uam Angelz shraia,
Sakai tukai uas ie ta kazha mozhnu sapelalla,
Inu uafs s uelikimi nadlogami obdalla,
Tukai ie samu to prebiualishe te nadolsnosti,
Katero ste ui tukai skusi greh sgubilli,
Poberite se tadaí h ti veliki reunosti,
V kateri bote nozh inu dan upilli.*

I. podoba: Angelj s kelihom.

*Lefsem, lefsem, ó zhlouek moi,
Spomisli kai ie sturu greh toi,*

¹⁾ V sprevodni knjigi leži še list z notami.

*Is grenkiga pye Jesus keliha,
Sa uola tebe greshnikla,
Keruaui pott od niega gre,
Sa tebe tozhi millu sotsé.
O zhlouek dokler se she sdrou,
Sposnai dobroto Boshia prou!*

I. podoba: Angelj z denarno mošnjjo.

*O zhudu zhes ufse zhudesa,
Zhudite se ui Vnebefsa,
Srebernikou trideseti,
Ozhe Judas sa Jesusa ufseti,
Diuiza Maria bi ga nadalla,
Sa uafs uolni suet nikar napredalla.
Ti greshnik, ti ga pak predash,
Ter sa en Maihen losht ga kiekai dash,
O greshnik uezh uezh ie ureden,
Leto dobru ue eden sleden,
Leto o greshnik prou premisli,
Ter mozhnu u serze pertisni.*

I. podoba: Angelj s šibo.

*Sibe, gaishle Angel nossem,
Tebe greshnik lubesniu profsim,
Jenei litru uezh greshiti,
Inu nimash Jesusa s grehi biti,
Kateri ie sate ufso soio kry preliu,
De bi tebi ó Greshnik ta uezhni leben sadobiu.*

I. podoba: Angelj s petelinom.

*S petelinam se nam kashe,
Kaku Peter trikrat lashe,
Petelinova stima
Petra k pokuri opomina,
O greshnik tebe tud ain tizhe,
Ter k sueti pokuri klizhe,
Odpre prou toia ushesa
Taku poidesh u sueta Nebefsa.
Diuiza Maria na pomozh klizhi inu profsi,
Katera nafs useli v serzi nofsi.*

II. podoba: Pogubljena duša.

*Prekleta uhra inu zhafs,
Kir sem roiena billa,
Prekleta pott taistih gafs,
Kir me ie Mati nofsilla,
Bulshi bi blu de bi se biu
Na suet rodiu en kamen,
Koker en zhlouek, ki pride shiu
Noter v paklenske Jame,
Prekleta bodi ta lubefsen,
V katera sem se udalla,
Kir me ie v tako bolefsen
Inu martre perpelalla.
Preklet bodi od mene ufsakh grech,
Kir sem ga billa sturilla.
Sakai sem ga dershalla sa en smech
Ter sem mo peruolilla. Itd.*

II. podoba: Hudiči.

*Sdei sdei se homo mi nad tabo mashuali,
Tebe dauilli, martralli inu teptalli,
V peklenskem ogne moresh ti s name uezhnu goreite,
Zhes toia uola nasha pefsem peite,
Pekeu si ti sa tui lohn sadobilla,
U tem kier se nam toku sueistu shlusilla.
Allegro, brathie, s ketnami ia dobru ueshimo
S nasech kremlou ia uezh naspustimo,
Ona nas ima unasich martrach troshtat,
V goreze smolle se more s nami Roshtat.*

III. podoba: Kristus pri zadnji večerji.

*Vfsamite tadai to ie moie shiu tellu,
Kateru bode sa uosh uolni suet terpellu,
Ufsamite tudi ta kelih, v katerim ie moia praua krij,
Inu premisluite de uash moister za uafs rad smert terpij,
Zhe bote s zhistem serzam iedli inu pilli,
Taku se bote na uezhne zhase uesfelili. Itd.*

VI. podoba: Judje, ki Jezusa bičajo.

Prvi Jud:

*Hola Bratie pogleite to terda shilla
Kaku se mu bode okuli herbta ouilla,*

*Ozhem ga taku resmesart, koku eno shiuino,
De le bomo sashiali kai ima sa eno stimo.*

Drugi Jud:

*Le uedre po herbtu de bode ufse odpertu
Is gaishlami restepeno inu is ostrogami resbodeno
Negou diaine ie letto dobro saslushillu
De se bode to negouo truplu is keruio potillu.*

VII. podoba: Angelj I.

*Ah shalast preuelika oh skriunost pokrita,
Ah milost Boshia ie s kriuo polita,
Ti moi Jesus se pustish sternam kronat
Jeno malu kateri spouni tebi sa to lonat,
To zhisto inu suetu oblizhie
Katero ufse greshnike k sebi klizhe,
Je naisrazheno strashno ieno grosnu plauo
Ter od shlakou inu tepeina ufse keruauo.*

VII. podoba: Jud III.

*Na kolenih o lubesniui bratie iest klezhim,
Ter mu norze inu figo usobe mollim,
Koker enimu ternoumu krallo ufsa zhast dam,
On pa sedij koker en lipou Jesus sam. Itd.*

IX. podoba: Žalostna Mati božja.

*O salost preuelika,
Poglei zlouek tuoiga odreshenika
S kai senimi tesauami ie on obdan
H te smerte toku grosnu pellan.
Tu theshki krish more on uleizhe
Zhe uozhe tebe suoio gnado obleizhe. Itd.*

IX. podoba: Longin.

*Sdei se uidi kai pomaga tebi toie gouorieine
Katero ni drugiga bilu, koker en pustu sdeine,
Rekozh de si Syn eniga prauiga shiuiga boga
Jeno drusiga nemaio uerieti, koker tebe samiga. Itd.*

XI. podoba: Cupido.

*Kdo je biu uoisak letta
Kateri ie premagou Boga,
Boga taku mozžno raniu.
Nobeden ni toko mozhen biu,*

*Koker ta lubesen uelika
 Je suesalla bres usega strikha
 Tega, kter namore ranen bitte;
 Se ie pustou od mene suesatte ieno ranitte
 Sa ta grech sadoste strite,
 Tega suesanga odreshite.*

Prihod nemških komedijantov v Ljubljano. Predstave v mestni in deželni hiši.

Največ zaslug za dramatiko sploh pridobil si je Volk Engelbreht Auersperg (rojen 22. decembra 1610., umrl 28. aprila 1673). Za njegove dobe stale so na vrhuncu ljubljanske predstave. Na Nemškem se je naudušil za nemško komedijo, v Italiji pa se je ogrel za laško opero, ter je oboje pridno gojil v Ljubljani. Zajedno pa je tudi podpiral jezuitsko dramo ter tudi uplival, da so jezuiti koncem 18. veka jeli gojiti nemško dramo.

Volk Engelbreht Auersperg ustanovil je gledališče v svojem knežjem dvorcu¹⁾ v Gospodskih ulicah v Ljubljani, kjer se je igralo po zimi v veliki dvorani. V tej dvorani (sedaj registratura c. kr. knjigovodstva), od vrh do tal slikani al fresco, prirejali so jezuiti svoje šolske drame in tu so igrali tudi visokonemški komedijanti. Po leti pa se je igralo v nalašč napravljenem paviljonu na vrtu, ki je segal od Auerspergovega dvora do nunskega vrta na Tržaški cesti.

Ž njegovo spodbudo sezidali so deželni stanovi jezuitom novi konvikt (denašnje reduto) na svoje troške. To je spodbudilo J. Zeleniča, katerega še Dolničar l. 1701. hvali, da je spisal latinsko dramo „Theodosius iunior“, ki so jo igrali jezuiti dne 5. avgusta 1658 deželnim stanovom v zahvalo.

V svojo dvorano in paviljon vabil je Volk Engelbreht nemške komedijante, ki so začeli zahajati v Ljubljano že v prvi polovici 17. veka. Ti komedijanti našli so v kranjskih stanovih prave oboževalce. Že l. 1633. nahajamo zabeležen znesek gl. 45.50, ki so ga dobili „visokonemški“ komedijanti v podporo. L. 1662. prišli so v Ljubljano „visokonemški“ komedijati iz Inomosta ter so predstavljali komedijo „Christlicher Actaeon“. V tej

¹⁾ Sezidal ga je l. 1642.

drami nahajamo celo „balet zveri“ in „pojavljenje Kristusa v oblakih“. Duša vsemu gibanju bil je, kakor sem rekel, Volk Engelbreht Auersperg, ki je z dnem 6. aprila 1649, ko je postal deželni glavar, bil glavni pokrovitelj nemški dramatiki. Kako naklonjen je bil komedijam, priča nam svota, ki je zabeležena v deželnem zapisniku z leta 1671. Tu čitamo namreč, da so stanovi dovolili 1000 goldinarjev „rektorju“ za uprizorjenje komedije, kar kaže, s kakim sijajem so se prirejale komedije in da se je gledalo le na unanji blesk. Istega leta dobivali so že nemški komedijanti stalno letno podporo.

Naravno je, da je Volk Engelbreht dobrodejno uplival na razvoj drame, in njegov upliv se je tudi kazal v tej dobi, v kateri se je pojavila zgodovinska drama. Slušatelji retorike ljubljanskega liceja igrali so dne 20. februarja 1659 zgodovinsko dramo: „Fadingers Bauernaufstand“. (Latinski naslov: „Palinodia, quam rebelles superioris Austriae ruricolae post longiorem suam insolentiam debellati cecinerunt“.) Jezik je latinski, le tu pa tam nemški „Knittelreim“. L. 1662. čitamo že o „Actio de Maria Stuarda“. Iz 17. veka imamo tudi prvo dramo iz domače zgodovine, namreč: *Victoria Carnioliae ab Auersperg et Eggenberg contra Turcos repontata*“. To dramo, v kateri se slavi zmaga pri Sisku (dne 22. junija 1593), predstavljali so dijaki dne 21. februarja 1685 vsled inicijative jezuitov.

Iz 17. veka imamo nemško komedijo: „Der verirrte Soldat, oder Der Glücks-Probirstein“.¹⁾ Spisala sta jo naša rojaka Martin Höndler in Melhior Harrer v vezani in nevezani besedi ter sta jo posvetila grofu Volku Engelbrehtu Auerspergu. Drama spada v dobo 1650—1673. Vsled te drame vemo vsaj, kakšne so bile nemške drame.

Leto 1660. važno je radi tega, ker se je v tem času igralo v Ljubljani v latinskem in nemškem jeziku in se je tega leta pojavila v Ljubljani prva laška opera. Pela se je namreč prvič dne 10. julija (im Pallhaus), torej deset let prej, nego prva pariška opera. Dolničar nam poroča, da je l. 1695. neki Lah nastopil v gledališki igri.²⁾ Leta 1700. bilo je

¹⁾ Rokopis se nahaja v licejalni knjižnici ljubljanski. Na svitlo dal P. v. Radics l. 1865 v Zagrebu.

²⁾ Thalberg, str. 89: Hoc loco non omitendum, quod Histrio quidam, Italus natione, f. Rochus nuncupatus in theatri ludo ab Academia Labacensi juventute hoc anno solomnius solito exhibito, saltus invisos hactenus, cum stupore omnium exhibuerit.

po poročilu Dolničarja v veliki dvorani knežjega dvora „laško gledališče“.¹⁾

Mala soba v mestni hiši bila je najstarejši gledališki oder.²⁾ Takozvani „visokonemški“ igralci prihajali so že zgodaj v Ljubljano in so si napravili gledališki oder v mestni hiši. Kakšni so bili ti igralci? Zvečine propadli služabniki, brivci, natararji, pisarji in dijaki. Tem ljudem je dramatično polje najbolj ugajalo. Mnogo niso ponujali in mnogo niso zahtevali. Ivan Brenner kupil si je l. 1750. pravico igrati na trgu. (Kasperlschwank). Znano nam je, da je bilo l. 1709. gledališče v mestni hiši. Nemške burke pa so Ljubljančani tako pridno obiskavali, da so ostali nemški komedijanti v Ljubljani dlje časa, nego je bilo škofu ljubo. L. 1730. pritožil se je škof pri dvoru, da so neki inozemski komedijanti prirejali javne igre v predpustu l. 1730. in še prej ter da so jih nadaljevali tudi o postu l. 1730. pod pretvezo, da so to duhovne igre. Ljudstvo da se pohujšuje. Škof je to že javil po svojem generalnem vikarju vicdomu³⁾, kot načelniku oblasti, kateri je bil magistrat podrejen, ter je dobil na to le „škandalozen“ odgovor. Vicdom se je zagovarjal. Rekel je, da so isti igralci igrali iste komedije pred tremi leti v Gradcu in pred dvema letoma v Solnogradu, torej so se vršile te igre v duhovnih mestih. Generalnemu vikarju je le rekel, da se komedije vrše vselej le po službi božji ter se jih zvečine udeležuje plemstvo. „V istini,“ pravi vicdom, „bil sem sam navzočen pri vseh četririh komedijah, katere so se predstavljale spodbudno in duhovito ter so podobne bolj oratorio nego komediji.

Ustopnina v mestni sobi bila je 17, 7 in 3 kr.

Pred letom 1765., ko še ni bilo v Ljubljani stalnega gledališkega odra, prirejali so nemški komedijanti svoje komedije tudi v deželni hiši. Tako nam je znano, da se je dalo l. 1765. 13 oper in 8 komedij v deželni hiši. Kakor v mestni hiši, dovoljevalo se je tudi tukaj, da so se kazali različni „umetniki“. L. 1758. kazal je tu neki holandski „umetnik“ znanstvene in mehanične umotvore. Udeležba je bila velika, toda od udeležencev plačalo jih je le 43 ustopnino, dočim je ostali niso hoteli plačati. Odhajajoč iz Ljubljane dobil je „umetnik“ od magistrata dekret, „damit er es bei Gelegenheit auch in anderen Städten zeigen könne“.

¹⁾ Thalberg: *Drama Italicum in Aula principum ab Auersperg*, sala majori theatraliter exhibitum, maximum spectantium meruit applausum.

²⁾ Die wohlöbl. landesfürstl. Hauptstadt Laibach.

³⁾ Pravico za predstavljanje dajal je namreč vicdom.

Prva slovenska predstava.

Sedemnajsti vek bil je za Ljubljano posebno zanimljiv. Latinska drama je pojenjavala, zahajali pa so tem gošče k nam nemški komedijanti iz Južne Nemčije, iz Solnograda in Gradca. Zgodaj so se udomačili tudi italijanski operisti, kateri so se izredno prikupili kranjskemu plemstvu. Bilo je torej v 17. veku v Ljubljani zelo živahno. Igralo se je latinski in nemški, in sicer pri jezuitih (v kolegiju in Pod Turnom), nemški komedijanti so razveseljevali kranjske stanovne v knežjem dvoru, meščan se je zabaval pri komedijah v mestni in deželni hiši, ostalo prosto ljudstvo pa je uživalo komedije, ki so jih prodajali nemški komedijanti na javnem trgu.

Slovenski jezik ni imel v kranjskih stanovih, ki so imeli krmilo dežele v rokah, niti gojiteljev niti zagovornikov. Naš jezik je bil zaničevan, bil je jezik, o katerem poroča Valvasor kot tolmač one dobe, „dass die windische Sprache von den Dorffzungen und anderen gemeinen Lippen gesprochen wurde“. Slovenski jezik, ki ga je izzubila reformacija, ni imel v 17. veku tolike podpore, kakor v prejšnjih časih. V šolah, katere so preuzeli jezuiti, ni zamrla slovenščina in tudi ni mogla zamreti, že radi dijakov ne, ki so bili sinovi kmečkih roditeljev. Tudi takrat so silili s kmetov v ljubljanske šole, katere so se že prenapolnile. L. 1636. n. pr. bilo je v jezuitskih šolah 544 dijakov! V srcu kmečkih sinov tlela je ljubezen do materinega jezika, in kakor so videli nemške komedije, tako so tudi slovenski dijaki hoteli napraviti slovensko predstavo prostemu ljudstvu. Da so ti dijaki bili zelo revni, umeje se samo ob sebi in letopisec to še posebe omenja. Predstava je bila dne 6. februarja 1670, in sicer izven mesta, Pod Turnom. Igrali so nekaj dni „raj“ in lingua vernacula, t. j. v slovenskem jeziku. Kakor se samo ob sebi umeje, dobili so dovoljenje za predstavo od svojih predstojnikov jezuitov. Jednako predstavo hoteli so dijaki prirediti že prej, toda radi izgredov, ki so jih imeli na vesti dijaki, niso dobili dovoljenja. L. 1670 bila je tedaj prva slovenska predstava. Potem pa nimamo več nego sto let nobenega glasu, da bi se kdaj igralo slovenski.

Staro deželno gledališče.

Leta 1765. pričakovali so v Ljubljani deželni stanovi prihod cesarja Josipa II., kateremu na čast so mislili prirediti gledališko predstavo. Ker pa še ni bilo stalnega gledališča, pomagali so si v zadregi s tem, da so uporabili staro jahalnico. Na četririh stenah te jahalnice postavili so gledališče. Zidati se je jelo koncem meseca junija in je bila vsa stavba gotova v šestih mesecih. Stavbo je izvršil deželni stavbeni mojster Lovro Prager pod vodstvom deželnega stavbenega in gledališkega nadzornika Josipa Leopolda Wieserja von Berg. Unanja dolgost je iznašala 20 sežnjev, širokost 9 sežnjev in 4 čevlje; oder je bil 8 sežnjev in 9 palcev širok in 5 sežnjev globok. Lož je bilo v početku 50. Jedno ložo podarili so stanovi magistratu, ker so jim mestni očetje preskrbeli za stavbo potreben les v nižjo ceno. Vsa notranja oprava bila je lesena. Rečene lože pa mestni očetje niso imeli dolgo časa. Magistrat gospodaril je slabo in cesarica Marija Terezija podredila ga je okrožnemu uradu, ki je to ložo prodal na javni dražbi za 501 goldinar. Gledališče je obsegalo prostora za 850 ljudi, kar je bilo za one čase, ko je Ljubljana štela 8000 duš, prav mnogo. Vsi troški so iznašali glđ. 11.378 41¹/₄. Najstarejši inventar, ki nam je znan iz leta 1775., kaže nam tedanje skromne potrebe, kajti vse bogastvo gledališča bilo je 8 dekoracij! Leta 1846. se je gledališče prezidalo in prenovilo; 52 loži ste se pomnožili na 69. Stavbene troške so plačali stanovi, ki so kot posestniki lož jeli prodajati lože in so delali dobro kupčijo. Najdražja loža l. 1776. stala je glđ. 150.—; tudi nam je znano, da so se l. 1776. prodale tri lože po glđ. 30.—. Te lože prodajali so zdaj po 1000 glđ., po 1200 glđ., in tudi po 1500 glđ. Prezidano gledališče obsegalo je prostora za okrog 1000 duš.¹⁾

Staro deželno gledališče pogorelo je dne 17. februarja 1887.

V deželnem gledališču gospodarili so Nemci. Nemške družbe prihajale so v Ljubljano in so prirejale tu predstave, a laški pevci utaborili so se tu z laško opero. Italijani prinesli so v Ljubljano tudi balet. L. 1773. imel je balet 3 plesalke in 3 plesalce. Balet je posebno ugajal Ljubljančanom, da so po italijanskem uzgledu jeli prirejati o predpustu znani „corso“. Leta 1824. pojavile so se žive podobe iz biblijske in rimske zgodovine.

¹⁾ Illyrisches Blatt 1846: „Das Ständ. Theatergebäude in Laibach“.

Ni nam naloga, niti nam ne more biti namen, podajati na drobno, kakšne so bile nemške predstave.¹⁾ Mi hočemo le omeniti, da že l. 1801—1803 nahajamo na gledaliških listih imena Schiller (Räuber, Kabale und Liebe), Shakespeare (Hamlet, Macbet, Kralj Lear), poleg katerih sta mogočno vladala Kotzebu in Iffland. Predstave²⁾ so se dajale pogostoma. Tako je n. pr. bilo leta 1803/4 99 predstav in leta 1806. pa 70. V desetih letih (1836—1845) bilo je 1458 predstav. Najbolj obiskana je bila predstava: Lumpaci Vagabund (5. jan. 1837); v gledališču je bilo 797 oseb. Dne 17. septembra 1839 je bilo pri „Normi“ 767 oseb. Največ slavja si je pridobila laška opera.

Stanje prvih nemških igralcev označuje nam najbolje nekega igralca pogodba iz leta 1792, ki se je ohranila v mestnem arhivu. Igralcu Vondraški, ki se je obvezal v igrokazu in opereti preuzeti vloge, dobro se jih učiti in igrati, kakor tudi v baletu „figurirati“, obečal je ravnatelj od dne odhoda iz Brna tedensko gažo 6 goldinarjev, pa le tedaj, kadar se bo igralo, sicer polovico. Vondraški pa ni ugajalo v Ljubljani; popihal jo je in je odnesel s seboj; 2 para starih čevljev, 1 rdeče in črno vezen oprsnik, 2 para usnatih rokavic, 2 para nogavic, 1 britev in še malo jednake ropotije. Taka je bila Vondraškova garderoba. Vondraška je zapustil v Ljubljani mnogo dolgov in je uzel tudi s seboj od nekega urarja veliko žepno uro, ne da bi jo plačal.

Zoisova doba.

„Mat' Krajna imela
Sinā ljubšega ni.“

Proti koncu osemnajstega veka imeli so Slovenci moža, okolo katerega se je osredotočilo industrijsko in duševno gibanje. Ta mož je bil Žiga Zois baron Edelštajnski, ustvar-

¹⁾ Čitaj o tem: „100 Jahre der Laibacher Bühne“. Blätter aus Krain 1865, IX. letnik. Spisal Avgust Dimitz.

²⁾ Naj navedemo nekatere ravnatelje iz prve dobe. Ti so bili n. pr.: Bustolli (1769; prva znana nemška predstava istega leta: „Die verfolgte Unbekannte“); Jurij Wilhem (okolo 1780, ki je poleg igrokaza gojil opero in balet); Emanuel Schikaneder (1780); Zöllner (jeseni 1785); Friedel (1786, ki je od tod odšel na Dunaj ter tam v Stahrenbergovi hiši na Widnu ustanovil gledališče); Viljem Frasel (1800 do 14. februar. 1801); Schantroch (1801—1803 in l. 1805); Frasel in Josipina Scholz (1805 do 15. februar. 1807); Fran Ks. Deutsch (1814—1815); Lor. Gindl (1814); Karol Weidinger (1818—1821); Gloggl (1831—1832). Leta 1829 jele so se dajati Rajmundove igre. Funk (1836—1839); Neufeld (1840); Ebell (1842—1843); Ebell & Rosenschön (1843—1844); Rosenschön (1844—1845); Thomé in Funk (1845—1847).

nik velike industrije slovenske in oživitelj književnega gibanja. Njemu gre hvala, da se je slovenska književnost pouzdignila; njemu gre zasluga, da nam je obudil pisatelja kakor Linharta, Vodnika, Kopitarja in druge.

Obitelj Zoisova je iz Švice. Oče našega Zoisa, Mihael Angelo Zois, prišel je v Ljubljano početkom 18. veka in je tu ustanovil l. 1735. trgovino z železnino in jeklenino.

Žiga Zois porodil se je 23. novembra 1747. leta v Trstu, /7 drugega zakona najstarejši sin Mihaela Angela in gospe Ivane roj. pl. Kapusove. Šolal se je v prvi mladosti v Ljubljani, potem ga je oče poslal v Reggio. Toda le malo časa je bival v Italiji. Oče ga je poklical domu ter ga namenil trgovini. Bistroumni mladenič posvetil se je popolnoma trgovstvu, poleg tega pa se je pridno učil modroslovju, naravoslovju, matematiki, mineralogiji in kemiji. Učitelja sta mu bila jezuit Gabriel Gruber in Jos. Maffei.

Kakor oče, tržil je tudi on z železnino in jeklenino po Laškem in za morjem, kjer so kranjske proizvode močno cenili. Leta 1775. in 1777. pretila je Zoisovi trgovini velika opasnost. Nenadoma so priplule v Sredozemno in Jadransko morje ruske in švedske ladije s svojim železjem, ki je bilo boljše od Zoisovega. Da bi ohranil kranjsko in koroško železnino in jeklenino, dal si je prinesiti v Ljubljano tuje železnine, zbral je rudarsko društvo, in je skrbel, da se je pri njem kovala ravno taka železnina in jeklenina. Sam je šel na Nemško, Holandsko, Francosko in v Italijo ter je v tujini proučaval svojstva železnine. Posve-toval se je s trgovci in strokovnjaki. Obiskal je imenitne rudarije unanjih držav in se temeljito poučil v rudarstvu. V lepem Bohinju pričelo se je zopet v Zojsovem rudokopu novo življenje.

Tako je Zois srečno izpodbil rusko in švedsko konkurencijo ter je postal prvi industrijalec kranjske dežele. V zvezi je bil z učenimi društvi, tako v Berlinu. Mineraloška zbirka v našem deželnem muzeju, katero so takrat občudovali domačini in tujci, njegovo je darilo.

Vsled svojega obilnega bogastva mogel je podpirati znanost in umetnost. Čutil se je iskrenega Slovana in mu je bila jedina misel, kako bi obudil slovensko književnost. Zbral je okrog sebe mlade ljudi ter jih veledušno podpiral. V njegovem salonu so se shajali Kumerdej, Japelj, Penzel, Ravnikar, Metelko, Linhart, Vodnik, Kopitar in drugi; v njegovem salonu se je govorilo le slovenski.

Žiga Zois je bil vsled tega, ker je zbiral okrog sebe slovenske pisatelje in ker jim je s svojim modrim svetom odkazoval pot delovanja, bodreč jih neprestano, mož neprecenljive važnosti. Jako dobro ga ocenjuje naslednje pismo: „Baron Z.(ois) ist das Centrum der Cultur in Krain. Er ist nicht nur Freund und Beförderer, sondern auch im hohen Grade Kenner des Slavischen. Glagolitisch und cyrilisch liest er fertiger als die Herrn von Métier selbst. Beinahe jährlich um Ostern kommen ital. Opern nach Laibach: Für diese pflegte B. Z. in früheren Jahren immer die beliebtesten Arien ins Krainische zu übersetzen, und der Versuch fiel nicht unrühmlich aus, selbst die Wälschen fanden es cantabilissimo, nicht so das deutsche“. (Jagić: Briefwechsel zwischen Dobrovsky und Kopitar 1808—1822. Berlin 1885).

Žiga Zois spoznal je važnost gledališča in kot dobremu Slovencu se je krivo zdelo, ko je pomislil, kako se šopiri v deželnem gledališču laščina in nemščina. Slovenska književnost pa ni imela v tem času nobenega proizvoda za oder. Jakob Zupan, učitelj in organist v Kamniku, zložil je sicer okolo leta 1780. opero: „Belin“, kateri je spisal libreto pater Janez Damascen. Toda o tej operi ne vemo nič več, kot samo to. Da se je opera pela, o tem nimamo pozitivnih podatkov, vender se misli, da se je pela. (Šafařík: Geschichte der südslavischen Literatur.) Orgljavec Repeš in župnik ljubljanski Redeskini jela sta nabirati slovenske pesmi z napevi in zbirko je tiskal Trattner na Dunaju. Kakšne so bile te pesmi, uganemo lahko iz zbirke, ki jo je izdal Maksimilijan Redeskini v Ljubljani leta 1775. Tu pravi sam skladatelj, da jih je zato dal na svetlo, „da bi se tiste zaljubljene, grde popevke vsem iz glave spravile“. Zois torej ni imel proizvodov za oder. Ako je hotel spraviti slovensko besedo na oder, moral se je sam poprijeti dela. In to je tudi storil. Skladal je pesmi, ki so jih potem peli italijanski operisti v deželnem gledališču z velikim uspehom. „Ko se časi nihče ni nadejal“, poroča nam Kopitar, „da se bode pela slovenska pesmica mej laškimi, začel je pevec ali pevka sredi spevoigre popevati domačo pesmico, ki jo je zložil Zois, in v parterju in ložah donel je vesel hrup in plosk, da ni moči popisati.“ Slovenske napeve so peli italijanski operisti mej leti 1770—1780. Toda Zois se ni zadovoljeval z napevi; hotel je spraviti na oder slovensko

igro in je prigovarjal Linhartu, naj on kaj spiše. Za igralce ga ni skrbelo. Igrati igro morali so Linhartova soproga, sorodniki in drugi prijatelji Zoisovi, a sam Linhart moral je biti — šepetalec. Tako je nastala prva slovenska veseloigra: „Županova Micika“, katero je predelal Linhart po Richterjevi: „Feldmühle“.

Dne 28. decembra 1789¹⁾ predstavljala se je Linhartova „Županova Micika“.²⁾ Igrali so jo diletantje iz najboljših krogov: Pershone: Tulpenheim, en shlahtni gospod (Desselbrunner), Shternfeldovka, ena mlada bogata vdova (gčn. G. pl. Garzarolli), Monkof, Tulpenheimov perjatelj (Dr. Makoviz, Linhartov svak), Jaka, shupan (Dr. Merk, pozneje dvorni svetnik na Dunaju; Mizka, njegova hzher (gospa Linhartova); Anshe, Mizken shenen (Dr. Piller); Glashek, en shribar (Dr. Repič); Šepetalec bil je Linhart sam. Igra je ugajala izredno. „Laibacher Zeitung“ poroča z dne 29. decembra 1789: „Gestern haben unsere Theaterfreunde abermal die Schaubühne betreten und uns zugleich den überzeugendsten Beweis geliefert, dass auch die krainische Sprache Biegsamkeit, Geschmeidigkeit, Nachdruck und Melodie genug besitze und sich gleich der russischen, böhmischen und polnischen Sprache in Thaliens Munde gar gut hören lasse... „Shupanova Mizka“ oder „Marie, des Dorfrichters Tochter“, eigentlich das bekannte Lustspiel: „Die Feldmühle“, frei und ganz nach dem Costume der krainischen Nation bearbeitet. Die treffliche Uebersetzung gab diesem Stücke alle innerliche Vollkommenheit, und die schon bekannte Kunst dieser Schauspieler und Schauspielerinnen übertraf alle Erwartung des Publicums. Euch, meine Herren und Frauen dieser Gesellschaft, dankt nicht nur der Arme aus Herzensfülle (predstava je bila v korist revežem); auch die ganze Nation ist stolz auf Euch und wird Euch in den Jahrbüchern der Literatur verewigen und sagen: Diese waren es, die den Grund zur Vervollkommnung ihrer Muttersprache gelegt und sie auch für den Soccus brauchbar gemacht haben“.

2. Iz tega poročila vidimo, da „Županova Micika“, ki se je predstavljala dne 28. decembra 1789, ni bila prva slovenska

¹⁾ Slovenska Talija, 1 zvezek, piše poročevalec, da se je igrala „Županova Micika“ leta 1790, kar pa ni res.

²⁾ Laibacher Wochenblatt 1806, št. 33 in 34: „Das Stück wurde auf dem städtischen Theater zu Laibach von einer Privatgesellschaft aufgeführt, und erhielt, wie es sich natürlich erwarten liess, den ungetheiltesten Beifall des Publicums.“

predstava. Gotovo je, da so naši igralci že prej kdaj nastopili — seveda v isti igri.

Leta 1790. zagledal je beli dan Linhartov: „Ta veseli dan ali Matiček se ženi“, veseloigra iz francoščine po Beaumarchaisu.¹⁾ La folle Journée ou le mariage de Figaro. (Leta 1840. Smole na novo izdal).

Obče je znano, kako blagodejno je uplival Žiga Zois na slovenske pisatelje svoje dobe. Zoisov salon bil je pravo narodno ognjišče, ki je ogrelo mlade Slovence za slovensko besedo. Kdor je zahajal v Zoisovo družbo, moral je biti Slovenec, moral je čutiti in delati slovenski. Linhart, ki je prej pisal nemški, opustil je nemščino, ter je s slovenskimi predelavami tujih iger prvi zasadil slovensko besedo na gledališki oder: ustvaril nam je slovenski oder.

„Steze je pustil nemškega Parnasa
In pisal zgodbe kranjske star'ga časa;
Komu Matiček, hči župana,
Ki mar' mu je Slovenstvo, nista znana?
Slavili, dokler mrtvi se zbudijo,
Domači bosta ga Talija, Klijo“.

Tako slavi naš Prešern Linharta in slavimo ga mi danes, ko je Županova Micika več nego sto let stara. In čim večjo starost bode imela, tem več vredna bode nam Slovincem, ker nam bode pričala o utemeljitelju slovenskega gledališča.

Valentin Vodnik postal je vsled modre kritike in vsled res prijateljskih svetov Slovincem tak, kakor ga je modri Zois učil. Brez dvojbe je tudi njega privedel Zois na dramatično polje.

Tudi Valentin Vodnik je moral kaj storiti za slovensko gledališče in je poslovenil Kotzebua igro „Hahnenschlag“ pod naslovom „Tinzhek Petelinček“. Ta igra je pisana v verzih (Novice 1865, str. 20) in so jo igrali otroci leta 1803. v ljubljanskem deželnem gledališču.²⁾

¹⁾ Linhart je tudi spisal nemško žaloigro: „Miss Jenny Löwe. (Tragedija tiskana leta 1780 pri Stadeju v Augsburgu. Radics: Aelteste Geschichte des Laibacher Theaters). (Blätter aus Krain 1865: 100 Jahre der Laibacher Bühne 1765—1865.)

²⁾ Laibacher Wochenblatt, 1806, st. 33 in 34 (als Zugabe zur Edel von Kleinmeyerschen Laibacher Zeitung poroča: Im Sommer 1803 wurde auf dem Theater zu Laibach von einer Kindergesellschaft eine Umarbeitung von Kotzebues Hahnenschlag, unter dem Titel: „Tinzhek Petelinzhek“ mit Gesang aufgeführt. Hierin herrscht schon eine reinere und gebildetere Sprache (misli na Antona Linharta) und sehr viel Naives aus unserer Kinderwelt. Es ist in der That Schade, dass dieses artige Stück noch Manuscript ist.

Ko je leta 1797, dne 17. februvarja šel nadvojvoda Karol iz Italije (bližal se je Bonaparte) skozi Ljubljano na Dunaj, bila je zvečer gledališka predstava (seveda nemška). O tej priliki se je pela v gledališču cesarska pesem, kateri je na koncu pridejal Vodnik strofo :

Terka nam Francoz na vrata,
Dobri Franc za nas skerbi,
Pošle svojga ljubga brata,
Korel rešit nas hiti.
Z'nami sta ęstrajska orla!
Premagajta vękomej!
Var' Bog Fronca, vari Korla,
Sręčo, zdravje Bog jim dej!

Že l. 1779. je Žiga Zois ohromel v nogah (v Rimu), vender je toliko okrevail, da je mogel obiskavati svoje rudarije v Bohinju in na Štajarskem. L. 1789. pa je tako obolel, da ni mogel več ozdraveti in od l. 1797. ni več stopil iz hiše. 22 let prebil je v postelji ali v vozičku, kateri si je dal po svojem načrtu narediti. Tako je prenašal teško življenje in teške muke, vender pa še vedno delujoč za blagor naroda našega. L. 1805., po odhodu Francozov, hranil je pet tednov brez vsega plačila, 300 bolnih vojakov z govejim mesom in vinom, za koji človekoljubni čin ter za druga dela bil je odlikovan z zaslužnim komanderskim križem Leopoldovega reda. Umrl je 10. novembra 1819.

Po Zoisovi smrti zapustila je slovenska muza deželno gledališče za dolgo časa. Ni bilo več moža, ki bi budil rojake na delo in ki bi imel toliko upliva, kakor ga je imel Zois, da bi spravil slovensko besedo na oder. S Zoisom zamrla je slovenska dramatika, in se je preporodila šele leta 1848. Do tega časa, in to je bilo dolgo in predolgo, pa je gospodovala v deželnem gledališču nemščina in italijanščina.

Da je nemška dramatika uspevala v Ljubljani, za to so skrbeli vsi merodavni krogi, ki so z nemškim gledališčem izvrševali, kakor so mislili in še danes mislijo, važno kulturno delo v naši slovenski deželi. Z nemščino na odru širili so nemški duh in so pazili strogo že v prvem početku, da se poleg nemške ni gojila slovenska dramatika. Še leta 1865. poudarjal je Avg. Dimitz ¹⁾ kulturno važnost (!) nemškega gledališča za Slovence ter je milostivo omenil, da se poleg nemške muze more razvijati tudi slovenska po načelu enakopravnosti. Dolgo časa, do

¹⁾ Blätter aus Krain.

leta 1867. niso storili Slovenci odločilnega koraka v prosep slovenskemu gledališču. Ko se je rečenega leta zasnovalo Dramatično društvo, nastopilo je javno zahtevajoč odločno prostora slovenski besedi na javnem odru. Prva borba bila je težavna in grenka, in danes trdimo po pravici, da je slovensko občinstvo bilo samo krivo. Obiskavalo je nemške predstave ter tako jedino omogočevalo kakor takrat, tako tudi danes, da se je uzdrževalo in da se še uzdržuje nemško gledališče v Ljubljani. Da je to resnica, temu je priča vsa doba, temu so zgodovinska priča beneficije nemških igralcev. Ko je imel l. 1806. znani komik Scholz beneficijo, izbral si je burko: „Spitzkopfs Abenteuer oder die Tochter der Nacht“. Naznanil je občinstvu to beneficijo z besedami: „H nucu Wenceslausa Scholza. Spicoglauška pošast ali hčer te noči“, ter je nagovoril občinstvo v slovenskem jeziku. Scholz je gotovo dobro vedel, da se bode prikupil občinstvu najbolj s slovensko besedo. Nasproti Nemcem ni se mu gotovo bilo treba tako ponižati.

Naše besede potrjuje še naslednji slučaj, ki priča, da so se nemški igralci posluževali slovenske besede kot vade. Nemški igralci igrali so dne 28. marca 1822 v korist Iv. B. Dittmayerju „Kranjsko kratkočasnost“: „Golfani Starec“, kratkočasnost (= veseloigra) u enimu Delu is Nemškiga predstavleno od Kozebua. Kakšen jezik so govorili ti nemški pijonirji, tega ne vemo; pač pa si lahko mislimo, da so ga mučili na vse pretege. Zanimljivo je, da je na gledališkem listu beseda „demoiselle“ prevedena z besedo: „punca“. Dr. Jan. Bleiweis našel je mej stariimi bukvami ta gledališki list, ki je bil rdeče tiskan takole: Dans bo igran: „Golfani Starec“ — kratkočasnost v enimu Delu is Nemškiga predstavleno ot Kozebua: Ljudje: Komednin gospodar, pride kakor Kellnar in kakor godec . . . gospod Flor. — Micka, njegova žena . . . punca Fischer. — Godernavec, oskerbnik . . . gospod Wilhelm. — Janez, hlapc, Janez Dittmayer.“ (Novice, list 29. 1848).

Iz enakih razlogov izbirali so si nemški igralci za svoje beneficije igre uzete iz kranjske zgodovine. Mej drugimi igrala se je (1803—1804): „Thiätra“, das Heldenmädchen von Bischoflack von A. S. (Supančič?)

Slovensko društvo v Ljubljani.

Po Zoizu in Linhartu ni se dolgo nihče brigal za slovensko dramatiko. Še pred preporodom slovenske književnosti, to je leta 1840., izdal je Andrej Smole svojega „Varha“, s čegar trdom se je istega leta tudi natisnil „Matiček se ženi“, in sicer obe igri v gajici. „Varha“ je poslovenil Smole iz angleščine po Garricku. — Prvak naših pesnikov Fr. Prešern poje v „Novi pisarji“: „Tragedija se tudi nam obeta“, kar nam priča, da se je pesnik bavil z mislijo spisati tragedijo. S preporodom naše književnosti jeli so pisatelji obdelovati vse književne stroke in nahajamo tudi na dramatičnem polju nekaj pridnih delavcev. Koseski je preložil Schillerjevo „Devico orleansko“ (priloga Novicam 1842); leta 1849. je poslovenil prvo dejanje „Mesinske neveste“. Bernard Tomšič spisal je leta 1845. izvorno veseloigro v treh dejanjih: „Lahkoverni“ (Jakić, Zagreb 1864) in je pozneje poslovenil jednodajanca: „Ravni pot najboljši pot“. Fran Malavašič (umrl 28. jan. 1863 v 45. letu svoje dobe) podal nam je leta 1848. dva igrokaza „Nekdaj in zdaj“ in „Edinost“ ter je poleg Kotzebua poslovenil veseloigro v jednom dejanju: „Stiska“. Matija Valjavec Kračmanov poslovenil je po Goetheju: „Ifigenija v Tavriji“ (Slovenija 1849); leta 1849. nastopil je Fran Cegnar s prevodom opere v treh dejanjih „Campa“ in Mosenthalove igre „Debora“ (1850); potem je še pridno deloval in je pozneje preložil več Schillerjevih del („Marija Stuart“, Cvetje 1868, „Viljem Tel“, Cvetje 1862, „Valenštajnov ostrog“, Eger 1864). Leta 1850. izšla je pri Giontiniju v Ljubljani junaška igra v dveh dejanjih od Ivana Kukuljevića: „Juran in Sofija ali „Turki pri Sisku“, potem: „Štepan Šubić“ ali: „Bela IV. na Hrvaškem“. V Celju pa sta tudi l. 1850. zagledali svetlo dve igri; „Dvoboj“ in „Raztresenca“, kateri je priredil J. Drobnič. Isti marljivi pisatelj je izdajal zbirko igrokazov z naslovom: Venec gledaliških iger (pri Leykamu v Gradcu) in je v tej zbirki prišlo na svetlo: „Drevar ali beli gaber“, značajna slika v dveh delih, po Kaiserju predelal J. D., potem „Pravi Slovenec“ (2. vez), veseloigra v jednom dejanju, po nemškem predelal J. D. V to dobo spada Miroslava Vilharja spevoigra: „Jamska Ivanka“ in v tej dobi je že nastal Malavašičev prevod Raupachove igre: „Mlinar in njegova hči“.

Na tak način sestavljali so pisatelji slovenski repertoar, to je skrbeli so za prevode gledaliških iger. Koliko se je mogel s temi pripravami okoristiti slovenski oder, to bomo videli na predstavah, ki jih je priredilo Slovensko društvo in pozneje Čitalnica ljubljanska. Naravno pa je, da n. pr. Schillerjevimi tragedijam niso mogli biti kos — diletantje.

Ko so leta 1848. zasijali avstrijskim narodom prvi žarki svobode, prebudili so se tudi Slovenci. Toda še pred tem letom jelo se je razvijati društveno življenje — izven slovenskih pokrajin, kajti doma ni še bilo onega domorodnega ognja, ki ga je treba za narodna kulturna podjetja. Mladi Slovenci so hodili na Dunaj na vseučilišče. Na Dunaju so se seznanili z drugimi Slovani, kateri so se že bolj zavedali svoje narodnosti, in tako so naši dunajski Slovenci prenesli iskro domoljubja preko Dunaja v Ljubljano. Že leta 1844. priredili so Slovani skupno prvi slovenski ples v jožefstadtskem gledališču na Dunaju, na katerem plesu je zastopal Slovence Peter Kozler. Drugi ples je bil l. 1845. v dvorani gostilnice „pri hruški“ na Kostanjevici (Landstrasse), potem pa l. 1846. in 1847. S plesi so se vrstile tudi besede. Jos. Apih ¹⁾ pripoveduje nam o taki besedi (l. 1846/47) jako mično epizodo, ki zaslučuje, da jo zabeležimo. Slovani so se pripravljali prirediti besedo. Čehom to podjetje ni delalo preglavice; imeli so Erlna, prvega tenorista dunajske dvorske opere, ali Jugoslovanom je šlo trdo, ker niso imeli nobenega pevca. Konečno, po dolgem iskanju, posreči se Slovincem zvedeti, da je tajnik moškega pevskega društva dunajskega Kranjec. Na tega rojaka, bil je to F. Legat, uradnik pri dvornem računskem vodstvu, brat bivšega novomeškega kanonika K. Legata, obrnili so se ter ga prosili, naj pri prihodnji besedi reši čast Slovincem. Ker pa ni bilo slovenskih pesni, ponudil mu je dotičnik svojo zbirko dijaških pesni. Iz te zbirke izbral si je F. Legat „Popotnika“, pridržavši si pravico, da si melodijo sam preskrbi. Rečena pesem je prevod nemške pesmi: „Ich komme vom Gebirge her“, in Fr. Legat jo je pel po melodiji neke normanske romance. Gledališka dvorana v Josefstadtu, kjer je bila beseda, bila je občinstva natlačena, toda nobena pesen ni tako naudušila občinstva, kakor „Popotnik“, tako da jo je Legat moral ponoviti. Krasen, nepozaben je bil ta večer; radosti se je vsem topilo srce, ko so v pozni uri korakali čez „Glacis“

¹⁾ „Slovenci in 1848. leto“. Izdala Matica Slovenska l. 1888.

na Kostanjevico. Dunajske novine niso mogle prehvaliti slovenske narodne pesmi in mojsterskega pevca. „Novice“ so koj obljubile, da prineso melodijo za prilogo prihodnji številki. Ta vest pa je spravila dunajske Slovence v nemalo zadrego, ker so se bali, da bi se zvedelo, da so spravili na Dunaju dozdevno slovensko narodno pesem na oder s čisto tujo melodijo. Fr. Legat moral je brž preskrbeti prepis nove melodije, za dve uri je že bila na pošti. Bleiweis jo je priobčil v „Novicah“ in tudi na Dunaju so jo morali natisniti ter jo razdeliti mej mnogobrojne obitelji, ki so se za njo zanimale. Resnično čudna usoda nemške pesmi v slovenski besedi s francosko melodijo!

V občni narodni naudušenosti, ki je ugodno uplivala z Dunaja in Gradca, porodilo se je v Ljubljani „Slovensko društvo“. To velevažno društvo, v prvem času imenovano Slovenski zbor, osnovalo se je začasno dne 25. aprila 1848. Slovenskemu društvu bil je namen „omikanje slovenskega jezika in pozdiga slovenske narodnosti“. Ta obširen namen je izvrševalo na različne načine. Skrbelo je za pouzdigo šolstva; izdajati je jelo narodne pesmi: „Slovensko grlico“; bavilo se je s politiko; osebito pa si je postavilo nalogo prirejati besede in gledališke predstave ter si je ravno v tem pogledu pridobilo znatnih zaslug, ker je tem potom najuspešneje netilo narodno zavest. V obče moramo reči, da je bilo delovanje društva namenjeno v to: pridobiti veljavo slovenskemu jeziku v javnem in privatnem življenju.

Na čelu društvu je bil dr. Janez Bleiweis kot vodja, tajnik pa je bil marljivi pisatelj Fran Malavašič.

Nas seveda zanimajo v prvi vrsti besede in gledališke predstave, kakšne da so bile! Videli smo namreč, s kako težavo so prišli Slovenci na Dunaju do pesmi in melodije; zdaj pa, ko še ni bilo priprav, lotilo se je Slovensko društvo besed in predstav. In kako smelo je nastopilo! Brez potrebnega repertoarja, brez napevov, izreklo se je društvo, da hoče ustanoviti narodno gledališče v Ljubljani. (Illyr. Blatt, 1848. št. 100.) Postavilo si je torej nalogo, katero še danes izvršujemo in katere še nismo izvršili. S svojo naudušenostjo je elektrizovalo vse kroge, da se je vsa Ljubljana čutila slovensko in da je vsa Ljubljana prav za prav imela le jednega nemčurja, kateremu so naredili mačjo godbo in mu je o tisti priliki pel Žiga Bučar:

„Geh lieber aus dem Land,
Du machst uns so nur Schand“

po znani melodiji:

„Gehe lieber in ein Kloster
Und bete ein Paternoster“.

Leta 1849. je na Rožniku Filharmonično društvo nanduševalo občinstvo s slovenskimi pesmimi. Pl. Höffern, vrli slovenski pevec, predlagal je, naj se uvede v Ljubljani slovenski ples, vendar so ta predlog, četudi so ga nekateri odborniki odobraval, „načeloma“, drugi odločno obsojali in zavrgli. Neki Fr. pl. Scio otvoril je plesno šolo (1848), v kateri je tudi učil „kolo“.

Vseh besed in predstav, ki jih je priredilo Slovensko društvo, bilo je 12. Vršile so se v deželnem gledališču.

Prva beseda bila je dne 30. maja 1848 na čast cesarjevemu godu. Uspeh bil je velikanski. „Novice“ (list 23.) uskliknile so nandušeno: „Hvala Bogu! da smo spet enkrat, in sicer iz globočin src mile glase svoje domovine v gledališču peti slišali, da smo se smeli spet enkrat na glas veseliti po dolgem trpljenju! Slava in hvala Ferdinandu, ki so nam to neprecenljivo veselje dodelili in nas sovražnih spon oteli, katere so nam toliko let branile v svoji domači hiši materin jezik govoriti in prepevati. Slava, slava Ferdinandu!“

Na programu te besede bilo je petje in deklamacije. Za napravo besede pridobil si je največ zaslug J. Bučar, oče našega opernega pevca, g. Frana Bučarja. Kamilo Mašek, učitelj ljubljanske muzikalne šole, in Fleišman skrbela sta za napeve, katere sta takorekoč sproti skladala za vsako besedo. Najprvo se je pela pesem Potočnikova: „Slava našem cesarju“ (zbor), potem „Dolenjska“, tudi Potočnikova; Antona Slomška pesem „Veselja dom“ pela je gospica; nadalje se je pelo: „Slovenca dom“, „Pesem slovenskih narodnih stražnikov“ (Malavašič-Flejšman, zbor), „Mornar“ (Prešeren-Flejšman), „V spomin Vodniku“ (Prešeren-Flejšman); „Duh slovenski“ (zbor); „Vojaška“ (Koseski), deklamoval je modroslovec Ivan Mahkot, sedaj c. kr. vladni svetnik v Ljubljani in voditelj c. kr. okrajnega glavarstva za ljubljansko okolico; „Veršac“, deklamoval bržkone isti. Tu mi je omeniti, da ima Dramatično društvo slovenski trak, ki ga je nosil modroslovec Ivan Mahkot, ko je nastopil prvič kot deklamator. G. Ivan Mahkot bil je tako izvrsten govornik, da mu je tedanji nemški gledališki vodja, ki ga je videl in slišal deklamovati, koj ponudil angažma za Monakovo. V zboru je izvrstno sodeloval

mej drugimi g. Matija Šuštaršič, svak g. dr. J. Mencingerja, odličnega rodoljuba in odvetnika v Krškem.

Dr. Janez Bleiweis, ki je vestno poročal o vseh besedah in predstavah, sklenil je svoje poročilo z besedami: „Vsak dober Kranjec je zadovoljen gledišče zapustil z voščilom, da bi nam Slovenski zbor enako veselico spet kmalo napravil.“¹⁾ Spoznavati se je jela važnost besed, in sam Bleiweis poudarja („Novice“ 1848), „da je jeden izmed najgotovejših in najpotrebnejših pripomočkov za pouzdigo domačega jezika ta, da ga spravimo v pesmih ali v govoru v gledališče.“

Druga beseda bila je dne 19. junija 1848, tudi v deželnem gledališču. Pri tej besedi je sodelovalo mnogo gospic in gospodov, katerim gre čast in hvala cele domovine. („Novice“.) V gledališče je privrelo še več občinstva, nego k prvi besedi, tako da je bil v gledališču „silni drenj“, znamenje, da je Ljubljančanom slovenska beseda prav po volji. Pelo se je in deklamovalo. Gospica Planinec je govorila poslednji govor Ivanke iz „Deuice orleanske“, in je ta deklamacija silno ugajala. Modroslovec Ivan Mahkot deklamoval je Koseskega pesem: „Kdo je mar“, z izvenrednim uspehom. Nekaj pesmi se je igralo na klavirju. Neki gospod je pel Fleišmanovo skladbo „Pod oknom“. Nadalje so se pele pesmi „Popotnik“ (čveterospjev); „Jaz sem mlada Ilirka“ (pel ženski zbor); „Tri pesmice v jedni“; dve pesmi hrvaškega skladatelja J. Padovca: „Moje jutro“ in „Moje drago“, pela je gospica Sporer, hči protomedika dr. Jurija Sporerja. Potem: „Slovenca dom“ (pesem); pesem: „Bleško jezero“²⁾ (K. Hueber-Mašek), pele so gospice dvakrat. Posebe mi je tu omeniti dveh pesmi, namreč „Dolenjska zdravica“ in „Zvonikarjeva“ (Blaža Potočnika). Obe pesmi peli so Krakovčani z izrednim uspehom. Ti Krakovčani, katerih pradedje so že pri kapucinskih predstavah v 17. veku igrali znatno ulogo, bili so navadni ljudje, toda z izvrstnimi glasovi. „Novice“ posebno hvalijo njih imenitne visoke (tenorje) in globoke (bas) glase. Jeden izmed njih je imel tako visok glas, da bi mu Dunajčanje, če bi bil v pevski umetnosti izučen, dali gotovo najmenj pet tisoč goldinarjev na leto plačila, zakaj čisti visoki glasi

¹⁾ S temi in naslednjimi podatki popravil sem pomote, ki se nahajajo glede besed in predstav v letih 1848—1850 pri pisateljih, ki so nam do danes o tem poročali, kakor: P. v. Radics: „Der verirrte Soldat“ 1865 in „Slovenska Talija“, zv. I.

²⁾ Priobčena v „Novicah“ 1848, list 10.

so redki, ker jih glediški pevci zvečine skoro zapojó, pa tudi zapijó.

Prva gledališka predstava bila je dne 8. julija 1848. Igrala se je Linhartova „Županova Micika“ v korist šentviškim pogorelcem pri Zatičini. Igra se je slavno obnesla; gledališče je bilo navzlic hudi vročini polno. Igro je nekoliko popravil M. Kastelec. Čisti dohodek je iznašal 120 goldinarjev.

Predstava je naudušila vse rojake in nepopisno veselje, kateremu je dal duška Bleiweis v svojih „Novicah“, zavladovalo je po vsej Ljubljani. „Hvala Bogu“, pravi Bleiweis, „da smo po težavah prišli na tisto stopinjo, na kateri so naši stariši že pred 58 leti stali, ko so smeli, kakor zdaj mi, Županovo Miciko igrati.“ Leta 1848. bilo je še ljudí, kateri so bili pri predstavi „Županove Micike“ leta 1789. „Stara gospa“, piše Bleiweis v „Novicah“, „katera se še z veseljem spominja prvokrat igrane „Micike“, povedala mi je, da že vsi tedanji igralci v grobu počivajo. Imenitni igralci pa so bili vsi, in — Bog jim daj večni mir in pokoj — gotovo so bili tudi iskreni Slovenci. — Tulpenhajm bil je lastnik suknarske fabrike v Selu poleg Ljubljane, g. Deselbruner; Sternfeldovka je bila žena pl. g. Garcarolija; Monkof je bil g. Makovic, zdravnik in Linhartov svak; Jaka, župan, bil je dr. M~~or~~ak¹⁾ (pozneje c. kr. *ferke gl. stv* dvorni svetnik na Dunaju); Micika je bila gospa Linhartova žena; Anže je bil dr. Piller; Glažek pa dr. Repič; — šepetalec je bil g. Linhart sam.“ Vidi se, da je stara gospa dr. J. Bleiweisu, kateri še ni vedel, kaj je pisala o tej igri „Laibacher Zeitung“ l. 1789., dobro poročala. Ustnemu poročilu gospodov, kateri so videli „Miciko“ l. 1848., kakor gosp. računski nadsvetnik Jakob Zabukovec in g. Ivan Mahkot, ki je sam igral zahvaljujem, da so mi povedali, kdo je igral Miciko tega leta (1848). Sternfeldovka je gospa Schöppel, soproga poznejšega dvornega svetnika; Jaka, župan, bil je Ivan Mahkot, Micika bila je Leopoldina Krsnikova, hči profesorja Krsnika; Anže je bil Žiga Bučar, pozneje zdravnik v Novem Mestu; šepetalec je bil dijak Janez Zorin, ki je šepetal tudi pri vseh poznejših predstavah.

Igra je imela sijajen uspeh. Pred igro bilo je nekaj pevskih toček, katere so izvajali izvrstni pevci. Te pesmi so bile: „Ilirski

¹⁾ A. Dimitz navaja v svoji zgodovini „dr. Merka“, v „Blätter aus Krain“ pa „dr. Moraka“. Dr. J. Bleiweis („Novice“) navaja ime „dr. Morak“.

kor“, „Hčere svet“ (Tomažičeva, ki pa ni nič ugajala). Posebe omeniti mi je pesmi: „Kje so tiste rožice“. Pela jo je izborna gospica Lika (Angelika) Pič, hči sestre Schöppelrove. Blaža Potočnika pesem: „Planinar“, pel je Höffern vitez Saalfeldski, ki je bil takrat avskultant in je pozneje 1876(?) umrl c. kr. vladni svétnik v Ljubljani. Höffern bil je izvrsten baritonist. Še danes se spominjajo ljudje, kako je izvrstno pel v gledišču pesem: „Rude či sarafan“, „Popotnik“, „Stari Kranjec“ in „Kde dom je moj.“ Ta večer nastopili so spet vrli Krakovčani ter so peli pesem: „Gorenjska smešnica“. Bržko so se na odru pokazali v lepih oblekah, pozdravilo jih je občinstvo naudušeno. „Kako pa je to,“ upraša Bleiweis, ki je na vse ostro pazil, „da jih je bilo ta večer mnogo manj, kot prvi-krat? Ali jih je kdo zdrazil? Pred ko ne! Zakaj duhovi razprtije trudijo se danes, kjerkoli morejo, edinost in spravo podkopati.“

Dne 6. septembra 1848 predstavljali sta se dve igri: „Golfani starec“ in „Županova Micika“ (drugič). Igro: „Golfani starec“ priredil je Ivan Babnik. Dr. Romača je igral Ivan Mahkot. V tem času je besnela bitka za barve; vsled tega se je pokazal dr. Romač v nasprotni obleki: imel je rumene hlače, rdeči naprsnik in modri frak. Gledališče je bilo polno.

Neobičajen uspeh je imela prihodnja predstava, prirejena na čast občnemu zboru Slovenskega zbora. To je bilo dne 22. novembra 1848 in se je igrala burka s petjem „Tat v mlinu“ ali „Slovenec in Nemeč“. ¹⁾ Češki je to burko spisal Štepanek. Zgodovina prevoda je zanimljiva. Ko je prof. Kleeman prišel v Ljubljano za gimnazijskega ravnatelja, uvidel je, da mu je treba znati slovenski. Jel se je učiti slovenski. J. Kosmač bil mu je učitelj. Ker je Kleeman znal češki, jel je s Kosmačem prevajati burko „Tat v mlinu“. Prevod je bil skoro gotov in sta ga izročila Bleiweisu, da ga priredi za predstavo. Bleiweis je popravil tekst, Fleišman pa je zložil petje, in burka je šla koj na deske. Vse je zopet vrelo v gledališče. O polu sedmih ni bilo moči priti v gledišče; več gospa si je v veliki gneči obleko strgalo in zlatnino s sebe izgubilo, predno so mogle na svoje sedeže priti. Čez 200 ljudi moralo se je vrniti, ker niso dobili prostora; mnogi pa so se zadovoljili s tem, da so stali zunaj pred vrati ter tu poslušali. Vročina pa je bila taka, da ni moči dopovedati, kdor ni sam skusil. Ljudje so kar omedlevali. Ko so pevci zapeli

¹⁾ L. 1850. predstavljala se je ta burka tudi v Idriji.

pesem koscev, treslo se je gledališče od ropota ginjenih poslušalcev. Duh narodni se je unel. („Novice“ 1848.)

Uloge so bile tako razdeljene: Graščinski oskrbnik — g. C. (Cetel); Tomaž, mlinar — Ivan Mahkot; Katrica — gospica Lavoslava Krsnikova, ki je izvrstno pela pri kolovratu Poženčanovo pesem: „Prediška“ (natisnena v „Novicah“ 1846, list 47.)¹⁾; Javornik, študent — vitez Höffern, ki je pel izborno pesem „Starega Kranjca“ (Kaj doživel sem na sveti); Aron Mavšel — Oparnik, takrat avskultant; Mihec (Nemec), prvi mlinarski hlapec — Žiga Bučar; Anička, gospica K; Doroteja — gospica M. (Martinakova), ki še zdaj živi v Ljubljani; desetnik — Karol Krsnik. (Umrl v Bolonji 1857.)

Burka je imela tako lep uspeh, da se je ponavljala dne 29. novembra 1848.

Zadnja predstava v tem letu bila je dne 4. decembra in se je igrala Kotzebujeva burka: „Zmešnjava čez zmešnjavo“ v Ivana Babnika prevodu. Burka ni ugajala Bleiweisu, ki je odločno zahteval, da ne pride več na deske. (Nahajali so se v njej izrazi, kakor svinja in jednaki.) Vsled tega se je unela žurnalistična vojska mej „Novicami“ in časnikom „Illyrisches Blatt“ (Kordeš). Bleiweis je zahteval, da niti prostak ne sme rabiti surovih besed, dočim je Kordeš to zagovarjal.

Leta 1849. se je predstavljal, in sicer dne 24. januarja: „Veseli dan“ ali: „Matiček se ženi“. Makso Raab bil je Matiček, igrala pa je tudi gospa Matavškova, soproga c. kr. okrajnega sodnika v Ljubljani. Gledališče je bilo spet polno. Čisti dohodek predstave je iznašal 124 goldinarjev.

Dne 15. februarja 1849 bila je predstava na spomin Valentinu Vodniku. Karol Dežman spisal je za ta večer prolog. Moški zbor je pel „Husitsko“. Igrala se je igra: „Slave venec“, potem pa se je deklamovala predigra iz „Devic orleanske“. Tibodarc bil je Ivan Mahkot; Ivana — gospica Planinec; starec — vitez Höffern. (Poročevalec z bojišča).

Dne 10. septembra 1849 predstavljala se je igra: „Dobro jutro“, prevedena iz češkega. Glavno ulogo je igral Žiga Bučar. Medičar (Goršič) pel je dve pesmi s sijajnim uspehom. Urednik petju in igri bil je dr. J. Bučar.

¹⁾ Vrlo pevko Lavoslavo Krsnikovo pokopali so na binškošno nedeljo l. 1850.

Dne 15. decembra 1849 se je predstavljala Josipa bana Jelačića igra: „Rodrigo in Elvira“ (ali: „Hochverrath und Bürgertreue“), dramatična slika v treh oddelkih. Predstava ni imela nobenega uspeha. Igro je spisal Jelačić, ko še ni prekoračil dvajsetega leta. Predstava se je vršila v nemškem jeziku, le igralka gospica Vesel, član nemškega gledališča, deklamovati bi imela monolog iz 4. dejanja „Device orleanske“ v slovenskem jeziku in kostumu. Toda deklamacija je izostala radi razpora z nemškim vodjo. Ista igralka deklamovala je dne 19. oktobra 1849 v nemškem gledališču: „Pesem od vrliga moža“ (Bürger-Koseski) in „Kaj je ljubezen“.

Zadnja predstava, ki jo je priredilo Slovensko društvo, bila je dne 19. junija 1850 na čast deželnemu glavarju grofu Chorinskemu. Igrali sta se dve igri: „Ključec je od smrti ustal“ in „Udova in udovec“. Čisti dohodek predstave bil je namenjen v korist pogorelcem na Kranjskem in nesrečnim bratom na Štajarskem, po povodnji poškodovanim. Z zadovoljstvom omenjajo „Novice“, da smo s poslednjo igro — poslovenil jo je sam Bleiweis — storili znaten korak. Do zdaj so bile vse igre uzete iz prostega ljudstva; v ti igri pa se je pokazalo, da znamo tudi kaj več igrati, kakor samo proste reči. Pri tej predstavi je nastopila tudi gospodičina Lujiza Oblak, hči tedanjega ljubljanskega odvetnika dr. Oblaka, še zdaj živeča na Dunaju.

Poleg teh predstav imelo je Slovensko društvo tudi v svojih prostorih zabave, pri katerih se je pelo in govorilo. Tako je v Virantovi hiši, kjer je imelo društvo svoje shode, o polnoči deklamoval Karol Dežman svojo pesem: „Slava Slavjanom“; Ivan Mahkot pa je tu deklamoval Koseskega „Puško začarano“ in „Nemškutarja“. Ko se je društvo l. 1849. preselilo k Virantu, priredilo je na novega leta dan besedo v svojem novem stanišču. Pri besedi, katere so se udeležili mnogoštevilno hrvaški častniki, sodeloval je umetnik Ellerin umetnica Michelli.

To je delovanje Slovenskega društva na polju slovenske dramatike. Iz vsega vidimo, da je Slovensko društvo mnogo storilo na tem polju. Pokazalo je poznejšim rojakom pot, na katerem jim je bilo nadaljevati započeto delo. Njega delovanje pa je tudi bilo rodoljubno, kajti dobiček, ki so ga donášale predstave, obračalo je v dobrodelne namene. Takisto požrtvovalni so bili igralci in pevci. Jedino, kar jim je dalo društvo, bilo je to, da jih je zdaj pa zdaj po predstavi pogostilo „Pri slonu“. Društvo

je uživalo simpatije naroda; naklanjali so mu denarne podpore (dohodke veselje), Miroslav Vilhar mu je dal prodajo „Jamske Ivanke“, in le tako moglo je društvo uspešno delovati. Toda žal, da ni moglo neprenehoma delovati! Dana ustava se je krčila od leta do leta bolj in bolj ter morila prosto duševno gibanje, tako da je s 31. decembrom l. 1851., ko je bila odpravljena, zadala smrtni udarec slovenskemu gibanju.

Gledališko društvo.

Lepi uspehi slovenskih gledaliških predstav morali so obodriti Slovence, da so začeli misliti na ustanovitev stalnega slovenskega gledališča v Ljubljani. Z domoljubnimi silami in diletanti ne more se postaviti temelj stalnemu gledališču.

Leopold Kordeš, bivši urednik časnika „Laibacher Zeitung“, bil je prvi, ki je v tem časniku izprožil hvalevredno in imenitno misel za pouzdiglo slovenskega jezika, da bi se v Ljubljani ustanovilo slovensko gledališče s stalnimi igralci, kateri bi po zimi igrali v Ljubljani, po leti pa bi hodili igrati na Štajarsko, Goriško, Tržaško ter v druge slovenske kraje. Kordeš je poudarjal važnost gledališča za narodni razvoj in se je sklicaval na to, da imajo vsi narodi Avstrije svoja gledališča, zakaj bi ga mi ne imeli. Novo podjetje je mislil osnovati na delnicah po 10 goldinarjev ter je računil, da bi bilo dovolj 100 delnic, kar pa se je Bleiweisu zdelo premalo. Podpise za delnice sprejemala sta Kordeš in Babnik. Za podpise se je posebno trudil Zupan, ki je trdil, da jih sam 100 nabere.

In res. Do meseca aprila 1850 podpisalo se je že 100 delnic za slovensko gledališče, tako da je že dne 1. marca bil prvi zbor, na katerem je Kordeš razodel svoje misli. Zbor pa Kordeševega načrta ni sprejel, nego je izvolil odbor 7 mož, katerim je izročil vodstvo „denarnih in umetalnih zadev“. V odbor so bili voljeni: Holcer, kupec in posestnik; dr. Strupi; Ambrož, posestnik; dr. Klun; dr. J. Bleiweis; Debevec, posestnik in kupec; Balant Zupan, kup. pomočnik; za namestnike pa: Šreyer, kupec; Eržen, zdravnik; Lavrič, c. kr. kantonski sodnik. Temu odboru je bila dana naloga izdelati načrt.

Dne 4. aprila sešli so se spet člani v občni zbor, na katerem so se osnovali po novem načrtu. Za predsednika društvu izvolili so Karola Holcerja, njemu za namestnika dr. Strupija in za tajnika Ambroža in dr. Kluna. Odbor se je razdelil v dva odseka: 1.) odsek za denarno oskrbnništvo (Holcer, Debevec, Šreyer in Eržen), 2.) odsek za umetalna opravila (vsi ostali odborniki). Načrta, t. j. pravil niso še izdelali, pač pa se je sklenilo izdati posebne liste za nabiro delnic.

Stvar je ugodno napredovala, kajti oglašali so se rojaki tudi od zunaj, ki so podpisavali delnice. Dne 4. maja zbral se je odbor deležnikov slovenskega gledališča in se je posvetoval in dognal postave (t. j. pravila) za napravo gledališča, katere so se dne 26. maja predložile občnemu zboru v pretres in potrjenje. Ko bi se tako ustanovilo društvo, zmatralo je za svojo prvo skrb, razpisati darila za najboljše izvorne slovenske igre. Ne morem, a da ne bi o tej priliki omenil, da takrat, kakor tudi pozneje, ta pot ni bila prava. Kdo bi že takrat mogel zahtevati slovenskih iger! Za prevode dobrih iger moralo bi se skrbeti in pridobiti dovoljno igralno osobje; to bi bilo v prvi vrsti potrebno. Z izvornimi igrami ne uzdržuje se nobeno gledališče.

Kakor ni bilo drugače pričakovati, tako se je tudi zgodilo. Ni se oglasilo dosti, pa tudi ne dostojno število dobrih igralcev, ki bi se za plačilo pri stalnem slovenskem gledališču „udinjali“. Kaj je tedaj bilo treba storiti? Odbor se je zopet zatekel k stari zistemi in je sklenil povabiti rodoljubne gospodičine in gospode, ki so že večkrat iz čiste ljubezni do slovenskega jezika igrali. Ker pa ni imel l. 1850. nobenega repertoarja, sklenil je odbor skrbeti za „izvrstnejše“ igre. Tako je kupil žaloigro: „Mlinar in njegova hči“ za 30 goldinarjev in od Fr. Cegnarja „Deboro“ ravno za isto ceno.

„Postave akciijniga društva za ustanovitev slovenskega glediša v Ljubljani“, katere je potrdil občni zbor dne 26. maja, 1850, nahajajo se natisnene v dokladnem listu k 23. listu „Novic“ 1850. Pravila so dobro sestavljena. V istem dokladnem listu javlja odbor deležnikom, da se je začelo uplačevanje delnic; tudi se tu nahaja razglas vsem, ki hočejo kot igralci ali igralke slovenskemu gledišču pristopiti.

Delnice se niso uplačevale, igralcev se tudi ni oglasilo za dosti, in vsled tega je lepo zasnovano podjetje jelo hirati in je končno popolnoma zaspalo.

Narodno gibanje v Ljubljani pa ni ostalo brez upliva na zunaj. Vse se je začelo zavedati in posnemati Ljubljano. Tako so dne 30. julija 1850 celjski dijaki priredili gledališko predstavo v celjskem mestnem gledališču. Igrali so igro „Raztresenca“, ki je isto leto pri Jeretinu na svetlo prišla. Kar je značajno za tedanje, a zanimljivo za današnje društvene odnošaje celjske, je to, da so ti mladi igralci, razven jednega, bili sinovi čisto nemških roditeljev. Proti koncu istega leta igrala se je tudi v Idriji burka „Tat v mlinu“.

Narodna čitalnica ljubljanska.

Vodnikova stoletnica, ki se je praznovala 1858. leta, imela je za društveno življenje jako ugodne posledice. Rojaki so čutili, kako živo jim je potreba društvenih shodov, v katerih bi se posvetovali o skupnih stvareh. Dr. Lovro Toman, kateri je izprožil in vodil Vodnikovo slavnost, pridobil si je zato nevenljivih zaslug. Vsak je predobro vedel, da morajo zopet zasijati žarki svobode, ki so tako naglo potemneli z letom 1850. In za to novo dobo treba se je bilo resno pripravljati. In res! Leta 1860. začelo se je ustavno življenje v Avstriji, začela se je doba svobodnega razvijanja tudi po Slovenskem.

Rodoljubi jeli so se spet krepko potezati za slovenščino, in da niso v javnem življenju imeli lahkega posla, to lahko verujemo. Nasprotnikov slovenščine bilo je še mnogo in premnogo, in ti nasprotniki niso niti trpeli, da svoj jezik zovemo slovenski. Saj je Krommer dne 13. februarja 1863 zahteval v deželnem zboru kranjskem, da naj se naš jezik zove kranjski jezik in da v naši deželi nima slovenščina nič opraviti. V tej dobi približevali so se pisatelji Hrvatom, opuščaje „domačo“ slovenščino Vodnikovo in Prešernovo, kar pa je Grün dne 28. januarja v seji deželnega zbora odločno grajal in je rekel: Ljubljana se ima obračati na Dunaj, pa ne v Zagreb, Beligrad ali Cetinje, in se mora sedanja slovenščina zopet predstaviti na „kranjski“ jezik. Borba za slovenščino bila je torej huda in rodoljubi so se le trudili spraviti slovenščino v javnost. Tako je deželni poslanec Jože Zagorec, ko je govoril slovenski, priporočal to drugim poslancem. V deželnem zboru je vsak slovenski predlog padel ter

dr. J. Bleiweis z rojaki ni mogel niti toliko doseči, da se slovenski govori priobčujo v slovenskem jeziku.

Pod zaščito ustavne enakopravnosti jela so se snovati društva, zlasti so se porajale čitalnice. Te čitalnice niso bile nič drugega, nego nadaljevanje delovanja Slovenskega društva in enakih društev, ki so nastala l. 1848. Tako vemo, da so si rodoljubi v Gorici osnovali l. 1848. slovansko čitalnico, katera se je razlikovala od Slovenskega društva v tem, da se ni bavila s politiko, ampak je skrbela za prosep društvenega življenja. („Illyr. Blatt“ 1848, št. 44). „Novice“ same izprožile so misel o snovanju „bukvarnic“ v vsaki soseski, kakor so takrat čitalnice imenovali, in da so jih ubogali rodoljubi, temu nam je priča kmet Jurij Lečnik. V neki vasi blizu Slovenjega Gradca bila je že l. 1849. bukvarnica (čitalnica). V omenjenem selu živel je šestdesetletni starec, z imenom Jurij Lečnik, pri katerem so se vsako nedeljo in vsak praznik shajali kmetje, da so brali slovenske časopise ali pa so jih brati poslušali. Jurij Lečnik bil je naročen na vse slovenske časopise. Malavašičev „Pravi Slovenec“, kateri nam poroča o tem na strani 240, l. 1849., omenja: „Sploh pa moramo našim štajarskim bratom čast dati, da se v vsakem oziru veliko bolj goreče domorodce kažejo, kakor marsikje.“

Za duševno in društveno življenje bila je najvažnejša narodna čitalnica ljubljanska, ki je bila osnovana dne 30. avg. 1861. Ona je bila središče in shajališče slovenskih prvakov. V njej so se shajali odlični rodoljubi in pisatelji štajarski, koroški in primorski ter se posvetovali z ljubljanskimi rodoljubi o narodnih in književnih stvareh. Vse, kar se je storilo skupno za narodno življenje, izhajalo je iz čitalnice. Prvi predsednik ljubljanski čitalnici bil je Ambrož, skoro potem dr. Janez Bleiweis, torej ravno mož, ki je idejo gledališkega društva presadil na skromni oder čitalnične dvorane.

Blagodejni duh, ki je oživiljal narodno življenje v ljubljanski čitalnici, uplival je koristno na vso Slovenijo, in tako vidimo, da so se po vsem Slovenskem predramili rojaki ter so jeli ustanavljati čitalnice. Čitalnice so kar nastajale in že koncem leta 1869. bilo je 58 čitalnic na slovenski zemlji.

Narodna čitalnica ljubljanska bila je torej središče vsega narodnega življenja. Ker pa je bila jedino narodno ognjišče v Ljubljani, imela je tudi obširno nalogo. Skrbela je za zabave,

prirejala je besede, gojila je petje in glasbo ter tudi dramatiko. Koliko in koli raznovrstno delovanje! V svojem početku izvrševala je to mnogostransko nalogo zelo sijajno, toda pokazalo se je koj, čimbolj se je razvijala, da je čitalnica kot taka pretesen okvir za vse stroke.

Pokazala se je potreba, da je dramatiko treba posebe gojiti in da je Slovincem treba glasbenega zavoda. Tako je postalo Dramatično društvo, ki se je posvetilo dramatiki; tako je nastala Glasbena Matica, ki si je izbrala glasbo kot posebno stroko. Danes, ko oboje društvo uspešno deluje, smemo pač po vsej pravici reči, da sme čitalnica ljubljanska biti ponosna na svoje posestrime po vsem Slovenskem in da sme posebe biti ponosna na to, da sta iz nje nastali toli važni društvi: Dramatično društvo in Glasbena Matica.

Pri veselicah in besedah, ki jih je prirejela ljubljanska čitalnica, ugajale so najbolj deklamacije, petje in gledališke predstave. Zlasti slovenska dramatika, ki je bila pregnana iz deželnega gledališča v Ljubljani, našla je v tej čitalnici pribeževališče in varno zavetišče. Ljubljanska čitalnica bila je tudi gledališče, četudi skromno, brez vsake priprave, ali bilo je vendar, kjer so se mogle prirejati slovenske dramatične predstave. Zasnobniki so igrali, kakor so znali, igrali so brez repertoarja, to je napravljati so si ga morali sami, kajti dr. Janeza Bleiweisa zbirka bila je premajhna in vendar je bila poleg Miroslava Vilharja iger vse, kar je imela dramatična književnost slovenska. Bilo je torej potrebno, da so se za vsako predstavo posebe predstavljale igre; in tako ni čudo, da je i prelagatelj sam igral na odru.

Ljubljanska čitalnica priredila je do novembra 1867. leta na svojem odru 23 gledaliških predstav. To je bilo do onega časa, predno se je osnovalo Dramatično društvo. Rodoljubi po vsej Sloveniji pozdravljali so te predstave naudušeno ter so hvalili, da je bila najlepša misel, ki se je v tem času porodila v Ljubljani, da se je začelo po čitalnicah igrati v domačem jeziku.

Mož, ki je pridno prelagal igre ter jih sam dobro igral; mož, ki je največ storil, da se je igralo na odru ljubljanske čitalnice, ta mož je bil Jakob Zabukovec, zdaj c. kr računski nadsvetovalec v Ljubljani. G. Jakob Zabukovec pripomogel je največ, da so se jele prirejati igre. Za prvo gledališko predstavo v čitalnici preložil je „Domači prepír“ (Kotzebu: „Der häus-

liche Zvist“) in je sam izvrstno predstavljal soseda. Preložil je še naslednje igre: „Gostilnica na pošti“ (po Goldoniju); „Snubači“ (Ein Mann von vierzig Jahren); „Popotnika“ (Ein Zimmer zu zwei Betten); „Advokata“; „Selski brivec“ (spevoigra). G. J. Zabukovec prelagal je kar sproti za vsako predstavo; bodril je rojake, naj osnujo društvo, katero bi se bavilo jedino le s prirejanjem iger.

Na dramatskem polju, kjer še ni bilo toliko proizvodov, da bi zadoščali za gledališki repertoar, jeli so pisatelji pridno delovati. Videli so namreč, da je slovenskemu odru treba iger, in zategadelj je mnogokateri poskusil, kako bi koristil dramatski književnosti, oziroma slovenskemu gledališču. Vsled tega je ta oduševljena doba obrodila marsikateri sad, ki se ni dal porabiti za oder.

L. 1864. jel je dr. Janez Bleiweis izdajati zbirko iger, v kateri je priobčil naslednje igre: 1.) Županova Micika, 1864, 2.) Domači prepir, 3.) Strup, veseloigra v 1 dej., 1865, 4.) Svitoslav Zajček, 1865, 5.) Bob iz Kranja.

Leta 1865. začel je Miroslav Vilhar izdajati zbirko gledaliških iger in je od te zbirke izšlo 6 zvezkov, in sicer: I. zvezek: „Detelja“, izvorna šaloigra v 1 dej., 1865; II. zvezek: „Župan“, izv. šaloigra v 2 delih, 1865; III. zvezek: „Filozof“, šaloigra po angleški, 1865; IV. zvezek: „Igra piké“ (Une partie piquét), šaloigra v 1 dejanju, svobodno po francoski, 1865; V. zvezek: „Servus Petelinček“ (Servus Herr Stützerl), šaloigra v 1 dejanju, 1865; VI. zvezek: „Poštena deklica“, šaloigra v 1 delu, 1866. V „Slogi“ priobčil je šaloigro: „Slep ni lep“. ¹⁾ Kakor so se Vilharjeve pesmi najprej pele v domačem kraju, n. pr. v Senožečah (pri Zelenu), tako so se tudi njegove igre igrale v Gorici, Ilirski Bistrici (v čitalnici), Postojini. Sam M. Vilhar je preložil še nekaj iger („Striček“, „To sem bil jaz“ in dr.).

Leta 1865. priobčila je tudi „Zgodnja Danica“ Frana Silvestra igrokaz v jednem dejanju: „Izgubljeni sin“.

Nadalje nam je zabeležiti naslednje pisatelje na polju dramatične književnosti. Bogoslav Rogački spisal je izvorno igro v dveh dejanjih: „Kateri bo“ (izdal Jeretin v Celju, novo izdajo preskrbel l. 1892. D. Hribar v Celju), in je poslovenil po Kotzebujju opereto „Tičnik“, kateri je glasbo zložil Benjamin Ipavec. Ta opereta se je večkrat igrala in je bila vselej z

¹⁾ Junak te igre bil je neki sluga „Pri slonu“.

burnim ploskom sprejeta. Fran Remec spisal je igrokaz v dveh dejanjih: „Samo, prvi kralj slovenski“, potem pa še izvorno burko v treh dejanjih: „Trapasti Juri“. V almanahu „Nanosu“, ki ga je izdal leta 1862. Janko (Puckmeister) Vijanski, nahajamo Antona Kosa Cestnikovega izvorno šaloigro v dveh dejanjih: „Strast in krepost“. Izmed pisateljev izvornih iger imenovati nam je dalje J. Bilca, ki je sestavil dramatičen prizor „Slovenija oživljena“, potem Ljudovita Tomšiča in njegove izvorne veseloigre v dveh dejanjih: „Lahkoumna Emica“ (Slovanski Jug 1868). Od istega pisatelja imamo v rokopisu izvorno veseloigro v jednom dejanju: „Spekel se je“, in v treh dejanjih s petjem: „Šilo za ognjilo“ ali „Danes meni jutri tebi“, in konečno burko v jednom dejanju (poslovenjeno): „Morilci v Kravjeji dolini“. Anton Klodič izdal je v Gorici (pri Seitzu l. 1868.) izvorno veseloigro v treh dejanjih „Novi svet“, potem „Materin blagoslov“. Od J. Aleševca, jako plodovitega pisatelja in prelagatelja, imamo šaloigro v jednom dejanju: „Kdo je tat“, izvorno veseloigro s petjem: „Naselniki“, burko v treh dejanjih: „Ne vem“. Njegovo delo je „Dimež“, potem prevod „Lumpaci Vagabunda“ in še mnogih drugih iger, ki jih naštevamo pozneje. Od Frana Celestina imamo igro v treh dejanjih: „Roza“, a od J. Ogrinca: „V Ljubljano jo dajmo“. Vico Dračan je priobčil v Koledarju Matice 1867 komedijo v jednom dejanju „Vrbovčan poboljša svojeglavno ženko“; H. Penn: „Ilija Gregorič, kmečki kralj“, žaloigra v 4 dejanjih s petjem in melodramo, M. Majar: „Jagodice“, igra v jednom dejanju. Vredni so, da jih imenujemo, še tile pisatelji: Fr. Zakrajšek („Marija Antonijeta“, izv. žaloigra v petih dejanjih, „Stričnik kot stric“, veseloigra v jednom dejanju, po Schillerju, „Lažnjivi stric“); Janez Globočnik („Pravica ne prestone“, izv. igra v treh dejanjih, „Pravda“, veseloigra v jednom dejanju po Benediksu, „Zakonske nadloge“, veseloigra v dveh delih po Benediksu, „Svojeglavneži“ — prevod); J. Lipež („Car Lazarjeva smrt“, žaloigra, odlomek tiskan v Glasniku); Fr. Jaroslav („Slovenski Jurček“, izv. šaloigra v treh dejanjih); Fr. Severjan („Smrt zedini ljubeča srca“, izv. žaloigra v treh dejanjih); J. Kosmač („Kovačeva Minka“, veseloigra v jednom dejanju, „Hvaležni sin“, veseloigra v jednom dejanju, prevod); Sreboški-Petrlin („Modrost in pravica“, izv. igra v jednom dejanju; „Tragična“, žaloigra v jednom dejanju, po

nemškem; „Zaušnica po vsaki ceni“, šaloigra v jednom dejanju po nemškem).

Osobito prelagatelji so bili pridni, kakor: Janez Globočnik („Zakonske nadloge“, „Lakomnik“, igra v treh dejanjih, iz angleščine). Jakoba Zabukovca smo že prej omenili. Matija Valjavec („Ajant“, Cvetje 1864, „Ifigenija v Tavriju“, „Sin divjine“, po Halmu); M. Samec („Belizar“, opera v četririh dejanjih; „Krivnja“, žaloigra v četririh dejanjih, spisal Müller, „Pijanec“, šaloigra v treh dejanjih po Kotzebujju, „Trip“, šaloigra v treh dejanjih po nemškem); Valentin Mandelc („Bog Vas sprimi“, „Faust“ I. del, „Išče se odgojnik“, „Gospod Zamuda“, „Moja zvezda“, „Na kosilu bom pri svoji materi“, „Pesek v oči“, „Ženski jok“, „Klobuk“, „Sti“, „Doktor Robin“); dr. Matija Prelog („Črni Peter“, Lercher 1866, „Zakonska sol“, Lercher 1866); J. Žepič („Čudodelni klobuk“, po Klicperi; „Pozabljenec“, veseloigra v jednom dejanju po Kotzebujju); Josip Stare („Najprej mati“, „Stara mesto mlade“, „Ženin od gladi“, „Gospod Čapek“, „Telegram“, „Požigalčeva hči“ in „Norišnica v I. nadstropju“); Josip Noll („Po polnoči“, „Graščak in oskrbnik“, „Pri glasoviru“, iz francoščine. „Godčeve pesmi“, „Afrikanka“, „Gluh mora biti“, „V spanju“); Dragotin Šavperl („Hamlet“); Fr. Rebec („Jurčkove prikazni“, „Na mostu“, gluma v jednom dejanju po Klicperi, „Žurnalisti“); J. Navratil („Ključec je od smrti ustal“, burka v jednom dejanju od Kotzebujja); Lujiza Pesjakova („Na Koprivniku“, izv.; „Strup“, „Svitoslav Zajček“, „Zabavljica“ in „Pokojni moj“); Fr. Marn („Nikolaj Zrinski“, trag. v petih dejanjih po Körnerju, „Inserat“, veseloigra v treh dejanjih, češki Sabina); M. Majar; Peter Grasselli (Klicpera: „Rohovin čtverrohý“, veseloigra v jednom dejanju); D. Bole, Novomeščan („Kovač“, igra v jednom dejanju, „Repatnica“, šaloigra v jednom dejanju, po Ifflandu); Makarovič („Češki godec“, igra v petih dejanjih); Fran Podobnik („Blaga mati“, igrokaz v treh dejanjih, „Kar se ne stori, se tudi ne zve“, igra v jednom dejanju, „Nesrečni denar“, veseloigra v treh dejanjih, po povesti izdelal); Ivan Rak (preložil Schillerjeve „Razbojnice“), L. Leskovec („Romeo in Julija“); J. Križaj Severjev („Tomaž Mor“, žaloigra v petih dejanjih, spisal Silvio Pellico, Cvetje 1866, „Frančiška z Rimini“, tragedija v petih dejanjih, spisal Silvio Pellico); J. Mohorčič, Andrejčkov Jože, Podgorski („Zlato ne blaži“, dram. prizor po Klicperi), N. Dolinar in še nekaj drugih.

Z vsakim letom pojavljali so se novi pisatelji in prelagatelji toda ker se njih imena nahajajo v izkazu gledaliških predstav slovenskih, ne navajamo jih tu od sebe. Mnogo iger je izdalo Dramatično društvo v „Slovenski Taliji“.

Neminljivih zaslug za slovensko gledališče pridobili so si slovenski skladatelji. Že leta 1848., ko še ni bilo slovenskih skladdeb toliko, da bi se mogle prirejati pevske slavnosti, nastopila sta Kamil Mašek in Jurij Fleišman ter sta spravila na javni oder svoje skladbe slovenskih pesni. Za njima je nastopil Rihar na glasbenem polju. Za gledališko glasbo skrbeli so čitalnični zborovodje, ki so zajedno opravljali službo dirigenta v slovenskem gledališču. Zborovodja Fabian, rodom Čeh, vodil je čitalniški zbor od početka do polovice leta 1866; Leop. Belar deloval je 1866, potem je nastopil Vaclav Prohaska. Za glasbeni del so skrbeli Anton Nedved, Davorin Jenko, dr. Benjamin Ipavec, Heidrich, Anton Foerster.

Od malega prehajali so skladatelji do večjega. Miroslav Vilhar podal nam je spevoigro: „Jamska Ivanka“.¹⁾ Miroslav Vilhar je spisal „Jamsko Ivanko“ v Gradcu najprvo v nemškem jeziku (Johanna von Luegg), in jo je sam uglasbil. Nemški prevod je tudi ponudil ravnatelju nemškega gledališča. L. 1866. predstavljala se je z velikim uspehom četirikrat zaporedoma v deželnem gledališču in v čitalnici Ipavčeva opereta: „Tičnik“. Dr. B. Ipavca najnovejše delo je spevoigra v treh dejanjih: „Teharski plemiči“. Libreto je spisal Anton Funtek. Skoro potem zložil je Anton Foerster opereto: „Gorenjski slavček“.

Prirejati predstave pomagal je „Južni Sokol“. Ker so se v prvem početku dajale kratke burke ali veseloigre, preuzemal je tudi „Sokol“ katero točko ter je pridno telovadil. Od svojega postanka pa do 7. aprila 1867 priredila je narodna čitalnica ljubljanska 36 gledaliških predstav, od katerih je 4 priredila združena z „Južnim Sokolom“, 2 predstavi je dal sam „Južni Sokol“, 2 pa je napravil Pen s pomočjo čitalniških diletantov.

Evo teh predstav.²⁾

¹⁾ „Jamska Ivanka“. Izvorna domorodna igra s pesmami v treh dejanjih od Miroslava Vilharja. V Ljubljani. Natisnil Jožef Blaznik. 1850. Posvečena Slovenskemu društvu.

²⁾ P. pl. Radics omenja v knjigi: „Der verirrte Soldat“, čitalničnih predstav, toda nepopolno, kar bodi s tem popravljeno.

Slovenske predstave v čitalnični dvorani in v starem deželnem gledališču.

Leta 1861.

1. Na Štefanje. **Parlament slovenski.** Predstavljalo je 12 „poslancev“, od katerih je vsak zagovarjal, da je narečje njegovega kraja najlepše. Parlament pa je z večino sklenil, govor bodi tak, kakor je pisanje.

Leta 1862.

2. 12. januv. **Parlament slovenski.**
3. 7. decemb. **Prerokovanje vremena v prihodnjem letu.** Spisal *Blaž Potočnik*. Predstavljali dve gospici.
Muha in krop. Zložil *J. Poklukar*.
Viljem Tel, I. del. Čitalo je to delo 14 gospodov in 1 gospa. Čitanje se je nadaljevalo 14. in končalo 21. decembra.

Leta 1863.

4. 4. januv. **Domači prepir.** (Kreg med ženo in možem, „Der häusliche Zwist“.) Po Kotzebujju poslovenil *Jakob Zabukovec*. Soseđa je igral *g. J. Zabukovec*, moža *g. Fran Ravnihar*, ženo pa gospica *Tomanova*, zdaj omožena Coloretto.
5. 2. februv. **Vodnik, Zois, Linhart ali Slovenija oživiljena.** Dramatičen prizor. Zložil *J. Bilc*. (Predstavljano na čast Vodniku.) Prizor je tiskan v „Glasniku“ in „Novicah“ l. 1863.
6. 8. marca. **Udova in udovec.** Holbein, poslovenil *dr. Janez Bleiweis*. Predstava na čast Cirilu in Metodu. Udovo je igrala gospica *Tomanova*.
7. 29. marca. **Starost slabost.** Po nemškem poslovenil *I. Drobnič*. (Leykam Gradec, 1859. Venec gled. iger 2 vez.)
8. 6. decemb. **Snubači.** Šaloigra, poslovenil *Jakob Zabukovec*, ki je bil z velikim ploskom klican.
9. 20. decemb. **Dobro jutro.** Šaljiva igra, češki spisal *Vl. K. Klicperu*. To igro v jednom dejanju poslovenil je Čeh *Dr. Kleeman*, gimnazijski ravnatelj v Ljubljani, ko se je učil slovenski z *J. Kosmačem*, skriptorjem licejske knjižnice ljubljanske. Isti Kleeman je tudi poslovenil igro: **Tat v mlinu**.

Leta 1864.

10. 2. februar. **Devica orleanska.** Samogovor iz 4. dejanja. Deklamovala s spremljevanjem orkestra gospica *Ema Tomanova*, zdaj učiteljica v Gorici. (Beseda Vodniku v čast.)
11. 21. februar. **Pravda.** Šaloigra v jednom dejanju, po Benediksu poslovenil *J. Globočnik*, magistratni komisar. *Matiča* je igral g. *Koblar* in Vrbovca g. *Per*.
12. 6. marca. **Filozof.** Šaloigra v jednom dejanju. Poslovenil *Miroslav Vilhar*. Gospica *Matilda Hrovatinova* (še živi) in dr. *Bleiweis* igrala sta izvrstno; nadalje gospica *Klot. Žagarjeva* (Minka), g. *Wolf* (Komar), g. *Steinmec* (strežaj), zdaj lesni trgovec v Bosni.
- Domači prepir.** Soseđa je igral g. *Jakob Zabukovec*, moža g. *Fran Ravnihar*, ženo gospica *Hermina Tomanova*.
13. 13. marca. **Županova Micika.** Igro je popravil dr. *Janez Bleiweis*. Glažka je igral g. *Drahsler*, župana g. *Peter Grasselli*, Miciko gospica *Nollijeva* (zdaj soproga g. Kagnusa), Anžeta g. *Fran Vidic*, (ki je pel Fleišmanovo: „Kranjski fantje, mi smo mi“), Tulpenheima (Süssheima) g. *Ivan Tisen*, Monkofa („Windberga“) g. *Fr. Drenik*, „Podgorsko“ (Sternfeldovko) gospica *H. Tomanova*.
14. 20. novemb. **Popotnika.** Poslovenil *Jak. Zabukovec*. Popotnika sta bila gg. *T* in *Z*, natakari g. *Vidic*.
15. 26. decemb. **Strup.** Veseloigra, poslovenila po nemškem *Lujiza Pesjakova*. Ljudmila gospica *T. E.*, Božidar g. *R.*, Mati Ljudmilina gospica *T. H.*
- Kljukec je od smrti ustal.** Burka. Poslovenil *I. Navratil*. Godrnjač g. *Koblar*, Kljukec g. *Drahsler*.
16. 31. decemb. **Advokata.** Komična opereta Schubertova. Priredil „Južni Sokol“ v čitalnični dvorani.
- Uljajnar od koprołu.** (Priredil *Jos. Noll*).

Leta 1865.

17. 26. marca. **Svistoslav Zajček** — („Rothe Haare“). Prosto poslovenila *Lujiza Pesjakova*. Na novo je nastopila

gospica *Rosa Fröhlichova* kot Ivanka in *dr. Hinko Dolenc* kot stotnik.

18. 2. aprila. **Advokata.** Po Schubertu. Poslovenil *Jakob Zabuvec*.
- Igra piké.** Poslovenil *M. Vilhar*. Odlikovala se je igralka gospica *M. Hohnova*, (še živi v Ljubljani), ki je 1864 prvič nastopila.
19. 16. aprila. **Bob iz Kranja.** Češki *Vl. V. Klicpera*. Javna predstava v deželnem gledališču. Priredila čitalnica in „Južni Sokol“ v korist siromakom Notranjcem. Petje zložil *Fabian*. *Ivana Bilca* prolog je govorila gospica *Ema Tomanova*. Gospica *Angela Stergarjeva*, hči *dr. Stergarja*, ki je nalašč prišla v Ljubljano, pela je *Ipavčevi* pesmi „Lahko noč“ in „Ostani pri meni“. Ona in nje sestra *Gabrijela* peli sta dvospev iz Mozartove opere „Nozze di Figaro“, poslednja je še pela *Strakoševo* arijo: „D'amore giubilo“. Gospica *Dragoila Milanova* je prišla iz Zagreba in je igrala in pela „*Potinjjo iz Kranja*“. Polonico je igrala gospica *Ana Nolljeva*, Matiče je bil g. *Josip Nolli*, mojster *Tomaž g. Peter Grasselli*, odrtnik *Grabež g. P. Drahsler*. — Gledališče je bilo polno; prišlo je tudi mnogo ljudi s kmetov. Čisti dohodek predstave je bil 105 gl. 68 kr.
20. 11. maja. **Advokata.** (Na čast prvemu občnemu zboru „Slovenske Matice“).
21. 26. novemb. **Viljem Tel**, 2. prizor v 3. dejanju. *Ljudmila* gospica *Ema Tomanova*; *Janko* g. *Fran Vidic*.
22. 2. decemb. **Krst pri Savici.** Prešernu v spomin priredil *Penn* v javnem gledališču. Sodelovali: Gospica *Fröhlichova*, gg. *Nolli*, *Drahsler* in *Penn*.
23. 9. decemb. **Krst pri Savici.**
24. 17. decemb. **Strijček.** Šaloigra v treh dejanjih, poslovenil *M. Vilhar*. Sodelovali so: Gospici *Fröhlichova* in *Nolljeva* in gg. *Koblar*, *Drahsler*, *Nikomed Ravnikar*, c. kr. sod. pristav, *Zupančič* in *Tisen ml.*
25. 31. decemb. Ta večer je imel „Južni Sokol“ besedo v čitalnici in se je igrala *Levstikova* šaloigra v jednem dejanju.

Leta 1866.

26. 4. februar. **Tičnik.** Opereta v jednem dejanju, po Kotzebujem poslovenil *Bogoslav Rogački*, uglasbil *dr. Benjamin Ipavec*. Osobe: Poljanec g. *Vojteh Valenta*; Ljuboslava gospica *Roza Fröhlichova*; Zorinka, hišina gospica *Ivana Podkrajškova*; Blaž Zelenkovič g. *Anton Jentl*; Ključar g. *Viktor Coloretto*. (Beseda v spomin V. Vodniku.)
27. 25. februar. **Tičnik.** V čitalnici.
28. 18. marca. **V gostilnici na pošti.** Po Goldonijevi poslovenil *Jakob Zabukovec*. Odlikovala se je igralka *Fröhlichova* kot Ljudmila. Dvospev iz Verdijeve opere „*Attila*“, pela gg. *Fr. Vidic* in *V. Coloretto*.
29. 2. aprila. **Tičnik.** Čitalnica združena s „*Sokolom*“ v pripomoč ubogim Dolenjcem v javnem gledališču. Sodelovali: Gospici *Roza Fröhlichova*, *Eliza Šrapkova*, soproga c. kr. rač. svetnika *Haubitza*, in gg. *A. Jentl*, *V. Valenta*, *V. Coloretto*. *Eliza Šrapkova* nastopila je prvič kot hišina. Čisti dohodek 415 gld. 37 kr. Dvospev iz Verdijeve opere „*Attila*“.
30. 15. aprila. **Ključec je od smrti ustal.** Igrala gg. *Drahsler* in *Koblar*. Predstava je bila v gledišču; priredila jo je čitalnica z „*Južnim Sokolom*“. Bilo je tudi petje. Gospoda *Fr. Vidic* in *V. Coloretto* sta delala marmorne kipe.
31. 27. sept. **Tičnik.** V čitalnici. Gospici *Roza Fröhlichova* in *Eliza Šrapkova*.
32. 21. oktob. **Slep ni lep.** Šaloigra, spisal *M. Vilhar*. (Odlikoval se osobito g. *Jos. Nolli*.) Predstavo je napravil v čitalnici „*Južni Sokol*“ v spomin svoje tretje obletnice.
33. 28. oktob. **Črni Peter.** Poslovenil *dr. M. Prelog*. Sodelovali gospica *Marija Prelihova*, zdaj v Mariboru, gg. *Peter Grasselli* in *Josip Nolli*.

Leta 1867.

34. 3. februar. **Slovenija oživiljena.** Zois g. *Drahsler*; Vodnik g. *Koblar*.
35. 24. marca. **Zakonska sol.** Poslovenil *dr. M. Prelog*.
36. 7. aprila. **Ultra.** Veseloigra. Prvič meglene podobe.

Vse igre, izimši one, ki so bile že prej prevedene, prevajale so se sproti in so takorekoč „gorki“ prevodi prihajali na oder. Vse predstave so se vršile v veliki dvorani čitalnice, le igra „Domači prepir“, ki je bila prva dramatična predstava (dne 4. januarja 1863) igrala se je v sobi, kjer je (v gosp. Fr. Ks. Souvana hiši, Šelenburgove ulice) imela čitalnica do junija l. 1892. svojo bralno sobo. Vse predstave so bile ogromno obiskovane, tako da je n. pr. dne 3. februarja 1864 bilo pri predstavi čez 500 ljudi. Jedenkrat je bilo v vseh prostorih čez 800 ljudi.

Bliskoma se je raznesel glas po vsem Slovenskem o izvrstnih zabavah in besedah, ki jih je prirejala čitalnica svojim članom. Koj po ljubljanski čitalnici jele so se snovati posestrime. Mariborska leta 1861., in koj potem tržaška (1861) in celjska 1862 osnovana, vse so posegale po repertoarju ljubljanske čitalnice. Čitalnica v Vipavi, osnovana 1864, predstavljala je „Viljema Tela“ (1. prizor), v Celju predstavljali sta se l. 1864. igri: „Raztresenca“ in „Domači prepir“, v Kranju igrali so l. 1865. „Župana“, v Novem Mestu l. 1866. „Strup“ in „Domači prepir“, v Mariboru l. 1866. „Igro piké“ in „Črni Peter“.

Dne 7. aprila 1867 bila je v čitalnici zadnja gledališka predstava. Istina je, da je še pozneje čitalnica prirejala gledališke igre, toda do dne 7. aprila skrbela je ona jedina za gledališke predstave; in kako dobro se je organizovala, vidimo iz tega, ker je imela poleg zbora svoj orkester, pri katerem so sodelovali sami mladi rodoljubi. Skrb za nadaljnje prirejanje gledaliških predstav preuzelo je v tem času ustanovljeno Dramatično društvo, katerega pravila je potrdila c. kr. deželna vlada z dopisom z dne 18. aprila 1867, št. 1222. Dr. Janez Bleiweis bil je gotovo najboljši tolmač javnega mnenja, ko je novo društvo pozdravil („Novice“, št. 19, 1867) dne 8. maja z naslednjimi prijaznimi besedami: „Rojaki, zopet je odprto novo polje delavnosti, ki bode na veliko korist vsemu slovenskemu narodu. Naj se krepko in čvrsto razvije mlado društvo in požene novo cvetje na polju slovenskega slovstva in domače umetnosti. Božja pomoč!“

Del II.

Snovanje Dramatičnega društva v Ljubljani.

Dobri uspehi na čitalničnem odru napotili so mlade rodoljube, da so se poprijeli resno misli ob ustanovitvi Dramatičnega društva ter so jeli resno premišljevati, kako bi raztresene moči zbrali ter osnovali stalno slovensko gledališče. Združili so se v misli, da je treba osnovati društvo, ki bi imelo namen gojiti slovensko dramatiko ter skrbeti posebe za tisek dramatičnih del in za ustanovitev rednih slovenskih gledaliških predstav v Ljubljani.

Na dan 15. novembra 1866. leta sešli so se v Ljubljani mladi rodoljubi v prvo posvetovanje. Ti rodoljubi so bili: Drahsler Pavel, trgovski pomočnik; dr. Karol Gestrin, odvetniški koncipijent; Peter Grasselli, hišni posestnik; Fran Levstik, pisatelj; Josip Nolli, pravnik; dr. Josip Poklukar, notarski koncipijent; Eduvard Pour, trgovec; Ravnihar Fran, deželni uradnik; Josip Stare, ph. cand.; Luka Svetec, magistratni komisar; Vojteh Valenta, magistratni uradnik; Dragotin Žagar, c. kr. uradnik. Ti rodoljubi bili so začasen odbor in so si izbrali za predsednika Luko Svetca, za podpredsednika Petra Grassellija, za tajnika Josipa Nollija in za blagajnika Dragotina Žagarja.

Prvo delo bilo je odboru sestaviti pravila. Prvi načrt pravil sestavil je Josip Stare, zdaj kr. profesor v Zagrebu, ki je svoje poročilo predložil odboru. Na osnovi tega načrta napravili so potem uzajemno Josip Stare, Peter Grasselli in Josip Nolli pravila. Ta pravila je odbor odobril, a Luka Svetec dobil je nalog, predložiti jih c. kr. deželnemu predsedstvu v potrjenje. Njega Veličanstvo blagoizvolilo je s previšnjim sklepom z dne 2. marca 1867 dovoliti, da se napravi Dramatično društvo v Ljubljani, slavno predsedstvo c. kr. deželne vlade pa je

potrdilo dne 18. aprila 1867 pravila. Namen društvu bil je: vsestranski podpirati in pospeševati slovensko dramatiko; torej skrbeti, da se razvije slovenska dramatična književnost, in je v ta namen začelo izdajati gledališke igre. Nadalje je bil društvu namen, ustanoviti svojo dramatično učilnico, napravljati gledališke predstave ter osnovati dramatično knjižnico in omisliti posebno opravilo. Člani so se ločili: v predstavljajoče, pisalne, podperne in častne. Dolžnost predstavljajočih članov bila je, da so se redno udeleževali skušenj in da so preuzemali odločene jim vloge; dolžnost pisateljev pa je bila, spisovati društvu primerne knjige.

Ker je vlada zahtevala nekaterih prenaredb, odobril je prvi občni zbor te prenaredbe. To priliko je porabil Fran Levstik ter je predlagal, naj se mej drugim tudi jasneje določi, kaj je dramatična učilnica, kaj knjižnica in naj se odbor pomnoži na 20 članov. Te prenaredbe je sprejel prvi občni zbor. Pozneje se je pokazalo, da je to število odbornikov preveliko, in zategadelj in tudi radi drugih določeb preosnovalo se je društvo l. 1872. in je prenarejena pravila odobrila c. kr. deželna vlada z odlokom z dne 31. maja 1872. Po teh novih pravilih šteje odbor le 12 članov. Konečno se je še Dramatično društvo popolnoma prenaredilo l. 1891. in to s posebnim ozirom na novo deželno gledališče. Po teh pravilih sestavljen je odbor iz 9 članov, ki morajo vsi prebivati v Ljubljani. Društvo ima svojega predsednika, tajnika in blagajnika. Za posebna opravila voli se iz odbora igralni odsek peterih članov, ki skrbi za sestavo repertoarja; izbira in presoja igre ter jih pripravlja za prihodnjo gledališko dobo. Dalje se voli intendancija treh članov, katera določa dnevni repertoar ter vodi predstave. Celokupni odbor je ravnateljstvo.

Brž po ustanovitvi društva izdal je odbor (dne 1. maja 1867) tiskano vabilo na pristop k Dramatiškemu društvu, kakor se je takrat zvalo. V tem vabilu naznanja se Slovencem radostna novica, da je Njega Veličanstvo potrdilo novo društvo; priobčuje se poglobitna vsebina pravil, in konečno vabi odbor vse ljubitelje slovenske umetnosti, vse častitelje veličastne modrice Talije, da obilno in brez odloga pristopijo k novem društvu. „Evo“, nadaljuje se v vabilu, „dragi rojaki, novo polje, kjer bo skušal slovenski génij mlade svoje peruti. Kar so izvrstni domorodci že dolgo želeli, kar se jim je pa le z malim uspehom izpolnjevalo, ker so bile posamezne moči preslabe, skusimo zdaj z združenimi

močmi. Položimo temelj narodnemu gledišču, katero bo bistrega uma slovenskega vredno, katero bo prijeten dom za narodno razveseljevanje, šola lepih npravov in čiste narodne besede ter budilno zrcalo plemenitih čustev in dejanj človeških. Blag namen, ki si ga je društvo postavilo, ta nam bodi uspešno priporočilo pri vseh prijateljih slovenskega naroda.“

Prav toplo pa se priporoča društvo v podporo čitalnicam po Slovenskem, katerim bo društva napredek in obilen sad dramske umetnosti posebe v korist. In da je bilo in da je danes Dramatično društvo čitalnicam v korist, to vemo in vidimo, ko Dramatično društvo s „Slovensko Talijo“, t. j. zbirko dramatičnih iger, ki jo daje na svetlo (do zdaj 57¹/₂ vezkov), omogočuje čitalnicam, da lahko prirejajo glediške predstave.

Kak uspeh je imelo vabilo k pristopu? Še precej povoljen. Prva skrb osnovalnemu odboru bila je iskati novemu društvu članov: igralnih, pisalnih in podpornih. Člani so pristopali le polagoma, posebno redko so se oglašali člani iz unanjih krajev.

Razmerno mnogo je imelo društvo članov igralnih in podpornih.

Naslednja razpredelnica nam kaže stanje članov v prvih letih društvenega obstoja.

Leta	Članov		Ukupe
	igralnih	podpornih	
1867/68	30	138	168
1868/69	31	190	221
1869/70	64	239	303
1870/71	68	304	372
1872/73	18	319	337
1873/74	28	308	336
1874/75	28	335	363
1875/76			332
1876/77			318
1877/78			276
1878/79			227
1879/80			235
1880/81			221

Vsak član je plačeval na leto po 1 goldinar, podporni člani po 2 goldinarja. Kar se tiče števila članov v poznejših letih, ni se to število mnogo izpreminjalo in ostaje zvečine v enakih mejah.

Začasni odbor imel je 23 sej, prvo dne 15. novembra l. 1866. in zadnjo dne 17. junija 1868. Dne 25. septembra 1867 preselil se je Josip Stare v Osek in tako je izgubilo društvo jednega najboljših odbornikov. Dne 5. februarja 1868 odložil je Luka Svetec predsedništvo, ker mu je opravilo državnega poslanstva branilo, da svoje dolžnosti kot društven predsednik ni mogel tako opravljati, kakor bi rad in kakor bi mlado društvo potrebovalo. Vsled tega vodil je seje podpredsednik Peter Grasselli, in, ako on ni utegnil, namestnik mu dr. Josip Poklukar. Namesto Jos. Stareta in Luke Svetca bila sta v prvem občnem zboru dne 15. marca 1868 voljena v odbor dr. Karol Bleiweis in Ivan Murnik.

Prvemu občnemu zboru bilo se je mnogo baviti s pretresovanjem pravil, ker je zahtevala vlada nekaterih prenaredb, in zategadelj ni se še volil nov odbor. Šele v izrednem občnem zboru, ki je bil dne 21. junija 1868 ob 1/2 11. uri v čitalnični dvorani, volil se je prvi odbor 20 članov in je bil izvoljen za predsednika Fran Levstik, za blagajnika Dragotin Žagar; v odbor pa: Dragotin Bole, Fran Cegnar, Pavel Drahsler, Dr. Karol Bleiweis, Peter Grasselli, Emil Guttman, Josip Jurčič, Jurij Kozina, Ivan Murnik, Josip Nolli, dr. Fr. Papež, dr. Josip Poklukar, Eduvard Pour, Fr. Ravnihar, Josip Stritar, Jan Vavrā, Vojteh Valenta, Jakob Zabukovec.

Novoizvoljeni odbor volil je iz svoje srede za podpredsednika Petra Grassellija in za tajnika prof. Jurija Kozino. Toda predsednik in tajnik uztrajala sta le nekaj mesecev v odborništvu in sta ju vsled tega namestovala P. Grasselli in Jos. Nolli; prvi je vodil društvo, drugi pa je nadomeščal tajnika.

Slovinci v starem deželnem gledališču.

N starem deželnem gledališču, ki je stalo na mestu, kjer stoji danes „Tonhalle“, bila je leta 1789. prva slovenska predstava. Igrala se je takrat Antona Linharta vese-loigra „Županova Micika“ z jako velikim uspehom. Od te dobe, četudi se je zdaj pa zdaj slišala slovenska beseda na javnem odru, vendar do leta 1848. ne moremo govoriti o slovenskih gledaliških predstavah, ker jih sploh ni bilo. Šele leta 1848. začelo je „Slovensko društvo v Ljubljani“ prirejati besede in gledališke predstave v starem deželnem gledališču; vendar ko je društvo nehalo delovati leta 1851., prestale so tudi gledališke predstave slovenske. Z narodno čitalnico ljubljansko obudile so se spet predstave; a tudi čitalnica smela je malokdaj nastopiti v deželnem gledališču.

V starem deželnem gledališču šopirila se je ves čas samoblastno nemška muza, dočim je slovenska muza zaman trkala na vrata starega deželnega gledališča ter prosila v njem vsaj majhnega prostorčka za se. Ostati je morala pred vrati ter koprneti in dolgo čakati onega, ki bi jej odprl vrata v domačo hišo. Dramatično društvo, ki se je osnovalo leta 1867. z namenom, da bi prirejalo gledališke predstave ter ustanovilo v Ljubljani stalno slovensko gledališče, zahtevalo je energično ustopa v stari hram umetnosti. Toda tudi ono je trkalo dolgo zaman. Mogočni Nemeč imel je gluha ušesa za nas.

Dramatično društvo je vse svoje mlade sile uporabilo v to, kako da osvoji hišo, do katere je imelo polno pravico. Koj v tretji seji osnovalnega odbora Dramatičnega društva dne 25. aprila 1867 izrazil je odbornik Dragotin Žagar željo, naj bi se brž ko mogoče igralo v deželnem gledališču. Upal je, kakor je upal vsak rodoljub, da se tej želji ne bodo upirali Nemci, saj je že leta 1865. dr. Janez Bleiweis izrekel v deželnem zboru isto željo, kateri je pritrnila večina tedanjega nemškega deželnega zbora kranjskega, namreč da se jedenkrat na teden sme igrati slovenski v deželnem gledališču. Upati je smel torej vsled te izjave tudi odbor Dramatičnega društva, da se mu izpolni ta želja in da se mu ne bode kratila pravica igranja v deželnem zavodu. Odbor se je jel dogovarjati in pogajati z deželnim odborom, kateri mu je z dopisom z dne 26. maja 1868, št. 1646

naznanil, da se je deželni odbor pogodil z vodjo nemškega gledališča takó, da podjetnik, to je nemški gledališki vodja, prepusti gledališče deželnemu odboru vsak mesec jedenkrat za slovenske gledališke predstave Dramatičnega društva proti temu, da ono dá nemškemu podjetniku polovico čistega dohodka tistega večera. Vsled tega se je Fran Ravnihar pogajal v imenu društva z nemškim podjetnikom Zöllnerjem, ki je imel jedini pravico dajati predstave v deželnem gledališču vsled pogodbe z deželnim odborom kranjskim, in je poročal, da je Zöllner volje prepustiti gledališče Dramatičnemu društvu jedenkrat na mesec za polovico čistega dohodka tistega večera. Za to se je pa Zöllner zavezal, da društvu brez vsakega povračila prepusti svojo pripravno gledališko obleko in tiste člane svojega orkestra, ki so v njegovi službi. Nemški vodja pa je bil še toliko oprezen, da je odstopil vsak dan razven sobote in nedelje, ki sta, kakor znano, dva najboljša gledališka dneva.

Odbor Dramatičnega društva je uvidel, da si ne more pridobiti deželnega gledališča, in je radi tega leta 1867. in 1868. prirejal svoje predstave v ljubljanski čitalnici. Istina je, da sta bili dve slovenski predstavi leta 1868. v gledališču, ali ti sta bili v mesecu maju, torej izven gledališke dobe, ko je že odšel Zöllner s svojo družbo. Jedna teh predstav bila je dne 3. maja 1867., druga pa 16. maja 1867. Prvo je priredila čitalnica združena s Sokolom in Dramatičnim društvom.¹⁾

V 22. seji dne 2. junija 1868 posvetoval se je osnovalni odbor o tem, kako naj se odgovori deželnemu odboru. Seja je bila precej živa. Odbornik Fran Ravnihar rekel je, deželnemu odboru naj se odgovori, da se to, kar dovoljuje deželni odbor, zdi Dramatičnemu društvu „strašno kumerno“ in da odbor ne sme biti zadovoljen s to ponudbo. Odbornik Peter Grasselli izjavil se je odločno, naj se ta stvar poroča prvemu občnemu zboru in naj se tam reče, da društvo ne bode nikakor igralo pod pogoji, kakor jih je sklenil deželni odbor v pogodbi s Zöllnerjem. Društvena naloga ni delati tlako; po predlogu deželnega odbora delati bi le sramotno tlako. Vsled teh izjav sklene odbor

¹⁾ Prva društvena predstava bila je v čitalnici dne 24. oktobra 1867. (Glej: „Predstave Dramatičnega društva“.) Četrta društvena predstava je bila 15. marca 1868. Igral se je „Inserat“; sodelovali pa so gg.: Koblar, Grasselli, Valenta, Nollí, Lesjak, Hohnova, Prelihova in Brusova.

Dramatičnega društva, predložiti vso stvar prvemu občnemu zboru in si izvoli v to poročevalca Ivana Murnika.

Ta občni zbor bil je dne 21. junija 1868. l. Poročevalec Ivan Murnik pojasnil je odborovo stališče, da društvo ne more sprejeti rečene ponudbe. Le jeden odbornik tolmačil si je stvar nekoliko hladneje, kar pa je Frana Levstika tako razgrela, da se je izjavil in rekel: „Strmeč stoji občni zbor pred ponudbo deželnega odbora, ki se daje društvu, katero je važnejše, nego je čitalnica, Sokol in celó Matica. Dramatičnemu društvu je namen gojiti in spešiti najplemenitejšo umetnost, dramatiko. Ves svet čisla narode, ki so dospeli v tej umetnosti do visoke stopinje ter so uzgled drugim narodom. Mi nočemo nikogar preganjati, nikomur kratiti pravic, temveč zopet ponižno in pohlevno prosimo prostorčka v hiši, ki je naša. Naš narod slovenski prosi doma v svoji lastni hiši. Da bi slovenska muza delala tlako nemškemu vodji, da bi mu mi plačevali še davek za to, tega ne. Če moramo plačevati za milost, ki se nam izkazuje, davek v hiši, ki je naša, ostanemo raji pred vrati. Dramatično društvo mora imeti ta ponos, da izreče, da neče stopiti v hišo s takimi pogoji“. Ta govor Levstikov bil je burno sprejet. Pri glasovanju je bilo 28 članov za predlog poročevalčev, 2 pa zoper njega.

To izjavo občnega zbora naznanil je odbor Dramatičnega društva deželnemu odboru. Da odbor ni imel uspeha, umeje se samo ob sebi. Vsled tega je društvo prirejalo predstave v čitalnici, katera je svojega otroka ljubeznjivo čuvala.

Prvo in drugo leto svojega obstanka (od 1867. malone do konca 1869.) torej ni igralo Dramatično društvo v deželnem gledališču.¹⁾ Šele tretje leto (1869/70) dovolil je deželni odbor, da sme društvo uporabiti deželno gledališče po jedno nedeljo na mesec. Društvo se je s to pravico izkoristilo in je priredilo svojo prvo redno predstavo v deželnem gledališču dne 10. oktobra leta 1869. ter je s tem dnevom položilo temeljni kamen daljšemu razvoju slovenskega gledališča. Predstava se je otvorila s prologom in igrala se je igra „Inserat“. To leto igralo je društvo najmanjkrat; 9 predstav priredilo je v deželnem gledališču, 2 pa v čitalnici.

¹⁾ Fran Gerbić priredil je v gledališču dva koncerta, in sicer dne 3. in 16. maja 1868.

Slovenske predstave so tako močno naudušile občinstvo, da je vse vrelo v gledališče in je bilo oduševljenje splošno, kakor leta 1848. Pri predstavi dne 21. novembra 1869 bilo je gledališče popolnoma natlačeno in so ljudje iz preddvora gledali v gledališče, drugega občinstva pa je bilo vse polno na cesti. Le osem demonstrativnih lož bilo je praznih. Kakor so bili Slovenci oduševljeni, ravno tako so bili nemški posestniki lož zagrizeni ter niso svojih lož marali dati Slovincem v porabo niti za drag denar. Znana gospa Janeževa bahala se je v svoji zagrizenosti do Slovencev, da niti za 1000 goldinarjev ne dá svoje lože Slovincem.

Poleg slobodne uporabe gledališča dobilo je društvo še denarno podporo od deželnega zbora in dovoljenje, da sme prihodnje leto (1870/71) igrati po trikrat na mesec. Marsikateri rodoljub dvojil je o tem, da bi društvo moglo prirediti po tri predstave na mesec. In vendar jih je priredilo v dobi od 2. oktobra 1870 do 30. aprila 1871 ukupe 23 predstav ter je na ta način najsijajneje preverilo dvojiljivce, da se z dobro, uztrajno voljo mnogo doseže, če ne vse.

S prošnjo z dne 18. septembra 1868. prosilo je Dramatično društvo podpore ter je svojo prošnjo utemeljilo s tem, ker se iz deželnega zaklada vsako leto obilno podpira nemško gledališče, naj deželni zbor tudi narodnemu zavodu ne odreče podpore. Na to je odgovoril deželni odbor z odpisom z dne 14. marca 1869, števil. 833 ter naznanil, da ima glede podpore za slovenske igrokaze po sklepih deželnega zbora kranjskega XIII. seje dne 18. septembra in XXI. seje dne 3. oktobra 1868, deželni odbor nalogo, poročati slavnemu deželnemu zboru v prihodnji zborbi, kako se ima obračati za leto 1869/70 podpora iz domestikalnega zaloga za obstoječe gledališče in za slovenske gledališke stvari in da se ima deželni odbor pri pogajanju z gledališkimi najemniki za leto 1869/70 kolikor mogoče ozirati na Dramatično društvo. Za prirejanje slovenskih predstav imelo je to toliko uspeha, da je društvo za leto 1869/70 dobilo pravico igrati po enkrat na mesec v deželnem gledališču, le glede denarne podpore ni se mogel najti način, kakšno podporo naj bi dal deželni odbor Dramatičnemu društvu. Deželni odbor uprašal je z dopisom z dne 14. marca 1869 števil. 833, naj društvo pove, kateri način podpore bi več koristil Dramatičnemu društvu, ali razpis nagrad za izvirne slovenske igre, ali za prevode, ali za

napravo gledališke šole. Na ta dopis odgovorilo je Dramatično društvo z dopisom z dne 5. julija 1869, da je društvu glavni in konečni namen ustanoviti stalno narodno gledališče v Ljubljani ter da mu je v dosego tega namena treba 1.) dobrega igralnega osebja in 2.) zanimljivega repertoarja. Društvo je nadalje naznanilo, da se otvori dramatična šola, v kateri se bodo izobraževale mlade moči za igranje; a da se pomnoži slovenski repertoar, naj slavni deželni odbor razpiše darila za dramatične umotvore slovenske, in sicer: dve darili za izvorna dela, dve pa za prevode, toda le slovanskih izvornikov, in naj se presojevanje iger prepusti Dramatičnemu društvu.

Dramatičnemu društvu je priskočil v tem na pomoč dr. Valentin Zarnik in je v seji deželnega zbora kranjskega dne 22. septembra 1869 predlagal, naj deželni zbor dovoli Dramatičnemu društvu podpore 1600 gld., in sicer:

- 1.) 500 gld. za vzdržavanje učilnice;
- 2.) 1100 gld. razpiše naj se 6 daril:
 - a) 250 gld. za izvorno žaloigro,
 - b) 250 gld. za izvoren igrokaz; predmet tema igrama mora biti iz slovenske ali obče slovanske zgodovine ali iz slovanskega življenja;
 - c) 250 gld. za opereto;
 - č) 200 gld. za opereto;
 - d) 75 gld. za libreto;
 - e) 75 gld. za libreto.

Glede tega predlagal je deželni odbor, naj se Zarnikov predlog sprejme s pristavkom, da pogoje razpisa sestavi deželni odbor, kateremu bodi tudi nalog, prisoditi darila po nasvetu zvedencev, katere deželni odbor sam izvoli in poupraša. Z dopisom z dne 3. februarja 1870., številka 4637, naznanil je deželni odbor društvu, da je Zarnikov predlog bil sprejet s pristavkom deželnega odbora, ter je naročil Dramatičnemu društvu, da pred začetkom prihodnje zborbe poroča natanko o naslednjih te podpore, posebno pa o gledališki učilnici.

Dramatično društvo razpisalo je darila. Došlo mu je 11 iger; te je predložilo deželnemu odboru, kateri jih je vrnil društvu s prošnjo, naj odbor pregleda igre ter natanko utemeljene razsodbe predloži deželnemu odboru. Presoditi 11 iger in predložiti spisane razsodbe bilo je samo na sebi ogromno delo, zakaj odbor je mogel te razsodbe predložiti šele dne 13. novembra 1872.

O tej priliki nam je omeniti, da je izvrsten in vesten presojevalec bil profesor g. Jos. Stritar, ki je pisal obširne kritike in jih pošiljal društvu. Sploh se je g. Stritar zelo brigal za razvoj naše dramatike in je v svojem „Zvonu“ poročal o vsem, karkoli se je pojavilo na dramatičnem polju. Dajal je dobre svete društvu in pisateljem. Na podlagi presoj priporočal je odbor deželnemu odboru izvorno tragedijo: „Zeta carja Lazarja“, ki je bila med vsemi najboljša. Deželni odbor ni nobeni igri prisodil darila, in je sploh prvo darilo dobil gosp. Anton Foerster za svojo opereto „Gorenjski slavček“. Podeljeno podporo 1600 gld. porabilo je društvo za uzdržavanje dramatične učilnice, za nakup iger, spevoiger, muzikalij; sploh so se ž njo poravnali troški slovenskih gledaliških predstav.

To razmerje mej deželnim odborom in Dramatičnim društvom ni bilo prav osnovano. Že to, da se je deželni odbor postavil za dramaturga Dramatičnemu društvu, ni moglo koristno uplivati. Vsi pogovori mej deželnim odborom in društvom vršili so se pismeno, a ne ustno, kar je bilo vzrok, da se je presojevanje iger zavlačevalo od leta do leta. Društvo je sicer za vsako malenkost, radi katere se je moralo obrniti do deželnega odbora, moralo uložiti pismeno prošnjo, kar je naravno znatno oviralo vse poslovanje in delovanje. Ako je n. pr. prosilo igralnega dne, moralo je pismeno prositi in tudi čakati pismenega odloka. Društvo je obilo posla imelo s predstavami. Toda ne samo za dramaturga, tudi za gospodarja se je postavljal deželni odbor, kajti nakazoval je podporo le za dramatične namene, to je zvečine le za nagrade izvornih iger, in če je društvo naročilo kako igro pri knjigotržcu, moralo je to naznaniti deželnemu odboru; dà, deželni odbor je celo z dopisom z dne 21. oktobra 1879, št. 6020 (Deschmann) zahteval, da mu Dramatično društvo naznani, katera dramatična dela naj bi se kupila za pomnožitev nje knjižnice Dramatičnega društva. Leta 1880. n. pr. moralo je društvo poročati, katera dela so se naročila pri Kleinmayer & Bambergu za svoto 100 gld.! Ko je Dramatično društvo leta 1879. (z ulogo z dne 20. decembra) prosilo nagrade za razpis resnega igrokaza, poročal je deželni odbor z dopisom z dne 24. aprila 1880. leta, št. 324, (deželni glavar je bil takrat Kaltenegger), da je deželni odbor sklenil v svoji seji dne 26. marca 1880. leta: da mora resni igrokaz biti uzet le iz kranjske, ali pa iz avstrijske zgodovine, ne pa iz slovenske

ali slovanske zgodovine, kakor je želelo društvo, ter je deželni odbor odločno dostavil, da ostane pri tem sklepu. Kaj je bilo komu do razvoja slovenske dramatike! Znamo, da nas niso marali, a da bode deželni odbor s takimi nazori stopil med svet, tega gotovo ni nihče pričakoval, zakaj večno se je osmešil, zahtevajoč, da pesnik ne sme snovi svojim delom zajemati iz slovanske zgodovine!

Da je društvo sploh moglo kaj storiti za gledališke predstave, zahvaliti se ima temu, ker je imelo že prva leta delaven odbor. Na čelu društvu je stal mož, ki je kot izboren igravec storil mnogo za pouzdigo slovenskega gledališča. Ta mož je g. Peter Grasselli, zdaj župan stolnega mesta Ljubljane. Njemu na strani je bil tajnik gosp. Josip Nolli, operni pevec in zdaj sotrudnik „Slovenskega Naroda“, ki je zelo marljivo oskrboval društvena opravila od začetka društva do jeseni l. 1875., ko se je preselil v Zagreb. Taka močna stebra slovenske dramatike bila sta pač trdna zaslomba mlademu društvu. Delovala sta kot odbornika in sodelovala kot igralca.

V početku prvega naudušenja za slovensko gledališče okle-nile so se društva dame in gospodje, mlade rodoljubke in mladi rodoljubi. Vojteh Valenta, Anton Foerster, Schantl, A. Heidrich in Stöckl vodili so glasbeni del. V prvi dobi delovali so na slovenskih deskah mej drugimi tile gospodje in dame: Vojteh Valenta, Pavel Drahsler, Peregrin Kajzel, Štefan Filapič (tenorist), Ivan Meden (tenorist), Jakob Rus, Juvančič, Julij Šušteršič, Anton Jeločnik, Avgust Koblar, Ivan Tisen, Ivan Kramarič, Jurij Eržen, Jakob Trdina, Andrej Jekovec, Špindler, Ivan Gabršek, Adolf Šubert, Anton Gril, Avgust Pucihar, Fran Schmidt, Josip in Simon Paternoster, I. Pogačar, Vincencij Vizjak, Fran Šturm st.; Dragoila Odijeva, A. Neugebauerjeva, Albina Brusova (Valentova), Antonija Rosova (Svetkova), Ivanka Jamnikova, Cilka Podkrajškova, Pavlina Namretova, Amalija Rahnetova, Antonija in Terezija Bonačeva, Albina Balsova, Josipina Kremžarjeva, Navmanova, E. Ihanova, Felicitas in Matilda Tumova, Marija in Franja Finkova, Marija Potočnikova, Franja Pardubska, Fr. Vrelčeva, Ana Piskarjeva, Zdenka Erbežnikova, Melanija Hohnova, Ivana in Franja Svetkova, Ivana Vrtnikova. Na slovenskem odru uzrasla je g. G. Nigrinova, ki je danes prva igralka srbskega gledališča v Belem Gradu. Res ogromno je bilo s početka igralno osebje.

Tako je n. pr.

leta 1868.	imelo društvo	16 igralcev	in	14 igralk	=	30
" 1869.	"	19	"	12	"	= 31
" 1870.	"	36	"	28	"	= 64
" 1871.	"	46	"	22	"	= 68

S takim aparatom moglo je društvo uspešno delovati. Garderobo je dobivalo iz Zagreba od narodnega gledališča posredovanjem pokojnega Frana Erjavca, ki je bil takrat profesor v Zagrebu. Vender se je skoro pokazalo, da tak požrtovalen aparat, kakor je dober, vender ni tak, kakeršnega potrebuje gledališče. Od neangažovanih igralcev ne more se zahtevati, da bi igrali, kadar bi društvo hotelo, zategadelj je društvo mislilo angažovati stalno osebje z mesečno plačo ter skrbeti za to, da bi se kolikor mogoče večkrat igralo. Toda ravno v tem pogledu je naletelo na silne zapreke.

Kakor sem že omenil, prvi dve leti ni društvo moglo izposlovati niti toliko, da bi vsaj po jedenkrat na mesec igralo v deželnem gledališču. Šele tretje leto (1869/70) smelo je igrati po jedenkrat na mesec. Za dobo od 1. septembra 1870 do cvetne nedelje 1871 prosilo je društvo 4 predstav na mesec, a deželni odbor je dovolil z dopisom z dne 26. marca 1870 (deželni glavar Wurzbach), da sme Dramatično društvo igrati vsak mesec le trikrat, in sicer dve nedelji (ali dva praznika) in delavnik, ki ga izvoli odbor. Istočasno naznanil je deželni odbor, da je skrajšal obrok, v katerem ima društvo naznanjati svoje predstave, na jeden teden pred vsako predstavo. Dramatično društvo imelo je pravico do vseh sedežev, le do lož ne in ne do 10% od drugih na dan slovenskih predstav danih predstav. Dramatično društvo je torej smelo porabiti gledališke prostore, izimši lože gledališkega zaklada, katere je dobival nemški vodja v porabo tudi za slovenske predstave. Vsled tega je imelo društvo vsako leto škode do 300 gld., nemškemu podjetniku pa iz tega ni izviral nikakeršen dobiček. Za leto 1869. in potem vsako leto prosilo je Dramatično društvo, naj mu deželni odbor onih 13 lož, ki jih je imel gledališki zaklad, prepusti za slovenske predstave. Nemci itak niso obiskavali slovenskih predstav, in svojih lož nemški najemniki, četudi so jih prosili Slovenci, niso hoteli dati za nobeden denar za slovenske predstave, tako da so lože pri slovenskih predstavah bile zvečine prazne. Kako malo je bil deželni odbor naklonjen Dramatič-

nemu društvu, oziroma slovenskemu gledališču, vidi se iz tega, da je Dramatično društvo dolgih šest let zaman prosilo lož deželnega zaklada, zakaj šele leta 1874. dovolil je deželni odbor, da sme Dramatično društvo porabiti rečene lože pri slovenskih predstavah. S tem je doseglo društvo vsaj nekaj.

Za gledališko dobo 1871/72 prepustil je deželni odbor gledališče vsak mesec četirikrat za slovenske predstave, in sicer dve nedelji ali dva praznika in dva delavnika. Pravico dneve določevati pridržal si je deželni odbor! Ker Dramatično društvo ni dobilo onih 13 lož gledališkega zaklada, prosilo je, naj se mu prepustita vsaj oni dve loži, ki jih ima vsak gledališki podjetnik. Društvo niti teh lož ni dobilo! V tem letu (1871/72) priredilo je društvo 32 predstav.

Šesto leto svojega obstoja, t. j. za dōbo 1872/73, imelo je Dramatično društvo deželne podpore 2400 gld. in je prosilo igrati **šestkrat** na mesec. Mlado društvo hotelo se je razširiti in razvijati, a deželni odbor dovolil mu je igrati le četirikrat na mesec, in sicer dve nedelji ali dva praznika in dva delavnika. Pravico določevati dneve pridržal si je deželni odbor. Deželni odbor je naznanil, da mora društvo vsako predstavo jeden teden naprej napovedati deželnemu odboru, dalje ima društvo pravico do sedežev, a da bi se prepustile deželne lože društvu v porabo pri slovenskih predstavah, tega o tedanjih razmerah (deželni glavar je bil Auersperg) deželni odbor ni mogel dovoliti. V obče mi je tu omeniti, da več ko četiri dneve na mesec ni nikdar dal deželni odbor Dramatičnemu društvu, pač pa se je zgodilo, da deželni odbor, dokler je bil sestavljen iz Nemcev, ni bil nikdar prijazen Slovencem, in je pozneje skrčil podporo in dneve slovenskemu gledališču. Vseh slovenskih predstav je bilo to leto 34. Društvo je imelo 9 angažovanih igralcev, ostalim so se določevale igralne nagrade. Brez nagrade je sodelovalo 5 igralnih moči.

Šesto društveno leto bilo je sicer usodepolno. Na občnem zboru leta 1873. (meseca junija) poročal je blagajnik g. Dragotin Žagar o denarnem stanju ter je omenil, da so društvena pasiva narasla na 900 gld. in da vestno sestavljeni proračun kaže strahoviti primankljaj 4668 gld. 23 kr. Tolažil je občni zbor, da mej dohodke proračuna ni sprejeta deželna podpora, katera je iznašala za preteklo leto 2400 gld. in katere se je nadejati društvu tudi

v prihodnje, ter da še ni uštetja zaostala društvenina; vender se kaže deficit 1700 gld.

Huda katastrofa se je bližala, ki je hotela uničiti vse, kar je storilo društvo v petih letih. Vender odbor je imel mirno vest, ker je ni sam zakrivil. Deficit je nastal iz finančne krize tega leta; vseobčni „krah“ uplival je na to, da so predstave bile slabše obiskavane. Vsakdo bi pričakoval, da pomore dežela mlademu društvu na noge; in vender se to ni zgodilo. Društvo si je moralo pomagati samo. Osnoval se je podporni odbor, ki je imel nalogo podpirati sposobne moči slovenskega gledališča v poletnem času in izuriti kolikor mogoče novih moči. Ta odbor ustavil je to svoje delo ter je razpisal narodno subskripcijo po vsej Sloveniji. Apeloval je na rodoljubno slovensko razumništvo, da s prispevki omogoči društva obstanek; razposlal je nad 500 pisem najodličnejšim rodoljubom z vabilom, da pristopijo v Dramatično društvo. Odbor je celo mislil napraviti a reno, v kateri bi se igralo po leti ter bi se tako povečali dohodki, da bi se mogel s tolikimi žrtvami ustanovljeni zavod tudi v bodoče častno uzdržavati.

Poziv slovenskim domorodcem imel je sijajen uspeh. Vsi domorodci brez razločka stanu in političnega mišljenja polagali so darove na Talijin žrtvenik, in tako je bil v treh mesecih deficit poravnán, društvo pa rešeno svojega propada. Društvo si je oddahnilo, storilo je svojo sveto dolžnost, ker si je na vse kriplje trudilo ohraniti do boljših časov to malo trohico narodne ravnopravnosti v deželnem gledališču kranjskem. Po vsej Sloveniji nabralo se je do 1800 gld., le na onih 500 vabilnih pisem pristopila sta društvu le dva nova člana, tako da se blagajnikova želja, da bi društvo imelo vsaj 1000 zanesljivih podpornikov, ni izpolnila in še ostane tudi dalje pium desiderium vseh blagajnikov Dramatičnega društva.

V gledališki dobi 1873/74 priredilo je društvo 31 predstav v deželnem gledališču; imelo pa je deželne podpore 2400 gld. Igralnih moči bilo je angažovanih 7, ostalim so se dajale igralne nagrade. Brez nagrade sodelovalo je 7 igralnih moči. Kakor prejšnja leta, darovali so društvu tudi to leto in pozneje nekateri rodoljubi knjige in garderobo.

V dobi 1874/75 izgubilo je društvo več dobrih igralnih moči; vender je priredilo 30 predstav v deželnem gledališču. Igralo se je četirikrat na mesec. Deželne podpore je imelo

2400 gld. Navzlic temu borilo se je društvo z velikimi težavami. Podporni odbor, ki je uzdrževal dramatično šolo, moral je v ta namen nabirati doneske to in prihodnja leta. Unanji člani niso plačevali društvenine, a poleg tega slovensko občinstvo ni več tako marljivo obiskavalo slovenskih predstav, kakor je bilo v prvih letih navada, in je to bilo največ krivo, da je Dramatično društvo jelo bolehati na deficitu. Igralnih moči je bilo angažovanih 6, ostalim so se dajale nagrade. Brez nagrade je sodelovalo 18 igralnih in pevskih moči.

Radi popolnitve igralnih moči pričele so se v dobi 1875/76 predstave šelé meseca novembra 1875. Društvo je napravilo predstav 28. Dežela je dala podpore 2400 gld. in 200 gld. kot nadomestilo za 13 gledaliških lož. Podporni odbor nabral je za uzdržavanje dramatične učilnice 130 gld. Igralnih moči je bilo angažovanih 7 in 1 kapelnik, drugi so dobivali nagrade; nekoliko jih je sodelovalo brezplačno.

Nič ugodneje ni pričelo društvo gledališke dobe 1876/77. Predstave so se pričele šele z novembrom 1876 in to radi obravnav s posamičnimi igralnimi močmi, s katerimi so se morale skleniti take pogodbe, da niso preobčutno zadele društva in da so ugajale sodelujočim osobam. Predstav je bilo 25. Deželna podpora 2400 gld., namestek za 13 gledaliških lož 171 gld. 62½ kr. Podporni odbor je nabral 130 gld. 80 kr. Igralnih moči je bilo angažovanih 6 in 1 kapelnik.

V dobi 1877/78 bile so angažovane samo tri igralne moči in kapelnik. Stari igralci so odhajali, novi niso mogli hitro napredovati, in tako je odbor težko nadomeščal stare sile. Hvalevredno je torej omeniti g. Juvančiča, ki je več let brezplačno igral, in g. Antona Jeločnika, ki je več let brezplačno igral in vodil režijo ter je bil radi tega pravi steber slovenskemu gledališču. Predstav je bilo 23. Deželne podpore 2400 gld. ter namestek za 11 gledaliških lož 241 gld. 23 kr. Podporni odbor je tudi nabral znatno svoto (139 gld. 21 kr.). Igralnih moči je bilo angažovanih 3, drugi so igrali proti nagradi, malo njih brezplačno. Veliko število podpornih članov je izstopilo, ker odbor je izbrisal vse one, ki so bili že mnogo let na dolgu z letnino.

Do zdaj je Dramatično društvo vsaj častno životarilo poleg podpore deželnega odbora. Toda društvo je dohitel še hujši udarec. nego l. 1873. Deželni zbor kranjski skrčil je l. 1878. podporo na 1000 gld. ter je s tem zadal smrto-

nosen udarec slovenskemu gledališču. S tako majhno podporo ni moglo društvo plačevati igralcev in zato je konec septembra l. 1878. odpustilo vse glavne igralne moči. Tako so ostavili slovenski oder: Fran Schmidt, Dragoila Odijeva, kapelnik in pevovodja Stöckl je že prejšnje leto zapustil Ljubljano, slovo so dali slovenskim deskam Vincencij Vizjak, Josip Paternoster, Cilka Podkrajškova umrla je l. 1879., mladi igralci, ki so kaj obetali, porazšli so se. Slovenski oder je osirotel vsled nebriznje deželnega odbora kranjskega. Tako se je zgodilo, da društvo l. 1878/79 ni priredilo nobene javne predstave. Deželni odbor pa je to skrčeno podporo še posebe krstil z naslovom: „v podporo slovenskih literarnih in dramatičnih namenov“, in sicer: 600 gld. slovenskim dramatičnim igram¹⁾, 300 gld. za tisek, 100 gld. za društveno knjižnico. Kakor se vidi, za predstave niti vinarja ne.

Dramatično društvo ni si vedelo pomagati. Jelo se je pogajati z Ludwigo, ravnateljem nemškega gledališča v Ljubljani, ali ne bi hotel on nadaljevati slovenskih predstav pod tem uvetom, da bi mu Dramatično društvo za ta čas prepustilo svojo garderobo, knjižnico, svoje lože in jeden del deželne podpore. Nemški vodja je to ponudbo velikodušno odklonil.

Na tak način uničen je bil trud prejšnjih let. One igralne moči, ki si jih je društvo odgojilo, porazgubile so se; slovensko gledališče je bilo brez igralcev, in ako je Dramatično društvo hotelo misliti na predstave, moralo je pričeti z diletanti; moralo je z nova pričeti. In te britke izkušnje ni si moglo prihraniti! Po dolgem odmoru zbralo je okrog sebe nekaj novih igralnih moči (gospa Gutnikova, Cerar, E. Skaberne, Gutnik, Gizela Nigrinova) in društvu so priskočile na pomoč starejše moči: A. Jeločnik, Valenta Brusova, P. Kajzel, Namretova. Toda starejše moči so skoro odstopile, tako da so se predstave od l. 1880. do l. 1883. prirejale le z diletanti. Prva diletantska predstava bila je 11. januarja l. 1880. in so tega leta bile le tri predstave.

Od onih 1000 gld., dovoljenih za l. 1880., izplačalo se je društvu le 400 gld. Poleg tega je treba omeniti, da se je slovenskega občinstva ljubezen do Dramatičnega društva močno ohladila.

¹⁾ Odbor je razpisal nagrado 600 gld. slovenskim dramatičnim igram, in sicer 400 gld. za večjo dramo iz kranjske ali sploh avstrijske zgodovine — to je bil pogoj deželnega odbora — in 200 gld. za najboljšo veseloigro.

Hud udarec je bil Dramatičnemu društvu tudi to, da je smelo le dvakrat na mesec igrati. Deželni odbor je polagoma nazaj jemal, kar je malo prej dal, ker je imel očividni namen ne podpirati slovensko gledališče.

Slovenske predstave so v tem času bile redke:

Leta 1880/81	bilo jih je 4	Leta 1883/84	bilo jih je 13
" 1881/82	" " " 10	" 1884/85	" " " 12
" 1882/83	" " " 6	" 1885/86	" " " 13

Ker je moralo vse nazadovati, potem se ne bomo čudili, ako čitamo l. 1881. imena slovenskih igralcev na nemškoslovenskem, torej dvojezičnem gledališkem listu.

V takih okoliščinah je čisto naravno, da se je ljubezen občinstva do Dramatičnega društva močno ohladila, saj ni društvo, kateremu so vrat zadržali, moglo dati občinstvu to, česar je želelo. Deželni odbor je to dobro videl in ker ni mogel nakazati vse one neznatne podpore, pozval je z dopisom z dne 23. novembra 1880, št. 5836 društvo, da bi bilo jako primerno, če bi društvo izdalo kako dobro knjigo zabavne ali poučne vsebine, ali pa, če bi se dala nagrada kakemu nadarjenemu domačemu pisatelju, da bi izdal znanstveno delo. V ta namen dovolil bi deželni odbor nagrade 600 gl., katera svota je ostala po odšteti 300 gl. za izdavanje knjig in po odšteti 100 gl. za knjižnico od podpore za l. 1880. temu (Dramatičnemu) društvu odmerjene! Kako napačno. Bilo bi pač bolje, ko bi se deželni odbor obrnil s tem dopisom do Matice Slovenske. Ona izdaje poučne, zabavne in znanstvene knjige, Dramatično društvo pa prireja gledališke predstave. Vsled rečenega poziva predlagalo je Dramatično društvo, da bi se ta podpora obrnila v namen, da se porabi kot nagrada pisatelju, ki bi spisal slovensko poetiko. Najbolj primeren društvenim nameram bil bi estetičen spis o sami dramatični poeziji. Toda tak spis bil bi premalo obširen in premalo bi se mogel opirati na slovensko dramatično književnost, katere je le malo. Z druge strani pa živo potrebuje naša književnost take knjige, iz katere bi posebno mladina srednjih šol zajemala estetičen pouk v vsej poeziji.

Z dopisom z dne 9. septembra 1881, št. 5107 odgovoril je deželni odbor na to, da se njemu važneje zdi to, kar je že prej izrekel, nego izdava poetike, vendar pa, da ustreže želji društva, privoli temu ter izrazi željo, naj odbor brž ko mogoče najde in

imenuje pisatelja poetike; ki naj predloži natančen načrt tega dela. V tem zmislu se je vršilo dopisovanje, pisarilo se je vse leto, za gledališče pa se ni storilo nič, in poetika se tudi ni izdala. Deželni odbor je celo zahteval, da se mu predloži načrt poetike. Ne vem, kam je mislil, ko se je hotel baviti s presojo poetike! Z dopisom z dne 21. oktobra 1879, številka 6020 naznanil je deželni odbor, naj se razpišejo nagrade za slovenske igrokaze, kateri se mu morajo predložiti v presojo. Dramatično društvo je razpisalo darila, oglasili so se pisatelji z izvornimi igrami, katere so se izročile deželnemu odboru. Tako je deželni odbor spet postal dramaturg slovenskemu gledališču. Pisarilo se je mnogo, za slovenske predstave pa se ni storilo nič. Društvo se je moralo baviti s stvarmi, ki so ga odvrčale od pravega namena. Odbor je nasvetoval, naj deželni odbor določi nagrado dvema relativno najboljšima igrami. In kaj je storil deželni odbor? Dal ni nobene nagrade, in slovenski pisatelji so odšli — prazni. Prepričan sem trdno, ko bi deželni odbor od vodje nemškega gledališča, kateremu je dajal več podpore, nego nam, zahteval to, kar je zahteval od odbora Dramatičnega društva, ne bi nemški vodja mogel prirejati predstav.

Kakor ves narod slovenski, dohitela je tudi Dramatično društvo bitka izguba. Umrli sta dva zaslužna moža za slovensko dramatiko: Josip Jurčič in dr. Janez Bleiweis. Smrt je tudi pokosila marljivega prelagatelja Viktorja Eržena.

Kakor sem že omenil, prepustil je deželni odbor gledališče Dramatičnemu društvu za dobo 1882/83 le dvakrat na mesec, jedno nedeljo in jeden delavnik. Z obžalovanjem uzelo je društvo to na znanje videč, da se mu kratijo pravice jedino le na dobiček nemškemu gledališču. Deželni odbor je krčil predstave, manjšal podporo in je leta 1882. predramil slovensko poetiko! Polemizoval je z odborom Dramatičnega društva o tem, ali naj se spiše po uzgledu Gottschallove ali Minkuitzove poetike, in je konečno, ker se ni mogel ogreti za poetiko, nasvetoval in opozoril odbor na izdajo popolne zbirke, in ako mogoče s pojašnjevalnimi pristavki, slovenskih narodnih pesen. Za to delo bil bi deželni odbor pripravljen dovoliti veliko večjo podporo, nego pa za izdajo poetike. Prekarakteristično! Kje pa so slovenske gledališke predstave?

Deželni odbor dovolil je z dopisom z dne 30. novembra 1883. društvu dve predstavi na mesec s tem dostavkom, da se ima

Dramatično društvo radi slovenskih predstav vsak mesec toliko poprej sporazumeti z vodstvom nemškega gledališča, predno se na deželni odbor za dovoljenje obrne in dneve slovenskih gledaliških predstav sem (deželnemu odboru) naznani, da more deželni odbor dovoljenje dni slovenskih predstav vodstvu nemškega gledališča osem dni poprej napovedati“. Kakor vidimo, povrnili so se zopet Zöllnerjevi časi. Slovenska dramatika ni imela pričakovati nič dobrega v starem deželnem gledališču.

Vidi se, da se Dramatično društvo ni držalo tega navodila, radi tega je deželni odbor z dne 30. oktobra l. 1886. opozoril društvo na pogodbo z ravnateljem Schulzem: „Bezüglich der für slovenische Vorstellungen reservirten Tage wird bestimmt, dass dieselben so rechtzeitig vom Dramatischen Verein im Einvernehmen mit dem Theaterdirector Julius Schulz dem Landesauschusse in Vorschlag zu bringen sein werden, auf dass der Landesauschuss dem Unternehmer dieselben stets 3 Tage vorher definitiv bezeichne, damit die Unternehmung in der Eintheilung des Repertoires nicht beirrt werde.“

To so bili prežalostni časi za slovensko gledališče. Toliko zaprek od vseh strani, tako malo naklonjenosti od nemških deželnih odbornikov, da mora človeka srce boleti. Sam Bog ni mogel trpeti, da se godi Slovencem tolika krivica; poslal je ogenj na staro gledališče, in tako je zgorelo deželno gledališče dne 17. februarja 1887. Pogorelo je gledališče, v katerem niso Slovenci smeli igrati, kolikorkrat so želeli. Pogorele pa so tudi pravice nemških posestnikov lož.¹⁾ Vse je zgorelo. Nemško gledališče od onega časa ni imelo pravega zavetišča v Ljubljani, a Dramatično društvo preselilo se je v svojo staro čitalnico ljubljansko, kjer je prirejalo predstave do letos, ko se je preselilo v novo deželno gledališče, katero, tako vsaj upamo, namenjeno je v prvi vrsti slovenskemu narodu, in le jedino slovenskemu narodu v prosveto in slovenski dramatiki v prospeh.

¹⁾ Posestniki lož v starem gledališču hoteli so svoje pravice do lož prenesti tudi v novo deželno gledališče. Deželni odbor ni jim priznal te pravice, in zategadelj so se obrnili do višjega upravnega sodišča, katero pa je stvar tako razsodilo, da posestniki lož, to so Nemci, ne morejo prenesti svojih pravic v novo deželno gledališče.

Dramatična književnost.

A. Izvorna dela.

Majhni so bili prvi začetki na polju dramatične književnosti. Ni se pojavilo mnogo pisateljev, a da se jih je pojavilo vsaj nekaj, to je zasluga Dramatičnega društva. Ko je to društvo vsaj toliko doseglo, da je moglo prirejati redne gledališke predstave, obodril je s tem mlade pisatelje, da so se poskusili na dramatičnem polju. Iž njih proizvodov pa se je kaj razvidelo, da so se premalo ozirali na vse one pogoje, na katere se je opirati dramatičnemu pisatelju. Čisto nekaj drugega je pisati za gledališče, a čisto nekaj drugega pisati igre za čitanje. Ta razlika je velika, zakaj kdor se ni popolnoma seznanil z gledališko dramsko tehniko, ustvari težko takih proizvodov, kateri bi ustrezali zahtevam gledaliških desek. Gledališče in dramatični pisatelj sta tako tesno spojena, da ne more drug uspevati brez drugega in da smemo trditi, da se bode naša dramatična književnost le tedaj pouzdignila, kadar bomo imeli dobro urejeno gledališče. Poglejmo si v tem oziru češko dramatično književnost. Še pred tridesetimi leti je bila češka dramatična književnost razmerno neznatna in šele od onega časa, ko so si Čehi osnovali stalno gledališče, zlasti pa od one dobe, ko so si postavili „Narodno divadlo“, razcvita se njih dramatična književnost tako bujno in toli bogato, da je na češkem repertoarju zadostno in častno zastopana. Takisto je s češko dramatično glasbo, katera je danes na tolikem vrhuncu dovršnosti, da tekmuje z drugimi narodi in da jih celo prekáša. Češka opera je danes ravno tako svetovna in moderna, kakor nemška in italijanska.

Ako se ozremo po slovenski glasbi, to vemo sicer, da je orglavec Jakob Zupan okolo leta 1780. zložil opero „Belin“, toda kakšna je bila ta prva opera slovenska, o tem ne moremo soditi. Dolgo časa po Zupanu ni se pojavil nobeden operni skladatelj. Kašpar Mašek (1794—1873) zložil je opereto: „Die Strafbaren“, opero „Emina“ in „Die Unbekannten“. Sin njegov Kamilo Mašek (1830—1859) pa je sestavil overturo k melodramu „Judita“. Do leta 1848. ni sploh bilo slovenskega gledališča, in kaj če operni skladatelj's svojim glasbotvorom, ako ga ne more spraviti na deske? To se je jasno pokazalo pri Miroslavu Vilharju, ki je še pred letom 1848. spisal spevoigro, kateri je sam

napravil libreto tudi v nemškem jeziku, nadejaje se na ta način, da jo spravi na nemške deske v Ljubljani. Pozneje je to spevoigro zagrnil v slovenski jezik in jo je krstil z imenom: „Jamska Ivanka“. Kakor znano, uzrasel je ta umotvor na domači zemlji in je že radi tega to hvalevredno. Vilharjeva spevoigra je svoj čas jako ugajala, še bolj pa uspevala, ko ji je popravil glasbo znani kapelnik Schantl, kateri jo je instrumentoval. Z dobo čitalnice ljubljanske nastopil je na našem glasbenem polju dr. Benjamin Ipavec z opereto: „Tičnik“, katera se je pela prvič leta 1866. Isti pisatelj je zložil spevoigro v treh dejanjih: „Teharski plemiči“, ki se bode pela letos (1892) prvič. Libreto temu delu je spisal g. Anton Funtek. Snov ji je uzeta iz naše zgodovine in sicer razpravlja o tistem zgodovinskem dogodku, kako in zakaj je celjski grof oplemenitil Teharčane. Vrli skladatelj je ne samo obogatil našo glasbeno književnost, ampak uvaževal je naše skromne razmere in je svoje delo poklonil Dramatičnemu društvu v Ljubljani. Anton Stöckl spisal je glasbo k „Čarovnici“. Naš vrli rojak Davorin Jenko, zdaj kapelnik srbskega gledališča v Belem Gradu, usglasbil je leta 1882. opereto „Vračara ili Baba Hrka“, ki se je predstavljala prvič dne 3. maja l. 1882. v Belem Gradu s tako lepim uspehom, da se je igrala četirikrat zaporedoma. Še drug srečen pojav zabeležiti je na glasbenem polju. G. Anton Foerster je zložil opereto: „Gorenjski slavček“, kateri je spisala libreto gospa Pesjakova. Tudi predmet ti opereti je iz domačega življenja. Prvotni libreto je preuredila pisateljica in tudi skladatelj je svoje delo znatno preustrojil. G. Anton Foerster je dalje zložil petje k igri: „Materin blagoslov“, instrumentoval je spevoigro „Kralj Vondra XXVI.“ in dr.

S tem bi našteali vse, kar se je pojavilo na našem dramatičnoglasbenem polju. Malo je to; zlasti so presledki od jednega dela do drugega predolgi; vendar pa smemo tudi to po pravici radostno zabeležiti. A kaj nam obeta bodočnost? Lepi hram umetnosti se je otvoril, in slovenski skladatelji so povabljeni, da v njem častno tekmujejo in da pouzdignejo slovensko umetnost. Upamo, da nam bodočnost obudi skladatelje v marljivejše delovanje; saj imajo zdaj širno polje, imajo lep umetnosten hram, kjer se bodo lahko dostojno kazali slovenskemu narodu. Naš skladatelj gosp. Fran Gerbić piše tudi opero, ki jo bode skoro dogotovil; in da bi se tudi drugi oglasili, to je naša srčna želja.

Ko je Dramatično društvo jelo prirejati gledališke predstave, gojilo je poleg drame opero in opereto. V prvem času seveda dajalo je take stvari, ki so bile primerne mlademu odru. Kar se tiče pevcev in pevk, pomagalo si je z domačimi silami, ker ni moglo angažovati izšolanih opernih pevcev. Toda omeniti nam je pri tem, da so te sile bile res izborne. Sodelovali so v prvem času pevci: Ivan Meden, Josip Nolli, Josip Pateroster, Vojteh Valenta, Avgust Pucihar in dr., katerim so se pridružile vrle pevke: Pavla Namretova, Antonija baronica Neugebauerjeva, Dragoila Odijeva, Antonija Rosova, E. Štembergova, Ana Piskarjeva in dr. V najnovejšem času, s prihodom gosp. Frana Gerbića v Ljubljano, dobilo je slovensko gledališče dve izvrstni pevki: gospo Milko Gerbićevo in gospodičino Lujizo Daneševo.

Kar se tiče skladateljev, zastopana so bila do zdaj na našem repertoarju imena: Adam, Müller, Conradi, Offenbach, Brandl, Gumbert, Suppé, Titl, Zajc, Blodek, Verdi. Poleg tega pa so kapelniki našega društva: Anton Stöckl, Schantl, Anton Foerster in Šincelj, Fran Gerbić za posebne prilike skladali in skrbeli za instrumentovanje. Imena rečenih skladateljev, katerih dramatičnoglasbena dela so se dajala na slovenskem odru, označujejo in kažejo nam kakovost dramatične glasbe, na slovenskem odru negovane. Ta opomnja je splošna, zakaj omeniti in poudariti mi je posebe, da so se že v početku društvenega delovanja pele arije iz modernih oper in da se je v zadnjem času začela poleg operete gojiti opera. Zasluga v tem pogledu gre gospodu Franu Gerbiću, ki je na vabilo Dramatičnega društva, Glasbene Matice in Narodne čitalnice ljubljanske prišel iz Levova v Ljubljano in je tu ustanovil slovensko opero. Ustanoviti pa slovensko opero bilo mu je tem laže, ker je privedel s seboj soprogo, gospo Milko Gerbićevo in nje sestro gospodičino Lujizo Daneševo, ki sta obe izvrstni operni pevki. Poleg njiju skrbelo je Dramatično društvo tudi za pevce in je v preteklem letu deloval na našem odru gospod Fran Bučar z zelo ugodnim uspehom. Po svojih skromnih gmotnih podporah dosegli smo danes vsaj toliko, da imamo v Ljubljani zagotovljeno opero, t. j. da se je vsaj ustanovila podlaga, na kateri lahko kaj naredimo, in da smo Slovenci danes jedini na slovanskem jugu, ki imamo in uzdržujemo svojo opero.

S preporodom slovenske književnosti pojavila se je tudi izvorna dramatika. Z Bleiweisovimi „Novicami“, ustanovljenimi

leta 1843., pojavili so se prvi dramatični pisatelji naši. „Novice“ so blagodejno uplivala na občno književno gibanje. O Prešernovi tragediji ne vem žal nič več, nego to, da jo je pesnik brzkone spisal in da se nam nje rokopis ni — ohranil. Bernard Tomšič spisal je že leta 1845. svoje „Lahkoverneže“, (tiskani 1864 pri Jakiću v Zagrebu), a Fran Malavašič leta 1848. dve igri: „Nekdaj in zdaj“ in „Edinost“.

Še prej je spisal Davorin Trstenjak (Vicko Dragan), namreč l. 1837., dramo v treh činih: „Nevesta z otoka Cyprus“, prvi čin slovenski, ostala dva pa po Stanka Vraza nasvetu ilirski Toda rokopis, poslan v Zagreb, bil je policijski konfiskovan in uničen. Od Trstenjaka imamo dalje melodramsko pesem „Vodnik“, opero „Lada“, katero ima v rokah g. dr. Benjamin Ipavec, in komedijo: „Kako si je Vrbovčan svojo svojeglavno ženko poboljšal“. (Koledar Matice Slovenske 1867.)

Živahnejše delovanje pričelo je šele po letu 1860. Pojavili so se pisatelji izvornih iger slovenskih: Bogoslav Rogački, (župnik Miha Lendovšek) spisal je igro v dveh dejanjih: „Kateri bo?“. J. Bilc je sestavil dramatičen prizor „Slovenija oživljena“, ki je bil priljubljen repertoarski komad čitalnice ljubljanske. Fran Remec podal nam je igrokaz v treh dejanjih: „Samo, prvi kralj slovenski“, in izvorno burko v treh dejanjih „Trapasti Juri“. Nadalje so nam podali: Anton Kos šaloigro v dveh dejanjih: „Strast in krepost“; Ljudevit Tomšič izvorno veseloigro v dveh dejanjih: „Lahkoumna Emica“, veseloigro v jednom dejanju „Spekel se je“ in veseloigro v treh dejanjih s petjem: „Šilo za ognjilo ali danes meni jutri tebi“; Anton Klodič veseloigro v treh dejanjih: „Novi svet“ in „Materin blagoslov“; J. Poklukar („Muha in krop“); Josip Lavrič (Mikeljnov) igro v dveh delih: „Plemenita osveta“; I. Lipež žaloigro: „Car Lazarjeva smrt“, Blaž Potočnik („Prorokovanje vremena v prihodnjem letu“); Lujza Pesjakova („Na Koprivniku“, „Gorenjski slavček“); Fr. Silvester („Izgubljeni sin“); M. Majar („Jagodice“); Fran Zakrajšek („Marija Antonijeta“); Janez Globočnik („Pravica ne prestane“, igra v treh dejanjih); J. Kosmač („Kovačeva Minka“, veseloigra v jednom dejanju); Sreboški-Petrlin („Modrost in pravica“, igra v jednom dejanju); Fran Potočnik („Dan slave ali krščanskoturška vojska“);

J. Mohorčič („Obljuba madoni“, izv. drama v dveh dejanjih); Fr. Štrukelj (Fr. Jaroslav) („Slovenski Jurček“, šaloigra v treh dejanjih); Saverjan („Smrt zedini ljubeča srca“, izv. zaloigra v treh dejanjih); Ivan Vilhar („Grof Inkaj“, izv. burka v enem dejanju); Fran Rebec („Spokorjena žena“, veseloigra v enem dejanju, po Vicko Draganovem načrtu v koledarju „Matiče Slovenske“); Ivan Gabršek („Zaigrano ime“); Fran Končan („Župan“, igrokaz v štirih dejanjih); Anton Koder („Pavlina“, izv. zaloigra v petih dejanjih); Tone Turkuš „Vojska in mir“, melodrama v treh dejanjih); Ivan Vrhovec („Prepir radi sobe“, izv. veseloigra v enem dejanju; „Ali si jo zadel?“, izv. šaloigra v dveh dejanjih); Lipe Haderlap („Hektor in Andromaha“, dramatičen prizor. 1874; „Hajduci“, libreto); Josip Nolli („Komisionar Nr. 1.“, soloprizor; „Pred plesom“, soloprizor).

Teh pisateljev prvi dramatični poskusi bili so hvalevredni, dasi sploh z manjšo srečo izvršeni. Igre teh prvih začetnikov niso se — vsaj večina njih ne — predstavljale na javnem odru in večina njih tudi tiskom ni prišla na svetlo.

Tem lepši uspeh je dosegel s svojimi igrami Miroslav Vilhar. Njega izvorne igre: „Detelja“, „Župan“, „Poštena deklica“, „Slep ni lep“, predstavljale so se v rojstvenem kraju pesnikovem in po raznih čitalnicah. Snov jim je uzeta iz pristnega domačega življenja, in ker izhajajo iz narodnega srca, šle so tudi narodu do srca, kadar so se igrale. V rokopisu se še nahaja šaloigra: „Kdor prej pride, prej melje“.

Vender ko je nastopil mladi pisatelj Jos. Ogrinec s svojo veseloigro: „V Ljubljano jo dajmo“, prekosil je ž njo vse svoje vrstnike in predhodnike. Ogrinec je posegel v pravo narodno življenje in je to pravo sveže življenje z igro presadil na oder. Naslikal nam je prave narodne značaje, res take, kakeršni so v istini, in zategadelj se je prikupil na odru in ostane s svojim delom na slovenskem odru še bodoče čase. Ogrinčeva veseloigra spada navzlic temu, da ni v tehniki dovršena, mej najboljše proizvode naše dramatične književnosti. Od J. Ogrinca imamo še glumo v enem dejanju: „Kje je meja?“ (Slov. Talija) in v rokopisu izvorno dramo v štirih dejanjih: „Hudi Kljukec“.

Leta 1869. zagledala je svetlo Frana Celestina igra v treh dejanjih „Roza“. To igro spisal je naš zaslužni pisatelj po Molierjevem uzgledu v verzih.

Gledališki pisatelj v pravem pomenu besede nastopil je Jakob Alešovec. Pisal je neutrudno izvirne igre in neumorno prelagal iz tujih jezikov. Njegove izvirne igre so se zvečine igrala na našem odru z dobrim uspehom in so zvečine ostale v rokopisu. Te igre so: „Kdo je -tat?“, „Naselniki“, „Ne vem“, burka v treh dejanjih, „Opeharjen ogleduh“, saloigra v jednom dejanju, „Podlaga zakonske sreče“, izvorna veseloigra v jednom dejanju, „Francozje v Kamniku“, izvorna zgodovinska igra, „Dimež“ izvorna igra s petjem v dveh dejanjih in petih podobah, s predigro (godba Anton Stöckla) in konečno „Čarovnica“, izvorna komična opereta, „Nemški ne znajo“, izvorna burka v jednom dejanju, „Postrešček in komisionar“ (kuplet).

Tudi izvrstni romanopisec Josip Jurčič spisal je tragedijo „Veronika Deseniška“, kateri je uzeta snov iz domače zgodovine. Tragedija je sama po sebi dobra, vendar je preepska in tudi v tehniki ne ustreza zahtevam moderne drame. Krasen uspeh je Jurčič dosegel s svojo tragedijo v petih dejanjih: „Tugomer“, (Slovenska knjižnica, III. zvezek, izdal Jos. Jurčič v Ljubljani 1876), ki je pravo klasično delo. O sedemdesetletnici Bleiweisovi, ki se je praznovala dne 19. novembra 1878. leta, igrala se je slavljencu na čast izvorna veseloigra „Berite Novice!“, ki sta jo spisala Josip Jurčič in Janko Kersnik.

Mnogo nam je ustvaril na dramatičnem polju naš izborni pesnik Josip Stritar. Od njega ima naša književnost celo vrsto prizornih spisov, pri katerih, kadar jih čitamo, nehoté mislimo, zakaj nam pesnik ni podal kakega večjega dela. Ves IV. zvezek „Zbranih spisov Stritarjevih“ obsega prizorne spise, in ti so: 1.) „Pismo“, 2.) „Kita“, 3.) „Otročji bazar“, 4.) „Pri večerji“, 5.) „Ode-ruh“, podoba iz kmečkega življenja, 6.) „Zapravljivec“, podoba iz kmečkega življenja, 7.) „Najemnina“, podoba iz mestnega življenja, 8.) „Rejenka“, podoba iz kmečkega življenja, 9.) „Iz Bosne“, 10.) „Očetovo pismo“, 11.) „Očetov god“, 12.) „Kosana“, 13.) „Klara“, podoba iz življenja velikomestnega, 14.) „Zorko“, podoba iz dijaškega življenja, 15.) „Po velikem požaru“, slika iz življenja dunajskega, 16.) „Nedolžen!“, 17.) „Pravo junaštvo!“, podoba iz kmečkega življenja, 18.) „Klasične podobe“, 19.) „Apostrof“, 20.) „Ljubezen“, 21.) „Živalski pogovori“, 22.) „Zimske podobe“.

Mirko Sotlan spisal je izvoren igrokaz v petih dejanjih „Mož beseda“, ki je prišel na svetlo l. 1876. (Natisnila

tiskarnica družbe sv. Mohorja v Celovcu, 16°, str. 117. V založbi Jurija Lercherja v Ljubljani.)

Iz najnovejšega časa imenovati nam je še zelo marljivega in plodovitega pisatelja, dr. Josipa Vošnjaka. Tudi od njega imamo celo vrsto iger, katerih nekatere so se že igrale na slovenskem odru, ostale pa je pisatelj izročil v rokopisu Dramatičnemu društvu. Te igre so: 1.) „K Vodnikovim slavnosti“, dramatičen prizor v jednom dejanju, izšla v Ljubljani l. 1889. pod naslovom: „Svoji k svojim“; 2.) „Pene“, veseloigra v treh dejanjih, rokopis; 3.) „Ministrovo pismo“, veseloigra v dveh dejanjih, rokopis; 4.) „Svoji k svojim“, prizor iz kmečkega življenja v jednom dejanju, Koledar Družbe Sv. Mohorja 1890; 5.) „Za orehovo senco“, prizor iz kmečkega življenja v jednom dejanju, Koledar Družbe Sv. Mohorja 1891; 6.) „Ženska zmaga“ veseloigra v treh dejanjih, rokopis; 7.) „Doktor Dragan“, drama v petih dejanjih, rokopis; 8.) „Lepa Vida“, drama v petih dejanjih, rokopis; 9.) „Pred sto leti“, dramatičen prizor v dveh delih.

Dramatično društvo ima že nekaj časa v rokopisu Davorina Hostnika veseloigro: „Doktor Grom“. Ignacij Borštnik je spisal „Ni moj ukus“, „Otok in Struga“, „Stari Ilija“, narodna igra v treh dejanjih, in je konečno za oder priredil Jurčičevo „Veroniko Deseniško“.

Nadalje nam je še imenovati nekaj pisateljev. F. Š. (Fran Škofic, c. kr. okrajni sodnik v Škofji Loki, † 1892) priobčil je dramatično povest v petih dejanjih: „Gospod s Preseka“ (Ljublj. Zvon 1886); Alfonz Pirec — tudi s književnim imenom Planinec — spisal je dve igri: „To je moja maksima“, vesela igra v jednom dejanju (Ljublj. Zvon 1887) in „Čegava bode“, vesela igra v dveh dejanjih (Ljublj. Zvon 1888). Neki R. Vtôrej je priobčil „Sentimentalca“ (Ljublj. Zvon 1889). Leta 1889. izšla je v Gorici šaloigra v jednom dejanju „Loterist“, ki jo je spisal Anton Zavrtanek. Breznikov podal nam je dramatski poskus „Na preužitku“ (Slovan 1886), Ivan Fajdiga pa se je poskusil s slikama „Oče“ in „Stan in Stana“ (oboje „Slovan“ 1886.¹)

¹) Na dramatičnem polju so se tudi poskusili: Jože Iskrač (Frankolski) („Andrej Turjaški“, igra v petih dejanjih); J. L. („Lenora“, igra v treh dejanjih s petjem); Bogomil Trzinski („Kralj Matijaž“, libreto v jednom dejanju); Jak. Přemisl t. j. Bedenek („Slavomil in Jovana“, žaloigra v štirih dejanjih); Klenič Jože („Zeta carja Lazarja ali Bitva na Kosovem polju“, žaloigra v petih dejanjih); Robič Maksimilijan („Viljem grof Slavata“, igra v treh

Še v začetku tega poglavja, in sicer na tistem mestu, kjer govorim o prvih dramatičnih pisateljih slovenskih, omeniti mi je bilo neznanega pisatelja, čegar rokopisna drama je za našo književnost velike važnosti.

Za Vodnika živel je na Koroškem mož, bil je bržkone duhovnik, ki se je takisto, kakor Vodnik, bavil s pesništvo. Mož, čegar ime nam je žal neznano, zlagal je pesmi, razmotraval je jezikoslovna uprašanja in spisal je dramo Bil je goreč rodoljub, gorečnejši Slovan, nego Vodnik, in tudi glede jezika in oblike je dovršenejši od Vodnika.

V. A. Globočnik ¹⁾ poročal je v praški „Politik“, da je dobil rokopis, ki je zdaj njegova svojina, v hiši krojača Janeza Bizjaka v Podkloštru blizu Trbiža na Koroškem. Imela ga je gospodinja, ki ga je dobila od svojega starega očeta. Na naslovnem listu, 384 strani obsegajočega zvezka, v četvorki, zapisano je: „Basne. Tud sa poskushino“. Spodaj je zapisano: „Wrata 12 Octobrs 1817“. Basne so pisane v Vratih mej Trbižem in Beljakom, kjer je pisatelj živel; toda pisane so v narečju, ki se govori okrog Velikovca. Na drugem listu je zapisano „En Wivat Ilyry“, kar priča, da je mož bil goreč rodoljub. Na tretjem listu začinjajo se pesmi, katerih je 42. V njih opeva pesnik svoja narodna čustva; naglaša odločneje, da je Slovan, nego Vodnik; toži, da se Slovenci preveč nemški uče; slaví Trubarja, Zoisa, Dobrovskega in — Napoleona I. Neznani pesnik veruje v slovansko bodočnost ter pravi, da bodo vse one zemlje, ki so bile nekdanj slovanske in so zdaj ponemčene, spet postale slovanske.

Na strani 171. začinja se drugi del rokopisa. In ta del nas posebno zanima. V tem delu nahaja se drama, kateri je naslov: „Ulrich Graf Zellsky. Ena igra v treh aktah“. Drama je pisana v peterostopnih jambih; snov je uzeta iz narodne zgodovine naše in je prav za prav dramatisovana narodna pesem, ki se še danes popeva po Štirskem in Koroškem. Dasi drama sama na sebi ni sestavljena po pravilih dramske tehnike, česar glede na ono dobo sploh in glede na našo književnost posebe ne moremo niti zahtevati, vendar zasluđuje, da nje vrednost više cenimo. Kar se tiče jezika, izpolnjuje pesnik književno

dejanjih); dr. Albin Poznik („Listonoša ali ljubezen je slepa“, igra v jednem dejanju); Luka Vranič („Lastavici“, veseloigra v štirih dejanjih, last „Narodne Tiskarne“); Štefan Lapajne („Stric iz Amerike“, veseloigra s petjem v treh dejanjih); Grabrijan („Prepir o ženitvi“, opereta, glasbo zložil Anton Hribar) in dr.

¹⁾ „Slovenski Narod“, 1888, štev. 48.

praznino mej Vodnikom in Prešernom, in kar se dostaje dela samega, je „Ulrich Graf Zellsky“ prva slovenska izvorna drama.

Tretji del rokopisa začenja se od strani 314 in razpravlja o jezikoslovnih stvaréh.

Tako smo naveli vsa izvorna dela na polju slovenske dramatične književnosti. Želeti bi bilo, da bi slovenski pisatelji bolj gojili dramatično umetnost, zlasti zdaj, ko imamo krasno deželno gledališče in ko bomo potrebovali za slovenski repertoar vedno več izvornih iger. Mladi pisatelji naj bodo uverjeni, da imajo v Dramatičnem društvu v Ljubljani, kateremu je namen in naloga uzdržavati slovensko gledališče, vernega in zdušnega pospešnika dramatične umetnosti. Dramatično društvo hoče skrbeti, da se mladih pisateljev igre spravijo na slovenske deske in da se uprizorijo dostojno na vse strani.

Vredno se mi zdi omeniti še jedne strani, ki je važna pa tudi zanimljiva. Važno je, kakšne nagrade so dobivali prvi dramatični pisatelji. V prvem početku svojega delovanja ni moglo Dramatično društvo dajati velikih nagrad, ker ni imelo samo sredstev. Josip Ogrinec dobil je od društva za veseloigro „V Ljubljano jo dajmo“ 45 goldinarjev, dr. Fran Celestin za igro „Roza“ nagrado 40 goldinarjev in kapelnik Schantl za glasbo Vilharjeve „Jamske Ivanke“ 50 goldinarjev.

B. Prevodi.

Za repertoar slovenskega gledališča so marljivo skrbeli prelagatelji. Dramatično društvo potrebovalo je za svoje predstave mnogo prevodov. Hvalevredno je omeniti, da so se že prvi prelagatelji ozirali na slovansko, osobito na češko književnost ter so mnogo prelagali iz bratskih nam književnosti. Dramatičnega društva odbor pa je tudi sam vedno poudarjal, da je slovenskim pisateljem treba iger iskati v lepi dramatični književnosti češki. Seveda za repertoar tudi to ni zadoščalo. Mnogo se je prelagalo iz nemščine, potem tudi iz francoščine, in kar je posebno važno, hoditi smo začeli v najnovejšem času k Francozom po veseloigre. Sploh so na slovenskem repertoarju bila zastopana imena: Kotzebue, Iffland, Benedix, Nestroy, Moser, Kaiser, Raimund, Mosenthal, Rosen, Birch-Pfeiffer, G. Putlitz, L'Arronge, Schönthan, Goldoni, Girardin, Labiche, Grandjean, Méllenville, Hennequin, Scribe, G. Lemoine, Prémарay, O. Feuillet, V. Sardou,

Georges Ohnet, Šamberk, Sabina, A. Fredro, Klicpera, Kraševski, Pflieger-Moravský, Korenovsky, Kaj. Tyl, Jeřábek, Jos. Štolba, J. Vrchlický, Bažucký, Stroupežnický, Jan Vavra, Karol Pippich, Gogol, Palm, Kukuljević, Trifković, E. Tomić in dr.

Na slovenskih deskah bili so že Schillerjevi „Razbojniki“ (v prevodu Jos. Nollija), bil je tudi že Ibsen; le prvak vseh dramatičnih pisateljev, Shakespeare, ni še mogel priti na naše deske v slovenskem prevodu. Profesor dr. Karol Glaser ima za tisek pripravljene dve Shakespearjevi igri: „Roméo in Julija“ (tretje dejanje priobčil „Ljubljanski Zvon“ l. 1889.) in „Kralj Lear“.

Lepa je vrsta prelagateljev, ki so delovali za Dramatično društvo v Ljubljani, oziroma za slovensko gledališče. Njih imena in prevode naj navedemo po vrsti.

A. K.:

Zrcalo ali pusti to.¹⁾ Šaloigra v jednom dejanju. (Kotzebue.)

Andrejčkov Jože. (Podmilšak 1845—1874):

Damoklejev meč.

Kmet milijonar ali deklica iz čarovne dežele. (Ferd. Raimund.)

Kodrovičeve poslednje ure. Soloprizor s petjem.

Krojač in čevljar ali žegnanje na Dobrovi. Gluma s petjem in plesom v treh dejanjih. (Jos. Štolba.)

Nepravi, a vender pravi. (Hocke.)

Pred lovsko hišo. Opereta.

Sam ne vé, kaj hoče.

Slepi mladenič. Romant. igrokaz v treh dejanjih. (J. K. Tyl.)

Suknjo dol.

Trdoglava žena. (J. K. Tyl.)

Umetnost in narava.

Alešovec Jakob:

Cannebas. Opereta.

Cigan. Igra iz narodnega življenja v jednom delu z godbo in petjem.

Čevljar baron. (Rud. Hahn.)

Dokler ni pravega.

Doktor in frizer. Burka s petjem v dveh dejanjih. (Fr. Kaiser.)

Doktor in postrešček.

Eno uro doktor.

¹⁾ Pri vsaki igri ne navajam imena pisateljevega. Imena pisateljev imenujem pri poglavju: „Predstave Dramatičnega društva“, kjer naštevam igre in njih pisatelje, oziroma prelagatelje.

Krčmarica. Igra v treh delih z godbo in petjem. (Kaiser.)
 Ljubica na strehi. Komična opereta v jednom dejanju.
 Lumpaci Vagabund ali Zanikerna trojica. Spisal J. Nestroy.
 Marjeta. Burka za jedno osobo s petjem in godbo.
 Medeni tedni. (Horn.)
 Na kmetih. („Landluft geniessen“. Godba Vojteh Valentova.)
 Pavliha ali burka čez burko. (J. Nestroy: Eulenspiegel, oder:
 Schabernack über Schabernack.)
 Po plesu pozabljeni.
 Postrešček št. 20. Šaloigra s petjem v treh dejanjih.
 Pred zverinjakom.
 Pri meni bodi!
 Prvikrat v gledališču. Burka v jednom dejanju. (Friedr. Kaiser.)
 Raztrgani. (Nestroy.)
 Strah v kuhinji.
 Tambur v Puebli.
 Trdoglavec ali gosposko in kmečko.
 Univerzalni dedič.
 Uzbujeni lev.
 Visoki C.
 Vojaški fantje, mi smo mi.
 Zaroka v kleti.
 Živomrtva zakonska.

A. M.:

V čakalnici prvega razreda. Veseloigra v jednom dejanju.
 Spisal Hugo Müller.

Babnik Fran:

Beli lasje — mlado srce. (Henry Murger.)
 Izgubljena hči. Igra v petih dejanjih. (Colman.)
 Žalost in veselje. Igra v četririh dejanjih. (Iz nemškega.)

Babnik Ivan:

Goljufani starec. Kratkočasna igra v jednom dejanju. (Po
 francoskem.)
 Zmešnjava čez zmešnjavo. Burka v jednom dejanju. (Kotzebue.)

Bartol G.:

Pota javnega mnenja. Veseloigra v petih dejanjih. (Jeřábek.)

Bavdek J. (Ulčarjev, I. B. M.):

Babica. (Grillparzer.)
 Eduvard na Škotskem ali begunova noč. Zgodovinska drama
 v treh dejanjih.

Gojilišče. Opereta v dveh dejanjih. (Suppé.)
 Indijanci na Angleškem. Veseloigra v treh dejanjih.
 Madlena. Opera v enem dejanju. (Iz francoščine Godba Weidt.)
 Mesečnica.
 Morja in ljubezni valovi. (Grillparzer.)
 Noč pred ženitvijo.
 Vino, žene, petje,

Bedenek Jakob :

Gosi in goske.
 Revček Andrejček.

Benković Vekoslav :

Adrienne Lecouvreur. Drama v petih dejanjih. (Scribe in
 Legouvé. Nemški Otto Randolf.)
 Dalila. Drama v štirih dejanjih. (Oct. Feuillet.)
 Diletantje. Veseloigra v štirih dejanjih. (Jul. Rosen.)
 Dve tašči.
 Moj Mirko. Narodna igra v treh dejanjih. (Adolf L' Arronge:
 „Mein Leopold“.)
 Pot v srce. (Kotzebue.) Rokopis kamniške čitalnice.
 Prodana ljubezen. (Jan Neruda.) Rokopis kamniške čitalnice.
 Putifarjeva žena. (M. Schumann.) Rokopis kamniške čitalnice.
 Strijc bogatin. (E. Henle.)
 Zlati pajek. Šaloigra v četririh dejanjih. (Fr. Schönthan: „Die
 goldene Spinne“.)

Bezenšek Anton :

Dva listka. Veseloigra v enem dejanju.

Bleiweis dr. Janez :

Udova in udovec.
 Županova Micika. Kratkočasna igra s petjem v dveh aktih. Po
 Linhartovi predelal. V Ljubljani. Natisnil Jož. Blaznik. 1864.

Bleiweis dr. Karol :

Ne kliči vruga!

Bole Davorin :

Nadgozdarjeva družina. Igra v petih dejanjih. (Iffland: „Die
 Jäger“.)
 Najemnik Ženof iz Rovt. Veseloigra v petih dejanjih. (Kotzebue.)
 Mutec.
 Pot skozi okno.
 Uskok.

Borštnik Ignacij :

Bratranec.
 Kastor in Poluks.
 Milord Cartouche.
 Nervozne ženske.
 Njegova gospa se brije. (M. Böhm.)
 Ponesrečena glavna skušnja.
 Putifarjeva žena.
 Zlobna šala.

Cegnar Fran :

Campa. Opera v treh dejanjih.
 Debora.
 Marija Stuart. (Celovec, Cvetje 1861.)
 Valenštajnov ostrog.
 Viljem Tel. (Celovec 1862.)

Cimperman Josip :

Čarobne gosli. Opereta Offenbachova.
 Deklica elizondska.
 Donna Diana.
 Edda.
 Lepa Španjolka. Spevoigra v enem dejanju. Godba Löw.
 Maščevalec.
 Materin blagoslov. (Godba A. Stöckl, pozneje A. Foerster.)
 Mladi kandidat. Komična opereta.
 Montjoye. Igrokaz v četririh dejanjih. (Oct. Feuillet.)
 Ogenj ni igrača.
 Opalek pred sodbo.
 Pijerot in Vijoleta. Opereta. Predstavljala se prvič l. 1870.
 Pot po nevesto. Opereta.
 Precijoza.
 Prenosišče v Granadi. Opera v dveh dejanjih. (C Kreutzer.)
 Roža Saint-Flourska.
 Skrivnost ljubezni. Opereta Müllerjeva.
 Soprog pred durmi. Opereta v enem dejanju (Offenbach.)
 Šola ljubezni. Opereta.
 Tihotapec.
 Ujetniki carevne.
 Zmešnjava na zmešnjava.
 Žila.
 (Popravlja Mandelčev prevod Goethejevega „Fausta“.)

Damascen-Zupan :

Belin. Opera v jednom dejanju.

Debevec Josip :

Teške ribe.

Dolinar N. :

Žlahče Veseloigra v jednom dejanju.

Drobnič Josip (1812 — 1861):

Dvoboj:

Drevar ali beli gaber. Značajna podobšina v dveh delih. Po F. Kaiserovem „Junker und Knecht“ za Slovence pripravil I. D. (Venec gledišnih iger. Gradec. Natis A. Leykamovih dedičev. 1859.)

Juran in Sofija ali Turki pri Sisku. Junaška igra v treh dejanjih. (Dve igri za slovensko gledišče. I. Prestavil iz ilirskega slovensk rodoljub. V Ljubljani 1850. V založbi in na prodaj pri Janezu Giontiniju, bukvarju v Ljubljani.)

Pravi Slovenec.

Raztresenca

Starost slabost.

Štepan Šubić ali Bela IV. na Hervaškim“, (pozneje pod imenom „Osveta.“) Igra v dveh dejanjih. (Dve igri za slovensko gledišče. II. V Ljubljani. 1850.)

Eržen Viktor, rojen 4. junija 1857, umrl 31. oktobra 1881.

Dragocena ovratnica. Veseloigra v jednom dejanju. po italijanski: „Il vezzo d' opali“.

Igralka. Veseloigra v jednom dejanju po Fournieru.

Izbiralka. Veseloigra v treh dejanjih s petjem. Spisal Kosta Trifković.

Jedina hči. Veseloigra v dveh dejanjih, po A. Fredru.

Pol vina, pol vode. Veseloigra v jednom dej. Spisal K. Trifković.

Pes in mačka. Veseloigra v jednom dejanju.

Štempihar mlajši. Gluma v jednom dejanju po Bellju.

Zapirajte vrata! Šaloigra v jednom dejanju, italijanski spisal G. P. Cesenate.

Faganelj Josip :

Propast roda Premislovskega. Tragedija v štirih dejanjih. (B. Ferd. Mikovec.)

Laska Rafaelova. Igrokaz v treh dejanjih. (Fr. Ad. Šubert.)

F. M. :

Ultra. Veseloigra v jednom dejanju. (F. Šamberk.)

Indijska Talija, zbirka indijskih glediških iger. Zvezek I. „Urvaši“, indijska drama Kâlidâsova, str. 105, Trst 1885, Tiskarnica Dolenčeva. Zvezek II.: „Mâlavikâ in Agnomitna“ indijska drama Kâlidâsova, Trst 1886, 8°, str. 100.

Globočnik Janez:

Lakomnik. Igra v treh dejanjih. Po angleškem.
Pravda. Veseloigra v jednom dejanju. (Benedix: „Der Process“.)
Svojeglavneži.
Zakonske nadloge. Veseloigra v dveh delih. (Benedix.)

Gombarov J. S. (J. Skuhala):

Angelj miru.

Grabrijan:

Dobro jutro! (Kl. V. Klicpera)
Preostro se skrha. Iz nemščine.

Grasselli Peter:

Rohovin čtverrohý. (Kl. V. Klicpera.)

Grosser Katarina:

Srečkova prisega. Veseloigra v jednom dejanju. (Henrik Murger.)

Grumov Ivan:

Mlekarica. Šaloigra v jednom dejanju.

Haderlap Filip:

Oj ti možje! (Jul. Rosen: O diese Männer!)
Romeo in Julija.

Hiti Josip:

Ilija Gregorič, kmečki kralj. Spisal Penn.

Hostnik Davorin (Davoroslav H):

Cvrček.
Dva gospoda pa jeden sluga. (Goldoni.)
Doktor Faustova kapica. (F. Hopp.)
Kozarec vode. (Scribe.)
Krojač Fips.
Laž. Šaloigra. (J. Krüger.)
Lowoodska sirota.
Marijana.
Marie-Jeanne.
Petrograd in Plevna ali ruska vojska. Igrokaz v petih dejanjih. P. V. Wichmann.
Star samec.

Tepkarjev zet. Veseloigra v četririh dejanjih. Spisal Emile Augier in Jules Sardeau.

Ubožnost ni napaka. (Ostrovski.)

Höchtel Barbka (nje oče je bil c. kr. notar v Ljutomeru):

Star vojak in njegova rejenka. Glediška igra v dveh dejanjih.

Izdal Ivan Tomšič: Gledališke igre za slovensko mladino.

I zvezek. V Ljubljani 1875. (Ponatis iz „Vrtca“.) Jezik v tej igri je popravil Fran Levstik.

Hrabroslav V. N.:

Edda.

Illonovič J.:

Kralj Vondra XXVI., ali žalosten konec vesele pojedine, ali

strašna osveta. Velika romantično-heroično-tragična opera

v treh aktih. Češki zložil J. Illner. V Ljubljani. Tisek in

zaloga Rozalije Eger 1869 M. 8°, str. 15.

Iv. A.:

Rad bi pri gledišču pel. Komičen prizor s petjem. Po nemškem.

Ivanovič Davorin:

Julij Tarentski. Žaloigra v petih dejanjih. (A. Leisewitz.)

Janežič dr. K.:

Skopuh, po Moliérju.

Japelj Jurij (1744—1807):

Artaxerxes. Spevoigra Metastasijeva.

J. A. P.:

Ljubica na strehi.

J. M.:

Oproščeni jetnik. Šaloigra v jednom dejanju. Po nemškem.

J. P. (Janko Pajk):

Romeo in Julija. Drugi čin, 2. prizor; tretji čin, 2. prizor. Zora 1875.

Jeločnik Anton:

Sredstva ljubezni. Veseloigra v jednom dejanju. Francoski

izvornik. Po Karola Treumanna nemški prestavi.

Jesenko Drag. & Borštnik Ig.:

Mesto in vas. (Charl. Birch-Pfeiffer.)

Kalan Ivan:

Banditje.

Bisernica.

Cigan. Spisal Fr. Kaiser. (Godba Antona Stöckla.)

Clavigo. Žaloigra v petih dejanjih. (Goethe.)

Cousin Jaques.

Ena se joče, druga se smeje.

Ena se mora omožiti.

Garibaldi.

Gringoire.

Kdor se poslednji smeje.

Krivoprisežnik. Narodna igra s petjem v treh dejanjih. (L

Anzengruber: „Der Meineidbauer“.)

人 Marija Magdalena. (Hebbel.)

Meščanski general. (Goethe.)

Perzijski šál.

Pot k sreči. Veseloigra v petih dejanjih. (Schiller: „Der

Parasit“.)

Prestop žene.

Same zapreke.

Satan.

Tri vile.

Zakleti princ. (Plötz.)

Zakotni pisar.

Židovi. Veseloigra v jednom dejanju. (G. E. Lessing.)

Kleeman-Bleiweis :

Tat v mlinu ali Slovenec in Nemeč. (J. N. Štěpánek.)

Kleeman (J. K.):

Dobro jutro. Veseloigra v jednom dejanju. (Klicpera.)

Köck Ivan N. :

Serežan. Hrvatska opereta. Zložil Ivan N. Köck.

Končan Fran (P. L.):

Čevljarska učenca. (Berla.)

Denar sveta vladar. (Godba Antona Stöckla.)

Marcel.

Nezgode starega mladenča.

Oče so rekli, da le.

Pod mikroskopom. Veseloigra v treh dejanjih. (Julij Rosen.)

Slab papir ali bankovčarji na razvalinah. (Kaiser.)

Trije klobuki. Burka v treh dejanjih. (Alfred Hennequin.)

Trnje in lavor.

V čakalnici III. razreda. Burka s petjem v jednom dejanju.

(H. Salingré. Godba R. Bialova.)

Kopitar Valentin :

Fužinar. Igrokaz v četririh dejanjih. (Georges Ohnet.)

Koseski:

Devica Orleanska.
Mesinska nevesta.

Kosmač Jurij:

Hvaležni sin. Veseloigra v jednom dejanju.

Kranjec Ivan:

Okamenelo srce. Veseloigra v treh dejanjih. Spisal Leo di Castelnovo.

Kranjec Leopold Martin:

Mrzi žene. Šaloigra v jednom činu. (Benedix.)
Muka nedolžnega. Šaloigra v dveh dejanjih. Po francoskem.
Pastorka. Igra v dveh dejanjih. (C. A. Seidel.)

Križaj Jernej (Severjev 1838—1890):

Frančiška z Rimini. (Zora 1873.)
Tomaž Mor. Žalostna igra v petih dejanjih. Spisal Silvio
Pellico. V Celovcu. Na svitlo dalo uredništvo „Slovenskega
Glasnika“. 1866.

Križman Josip:

Antigona. Žalostna igra v petih dejanjih. Spisal Vittorio
Alfieri. Izšla v Mariboru 1876. (Pajkova tiskarnica.)

Laharnar Anton:

Bolniška postrežnica. Veseloigra v jednom dejanju (Dupaty.)

Lapajne Štefan:

Dve strinji za eno. Veseloigra v dveh dejanjih. Po nemškem
predelal.
Revni pesnik. Igra v jednom dejanju.

Lapajne Vinko:

Vrban Debeluhar ali na Dunaj po nevesto.

Lavrič Josip (L. Mikeljnov):

Philota. (Lessing.)

Leskovec L.:

Romeo in Julija.

Levec Anton (Bistriški):

Kovarstvo in ljubezen.
Star korporal.

Levstik Fran:

Serežan. Hrvaška opereta v jednom dejanju. (Ivan N. Köck.)

Linhart Anton:

Veseli dan ali Matiček se ženi. Komedija v petih delih.
Blaznik 1840.

Županova Micika. Kratkočasna igra s petjem v dveh aktih

Makarovič J.:

Češki godec.

Malavašič Fran (Prostoslav Milko):

Mlinar in njegova hči.

Stiska. Veseloigra v jednom dejanju. (Kotzebue: Die Brand-schatzungen.)

Malovrh Miroslav:

Francoskopruska vojska. (Kosta Trifkovič.)

Knjižničar. Burka. (Moser.)

Snubitev. (Evg. Tomič.)

Šolski nadzornik. (Kosta Trifkovič.)

Mandelc Valentin:

Bog Vas sprimi! ali Kdaj pojedete domu?

Doktor Robin.

Faust I.

Gospod Zamuda.

Išče se odgojnik.

Klobuk.

Lornjon.

Moja zvezda.

Na kosilu bom pri svoji materi.

Pesek v oči. (Labiche in Martin.)

Št!

Ženski jok.

Marn Fran:

Inserat. Veseloigra v treh dejanjih. (Kar. Sabina.)

Nikolaj Zrinski. Žalostna igra v petih dejanjih. (Körner.)

Marn Henrik:

Večerna ura. Drama v jednom dejanju. Po nemškem.

Martinec A.:

Neutolaženci. Veseloigra v treh dejanjih. Francoski: „Les portraits de la marquise“. Spisal Oct. Feuillet, poleg nemške predelave.

Osodna baroka. Šaloigra s petjem v treh dejanjih. (A. Cornelius.)

Osodna petica. Veseloigra v jednom dejanju. (Clairville.)

Miklavc:

Noče nasprotovati. Veseloigra v jednom dejanju. (Iz srbščine.)

M. K.:

Le naravnost. Veseloigra v jednom dejanju. Po nemškem.

M. Lipoljub:

Oče in sin. Veseloigra v jednom dejanju. Po angleškem.

Prej natisnena pod imenom „Filozof“.

Mohorčič Ivan:

Bekarjeva istorija ali na poroke večer. Spevoigra v jednom dejanju. Jacobson: „Beckers Geschichte“. (Predstavljala se je tudi z imenom: „Bobnarjeva istorija“.)

Dajte mi surko. (J. Kolar.)

Egmont. (Goethe.)

Gorilla. Burka v treh dejanjih. (Češki J. Wenzig.)

Malomeške klepetulje. Burka v četririh dejanjih. (Karol Sabina.)

Obžetnica.

Ona me ljubi.

Poglavje I, II in III.

Princ iz Arkadije. Šaloigra v jednom dejanju. (Sedlicki.)

Snubitev brez uspeha. Veseloigra v dveh dejanjih. (F. R. Hocke.)

M. P.:

Kosilce in kosilo. Šala v jednom dejanju. Češki J. Wenzig.

Huda žena. (Spisal Alberto Nota.)

Navratil Ivan:

Ključek je od smrti ustal. Burka v jednom dejanju. (Kotzebue.)

Nerat Miroslav:

Otva. Spisal H. Ibsen.

Nolli Josip:

Afrikanka. Komičen prizor s petjem in godbo. (L. Günther.)

Čitalnica pri branjevki. Burka v jednom dejanju. Po Alks.

Bergena igri: „Eine Vorlesung bei der Hausmeisterin“.

Gluh mora biti.

Godčeve pesmi. (Rudolf Kneisel.)

Graščak in oskrbnik.

Po polnoči.

Pri glasoviru. (Po francoskem.)

Razbojniki. (Schiller.)

Strežaj, kakor mora biti. Komičen prizor priredil.

V spanju.

Novomeščan (Pater Kokalj):

Kovač. Igra v jednom dejanju.

Repatnica. Šaloigra v jednom dejanju. (Iffland.)

Oblak F. :

Čuden dogodek. Veseloigra v treh dejanjih. (Goldoni.)

Ogrinec Josip:

Hiša slabega glasu.

Kje je meja?

Na kmetih. Spisal Th. Megerle. Godba V. Valenta in A. Stöckl.

Na Osojah.

Pojdimo na Dunaj!

Sveti večer na straži.

Zapravljivec. (Ferd. Raimund.)

Zaročevalna napoved na kmetih.

P.

Ali plavaj ali utoni!

Srečno novo leto!

Pajk F. :

Vozel v robcu. Veseloigra v jednom dejanju.

Pecirép Josip:

Rokavica. Romant. igra v jednom dejanju. (Schiller.)

Perušek R. :

Nevarnost v odlogu. (T. Gassmann.)

Pesjakova Lujiza:

Pokojni moj.

Strup.

Svitoslav Zajček. (Rudeči lasje.) Veseloigra v jednom dejanju.

(M. A. Grandjean.)

Zabavljica.

Petričić Vaso ml.:

Svilnati robec. (Srbski: Božidar Borgjoški.)

Pintar Luka:

Majhna zmotnjava. (L. Angely.)

Nič otrok.

Popolna žena.

Prepozno.

Prijetno iznenadenje.

Tonica.

Podgoriški (L. Gorenjec, a ne Podgorski; Podgorski je L. Svetec):

Zlato ne blaži. Dramatična drobtinica. Spisal Kl. V. Klicpera.

Podgornik Anton:

Drugo lice. Veseloigra v četririh dejanjih. (Oscar Blumenthal: „Das zweite Gesicht“.)

Podobnik Fran:

Blaga mati. Igrokaz v treh dejanjih s predigro.

Kar se ne stori, se tudi ne zvé. Igrokaz v jednom dejanju.

Nesrečni denar. Veseloigra v treh dejanjih. Po povesti izdelal.

Potočnik Fran:

Banova surka. Igra v jednom dejanju. (Kotzebue)

Prelog dr. Matija (1813 - 1872):

Črni Peter. (Tiskano v Ljubljani 1866.)

Zakonska sol. (Tiskano v Mariboru 1867.)

Prešern Valentin in Umek A. — Okiški. (Prešern Val. umrl turški polkovni zdravnik v Šumli okoli l. 1870.):

Karolčkova prva ljubezen.

Osem dni pameten. (Pohl)

Pogumne Gorenjke. Zgodovinski romant. obraz iz časa, ko so

Francozi gospodarili po Iliriji, v treh dejanjih. Lj. Germonik. Strehar.

Pristavški J. R.:

Prodano spanje. Romantično-komična pravljica s petjem in plesom v treh činih po M. G. Saphirjevi pesmi jednakega imena spisal Karol Haffner.

Radovič J.:

Lažnik in njegov sin. Gluma v jednom dejanju.

Rak Ivan:

Razbojniki. (Schiller.)

Rebec Fran:

Jurčkove prikazni. Veseloigra s petjem v petih dej. (J. K. Tyl)

* Na mostu. Gluma v jednom dejanju. (Klicpera.)

Žurnalisti. Veseloigra v treh dejanjih.

Remec, Fran Josip:

Praznične sanje veljajo do obeda. (A. N. Ostrovski.)

Resman I. A. (Ivan Ameriški):

Odkrila je srce.

Rogački Bogoslav (Miha Lendovšek):

Tičnik.

R. P.:

Gospoda Kodelja pridige izza gardin.

Osodepolna snubitev. (G. Putlitz.)

Teodolinda. Gluma v jednom činu. (I. B. v. Schweitzer.)
Ženska borba.

Ržen M. H.:

Ljubeznjiva soseda. Burka s petjem v jednom dejanju.
(Julij Findeisen.)

Samec Makso:

Belizar. Opera. Donizetti.
Krivnja. Žalostna igra v štirih dejanjih. (Müller.)
Pijanec. Šaloigra v treh dejanjih. (Kotzebue.)
Trip. Šaloigra v treh dejanjih. Po nemškem.

Savskij F.:

Bukovska goska. Veseloigra v jednom dejanju.
Pastarica. Burka v jednom dejanju. (Nemški: Gartner.)

Schmidt Fran:

Alfons ali velikodušni morski kapitan. (Po francoskem.)
Hišna gospodinja. Veseloigra v dveh dejanjih. (W. Friedrich.)
Namestnik. Veseloigra v jednom dejanju. Po francoskem
izvorniku nemški priredil Louis Julius.
Tri barve. Veseloigra v treh dejanjih. Po Desnoyerju od W.
Friedricha.
Ubožan plemenitaš.
Urice kramljanja. Veseloigra v jednom dejanju. (T. Gassmann.)
Velikodušni morski kapitan.
Zmota za 30.000 forintov.

Smole Andrej:

Varuh. Komedijska v dveh dej. Po angleškem. Tiskal Blaznik. 1840.

Sreboški-Petrlin:

Tragična. Veseloigra v jednom dejanju. Iz nemščine.
Zaušnica po vsaki ceni.

S. S.:

Jednajsta zapoved. Veseloigra v treh dejanjih. (F. F. Šamberk.)

Stare Josip:

Blaznica v prvem nadstropju.
Gospod Čapek.
Ljubljanski postopač. (Češki J. K. Tyl.)
Najprej mati.
Požigalčeva hči.
Stara mesto mlade.
Telegram.
Ženin od gladi.

Stenberg M.:

Gradiček ali Prekanjen. Šaloigra v jednom dej. (Kotzebue.)

Sušnik Anton:

Bankrotar. Igra iz meščanskega življenja v petih dejanjih.

(J. K. Tyl.)

Benefica. (Šamberk.)

Čeljad. Veseloigra v jednom dejanju. (Benedix.)

Sklenica čaja.

Trije faraoni. Veseloigra v jednom dejanju. (Jos. J. Kolar.)

Šavperl Dragotin:

Hamlet, kraljevič danski. (Zora 1874.)

Tavčar Ivan:

Dva zeta.

Ni ljubosumen.

Tekavčič Fran:

Hiša poleg glavne ceste. (Kotzebue.)

Tomšič Bernard:

Ravni pot najboljši pot.

Tomšič Ljudevit:

Morilci v Kravjej dolini.

Trnovec Bogdan:

William Ratcliff.

Trstenjak Anton:

Čarovnica pri jezeru.

Doktor Blažič.

Svetinova hči.

Valjavec Matija:

Ajant. Žaloigra po Sofoklu.

Ifigenija v Tauriju. (Goethe.)

Sin divjine. Dramatična podoba v petih dejanjih. (Halm.)

Vesel Ivan:

Revizor. (Gogol.)

Vidic Oto:

Zadnji list. (V. Sardou.)

Vilhar Alfons:

Materin rojstni dan. Igra v treh dejanjih.

Vilhar Miroslav:

Filozof (tudi pod imenom „Oče in sin“.)

Igra piké.

Pomota. Veseloigra v jednom dejanju.

Servus Petelinček. Šaloigra v jednom dejanju.

Striček.

To sem bil jaz. (Spisal Ivan Hutt.)

Vodnik Valentin:

Tinček Petelinček.

Volkar Hrabroslav:

Sprejeto! (Nemški Karol Heigel.)

Vrhovec Ivan:

Dvema gospodoma služim.

Ena suknja pa četiri roke. Šaloigra.

V. V.:

Nevarni sosed. Veseloigra v jednom dejanju. (Natisnena v „Slovenski Taliji“ z naslovom: „Krojač Fips“. (Kotzebue.)

Zabukovec Jakob:

Advokata.

Domači prepir.

Gostilnica na pošti.

Neznani varuh. Veseloigra v jednom dejanju. (Scribe.)

Popotnika.

Selski brivec.

Snubači.

Zakrajšek Fran:

Lažnjivi stric.

Stričnik kot stric. Veseloigra v treh dejanjih. (Schiller.)

Železnikar Ivan:

Danes bomo tiči. Burka s petjem v štirih dejanjih. (J. Nestroy: „Einen Jux will er sich machen“.)

Žepič B.:

Čudodelni klobuk. (Kl. V. Klicpera.)

Pozabljenec. Veseloigra v jednom dejanju. (Kotzebue.)

Žitek dr. Vladimir:

Vse za dame.

Preložene so še naslednje igre:

Bob iz Kranja.

Brati ne zna. (M. A. Grandjean.)

Domoželjnost. Igra v treh dejanjih. (Ric. Castelveccchio.)

Genovefa. Žaloigra v petih dejanjih. Spisal Frid. Hebbel

Krojač in čevljar. Spisal dr. J. Štolba.

Mina Barnhelmska. (Lessing.)

Monsieur et madame Denis. Opereta. (Ernst—Offenbach.)

Nezgoda na straži. Opereta. Nessler-C. Barbieri.
 Ponočnjaki. Opereta v jednom dejanju. Nessler-Zajc.
 Sovražnik ženstva. Šaloigra v treh dejanjih. Lessing.
 Rojstni list. Iz nemškega.
 Štirje temperamenti.
 V nedeljo pri gledališki kasi.

C. Slovenska Talija.

Dramatično društvo v Ljubljani daje na svetlo „Slovensko Talijo“, zbirko dramatičnih del in iger. Od leta 1867. pa do leta 1891. izšle so v tej zbirki naslednje igre:

Ali plavaj ali utoni! V italijanščini spisal Leo di Castellnuovo, poslovenil P. Zv. 48., 1880.

Belin. Opereta v jednom dejanju. Zv. 6., 1868.

Berite „Novice“. Veseloigra v jednom dejanju. Spisala J. K. in J. J. Zv. 44., 1879.

Blaznica v prvem nadstropju. Veseloigra v jednom dejanju.

Češki spisal F. F. Šamberk, poslovenil Jos. Stare. Zv. 48., 1880.

Bog Vas sprimi! Kdaj pojdete domu? Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil Val. Mandelc. Zv. 4., 1868.

Brati ne zna. Burka v jednom dejanju. Po M. A. Grandjeanu. Zv. 25., 1874.

Cvrček. Slika iz kmetskega življenja v petih dejanjih. Po Charlotte Birch-Pfeifferjevi poslovenil Dav. Hostnik. Zv. 36., 1877.

Damoklejev meč. Gluma v jednom dejanju. Nemški spisal Gustav zu Putlitz. Zv. 51., 1881.

Deborah. Narodna igra v štirih dejanjih. Spisal Dr. S. H. Mosenthal. Poslovenil Fr. Cegnar. Zv. 52., 1883.

Dobro jutro! Veseloigra s petjem v dveh dejanjih. Iz češkega. Zv. 4., 1867.

Doktor Robin. Igra v jednom dejanju. Po francoski: „Le docteur Robin“, comédie-vaudeville, en un acte, par Jules des Prémarray, poslovenil Val. Mandelc. Zv. 38., 1877.

Donna Diana. Veseloigra v treh dejanjih. Španjski spisal Don Avgustin Moreto. Po C. A. Westovi predelavi poslovenil Jos. Cimperman. Zv. 28. in 29., 1875.

Dragocena ovratnica. Veseloigra v jednom dejanju. Po italijanski: „Il vezzo d' opali“, preložil Vik. Eržén. Zv. 50., 1881.

Dva gospoda pa jeden sluga. Burka s petjem v jednom dejanju. Po Goldoniju poslovenil Dav. Hostnik. Zv. 41., 1878.

- Dva zeta. Veseloigra v jednom dejanju. Poleg nemškega predelal za slovensko gledališče I. T. Zv. 44., 1879.
- Edda. Drama v četirih dejanjih. Spisal Jos. Weilen. Preložil Jos. Cimperman. Zv. 51., 1882.
- Ena se joče, druga se smeje! Igrokaz v štirih dejanjih. Po francoskem Dumanoira in Kéraniona, nemški predelal H. Laube. Poslovenil Ivan Kalan. Zv. 33., 1876.
- Ena se mora omožiti! Veseloigra v jednom dejanju. Spisal H. Uhde. Poslovenil Ivan Kalan. Zv. 43., 1878.
- Eno uro doktor. Burka v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec. Zv. 50., 1881.
- Francoskopruska vojska. Šaljiva igra v jednom dejanju. Spisal Kosta Trifković. Poslovenil Miroslav Malovrh. Zv. 51., 1882.
- Garibaldi. Gluma v jednom dejanju. Spisal Julij Rosen. Poslovenil Ivan Kalan. Zv. 33., 1876.
- Gluh mora biti. Burka v jednom dejanju. Poleg francoskega „Le deux sourds“ od J. Moinauxa, v nemški O. F. Eirichovi prestavi „Taub muss er sein“ poslovenil Josip Nolli. Zv. 30., 1875.
- Gorenjski slavček. Lirična opereta v dveh dejanjih. Spisala Lujiza Pesjakova. Godbo zložil Anton Foerster. Zv. 19., 1872.
- Gospa, ki je bila v Parizu. Veseloigra v treh dejanjih. Po G. pl. Moserju poslovenil Josip Gecelj. Zv. 24., 1873.
- Gospoda Kodélja pridige izza gardin. Veseloigra v jednom činu. Spisal G. pl. Moser. Poslovenil R. P. Zv. 26., 1874.
- Gospod Čapek ali Kaj me nihče ne pozna? Veseloigra v jednom dejanju. Poljski spisal grof Aleksander Fredro. Poslovenil Josip Stare. Zv. 6., 1868.
- Gospod regisseur. Šaljiv prizor. Češki spisal J. J. Stankovský. Poslovenil J. A. N. (Resman in Nolli.) Zv. 17., 1870.
- Gospod Zamuda ali Kako hitro mine čas! Igra v jednom dejanju. V francoščini spisal L. B. Picard. Poslovenil Val. Mandelc. Zv. 46., 1879.
- Graščak in oskrbnik. Igrokaz v štirih dejanjih. Poljski spisal J. Kraševski. Poslovenil Josip Nolli. Zv. 9., 1869.
- Gringoire. Igrokaz v jednom dejanju. Spisal Th. de Banville. Poslovenil Ivan Kalan. Zv. 43., 1878.
- Igralka. Veseloigra v jednom dejanju. Prosto po Fournierju poslovenil Viktor Eržen. Zv. 41., 1878.

- Išče se odgojnik. Igra v dveh dejanjih. Po francoski: „On demande un gouverneur“, comédie en deux actes par A. Decourcele & Jaime fils. Poslovenil Valentin Mandelc. Zv. 13., 1870.
- Izbiralka. Veseloigra v treh dejanjih s petjem. Spisal Kosta Trifković. Preložil Viktor Eržen. Zv. 49., 1881.
- Kdor se poslednji smeje! Gluma v jednom dejanju. Spisala Marija Knaufova. Preložil Ivan Kalan. Zv. 52., 1884.
- Kje je meja? Izvorna gluma v jednom dejanju. Spisal Josip Ogrinec. Zv. 46., 1879.
- Klobuk. Veseloigra v jednom dejanju. Po francoskem E. de Girardina poslovenil Valentin Mandelc. Zv. 12., 1869.
- Kovarstvo in ljubezen. Žaloigra iz meščanskega življenja v petih dejanjih. Po Schillerjevi tragediji: „Cabale und Liebe“ poslovenil Anton Levec, stud. iur. na Dunaju. Zv. 27., 1874.
- Kozarec vode. Veseloigra v petih dejanjih. Francoski spisal Scribe. Poslovenil Davorin Hostnik. Zv. 40., 1878.
- Krojač Fips ali Nevarni sosed. Burka v jednom dejanju. Poslovenil D. Hostnik. Zv. 46., 1879.
- Krst pri Savici. Dramatična scena po Fr. Prešernu. Zv. 1. 1868.
- Lornjon. Igra v jednom dejanju. Po francoski: „Le lorgnon“, comédie-vaudeville en un acte par E. Scribe. Poslovenil Valentin Mandelc. Zv. 23., 1873.
- Lowoodska sirota. Igrokaz v dveh oddelkih in četririh dejanjih. Po Currer Bellorem romanu nemški spisala Charlotte Birch-Pfeiffer. Poslovenil Dav. Hostnik. Zv. 37., 1877.
- Marija Magdalena. Žaloigra iz meščanskega življenja v treh dejanjih. Spisal Friderik Hebbel. Poslovenil Janko Kalan. Zv. 34., 1876.
- Marijana. Slika iz ljudskega življenja v petih dejanjih. Francoski spisala Dennery in Mallian. Poslovenil Dav. Hostnik. Zv. 47., 1879.
- Materin blagoslov ali Nova Chonchon. Igra s petjem v petih dejanjih. Preložil Jos. Cimperman. Zv. 51., 1882.
- Mlinar in njegova hči. Žalostna igra v petih aktih. Po E. Raupachu poslovenil Fr. Malavašič. Zv. 3., 1867.
- Moja zvezda. Igra v jednom dejanju. Spisal M. E. Scribe. Poslovenil Val. Mandelc. Zv. 45., 1879.
- Mutec. Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil Davorin Bolè. Zv. 15., 1870.

- Na kosilu bom pri svoji materi. Igra v jednom dejanju.
Po francoski: „Je dine chez ma mère“, comédie en un acte
par A. Decourcelle & L. Thiboust. Poslovenil Val. Mandelc.
Zv. 25, 1873.
- Na mostu. Gluma v jednom dejanju. Iz češkega po Klicperi
poslovenil Fr. Rebec. Zv. 2., 1867.
- Na Osojah. Narodni igrokaz v petih dejanjih. („Der Sonnwend-
hof.“) Po S. H. Mosenthalu. Poslovenil J. Ogrinec. Zv. 51., 1882.
- Nemški ne znajo. Burka v jednom dejanju. Spisal Jakob
Alešovec. Zv. 45., 1879.
- Nič otrok. Veseloigra v jednom dejanju. Spisal Julij Rosen.
Poslovenil * * * Zv. 53., 1886.
- Oče so rekli, da le! Gluma s petjem v jednom dejanju.
Spisala G. pl. Moser in A. L' Arronge. Preložil Fr. Končan.
Godba R. Bialova. Zv. 52., 1884.
- Ogenj ni igrača. Veseloigra v treh dejanjih. Spisal Gustav
Putlitz. Poslovenil Josip Cimperman. Zv. 32., 1876.
- Ona me ljubi! Veseloigra v dveh dejanjih. Češki spisal
G. Pflieger-Moravský. Poslovenil J. Mohorčič. Zv. 17., 1870.
- Oproščeni jetnik. Šaloigra v jednom dejanju. Po nemškem
poslovenil J. M. Zv. 7., 1868.
- Perzijski šal. Šaloigra v jednom dejanju. Spisal Aleksander
Dumas. Preložil Ivan Kalan. Zv. 52., 1884.
- Pesek v oči. Igra v dveh dejanjih. Po francoski: „La poudre
aux yeux“ poslovenil Valentin Mandelc. Zv. 39., 1877.
- Pes in mačka. Veseloigra v jednom dejanju. Prosto po fran-
coskem poslovenil Zmagoslav Eržen. Zv. 35., 1876.
- Poglavje I, II in III. Veseloigra v jednom dejanju. Češki
spisal G. Pflieger-Moravský. Poslovenil J. Mohorčič. Zv. 15., 1870.
- Pokojni moj! Šaloigra v jednom dejanju. Po francoski: „Mon
premier!“, comédie en un acte par N. Fournier & G. Bondon
Poslovenila Lujiza Pesjakova. Zv. 23., 1873.
- Pol vina, pol vode. Veseloigra v jednom dejanju. Spisal
Kosta Trifković, preložil Viktor Eržen. Zv. 50., 1881.
- Popolna žena. Veseloigra v jednom dejanju. Spisal Karol
Görlitz. Preložil * * * Zv. 54., 1888.
- Požigalčeva hči. Resna igra v petih dejanjih. Češki spisal
Jos. K. Tyl. Poslovenil Josip Stare. Zv. 20., 1871.
- Precijoza. Igrokaz v četririh dejanjih. Nemški spisal Pij Alek-
sander Wolff. Preložil Josip Cimperman. Zv. 50., 1881.

- Prepozno! Igrokaz v dveh dejanjih, preložen iz nemščine. Zv. 53., 1886.
- Prijetno iznenadenje. Burka v jednom dejanju. Spisal Viljem Frerking. Preložil * * * Zv. 53., 1886.
- Priročna knjiga za glediške diletante. Zv. 1., 1868.
- Prolog pri odporu (odpretju) gledišča. I. A. Zv. 1., 1868.
- Ravni pot najboljši pot. Veseloigra v jednom dejanju. Svobodno poslovenil Brnard Tomšić, bivši učitelj v Vinici 1852. Zv. 5., 1868.
- Revček Andrejček. Narodna igra s petjem v petih dejanjih. (Nemški: „s Nuller“, spisal Karol Morre.) Poslovenil J. Bedének. Zv. 57., 1891.
- Revizor. Komedija v petih dejanjih. Ruski spisal Nikolaj Vasiljevič Gogol. Preložil Ivan Vesel. Zv. 52., 1884.
- Rodoljubja zmaga. Dvogovor, opisan po 2. prizoru 3. dejanja Schillerjevega Viljem Tela. Zv. 1., 1868.
- Roza. Igra v treh dejanjih. Spisal dr. Fr. Celestin. Zv. 11., 1869.
- Same zapreke. Gluma v jednom dejanju. Po W. Friedrichu. Preložil Ivan Kalan. Zv. 52., 1884.
- Sam ne vé, kaj hoče. Dramatična gluma v jednom in $\frac{1}{8}$ dejanja. Poslovenil Andrejčkov Jože. Zv. 16., 1870. (Nemški spisal B. A. Herrmann.)
- Serežan. Hrvatska opereta v jednom dejanju. Besede in glasbo sestavil Ivan N. Köck. Zv. 10., 1869.
- Slovenija oživljena. Dramatična scena. Zložil J. Bilc. Osobe: Vodnik, Zojz, Linhart. Zv. 1., 1868.
- Srce je odkrila. Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil Ivan Ameriški. (Resman.) Zv. 35., 1876. (Nemški: Sie hat ihr Herz entdeckt, Wölg. Müller v. Königswinter.)
- Srečno novo leto! Šaljiva igra v jednom dejanju. Po srbski igri Koste Trifkovića: „Čestitam“ poslovenil P. Zv. 50., 1881.
- Stara mesto mlade. Veseloigra v jednom dejanju. Poljski spisal J. Korzenovski. Poslovenil Josip Stare. Zv. 42., 1878.
- Star samec. Podoba iz življenja v dveh dejanjih. Po Octave Feuilletu poslovenil Davorin Hostnik. Zv. 42., 1878.
- Svetinova hči. Igrokaz v treh činih. Po Adolfa Wilbrandta igrokazu: „Die Tochter des Herrn Fabricius“ poslovenil Anton Trstenjak. Zv. 56., 1890.
- Svoje glavneži. Veseloigra v jednom dejanju. Prosto poslovenil Janez Globočnik. Zv. 10., 1869.

- Šolski nadzornik. Veseloigra v jednom dejanju s petjem. Spisal Kosta Trifković. Poslovenil Mirosl. Malovrh. Zv. 51., 1882.
- Št! Igra v dveh dejanjih. V francoščini spisal E. Scribe. Poslovenil Val. Mandelc. Zv. 48., 1880.
- Štempihar mlajši. Gluma v jednom dejanju. Spisal G. Belly. Preložil V. Eržen. Zv. 49., 1881.
- Teharski plemiči. Spevoigra v treh dejanjih. Spisal Anton Funtek. Uglasbil dr. Benjamin Ipavec. Zv. 55., 1890.
- Telegram. Veseloigra v jednom dejanju. Češki spisal G. Pflieger-Moravský. Poslovenil Josip Stare. Zv. 16., 1870.
- Teške ribe. Veseloigra v treh dejanjih. Spisal Mihael Balucki. Poslovenil Josip Debevec. Zv. 54., 1888.
- Tičnik. Kratkočasna spevoigra v jednom dejanju. Prosto poslovenil B. Rogački. Glasbo zložil dr. Benjamin Ipavec. Zv. 12. 1869.
- Tonica. Drama v treh dejanjih. Spisal Božidar Körner. Poslovenil Svitoslav Pintar, stud. phil. Zv. 48., 1880.
- To sem bil jaz! Šaloigra v jednom dejanju. Po nemški: „Das war ich!“ pre naredil Miroslav Vilhar. Zv. 5., 1868.
- Tri vile. Veseloigra v dveh dejanjih. Po W. Friedrichu poslovenil Ivan Kalan. Zv. 35., 1876. (Drei Feen, oder: Die Jagd nach dem Glück, nach Bayard.)
- Trnje in lavor ali Neznani umotvor. Drama v dveh dejanjih. Po Lefontu poslovenil F. Končan. Zv. 38., 1877.
- Udova in udovec. Veseloigra v jednom dejanju. Svobodno poslovenil dr. Janez Bleiweis. Zv. 18., 1870. (Die Wittwe und der Wittwer, oder: Treue — bis — in den Tod Frei nach Gellert, v. Holbein.)
- Ujetnik carevne. Veseloigra v dveh dejanjih. Po Bayardu preložil Jos. Cimperman. Zv. 50., 1881.
- Ultra! Veseloigra v jednom dejanju. Češki spisal F. Šamberk. Poslovenil F. M. Zv. 2., 1867.
- Umetnost in narava. Veseloigra v štirih dejanjih. Po A. Albiniju poslovenil Andrejčkov Jože. Zv. 21., 1871.
- Uskok. Šaloigra v jednom dejanju. Poslovenil Dav. Bolè. Zv. 18., 1870.
- Veronika Deseniška. Tragedija v petih dejanjih. Spisal Josip Jurčič. Zv. 53., 1886.
- Visoki C. Veseloigra v jednom dejanju. Po M. A. Grandjeanu, poslovenil Jakob Alešovec. Zv. 19., 1872.
- V Ljubljano jo dajmo! Izvorna veseloigra v treh dejanjih. Spisal Josip Ogrinec. Zv. 8., 1869.

- V spanju. Veseloigra v jednom dejanju. Spisal Julij Rosen. Poslovenil Josip Noll. Zv. 26., 1874.
- William Ratcliff Tragedija v jednom dejanju. Spisal Heinrich Heine. Prevel Bogdan Trnovec. Zv. 30., 1875.
- Zabavljica. Veseloigra v jednom dejanju. Nemški spisal M. A. Grandjean. Prosto poslovenila Lujiza Pesjakova. Zv. 14., 1870.
- Zakonske nadloge. Veseloigra v jednom dejanju. Po Benediksi poslovenil Janez Globočnik. Zv. 14., 1870.
- Zapirajte vrata! Šaloigra v jednom dejanju. Italijanski spisal G. P. Cesenate. Preložil V. E. Zv. 51., 1881.
- Zapravljivec. Čarobni igrokaz v treh dejanjih. Po Ferd. Raimundu poslovenil J. Ogrinec. Zv. 22., 1871.
- Zmešnjava čez zmešnjava. Burka v petih dejanjih. Spisal A. Kotzebue. Preložil Jos. Cimperman. Zv. 49., 1880.
- Ženin od gladi. Veseloigra v jednom dejanju. Češki spisal Jan Neruda. Poslovenil Josip Stare. Zv. 7., 1868.
- Ženska borba. Veseloigra v treh dejanjih. Po Olfersovi nemški prestavi E. Scribovega dela poslovenil R. P. Zv. 31., 1875.
- Ženski jok. Igra v jednom dejanju. Po francoski: „Les femmes qui pleurent“, par Siraudin & Thiboust poslovenil Val. Mandelc. Zv. 45., 1879.
- Žila. Veseloigra v dveh dejanjih. Spisal Josip Marij Babo. Preložil Josip Cimperman. Zv. 50., 1881.

Predstave Dramatičnega društva

od 24. oktobra leta 1867. do 24. aprila 1892.

Pa bi se videlo, kakšne igre je prirejalo in koliko jih je do zdaj priredilo Dramatično društvo, podajem pregled vseh gledaliških predstav po kronološkem redu.

Mnogo iger slovenskega repertoarja izdalo se je v „Slovenski Taliji“, zbirki dramatičnih del in iger, katero daje na svetlo Dramatično društvo in katero dobivajo društveni člani brezplačno. „Slovenske Talijs“ izšlo je do zdaj 57 zvezkov. Ta zbirka je posebno dobro došla čitalnicam, ki prirejajo gledališke predstave. Poleg te zbirke ima še Dramatično društvo do 400 rokopisov svojega repertoarja s prepisanimi ulogami za igralno

osobje. Nadalje ima knjižnico raznovrstnih dramatičnih del iz vseh književnosti in precejšnje število opernega in operetnega notnega gradiva. Za gledališče je to neprecenljive vrednosti, kakor tudi garderoba, s katero se je preskrbelo društvo še precej dobro.

Koj v začetku svojega delovanja stopilo je Dramatično društvo v tesno zvezo z deželnim gledališčem v Zagrebu. Posredovanjem prof. Fr. Erjavca in Fr. Gerbića dobivalo je naše društvo od intendancije deželnega gledališča v Zagrebu na posodo potrebno garderobo. V najnovejšem času pa smo sklenili zelo važno zvezo z „Narodnim divadlom“ v Pragi. Ta zveza je za naše društvo neprecenljive važnosti. Iz Prage dobivamo dragocene kostume na posodo, s Prago spaja nas iskrena duševna zveza. Gospod Fr. A. Šubert, ravnatelj kralj. češkega deželnega in Narodnega divadla v Pragi, je najbóljši prijatelj našemu gledališču, ki toplo podpira namen Dramatičnega društva. Naši igralci zahajajo o počitnicah v Prago in nahajajo v ravnatelju in režiserjih najboljše učitelje in svetovalce. Vse to blagodejno upliva na napredek slovenskih igralcev; in zlasti sedaj, ko si je Narodno divadlo letos ustanovilo dramatično šolo, pozdravljamo to šolo tudi mi Slovenci od srca, ker smo uverjeni, da bode tudi nam prinašala obilo sadú.

Od onega časa, ko se je otvorilo Narodno divadlo in ko so Slovenci jeli prirejati posebne vlake v Prago, uplivalo je občevanje s Čehi najblagodejnejše na naše razmere. Čehi so nam naše obiske vračali in nam jih še vračajo; tudi mi zahajamo pogostoma v Prago, in tako smo se seznanili s češkimi rodoljubi in sklenili ž njimi pravo češkoslovensko uzajemnost. Naši pisatelji seznanili so se s češkimi, in to je važno. Marljivi naš prelagatelj g. Fran Gestrin stopil je v zvezo z zdanjimi dramatičnimi pisatelji češkimi in je mnogo čeških iger preložil na slovenski jezik. S prevodi čeških iger obogatili smo si slovenski repertoar v velikem številu. Še drugo važno stran ima naša zveza. Kakor znano, zahtevajo pisatelji od gledaliških podjetnikov prevodilne nagrade in tantijeme za uprizoritev svojih iger. To je čisto pravilno in ne more biti drugače. Češki pisatelji pa so v tem oziru posebna izjema. Da bi nam pokazali, kako jim je do napredka slovenske dramatike in da nam hočejo le koristiti, niso zahtevali in ne zahtevajo danes nagrad svojim delom. Dovoljujejo, da se prelagajo njih dela in da se igrajo na javnem odru — in vse to brezplačno.

A. Predstave.

I. leto. 1867.

1	24. okt.	<i>Na mostu.</i> Povodom občnega zbora c. kr. kmetijske družbe kranjske.	Čitalnica
2	24. nov.	<i>Repatnica.</i> Šaloigra v jednom dejanju. Iffland. Poslovenil Novomeščan.	"
3	8. dec.	<i>Filozof.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Po angleškem poslovenil M. Vilhar.	"

1868.

4	15. marc.	<i>Inserat</i> ali <i>išče se nevesta.</i>	"
5	29. "	<i>Na kosilu bom pri svoji materi.</i>	"
6	3. maja	<i>Moja zvezda.</i> Scribe-Mandelc. (Gerbičev koncert.)	Deželno gledališče
7	16. "	<i>Bog Vas sprimi! Kdaj pojedete domu?</i> Poslovenil V. Mandelc. (Gerbičev koncert.)	"

II. leto. 1868.

8	14. avg.	<i>Filozof.</i> <i>Ultra.</i>	Čitalnica
9	14. sept.	<i>Igra piké.</i> <i>Ravni pot najboljši pot.</i>	"
10	4. okt.	<i>Črni Peter.</i> (Heidrichov koncert.)	"
11	8. nov.	<i>Domači prepir.</i>	"
12	22. nov.	<i>Zakonske nadloge.</i>	"
13	6. dec.	<i>Krst pri Savici.</i>	"
14	22. "	<i>Gospod regisseur.</i> <i>Ženin od gladi.</i> <i>Advokata.</i>	"

1869.

15	14. marc.	<i>Dobro jutro!</i>	"
16	2. maja	<i>Bob iz Kranja.</i> (Koncert gospe Odijeve.) (Čitalnica je pridno prirojala gledališke predstave, ki so bile n. pr. dne 31. decembra 1868: „Kralj Vondra XXVI.“, 28. februarja 1869: „Novci za diplomo“, priredili dijaki na slavo Vodniku in Prešernu, 14. marca 1869: „Dobro jutro“.)	"

III. leto 1869.			
17	10. okt.	<i>Prolog.</i> (Dohodek predstave 256 gld.) <i>Inserat</i> ali <i>išče se nevesta.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Češki K. Sabina, poslovenil Fr. Marn.	Deželno gledališče
18	21. nov.	<i>Županova Micika.</i> <i>Serežan.</i> Opereta. Zložil Ivan N. Köck.	"
19	5. dec.	<i>Servus Petelinček.</i>	Čitalnica
20	19. "	<i>Gospod Čapek.</i> Aleksander Fredro - Jos. Stare. <i>Tičnik.</i> (Opereta.)	Deželno gledališče
1870.			
21	23. jan.	<i>Tat v mlinu</i> ali <i>Slovenec in Nemeč.</i>	"
22	20. febr.	<i>Kralj Vondra XXVI.</i> Prvič v čitalnici 31. decembra 1868. Šaljiva opera od Jos. Illnerja. Instr. Foerster.	"
23	20. marc.	<i>V Ljubljano jo dajmo!</i> Veseloigra v treh dejanjih. Jos. Ogrinec. <i>Serežan.</i>	"
24	10. apr.	<i>Strijček.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Benedix - Mir. Vilhar.	"
25	18. "	<i>Pri glasoviru.</i> Po francoskem poslovenil J. Nolli. <i>Ultra!</i> Veseloigra v jednom dejanju. Češki F. Šamberk. <i>Pijerot in Vijoleta.</i> Komična opereta, poslovenil J. Cimperman.	"
26	1. maja	<i>Domači prepir.</i> Veseloigra v jednom dejanju. <i>Pot skozi okno.</i> Po francoskem poslovenil D. Bole. Veseloigra v jednom dejanju. <i>Pijerot in Vijoleta.</i> Komična opereta v jednom dejanju. Poslovenil J. Cimperman. Godba Adam.	"
27	2. febr.	<i>Vodnik v Olimpu.</i> Alegorija Davorina Trstenjaka.	Čitalnica

IV. leto. 1870.

28	2. okt.	<p><i>Prolog.</i> J. Cimperman. (Prva redna predstava v deželnem gledališču.)</p> <p><i>Klobuk.</i></p> <p><i>Žalost,</i> besede in napev M Vilharja.</p> <p>Iz opere: <i>Čarobna piščalka,</i> arija.</p> <p><i>Duet iz „La traviata“.</i> Pela Neugebauerjeva in Meden.</p> <p><i>Na mostu.</i> Burka v jednom dejanju. Klicpera. Poslovenil Fr. Rebec.</p>	Deželno gledališče
29	15. "	<i>Graščak in oskrbnik.</i>	"
30	23. "	<p><i>Scvojeglavneži.</i> Poslovenil Janez Globočnik. (Prva resna igra.)</p> <p><i>„Alzira“,</i> recitativ in arija.</p> <p><i>Strune.</i> Napev K. Maškov.</p> <p><i>„La traviata“,</i> recitativ in arija. Pel Ivan Meden.</p> <p><i>„Perivoji“,</i> duet Pela Neugebauerjeva in V. Valenta.</p> <p><i>Dobro jutro!</i></p>	"
31	1. nov.	<p><i>Mlinar in njegova hči.</i></p> <p>(Prva tragedija na slovenskem odru. Dohodek 244 gld. 05 kr. Nemške predstave isti dan prej dohodek 60 gld. 47 kr.)</p>	"
32	20. "	<p><i>Pot skozi okno.</i></p> <p><i>Živomrtva zakonska.</i></p> <p><i>Skrivnost ljubezni.</i> Opereta v jednom dejanju. Poslovenil J. Cimperman. Godba A. Müller.</p>	"
33	1. dec.	<p><i>Prolog.</i></p> <p><i>Poprej mati.</i></p> <p><i>Kam?</i> Pesem. Napev K. Maškov.</p> <p><i>Mornar.</i> Prešern-Flejšman.</p> <p><i>„Ločitev“.</i> Duet. Po Prešernovih pesmih <i>„Zapuščena“</i> in <i>„Ukazi“</i>, za sopran in tenor zložil K. Mašek.</p> <p><i>Banova surka.</i></p>	"

34	10. dec.	<i>Pesek v oči.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Labiche in Martin. Poslovenil V. Mandelc. <i>Romanca iz opere: Vesele žene vindsorske. Pijerot in Vijoleta.</i>	Deželno gledališče
35	18. "	<i>Matiček se ženi.</i>	"
36	26. "	<i>Medeni tedni.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec. <i>Sveti večer na straži.</i> Igra s petjem v jednom dejanju. Poslovenil J. Ogrinec. <i>Čarobne gosli.</i> Opereta v jednom dejanju. Poslovenil J. Cimperman. Godba J. Offenbach.	"
1871.			
37	8. jan.	<i>Skrivnost ljubezni.</i> Opereta. <i>Faust in Margareta.</i> Komičen prizor. Predstavljal Jos. Nolli. Instrum. J. Schantl. <i>Strah v kuhinji.</i> Burka s petjem v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec.	"
38	14. "	<i>Rosa.</i> Igra v treh dejanjih. Spisal dr. Fr. Celestin. <i>Ljubica na strehi.</i> Komična opereta v jednom dejanju. Poslovenil J. A. P. Godba Conradi.	"
39	22. "	<i>Čevljar baron.</i> Burka s petjem v treh dejanjih. Rudolf Hahn. Poslovenil J. Alešovec. Godba T. Hauptner.	"
40	5. febr.	<i>Lumpaci Vagabund.</i> Burka s petjem v treh dejanjih. Nestroy. Poslovenil J. Alešovec. Godba Adolf Müller.	"
41	16. "	<i>Čarobne gosli.</i> <i>Eno uro doktor.</i> Burka v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec. <i>Zaročevalna napoved na kmetih.</i> Spevoigra v jednom dejanju. Po Artur Müllerju, poslovenil J. Ogrinec. Godba Conradi.	"

42	26. febr.	<i>Filozof.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil M. Vilhar. <i>Čurobni strelec.</i> Arija, pel Ivan Meden. <i>Čevljar baron.</i>	Deželno gledališče
43	5. marc.	<i>Telegram.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Češki Pfleger-Moravský. Poslovenil Jos. Stare. <i>Po plesu pozabljeni.</i> Šaloigra v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec. <i>Pred lovsko hišo.</i> Eleg. opereta v jednom dejanju. Češki J. Hausmann. Poslovenil Andrejčkov Jože.	"
44	19. "	<i>Ona me ljubi.</i> Veseloigra v dveh dejanjih. Pfleger-Moravský. Poslovenil I. Mohorčič. <i>Mladi kandidat.</i> Komična opereta v dveh dejanjih. Poslovenil J. Cimperman. Godba A. Conradi.	"
45	30. "	<i>Jamska Ivanka.</i> Spevoigra v treh dejanjih. Mir. Vilhar. Godba M. Vilhar in J. Schantl.	"
46	10. apr.	<i>Jamska Ivanka.</i>	"
47	16. "	<i>Pismo.</i> Dramatičen prizor. Boris Miran. <i>Damoklejev meč.</i> Burka v jednom dejanju. Poslovenil Andrejčkov Jože. <i>Mladi kandidat.</i> Komična opereta v dveh dejanjih.	"
48	22. "	<i>„Trovatore“.</i> Prizor iz 4. dejanja opere. <i>V Ljubljano jo dajmo!</i>	"
49	27. "	<i>Odkrila je srce.</i> Veseloigra v jednom dejanju. * Poslovenil J. A. Resman. <i>Bel Otelo.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil I. Gabršek. <i>Živomrtva zakonska.</i> Burka v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec.	"
50	30. "	<i>Dijamant.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil I. Gabršek.	"

Lucia di Lammermoor. Arija in prizor iz zadnjega dejanja. Donizetti. Pela Iv. Meden in A. Heidrich.

Suknjo dol. Burka v jednom dejanju. Poslovenil Andrejčkov Jože.

V. leto. 1871.

51	26. sept.	<i>Ni ljubosumen.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil Iv. Tavčar.	Deželno gledališče
		<i>Princ iz Arkadije.</i> Burka s petjem v jednom dejanju. Po češkem I. Mohorčič.	
52	1. okt.	<i>Doktor in postrešček.</i> Burka s petjem v treh dejanjih. Poslovenil J. Alešovec.	"
53	7. "	<i>Zabavljica.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Grandjean, poslovenila Lujiza Pesjakova.	"
		<i>Eno uro doktor.</i> Burka v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec.	
54	15. "	<i>Sam ne ve, kaj hoče.</i> Šaloigra v jednom dejanju. Poslovenil Andrejčkov Jože.	"
		<i>Tat v mlinu ali Slovenec in Nemeč.</i>	
55	24. "	<i>Išče se odgojnik.</i> Igra s petjem v dveh dejanjih. Po francoskem Valentin Mandelc.	"
		<i>Pred zverinjakom.</i> Gluma s petjem v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec.	
56	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	"
57	9. "	<i>Štirje temperamenti.</i> Prizor s petjem. Predstavljal Julij Šušteršič.	"
		<i>Lažnjivi strije.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Picard: „Encore des méneches“. Poslovenil Fr. Zakrajšek.	
58	19. "	<i>Jurčkove prikazni.</i> Čarobna igra s petjem. Češki J. K. Tyl. Poslovenil Fr. Rebec.	"
59	28. "	<i>Rudeči lasje.</i> (Glej: Svitoslav Zajček.) Poslovenila Lujiza Pesjakova.	"

		<i>Poglavje I., II. in III.</i> Veseloigra v jednem dejanju. Po češkem I. Mohorčič. <i>Vlino, žene petje.</i> Komična opereta v jednem dejanju. Poslovenil J. Bavdek. Godba Löw.	
60	3. dec.	<i>Krst pri Savici.</i> Dramatičen prizor. <i>Štepan Šubič.</i> Igrokaz v treh dejanjih. Spisal Iv. Kukuljevič.	Deželno gledališče
61	14. "	<i>Zaroka v kleti.</i> Komična opereta v dveh dejanjih. Poslovenil J. Alešovec. Godba H. Weidt. <i>Črni Peter.</i> Veseloigra v jednem dejanju. Poslovenil dr. Matija Prelog.	"
62	21. "	<i>Umetnost in narava.</i> Veseloigra v štirih dejanjih. A. Albini. Poslovenil Andrejčkov Jože.	"
63	26. "	<i>Noč pred ženitvijo.</i> Opereta v jednem dejanju. Poslovenil J. Bavdek. Godba W. C. Löw. <i>Uskok.</i> Burka v jednem dejanju. Poslovenil Dav. Bole. <i>Sveti večer na straži.</i> Igra s petjem v jednem dejanju. Poslovenil J. Ogrinec.	"
1872.			
64	6. jan.	<i>Ob žetvi.</i> Veseloigra s petjem v dveh dejanjih. Poljski Korzenowsky. Poslovenil I. Mohorčič. <i>Tičnik.</i>	"
65	13. "	<i>Krojač in čevljar.</i> Burka s petjem v treh dejanjih. Spisal Jos. Štolba.	"
66	21. "	<i>Lumpaci Vagabund.</i>	"
67	27. "	<i>Karolčkova prva ljubezen.</i> Veseloigra v jednem dejanju. Poslovenil Val. Prešern. <i>Pot po nevesto.</i> Opereta v jednem dejanju. Poslovenil Jos. Cimperman. Godba A. E. Titl.	"

68	2. febr.	<i>Sveti večer na straži.</i> <i>Zaroka v kleti.</i>	Deželno gledališče
69	8. "	<i>Raztrgani.</i> Burka s petjem v treh dejanjih. Nestroy: „Der Zerrissene“. Poslovenil J. Alešovec.	"
70	18. "	<i>Prvikrat v gledišču.</i> Burka v jednom dejanju. F. Kaiser. Poslovenil J. Alešovec.	"
		<i>Pot po nevesto.</i>	
71	24. "	<i>Zapravljivec.</i> Čarovna igra s petjem v treh dejanjih. Ferd. Raimund. Poslovenil J. Ogrinec. Godba I. Müller.	"
72	2. marc.	<i>Edvard na Škotskem.</i> Zgodovinska drama v treh dejanjih. Poslovenil J. Bavdek.	"
		<i>Zaročevalna napoved na kmetih.</i>	
73	10. "	<i>Soprog pred durmi.</i> Komična opereta v jednom dejanju. Po francoskem. Godba J. Offenbach.	"
		<i>Udova in udovec.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil dr. J. Bleiweis.	
		<i>Vino, ženske, petje.</i>	
74	25. "	<i>Podlaga zakonske sreče.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Spisal J. Alešovec.	"
		<i>Selski brivec.</i> Komična opera v dveh dejanjih. Poslovenil J. Zabukovec.	
		Godba Jan. Schenk.	
75	1. apr.	<i>Zapravljivec.</i>	"
76	14. "	<i>Strijček.</i>	"
77	20. "	<i>Turki pri Sisku.</i> Junaška igra s petjem v treh dejanjih. I. Kukuljević. Napravi V. Valenta.	"
78	25. "	<i>Inserat ali Išče se nevesta.</i>	"
79	27. "	<i>Prolog.</i> Spisala L. Pesjakova. Govorila C. Podkrajškova.	"
		<i>Gorenjski slavček.</i> Lirična opereta v dveh dejanjih. Spisala L. Pesjakova. Godba A. Foerster.	

80	28. apr.	<i>Gorenjski slavček.</i> (Drugič.) <i>Udova in udovec.</i>	Deželno gledališče
81	2. maja	<i>Županova Micika.</i> <i>V nedeljo pri gledališki kasi.</i> <i>Medeni tedni.</i>	"
82	5 "	<i>Turki pri Sisku ali Juran i Sofija.</i>	"
VI. leto. 1872.			
83	25. sept.	<i>Ženski jok.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Po francoskem V. Mandelc. <i>Županova Micika.</i>	"
84	6 okt.	<i>Norišnica v I. nadstropju.</i> Veseloigra v jednem dejanju. F. Šamberk. Poslo- venil Jos. Stare. <i>Faust in Marjetica.</i> <i>To sem bil jaz!</i> Šaloigra v jednom de- janju. Ivan Hutt. Poslovenil M. Vilhar.	"
85	12. "	<i>Št!</i> Igra v dveh dejanjih. E. Scribe: "Chut". Poslovenil Val. Mandelc. <i>Bel Otelo.</i>	"
86	20. "	<i>Čevljar baron.</i> <i>Šprejeto!</i> Šaloigra v jednom dejanju. K. Heigel. Poslovenil H. Volkar.	"
87	26. "	<i>Ljubljanski postopač.</i> Slika iz meščan- skega življenja. Spisal J. Kajetan Tyl.	"
88	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	"
89	6. "	<i>Dajte mi surko!</i> Šaloigra v treh de- janjih. Češki J. Kolár. Poslovenil I. Mohorčič. <i>Na poroke večer.</i> Spevoigra v jednom dejanju. Po "Beckers Geschichte", poslovenil Ivan Mohorčič. Godba Conradi.	"
90	18. "	<i>Jurčkove prikazni.</i>	"
91	24. "	<i>Npravni, a vender pravi!</i> Burka v dveh dejanjih. J. R. Hocke. Poslovenil Andrejčkov Jože.	"

		<i>Skrivnost ljubezni.</i> Opereta v jednom dejanju. Ferd. Gumbert.	
92	2. dec.	<i>Jamska Ivanka.</i>	Deželno gledališče
93	10. "	<i>Pogumne Gorenjke.</i> Zgodovinska igra v treh dejanjih. L. Germonik: „Die Weiber von Veldes“. Poslovenil Okiški-Prešern. Godba A. Khom.	
94	15. "	<i>Umetnost in narava.</i>	"
95	26. "	<i>Na Osojah.</i> Igrokaz v petih dejanjih. S. H. Mosenthal: „Der Sonnwendhof“. Poslovenil Jos. Ogrinec.	"
1873.			
96	6. jan.	<i>Pri meni bodi!</i> Komična spevoigra v jednom dejanju. C. A. Paul. Poslovenil J. Alešovec. Godba A. Conradi. <i>Ravni pot najboljši pot.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil B. Tomšič. <i>Vino, ženske, petje.</i>	"
97	13. "	<i>Zapravljivec.</i>	"
98	20. "	<i>Univerzalni dedič.</i> Veseloigra s petjem v dveh dejanjih. Poslovenil J. Alešovec. <i>Ob pol sedmih.</i> A. Hopf. <i>Pri meni bodi!</i>	"
99	26. "	<i>Danes bomo tiči.</i> Burka s petjem v štirih dejanjih. Nestroy: „Einen Jux will er sich machen“. Poslovenil Iv. Železnikar.	"
100	4. febr.	<i>Gospod Zamuda.</i> Igrokaz v jednom dejanju. L. B. Picard: „Monsieur Musard“. V. Mandelc. <i>Uzbujeni lev.</i> Komična opereta v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec. Godba Ivan Brandl.	"
101	9. "	<i>Lumpaci Vagabund.</i>	"
102	17. "	<i>Doktor in frizer.</i> Burka s petjem v dveh dejanjih. Fr. Kaiser. Poslovenil J. Alešovec.	"

		<i>Dokler ni pravega!</i> Opereta v jednom dejanju. Poslovenil Jakob Alešovec. Godba Ferd. Gumbert.	
103	23. febr.	<i>Čitalnica pri branjevki.</i> Burka v jednom dejanju. Poslovenil J. N. <i>Kralj Vondra XXVI.</i>	Deželno gledališče
104	3. marc.	<i>Obljuba madoni.</i> Drama v dveh dejanjih. Spisal I. Mohorčič. <i>Uzbujeni lev.</i>	"
105	10. "	<i>Marie Jeanne.</i> Drama v petih dejanjih. Dennery in Mallian. Poslovenil Davorin Hostnik.	"
106	16. "	<i>Tambor v Puebli.</i> Slika s petjem v treh dejanjih. Po nemškem J. Alešovec.	"
107	25. "	<i>Edda.</i> Žaloigra v štirih dejanjih. Jos. Weilen. Poslovenil V. N. Hrabroslav.	"
108	1. apr.	<i>Jamska Ivanka.</i>	"
109	14. "	<i>Pesek v oči.</i> <i>Uzbujeni lev.</i>	"
110	17. "	<i>Marie-Jeanne.</i>	"
111	24. "	<i>Požigalčeva hči.</i> Igra s petjem v petih dejanjih. Jos. K. Tyl. Poslovenil Jos. Stare.	"
112	27. "	<i>Na Osojah.</i>	"
113	3. maja	<i>Štepan Šubič.</i> <i>Pijerot in Vijoleta.</i>	"
114	4. "	<i>Telegram.</i> <i>Komisijonar Nro. I.</i> Prizor s petjem. Sestavil in predstavljal Jos. Nolli. <i>Krojač Fips.</i> Burka s petjem v jednom dejanju. Poslovenil H. Davoroslav.	"
115	11. "	<i>Dimež, strah kranjske dežele.</i> Igra s petjem v dveh dejanjih in petih podobah. Spisal J. Alešovec.	"
116	11. jun.	<i>Na kmetih.</i> Igrokaz s petjem v treh dejanjih. Th. Megerle. Poslovenil Jos. Ogrinec.	"

VII. leto 1873.			
117	5. okt.	<i>Trdoglavec</i> . Igra s petjem v treh dejanjih. Poslovenil J. Alešovec.	Deželno gledališče
118	13. „	<i>Grašček in oskrbnik</i> .	„
119	20. „	<i>Gospa, ki je bila v Parizu</i> . Veseloigra v treh dejanjih. G. pl. Moser. Poslovenil Jos. Gecelj.	„
120	26. „	<i>Star korporal</i> . Igra v petih dejanjih. Po nemškem predelal A. L. Bistriški.	„
121	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči</i> .	„
122	8. „	<i>Nevarnost v odlogu</i> . Veseloigra v dveh dejanjih. Po francoskem poslovenil R. Perušek.	„
		<i>Tihotapec</i> . Opereta v jednom dejanju. J. Offenbach: „Der Schmuggler“. Poslovenil J. Cimperman.	
123	15. „	<i>Visoki C</i> . Veseloigra v jednom dejanju. M. A. Grandjean. Poslovenil J. Alešovec.	„
		<i>Na kosilu bom pri svoji materi</i> . Igrokaz v jednom dejanju. „Je dine chez ma mère“. Poslovenil V. Mandelc.	
		<i>Večer pred ženitvijo</i> . Komična opereta v jednom dejanju od W. C. Lōwa. Poslovenil J. Bavdek.	
124	23. „	<i>Danes bomo tiči</i> .	„
125	1. dec.	<i>Zapravljivec</i> .	„
126	6. „	<i>Krojač Fips</i> .	„
		<i>Znamenja ljubezni</i> . Veseloigra v jednom dejanju. G. Putlitz. Poslovenil Jos. Gecelj.	
		<i>Maščevalec</i> . Komična opereta v jednom dejanju. Poslovenil Jos. Cimperman.	
		Godba M. J. Legouix.	
127	14. „	<i>Doktor in komisijonar</i> . Burka s petjem v treh dejanjih. Poslovenil Jakob Alešovec.	„

128	21. dec.	<i>Hiša slabega glasú.</i> Igrokaz s petjem v treh dejanjih. F. Kaiser: „Ein verrufenes Haus“. Poslovenil J. Ogrinec.	Deželno gledališče
129	25. „	<i>Požigalčeva hči.</i> Igrokaz s petjem v treh dejanjih. Jos. K. Tyl. Poslovenil Josip Stare.	„
1874.			
130	6. jan.	<i>Trdoglava žena.</i> Čarovna igra s petjem v 3 dejanjih. Jos. K. Tyl. Poslovenil Andrejčkov Jože.	„
131	12. „	<i>Ti si angelj.</i> Veseloigra v treh dejanjih. J. Rosen. Poslovenil Jos. Gecelj. <i>Pri meni bodi!</i> Komična spevoigra. Godba A. Conradi.	„
132	17. „	<i>Zblaznela je.</i> Igrokaz v dveh dejanjih. Mélesville: „Elle est folle“. Predelal Lambert. Poslovenil Jos. Gecelj. <i>Bekarjera istorija.</i> Spevoigra v jednom dejanju. E. Jacobson. Poslovenil I. Mohorčič. Godba A. Conradi.	„
133	25. „	<i>Pogumne Gorevške.</i>	„
134	5. febr.	<i>Doktor Robin.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Jules de Prémарay. Poslovenil V. Mandelc. <i>Uzbujeni lev.</i>	„
135	10. „	<i>Slab papir ali bankovčarji na razvalinah.</i> Narodna igra s petjem v treh dejanjih. Fr. Kaiser. Poslovenil Fr. Končan. Godba Karol Kleiber.	„
136	15. „	<i>Lumpaci Vagabund.</i>	„
137	22. „	<i>Brati ne zna.</i> Burka v jednom dejanju. Grandjean. <i>Selski brivec.</i>	„
138	1. marc.	<i>Edda.</i>	„
139	7. „	<i>Osem dni pameten.</i> Veseloigra v jednom dejanju. E. Pohl. Poslovenil V. Prešern.	„

		<i>Marcel</i> . Drama v jednom dejanju. Sardeau in Docourcelle. Poslovenil Fr. Končan.	
		<i>Na deželi</i> . Burka s petjem v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec.	
140	18. marc.	<i>Maščevalec</i> . <i>Teodolinda</i> . Veseloigra v jednom dejanju. I. B. pl. Schweitzer. Poslovenil R. P.	Deželno gledališče
141	25. "	<i>Skrivnost ljubezni</i> . <i>Nezgode starega mladenča</i> . Burka s petjem v 3 dejanjih. Nestroy. Poslovenil Fr. Končan.	"
142	6. apr.	<i>Godčeve pesmi</i> . Narodna igra s petjem v petih dejanjih. R. Kneisel. Poslovenil J. Noll. Godba Ferd. Gumbert.	"
143	9. "	<i>Sovrašstvo med brati in sprava</i> . Igrokaz v dveh dejanjih. Spisal Jos. Gecelj. <i>Visoki C</i> .	"
144	12. "	<i>Afrikanka</i> . Prizor s petjem od L. Güntherja. Predstavljal Josip Noll. <i>Strah v kuhinji</i> . Burka s petjem v jednom dejanju. Poslovenil J. Alešovec.	"
145	19. "	<i>Debora</i> . Narodna igra v štirih dejanjih. Mosenthal. Poslovenil Fr. Cegnar.	"
146	26. "	<i>V čakalnici I. razreda</i> . Veseloigra v jednom dejanju. Hugo Müller. Poslovenil A. M. <i>Čevljar baron</i> .	"
147	3. maja	<i>Nasledki skrivnostne prisege</i> . Igrokaz v štirih dejanjih. Birch-Pfeiffer: „Der Goldbauer“. Poslovenil J. Gecelj.	"
VIII. leto 1874.			
148	25. okt.	<i>Trije klobuki</i> . Burka v treh dejanjih. A. Hennequin. Poslovenil Fr. Končan.	"
149	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči</i> .	"
150	7. "	<i>Igralka</i> . Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil V. Eržen.	"

		<i>Vojaški fantje, mi smo mi!</i> Soloprizor s petjem. Poslovenil J. Alešovec.	
		<i>Eno uro doktor.</i> Burka v jednom dejanju. Adolf Reich. Poslovenil J. Alešovec.	
151	14. "	<i>Pes in mačka.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil iz francoščine V. Eržen.	Deželno gledališče
		<i>Lažnik in njegov sin.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil I. Radovič.	
		<i>Skrivnost ljubezni.</i>	
152	22. "	<i>Marie-Jeanne.</i>	"
153	2. dec.	<i>Trnje in lavor.</i> Drama v dveh dejanjih. Lefont. Poslovenil Fr. Končan.	"
		<i>Deklica elizondska.</i> Komična opereta v jednom dejanju. J. Offenbach. Poslovenil J. Cimperman.	
154	12. "	<i>Jedina hči.</i> Veseloigra v dveh dejanjih. Alek. Fredro. Poslovenil V. Eržen.	"
		<i>Roza Saint Flourska.</i> Komična opereta v jednom dejanju. Offenbach. Poslovenil J. Cimperman.	
155	20. "	<i>Zakotni pisar.</i> Veseloigra v štirih dejanjih. A. Winterfeld. Poslovenil I. Kalan.	"
156	26. "	<i>Zakleti princ.</i> Burka v treh dejanjih. J. Plötz. Poslovenil I. Kalan.	"
1875.			
157	6. jan.	<i>Godčeve pesmi.</i>	"
158	11. "	<i>Cousin Jaques.</i> Veseloigra v treh dejanjih. L. Leroy. Poslovenil I. Kalan.	"
159	18. "	<i>Garibaldi.</i> Burka v jednom dejanju. J. Rosen. Poslovenil I. Kalan.	"
		<i>Obžetnica.</i> Veseloigra s petjem v dveh dejanjih. Korzenowsky. I. Mohorčič.	
160	24. "	<i>Star korporal.</i>	"
161	7. feb.	<i>Lumpaci Vagabund.</i>	"

162	15. febr.	<i>Kdor se poslednji smeje!</i> Veseloigra v jednem dejanju. Spisala Marija Knauf. Poslovenil I. Kalan. <i>Gospoda Kodelja pridige izza gardin.</i> Veseloigra v jednom dejanju. G. pl. Moser. Poslovenil R. P. <i>Krojač Fips.</i>	Deželno gledališče
163	22. "	<i>Debora.</i>	"
164	28. "	<i>Denar, sreta vladar.</i> Burka s petjem v treh dejanjih. F. Kaiser. Poslovenil I. Končan.	"
165	6. marc.	<i>Perzijski šal.</i> Šaloigra v jednom de- janju. A. Dumas Poslovenil Ivan Kalan. <i>Sklenica čaja.</i> Veseloigra v jednom de- janju. Thiboust. Poslovenil Anton Sušnik. <i>Mesečnica.</i> Komična opereta v jednom dejanju Poslovenil I. Ulčarjev. Godba Ivan pl. Zajec.	"
166	14. "	<i>Čevljar baron.</i>	"
167	18. "	<i>Zapravljivec.</i>	"
168	29. "	<i>Bisernica.</i> Igrokaz s petjem v dveh dejanjih. C. pl. Holtei. Poslovenil Iv. Kalan.	"
169	4. apr.	<i>Nezgode starega mladenča.</i> Burka s pet- jem v treh dejanjih.	"
170	11. "	<i>Razbojniki.</i> Igrokaz v petih dejanjih. Friedr. Schiller. Poslovenil J. Nolli	"
171	18. "	<i>Tambor v Puebli.</i>	"
172	22. "	<i>Nasledki skrivnostne prisege</i>	"
173	25. "	<i>Gluh mora biti.</i> Burka v jednom de- janju. „Le deux sourds“. Poslovenil Jos. Nolli. <i>Zblaznela je.</i>	"
174	29. "	<i>Benefica.</i> Burka v jednom dejanju. F. Šamberk. Poslovenil Anton Sušnik. <i>Pes in mačka.</i>	"

		<i>Vino, ženske, petje.</i>	
175	2. maja	<i>Francozi v Kamniku.</i> Zgodovinska igra v treh dejanjih in osmih podobah. Spisal J. Alešovec.	Deželno gledališče
176	6. "	<i>Ena se joče, druga se smeje.</i> Igrokaz v štirih dejanjih. Poleg francoskega po Laubejevi predelavi poslovenil I. Kalan.	"
177	9. "	<i>Čevljarska učenca.</i> Burka s petjem v treh dejanjih. Aloj. Berla: „Unsere Lehrbuben“. Predelal Fr. Končan. Godba F. Stenzel.	"
IX. leto. 1875.			
178	30. okt.	<i>Pokojni moj.</i> Šaloigra v jednom dejanju. „Mon premier“. Poslovenila L. Pesjakova.	"
179	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	"
180	9. "	<i>Ženska borba.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Poslovenil R. P.	"
181	15. "	<i>Strehar.</i> Veseloigra s petjem v petih podobah. Louis Angely: „Der Dachdecker“. Poslovenil Val. Prešern. Godba J. Alešovec. Instrum. Ant. Stöckl.	"
182	21. "	<i>Na Osojah.</i>	"
183	2. dec.	<i>Edda.</i>	"
184	8. "	<i>Tri vile.</i> Veseloigra v dveh dejanjih. Po Bayardu W. Friedrich: „Drei Feen“. Poslovenil I. Kalan. <i>Hišina.</i> Burka s petjem v jednom dejanju. E. Jacobson. Poslovenil J. Gecelj. Instrum. A. Stöckl.	"
185	18. "	<i>Ogenj ni igrača.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Gust. Putlitz. Poslovenil Jos. Cimperman.	"
186	28. "	<i>Gospa, ki je bila v Parizu.</i> <i>Dokler ni pravega.</i>	"

1876.			
187	6. jan.	<i>Čevlarska učenca.</i>	Deželno gledališče
188	10. „	<i>Zaroka v kleti.</i> <i>Kdor se poslednji smeje!</i>	
189	16. „	<i>Danes bomo tiči.</i>	„
190	23. „	<i>Lumpaci Vagabund.</i>	„
191	6. febr.	<i>Satan.</i> Gluma v treh dejanjih. Jul. Rosen. Poslovenil I. Kalan. <i>Hišina.</i>	„
192	14. „	<i>Pes in mačka.</i> <i>Kje je meja?</i> Gluma s petjem v jednem dejanju. Spisal Pribislav Ogri- nec. Napev A. Stöckl. <i>Same zapreke.</i> Burka v jednem de- janju. W. Friedrich. Poslovenil I. Kalan.	„
193	22. „	<i>Cerček.</i> Slika v petih dejanjih. Birch- Pfeiffer. Poslovenil Dav. Hostnik.	„
194	27. „	<i>Pogumne Gorenjke.</i>	„
195	7. marc.	<i>Ena se joče, druga se smeje.</i> Igrokaz v štirih dejanjih. Dumanoir in Kéranion. Po Laubeju poslovenil I. Kalan.	„
196	14. „	<i>Srečen oče.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Görner. Poslovenil J. Gecelj.	„
197	19. „	<i>Požigalčeva hči.</i>	„
198	26. „	<i>Materin blagoslov.</i> Igra v petih dejanjih. G. Lemoine. Poslovenil Jos. Cim- perman.	„
199	2. apr.	<i>Čarovnica.</i> Izvorna komična opereta. Spisal J. Alešovec. Godba A. Stöckl. <i>Krojač Fips.</i> A. Kotzebue. Poslovenil D. Hostnik.	„
200	17. „	<i>Cerkvenodolski župnik.</i> Narodna igra s petjem v štirih dejanjih. L. Gruber. J. Gecelj. Godba A. Stöckl.	„
201	23. „	<i>Zmota za 30.000 gld.</i> Veseloigra v treh dejanjih. J. Rosen: „Kanonenfutter“. Poslovenil Fr. Schmidt.	„

202	30. apr.	<i>Pariški potepuh</i> . Veseloigra v štirih dejanjih. Bayard in Vanderburch. Predelal Teod. Dunkel: „Der Pariser Taugenichts“. Poslovenil Jos. Gecelj.	Deželno gledališče
203	3. maja	<i>Dea gospoda pa jeden sluga</i> . Vaudeville v jednom dejanju. Goldoni. Poslovenil Dav. Hostnik. Godba A. Stöckl. <i>Čarobne gosli</i> . Opereta v jednom dejanju. Besede Karol Treumann. Godba J. Offenbach.	„
204	7. „	<i>Doktor Faustova kapica</i> . Burka s petjem v treh dejanjih. F. Hopp. Poslovenil Dav. Hostnik. Godba M. Hebenstreit.	„
205	14. „	<i>Cerček</i> .	„
X. leto 1876.			
206	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči</i> .	„
207	10. „	<i>Cigon</i> . Igra s petjem v dveh dejanjih in petih podobah. Frid. Kaiser. Poslovenil Janko Kalan. Godba A. Stöckl.	„
208	19. „	<i>Louwoodska sirota</i> . Igrokaz v štirih dej. Birch-Pfeiffer. Poslovenil D. Hostnik.	„
209	27. „	<i>Ena se mora omožiti</i> . Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil Iv. Kalan. <i>Išče si imena</i> . Šaloigra v jednom dejanju. M. A. Grandjean. Poslovenil J. Gecelj. <i>Doktor Robin</i> . Veseloigra v jednom dejanju. Jules de Prémarmay. Poslovenil V. Mandelc.	„
210	3. dec.	<i>Materin blagoslov</i> . Igra s petjem v petih dejanjih. G. Lemoine. Poslovenil Jos Cimperman.	„
211	9. „	<i>Antiksantipa</i> ali <i>borbo ženstev</i> . Veseloigra v petih dejanjih. R. Kneisel. Poslovenil Jos Gecelj.	„
212	17. „	<i>Doktor Faustova kapica</i> .	„

213	22 dec.	<i>Zblaznela je.</i> Igrokaz v dveh dejanjih. Mélesville. Predelal Lambert. Preložil Jos. Gecelj.	Deželno gledališče
		1877.	
214	2. jan.	<i>Ujetniki carevne.</i> Veseloigra v dveh dejanjih. Bayard. Preložil Jos. Cimperman.	"
		<i>Opalek pred sodbo.</i> Prizor s petjem v jednom dejanju. H. Salingré. Poslovenil Jos. Cimperman.	
215	7. "	<i>Danes bomo tiči.</i>	"
216	21. "	<i>Pavliha.</i> Šaloigra s petjem v štirih dejanjih. I. Nestroy. Preložil J. Alešovec. Godba A. Stüeckl.	"
217	30. "	<i>Kovarstvo in ljubezen.</i> Žaloigra v petih dejanjih. Schiller. Poslovenil A. Levec.	"
218	6. febr.	<i>Debora.</i>	"
219	11. "	<i>Čevljar baron.</i>	"
220	18. "	<i>V Ljubljano jo dajmo!</i> <i>Krojač Fips.</i>	"
221	27. "	<i>Banditje.</i> Veseloigra v štirih dejanjih. Roderih Benedix. Poslovenil Janko Kalan.	"
222	5. marc.	<i>Marie Jeanne.</i>	"
223	11. "	<i>Hišina.</i> (Ob 4. uri popoldne.)	"
224	11. "	<i>Srce je odkrila.</i> (Ob 7. uri zvečer.) Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil Ivan Ameriški.	"
		<i>Kdor se poslednji smeje!</i>	
225	18. "	<i>Kovarstvo in ljubezen.</i>	"
226	2. apr.	<i>Zapravljivec.</i>	"
227	8. "	<i>Velikodušni morski kapitan.</i> Igrokaz v treh dejanjih. Po francoskem Fr. Schmidt	"
228	15. "	<i>Na kositu bom pri svoji materi.</i> <i>Trnje in lavor.</i>	"
229	22. "	<i>Dimež, strah kranjske dežele.</i>	"
230	29. "	<i>Lumpaci Vagabund.</i>	"

XI. leto. 1877.

231	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	Deželno
232	10. „	<i>Kolikor glav, toliko željá.</i> Veseloigra v treh dejanjih. J. Rosen: „Fromme Wünsche“. Poslovenil Jos. Gecelj.	gledališče
233	18. „	<i>Krčmarica</i> ali <i>Gospodsko</i> ali <i>kmetsko.</i> Igra s petjem v treh dejanjih. Fr. Kaiser. Poslovenil J. Alešovec.	„
234	27. „	<i>Prestop žene.</i> Igrokaz v treh dejanjih. Girardin. Poslovenil I. Kalan iz nemščine: „Die Schuld einer Frau“. <i>Gluh móra biti.</i> Burka v jednom dejanju. I. Moinax: „Le deux sourds“. Poslovenil iz nemščine Jos. Nolli.	„
235	4. dec.	<i>Čarovnica.</i> Komična opereta v dveh dejanjih. Spisal J. Alešovec. Godba A. Stöckl.	„
236	10. „	<i>Lowoodska sirota.</i>	„
237	17. „	<i>Umetnost in narava.</i> Veseloigra v štirih dejanjih. A. Albini. Poslovenil Andrejčkov Jože.	„
238	23. „	<i>Na kmetih.</i> Igrokaz s petjem v treh dejanjih. Th. Megerle. Poslovenil Jos Ogrinec. Godba Vojteh Valenta.	„

1878

239	6. jan.	<i>Nasledki skrivnostne prisege.</i>	„
240	15. „	<i>Ubožan plemenitaš.</i> (Roman mladega moža.) Igrokaz v petih dejanjih. Oct. Feuillet. Poslovenil iz nemščine po Juinu in P. J. Reinhardu Fr. Schmidt.	„
241	20. „	<i>Robert in Bertram.</i> (Vesela vagabunda.) Burka s petjem v štirih oddelkih. Gust. Raeder. Poslovenil Jos. Gecelj.	„
242	27. „	<i>Doktor in frizer.</i> Šaloigra s petjem v dveh dejanjih. Frid. Kaiser. Poslovenil J. Alešovec. Godba Barbierjeva.	„

		<i>Pes in mačka.</i>	Deželno gledališče
243	5. febr.	<i>Srečen oče.</i>	
244	12. "	<i>Alfons.</i> (Velikodušni morski kapitan) Igrokaz v treh dejanjih. Poslovenil iz francoščine Fr. Schmidt.	
245	19. "	<i>Ob žetvi.</i> Veseloigra s petjem v dveh dejanjih. Korzenowski. Poslovenil I. Mohorčič. Godba J. Mayer. <i>Beli lasje — mlado srce.</i> Veseloigra v enem dejanju. Henry Murger. Poslovenil Fr. Babnik.	"
246	24. "	<i>Robert in Bertram.</i>	"
247	3. marc.	<i>Pavliha ali burka čez burko.</i>	"
248	10. "	<i>Petrograd in Plevna ali ruska vojska.</i> Igra v petih dejanjih. P. V. Wichmann. Poslovenil D. H.	"
249	19. "	<i>Požigalčeva hči.</i>	"
250	27. "	<i>Nepravi, a vender pravi.</i> Burka v dveh dejanjih. F. R. Hocke. Poslovenil Andrejčkov Jože. <i>Pri meni bodi!</i> Komična opereta v enem dejanju. C. A. Paul. Poslovenil J. Alešovec. Godba A. Conradi.	"
251	7. apr.	<i>Dan slave ali krščanskoturška vojska.</i> Izv. žaloigra v štirih dejanjih. Spisal Fr. Potočnik.	"
252	22. "	<i>Turki pri Sisku.</i> Junaška igra s petjem v treh dejanjih. Spisal I. Kukuljević.	"
253	28. "	<i>Marija ali hči polkovna.</i> Opereta v dveh dejanjih. Saint-Georges in Bayard. Po nemškem: „Die Tochter des Regiments“. Poslovenil Jos. Gecelj. Godba Donizetti in A. Müller.	"
XII. leto. 1878.			
1879.			
XIII. leto. 1879.			

		1880.	
254	11. jan.	<i>Ogenj ni igrača.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Gustav Putlitz. Poslovenil Jos. Cimperman.	Čitalnica
255	7. marc.	<i>Igralka.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Fournier. Poslovenil V. Eržen.	Deželno gledališče
256	4. apr.	<i>Strijček.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Benedix. Poslovenil Mir. Vilhar.	"
		XIV. leto. 1880.	
257	21. nov.	<i>Banditje.</i>	"
258	19. dec.	<i>Umetnost in narava.</i>	"
		1881.	
259	23. jan.	<i>Oče so rekli, da le!</i> Gluma s petjem v jednom dejanju. Po nemškem Fr. Končan.	"
		XV. leto. 1881.	
260	6. nov.	<i>Zmešnjava na zmešnjavo.</i> Burka v petih dejanjih. A. Kotzebue. Preložil Jos. Cimperman.	"
261	21. "	<i>Zapirajte vrata!</i> Šaloigra v jednom dejanju. G. P. Cesenate. Preložil V. E. Eno uro doktor. <i>Krojač Fips.</i> Burka v jednom dejanju. Kotzebue. Poslovenil D. Hostnik.	"
262	8. dec.	<i>Karolčkova prva ljubezen.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil Val. Prešern.	"
263	19. "	<i>V Ljubljano jo dajmo!</i> <i>Dijamant.</i> <i>Ena se mora omožiti.</i> <i>Brati ne zna.</i> Burka v jednom dejanju. Po Grandjeanu. <i>Garibaldi.</i>	"
		1882.	
264	6. jan.	<i>Na Osojah.</i>	"
265	23. "	<i>Strijček.</i>	"

266	2. febr.	<i>Debora.</i>	Deželno gledališče
267	5. marc.	<i>Damoklejev meč.</i> <i>Županova Micika.</i>	"
268	3. apr.	<i>Snubičev.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Spisal E. Tomič. Preložil Miroslav Malovrh.	"
269	23. "	<i>Edda.</i>	"
XVI. leto. 1882.			
270	10. dec.	<i>Šolski nadzornik.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Kosta Trifkovič. Poslovenil Miroslav Malovrh. <i>Oče so rekli, da le!</i> <i>Sojeglavneži.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil Janez Globočnik.	Čitalnica
1883.			
271	6. jan.	<i>Nasledki skrivnostne prisege.</i> Birch-Pfeifer: „Der Goldbauer“.	Deželno gledališče
272	2. febr.	<i>Požigalčeva hči.</i>	"
273	5. marc.	<i>Marcel.</i> Drama v jednom dejanju. Po francoskem Fr. Končan. <i>Jedina hči.</i> Veseloigra v dveh dejanjih. Aleks. Fredro. Poslovenil V. Eržen.	"
274	19. "	<i>Cvrček.</i>	"
275	26. "	<i>Štempihar mlajši.</i> Gluma v jednom dejanju. Poslovenil V. Eržen.	"
XVII. leto. 1883.			
276	1. nov.	<i>Mlinar in njegov hči.</i>	"
277	19. "	<i>Alfons.</i>	"
278	8. dec.	<i>Bisernica.</i>	"
279	22. "	<i>Trnje in lavor.</i> <i>Zakonska sol.</i>	"
1884.			
280	6. jan.	<i>Marijana.</i> Igrokaz v petih dejanjih. Denery in Mallian. Preložil D. Hostnik.	"
281	19. "	<i>V Ljubljano jo dajmo!</i>	"
282	3. feb.	<i>Zapravljivec.</i>	"

283	18. febr.	<i>Danes bomo tiči.</i>	Deželno
284	2. marc.	<i>Zapravljivec.</i>	gledališče
285	17. "	<i>Županova Micika.</i> <i>Pri meni bodi!</i>	"
286	14. apr.	<i>Baron Trenk.</i> Igrokaz s petjem in plesom v štirih dejanjih. Spisal J. E. Tomič Poslovenil J. Gecelj. Godba Iv. pl. Zajec.	"
287	20. "	<i>Baron Trenk.</i>	"
288	27. "	<i>Bisernica.</i>	"
XVIII. leto. 1884.			
289	16. avg.	<i>Cerček.</i>	"
290	20. sept.	<i>Jamska Ivanka.</i> Izv. spevoigra v treh delih. Spisal M. Vilhar. Godba Schantl.	"
291	21. "	<i>Jamska Ivanka.</i>	"
292	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	"
293	17. "	<i>Dva gospoda pa jeden sluga.</i> Burka s petjem v jednom dejanju. Goldoni. Preložil D. Hostnik. <i>Doktor Robin.</i> Igra v jednom dejanju. Jules de Prémaraý. Poslovenil V. Mandelc.	"
294	1. dec.	<i>Na Osojah.</i>	"
295	26. "	<i>Zrinji.</i> Žaloigra v petih dejanjih. Teod. Körner. Poslovenil Jos. Gecelj.	"
1885.			
296	25. jan.	<i>Danes bomo tiči.</i>	"
297	9. feb.	<i>Srečen oče.</i>	"
298	1. marc.	<i>Zapravljivec.</i>	"
299	19. "	<i>Zmešnjava na zmešnjavo.</i>	"
300	12. apr.	<i>Banditje.</i>	"
301	13. maja	<i>Telegram.</i>	"
XIX. leto. 1885.			
302	4. avg.	<i>Ženski jok.</i> Igrokaz v jednom dejanju. Si- raudin in Thiboust: „Les femmes qui pleurent“. Poslovenil V. Mandelc.	"
303	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	"

304	18. nov.	<i>Moja zvezda.</i> Veseloigra v jednom dejanju. M. E. Scribe. Poslovenil V. Mandelc. <i>V spanju.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Jul. Rosen. Poslovenil Jos. Nolli.	Deželno gledališče
305	6. dec.	<i>Star korporal.</i> Igrokaz v petih dejanjih. Karol Juin in P. J. Reinhard, nekoliko po Dumanoirju, preložil A. L. Bistriški. Melodram Iv. pl. Zajec. Petje A. Stöckl.	"
306	19. "	<i>Srce je odkrila.</i> <i>Nemški ne znajo.</i> Burka v jednom dejanju. Spisal Jak. Alešovec. <i>Damoklejev meč.</i> Gluma v jednom dejanju. Gust. Putlitz. Poslovenil I. I.	"
1886.			
307	5. jan.	<i>Trnje in lavor.</i> <i>Kdor se poslednji smeje!</i>	"
308	24. "	<i>Požigalčeva hči.</i>	"
309	13. febr.	<i>Cousin Jaques.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Po L. Leroyu poslovenil I. Kalan.	"
310	21. "	<i>Tambor v Puebli.</i>	"
311	14. marc.	<i>Robert in Bertram.</i>	"
312	27. "	<i>Robert in Bertram.</i>	"
313	4. apr.	<i>Ukročena trmoglavost.</i> Igrokaz v štirih dejanjih. Charlotte Birch-Pfeiffer: „Der Goldbauer“. Poslovenil Jos. Gecelj.	"
XX leto. 1886.			
314	31. julija	<i>Debora.</i> (Režijo predstav preuzel Ig. Borštnik.)	"
315	26. sept.	<i>Francoskopruska vojska.</i> Burka v jednom dejanju. Kosta Trifković. Poslovenil M. M.	"
316	17. okt.	<i>Nezgode starega mladenčca.</i> Burka s petjem v treh dejanjih. Nestroy. Poslovenil Fr. Končan.	"

317	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	Deželno gledališče
318	18. "	<i>Teške ribe.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Mihael Balucki. Poslovenil J. Debevec	
319	8. dec.	<i>Ponesrečena glavna skušnja.</i> Komična slika. Priredil Ig. Borštnik.	"
		<i>Gluh mora biti.</i>	
320	22. "	<i>Kovarstvo in ljubezen.</i> Žaloigra v petih dejanjih. Schiller. Poslovenil Ant. Levec.	"
1887.			
321	9. jan.	<i>Revizor.</i> Komedija v petih delih. N. Vasil. Gogol. Preložil Iv. Vesel.	"
322	25. "	<i>Mesečnica.</i> (Kapelnik Gerbić.) Komična opereta v jednom dejanju. Poslovenil Bavdek Ulčarjev. Godba Zajec.	"
		<i>Išče se odgojnik.</i> Igrokaz v dveh delih. Po „On demande un gouverneur“. Poslovenil V. Mandelc.	
323	6. febr.	<i>Danes bomo tiči.</i> (Opomnja. Dne 17. februarja 1887. l. pogorelo je deželno gledališče v Ljubljani.)	"
324	27. "	<i>Francoskopruska vojska.</i> <i>Prijetno iznenadenje.</i> Burka v jednom dejanju. V. Frerking.	Čitalnica
		<i>Gringoire.</i> Igrokaz v jednom dejanju. Th. de Banville. Poslovenil I. Kalan.	
325	6. marc.	<i>Mesečnica.</i> (Praznovanje dvajsetletnice.) <i>Gringoire</i>	"
326	20. "	<i>Zblaznela je.</i> <i>Pes in mačka.</i>	"
327	27. "	<i>Zmešnjava na zmešnjavo.</i>	"
328	3. apr.	<i>Kdor se poslednji smeje!</i> <i>Zblaznela je.</i>	"
329	24. "	<i>Pijerot in Vijoleta.</i> Komična opereta v jednom dejanju. Spisal Ant. Adam. Preložil Jos. Cimperman. <i>Žila.</i> Veseloigra v dveh dejanjih. Jos. Marij Babo. Preložil Jos. Cimperman.	"

330	30. apr.	<i>Pijerot in Vijoleta.</i> <i>Popolna žena.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Karol Görlitz. Preložil L. Pintar.	Čitalnica
XXI. leto. 1887.			
331	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	"
332	2 "	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	"
333	6. "	<i>Ženska borba.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Poslovenil R. P.	"
334	13. "	<i>Banditje.</i>	"
335	20 "	<i>Mesečnica.</i>	"
		<i>Oče so rekli, da le!</i>	
336	4. dec.	<i>Revček Andrejček.</i> Narodna igra s petjem v petih dejanjih. Karol Morre : "s Nuller!". Poslovenil J. Bedenek.	"
337	8 "	<i>Revček Andrejček.</i>	"
338	11. "	<i>Njegova gospa se brije.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Preložil Ig. Borštnik. <i>Ena se mora omožiti.</i> <i>Popolna žena.</i>	"
339	18. "	<i>Kovarstvo in ljubezen.</i>	"
340	26. "	<i>Teške ribe.</i>	"
1888.			
341	6. jan.	<i>Deklica elizondska.</i> <i>Prvi beli las.</i> Igrokaz v jednom dejanju. Gassmann. Preložil J. Gecelj. <i>Svoje glavneži.</i>	"
342	8. "	<i>Louwoodska sirota.</i>	"
343	22. "	<i>Strijček.</i>	"
344	26. "	<i>Mutec.</i> <i>Egmont.</i> (5. dejanje, 2. prizor.) <i>Zapravljivec.</i> (2. dejanje, 5., 6. in 7. prizor.) <i>Na Osojah.</i> (5. dejanje, 4., 5. in 6. prizor.)	"
345	29. "	<i>Deklica elizondska.</i> <i>Štempihar mlajši.</i>	"

346	19. febr.	<i>Otok in Struga.</i> Igrokaz v štirih dejanjih. Po dr. Iv. Tavčarja noveleti dramatisoval Ig. Borštnik.	Čitalnica
347	26. „	<i>Uzbujeni lev.</i> <i>Gringoire.</i>	„
348	4. marc.	<i>Revček Andrejček.</i>	„
349	10. „	<i>Gospa, ki je bila v Parizu.</i> <i>Sam ne ve, kaj hoče.</i>	„
350	18. „	<i>Uzbujeni lev.</i> <i>Prvikrat v gledališču.</i>	„
351	19. „	<i>Prestop žene.</i> <i>Ženski jok.</i>	„
352	2. apr.	<i>Ženska borba.</i>	„
353	15. „	<i>Gosi in goske.</i> Burka v petih dejanjih Mih. Bałucki. Iz poljščine preložil na češki Arnošt Schwab-Polabský; iz češčine Jak. Bedenek.	„
354	22. „	<i>Tičnik.</i> <i>Prvikrat v gledališču.</i>	„
355	12. maja	<i>Cvrček.</i>	„
356	13. „	<i>Debora.</i>	„
XXII. leto. 1888.			
357	9. sept.	<i>Revček Andrejček.</i>	„
358	23. „	<i>Svetinova hči.</i> Igrokaz v treh dejanjih. Adolf Wilbrandt: „Die Tochter des Herrn Fabricius“. Poslovenil Anton Trstenjak.	„
359	7. okt.	<i>Revizor.</i>	„
360	14. „	<i>Ena se joče, druga se smeje.</i>	„
361	21. „	<i>Nezgode starega samca.</i>	„
362	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	„
363	4. „	<i>Jednajsta zapoved.</i> Burka v treh dejanjih. Fran Šamberk. Poslovenil S. S.	„
364	11. „	<i>Pot po nevesto.</i> <i>Kdor se poslednji smeje!</i>	„
365	18. „	<i>Mesto in vas.</i> Igrokaz v petih dejanjih. Birch-Pfeiffer.	„

366	25. nov.	<i>Gosi in goske.</i>	Čitalnica
367	2. dec.	<i>Svetinova hči.</i>	"
368	8. "	<i>Nezgode starega samca.</i>	"
369	9. "	<i>Uzbujeni lev. (Opereta.)</i> <i>Ne kliči vraga!</i>	"
370	16. "	<i>Marijana.</i>	"
371	26. "	<i>Pot po nevesto.</i> <i>V spanju.</i>	"
372	30. "	<i>Revček Andrejček.</i>	"
1889.			
373	6. jan.	<i>Otok in Struga.</i>	"
374	12. "	<i>Srečen oče.</i>	"
375	20. "	<i>Mesečnica. (Opereta.)</i> <i>Moja zvezda.</i>	"
376	27. "	<i>Čarovnica pri jezeru. Narodna drama v</i> <i>4 dejanjih. Fr. Nissl: „Die Zauberin</i> <i>am Stein“. Poslovenil Anton Trste-</i> <i>njak.</i>	"
377	10. febr.	<i>Srečen oče.</i>	"
378	17. "	<i>Lowoodska sirota.</i>	"
379	24. "	<i>Uzbujeni lev.</i> <i>Na kosilu bom pri svoji materi.</i>	"
380	10. marc.	<i>Pene. Izvorna veseloigra v treh de-</i> <i>njih. Spisal J. Skalec (dr. J. Vošnjak).</i>	"
381	17. "	<i>Vrban Debeluhar ali Na Dunaj po ne-</i> <i>vesto. Burka v petih dejanjih. Poslo-</i> <i>venil Vinko Lapajne.</i>	"
382	19. "	<i>Mesto in vas.</i>	"
383	25. "	<i>V vodnjaku. Opera v enem dejanju</i> <i>in dveh oddelkih. Spisal R. S. Po-</i> <i>slovenil Fr. Gerbič. Glasba Viljem</i> <i>Blodek.</i>	"
384	31. "	<i>V vodnjaku.</i>	"
XXIII. leto. 1889.			
385	29. junija	<i>Mesečnica.</i> <i>Svoji k svojim! Veseloigra v enem</i> <i>dejanju. Spisal dr. Jos. Vošnjak.</i>	"

386	6. okt.	<i>Vodno društvo.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Dr. J. Štolba. Preložil Fr. Gestrin	Čitalnica
387	13. "	<i>Kastor in Poluks.</i> Veseloigra v treh dejanjih. K. pl. Kohlenegg. Poslovenil Ig. Borštnik. <i>Išče se odgojnik.</i>	"
388	20. "	<i>Ministrovo pismo.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Spisal dr. Jos. Vošnjak. <i>Ne kliči vraga!</i>	"
389	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	"
390	3. "	<i>Milord Cartouche.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Kohlenegg. Preložil Ignacij Borštnik. <i>Pot po nevesto.</i>	"
391	10. "	<i>Čarovnica pri jezeru.</i>	"
392	17. "	<i>Strijc bogatin.</i> Veseloigra v petih dejanjih. Spisala E. Henle. Preložil Vekoslav Benkovič.	"
393	24. "	<i>Služabnik svojega gospoda.</i> Drama v petih dejanjih. Dr. Fr. V. Jeřábek. Poslovenil Fran Gestrin.	"
394	8. dec.	<i>Dve tašči.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Poslovenil Vekoslav Benkovič. <i>Cannebas.</i> Komična opereta v jednom dejanju. Glasba Fr. pl. Suppé. Preložil J. Alešovec.	"
395	15. "	<i>Revček Andrejček.</i>	"
396	22. "	<i>Doktor Blažič.</i> Veseloigra v petih dejanjih. Adolf L' Arronge: „Doktor Klaus“; poslovenil Anton Trstenjak.	"
397	26. "	<i>All right!</i> Veseloigra v jednom dejanju. Dr. Jos. Štolba. Prestavil Ivan Gornik (Fr. Gestrin). <i>Cannebas.</i>	"
1890.			
398	1. jan.	<i>Jednajsta zapored.</i>	"
399	5. "	<i>Na Osojah.</i>	"
400	6. "	<i>Strijc bogatin.</i>	"

401	12. jan.	<i>Pot po nevesto.</i> <i>Nič otrok.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Jul. Rosen. Poslovenil * * *	Čitalnica
402	19. "	<i>Prepozno.</i> Igrokaz v dveh dejanjih. <i>Šolski nadzornik.</i> Veseloigra v jednom dejanju. K. Trifković. Poslovenil M M	"
403	26. "	<i>Ogenj ni igrača.</i>	"
404	2. febr.	<i>Danes bomo tiči.</i>	"
405	9. "	<i>Pojdimo na Dunaj!</i> Burka v štirih de- janjih. Poleg francoskega „La Cag- notte“ priredil J. Ogrinec.	"
406	23. "	<i>All right!</i> <i>Cannebas.</i>	"
407	1. marc.	<i>Zlobna šala.</i> Igrokaz v petih dejanjih. Teod. Wehl: „Ein Bubenstreich“. Poslovenil Ig. Borštnik.	"
408	9. "	<i>V vodnjaku.</i>	"
409	16. "	<i>Gospod Grobski.</i> Značajna slika v treh dejanjih. Lad. Stroupežnický. Prelo- žil Fr. Gestrin.	"
410	19. "	<i>Pojdimo na Dunaj!</i>	"
411	23. "	<i>Vodno društvo.</i>	"
412	25. "	<i>Damoklejev meč.</i> <i>Štempihar mlajši.</i>	"
413	30. "	<i>Alfons.</i>	"
414	30. apr.	<i>Miklavž.</i> Opera v dveh dejanjih. Spisal Sabina. Preložil Fr. Gestrin. Glasba J. R. Rozkošný.	"
415	4. maja	<i>Miklavž</i> XXIV. leto 1890.	"
416	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	"
417	9. "	<i>Umetnost in narava.</i>	"
418	16. "	<i>Stari Ilija.</i> Narodni igrokaz v treh de- janjih. Spisal Ig. Borštnik. Glasba And Vavken.	"
419	23. "	<i>Marija Magdalena.</i> Žaloigra v treh de- janjih. Frid. Hebbel. Poslovenil I. K.	"

420	30. nov.	<i>Slovenec in Nemec ali Tat v mlinu.</i>	Čitalnica
421	7. dec.	<i>Zlati pajek.</i> Veseloigra v štirih dejanjih. Fr. pl. Schönthan. Preložil Vekoslav Benkovič.	"
422	8. "	<i>Revček Andrejček.</i>	"
423	17. "	<i>Šolski nadzornik.</i> <i>Gluh mora biti.</i>	"
424	21. "	<i>Zlati pajek.</i>	"
425	26. "	<i>Gospod Grobski.</i>	"
1891.			
426	4. jan.	<i>Naš prijatelj Njeključev.</i> Drama v petih dejanjih. Al. J. Palm. Preložil Fran Gestrin.	"
427	6. "	<i>Mesečnica.</i> <i>Nad prepodom.</i> Drama v jednom dejanju. Jaroslav Vrchlický. Preložil Ivan Gornik.	"
428	11. "	<i>Zakotni pisar.</i>	"
429	18. "	<i>Čevljar baron.</i>	"
430	25. "	<i>Trnje in lavor.</i> <i>Ni moj ukus.</i> Dramatična šaloigra. Spisal Ig. Borštnik.	"
431	2. febr.	<i>Čevljar baron.</i>	"
432	8. "	<i>Slovenec in Nemec ali Tat v mlinu.</i>	"
433	15. "	<i>Debora.</i>	"
434	22. "	<i>Seilnati robec.</i> Šaloigra v treh dejanjih. Božid. Borgjoški. Poslovenil Vaso Petričič ml.	"
435	1. marc.	<i>Zarota v kleti.</i> <i>Vse za dame.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Po francoskem poslovenil dr. Vl. Žitek.	"
436	19. "	<i>Nasledki skrivnostne prisege.</i>	"
437	22. "	<i>Materin blagoslov ali Nova Chonchon.</i>	"
438	5. apr.	<i>Gospa, ki je bila v Parizu.</i>	"
439	12. "	<i>Bisernica.</i>	"
440	19. "	<i>Zapravljivec.</i>	"

XXV. leto 1891			
441	4. okt.	<i>Zadnji list. Veseloigra v treh dejanjih.</i> Francoski Vikt. Sardou. Poslovenil Fran Gestrin.	Čitalnica
442	11. "	<i>V Ljubljano jo dajmo!</i>	"
443	18. "	<i>Uzbujeni lev. Komična opereta.</i> <i>Bratranec. Burka v jednom dejanju</i> Češki dr. Jos. Štolba. Poslovenil Ig. Borštnik.	"
444	25. "	<i>Trije klobuki.</i>	"
445	1. nov.	<i>Mlinar in njegova hči.</i>	"
446	8. "	<i>Lowoodska sirota.</i> <i>Evgen Onjegin. Opera Čajkovskega.</i> Arija Lenskega. Pel Fr. Bučar.	"
447	15. "	<i>Ženski boj.</i>	"
448	22. "	<i>V vodnjaku. Opera.</i>	"
449	29. "	<i>Dalila. Drama v štirih dejanjih. Octave</i> Feuillet. Poslovenil V. Benkovič.	"
450	6. dec.	<i>Konkurzi gospoda notarja. Veseloigra v</i> treh dejanjih. Jan Vávra. Poslovenil Ivan Gornik.	"
451	8. "	<i>Pot po nevesto. Komična opereta</i> <i>Dve tašči.</i>	"
452	13. "	<i>Revcék Andrejček.</i>	"
453	20. "	<i>Ubožan plemič.</i>	"
454	26. "	<i>Cannebas. Komična opereta.</i> <i>Prvikrat v gledališču.</i>	"
455	27. "	<i>V vodnjaku</i>	"
1892.			
456	1. jan.	<i>Strije bogatin.</i>	"
457	3. "	<i>Pojdimo na Dunaj!</i>	"
458	6. "	<i>Mesečnicu. Komična opereta.</i> <i>Popolna žena.</i>	"
459	10. "	<i>Slovenec in Nemeč ali Tut v mlinu.</i>	"
460	17. "	<i>Strijček.</i>	"
461	24. "	<i>Vragovi zapiski. L. Schneider. Poslove-</i> nil Fr. Gestrin.	"
462	31. "	<i>Uzbujeni lev.</i>	"

		<i>Medved snubač.</i> Veseloigra v jednom dejanju. Ruski Viktor Krylov (Aleksandrov) Preložil A. P.	
463	2. febr.	<i>Cvrček.</i>	Čitalnica
464	7. "	<i>Mornarji na krov!</i> Komična opereta v jednom dejanju. Spisal I. L. Harrisch. Uglasbil I. pl. Zajec. Poslovenil Fr. Gerbič.	"
		<i>All right!</i>	
465	14. "	<i>Revček Andrejček.</i>	"
466	21. "	<i>Materin blagoslov</i> ali <i>Nova Chonchon.</i>	"
467	28. "	<i>Vrban Debeluhar.</i>	"
468	6. marc.	<i>Trubadur.</i> Opera v štirih dejanjih. J. Verdi. II dejanje: prizor Manrica in Azucene. IV. dejanje: prvi, tretji in poslednji prizor. (V hrvaškem jeziku.)	"
		<i>Mornarji na krov!</i>	
469	13. "	<i>Fužinar.</i> Igrokaz v štirih dejanjih. Georges Ohnet. Poslovenil Val. Kopitar.	"
470	19. "	<i>Trubadur.</i>	"
		<i>Puščavnikov zvonček.</i> (Les dragons de Villars.) Opera v treh dejanjih. Aime Maillart. Drugo dejanje, prvi in drugi prizor. Pelo se je v češkem jeziku.	
471	20. "	<i>Diletantje.</i> Veseloigra v štirih dejanjih. Jul. Rosen. Poslovenil V. Benkovič.	"
472	25. "	<i>Codrillo.</i> Opera v jednom dejanju. Zložil Rud. Wurmb. Poslovenil Fr. Gerbič	"
		<i>Putifarjeva žena.</i> Burka v jednom dejanju. A. Görner. Poslovenil Ig. Borštnik.	
473	27. "	<i>Nora.</i> Igrokaz v treh dejanjih. Henrik Ibsen. Poslovenil Fr. Svoboda.	"
474	3. apr.	<i>Čevljar baron.</i>	"
475	10. "	<i>Nervozne ženske.</i> Veseloigra v treh dejanjih. Blum in Raoul Toche. Poslovenil Ig. Borštnik.	"
476	18. "	<i>Lumpaci Vagabundus.</i>	"
477	24. "	<i>Čevljarska učenca.</i>	"

Deželno gledališče v Ljubljani.

V nedeljo 10. oktobra 1869

napravi

DRAMATIČNO DRUŠTVO

svojo prvo letošnjo predstavo:

SLAVNOSTNI PROLOG.

Potem:

Išče se

NEVESTA.

Veseloigra v 3 dejanjih, po českem izvirniku K. Sabine, poslovenil Fr. Marn.

O s o b e :

Vasilij, veliki posestnik.

Julija, njegova hči.

Helena, njena tetka.

Vid, zdravnik.

Karol, kupčijsk agent.

Jaroslav, kandidat filozofije.

Marija, hišna pri Heleni.

Matej, voznik Vasilijev.

Vaclav, hišnik.

Dejanje v Ljubljani. Čas sedanji.

Vstopnina :

Parter in lože 35 kr. Fauteuil v parterji 65 kr. Sedež v parterji
55 kr. Sedež na galerii 35 kr. Galerija 15 kr.

Abonirani sedeži ne veljajo pri tej predstavi.

Kasa se odpre ob pol 6 uri. Začetek ob 7. uri zvečer.

Sedeži se dobivajo pri gledališki kasi od 10.—12. ure zjutraj,
in zvečer od pol 6. ure naprej.

Tisk Egerjev v Ljubljani.

Facsimile prve društvene predstave v deželnem gledališču
dne 10. oktobra 1869.

V dobi petindvajsetih let priredilo je torej Dramatično društvo 477 gledaliških predstav. Na vsako leto prihaja le 19 predstav. Ker gledališka doba traje vsako leto le šest mesecev, računimo tri predstave v vsakem mesecu. Te številke jasno kažejo, da se je premalo igralo in da to število predstav gotovo ni zadostovalo dejanskim potrebam ljubljanskega občinstva.

Na našem odru vlada jezik slovenski. Vender mi je omeniti, da se je na našem odru pelo tudi v hrvaškem in češkem jeziku. To je bilo zadnje leto, ko smo spravili na oder Verdijevega „Trubadurja“. Te opere notno gradivo za soliste in zbor dobili smo od deželnega gledališča zagrebškega. Vsi operni solisti: gospa Milka Gerbičeva, gospodičina Lujiza Daneševa in gospod Fran Bučar, zmožni so hrvaškega jezika in ni jim delalo nobene preglavice peti „Trubadurja“ v Šenoininem prevodu. V češkem jeziku peli so se odlomki iz „Puščavnikovega zvončka“.

Kar se tiče moje razpredelnice gledaliških predstav, omeniti mi je naslednje. Dramatično društvo nima gledaliških listov od prvih predstav, ker so se porazgubili. Sestavil sem imenik predstav po društvenih zapiskih in po podatkih, ki se nahajajo po slovenskih časnikih. Najprvo zabeležena je tekoča številka predstave, potem dan predstave, naslov igre, ime pisatelja, oziroma pisatelja in prelagatelja, in konečno kraj, kjer se je vršila predstava, v čitalnici ljubljanski ali v deželnem gledališču. Tudi se tu pa tam kaka predstava ni vršila tistega dne, kakor je tiskano na gledališkem listu. Dotična predstava se je n. pr. odpovedala vsled kake ovire, in ker je gledališki list bil tiskan, priklopil se je zbirki gledaliških listov. Konečno mi je še omeniti, da so na gledaliških listih večkrat napačno pisana imena pisateljev. Vse to sem uvaževal in popravil.

Na prvih gledaliških listih niso se tiskala imena igralnega občaja. Do 18. aprila l. 1870. ne nahajamo imen igralcev in igralk tiskanih na gledališkem listu. Le malokateri gledališki list pred letom 1870. je naznanjal občinstvu imena igralcev in igralk. Tako se je ohranil gledališki list od 15. marca 1868., ko se je igrala igra: „Inserat“, s popolnimi imeni igralnega občaja. Od 18. aprila l. 1870. počenši tiskali so se gledališki listi s popolnimi imeni igralnega občaja. Da se vidi, kakšni so bili prvi gledališki listi, priobčujem facsimile gledališkega lista z dne 10. oktobra 1869.

**B. Sodelujoči člani Dramatičnega društva v Ljubljani.
1867—1892.**

- Alt Ivan. Igralec 1868—1873. (Bil je po obrtu rokovičar.)
 Androina Anton. Igralec 1872—1873.
 Arko. 1870.
 Bajec Viktor. Igralec in pevec 1886—1891.
 Balsova Albina. Igralka 1868—1870. Prvič nastopila 1. maja 1870 („Pot skozi okno“).
 Barnasova Amalija. Igralka in pevka (solo) 1870—1875. Priredila koncert v gledišču dne 29. marca 1869.
 Baš Lovro. 1872—1875.
 Bele. 1871.
 Bezeg. 1872—1877.
 Bezgovec. 1873—1876.
 Bledko. 1875—1876.
 Bonač A. Igralec 1876—1885.
 Bonačeva Antonija. Zborska pevka 1872—1875.
 Bonačeva Franja. 1872.
 Bonačeva Terezija. Igralka in zborska pevka 1869—1876.
 Borštnik Ignacij (Gorazd). Režiser, igralec in učitelj dramatične šole.
 Brak (Pajsar Josip). Pevec 1883—1884. Učil se je na dunajskem konservatoriju. Ne dovršivši studij, umrl je v Ljubljani dne 22. oktobra 1891. v 26. letu svoje dobe.
 Branke Ivan. Pevec 1875.
 Brlogarjeva Antonija. Igralka 1876—1877.
 Bros Ivan 1870. (Bil je trgovski pomočnik.)
 Brusova Albina. (Valenta Brusova.) Igralka 1869—1873.
 Bučar Fran (Pavel). Operni pevec. Bil je angažovan za dobo 1891—1892. Pel je pa že pred to dobo v našem gledališču. Učil se je na praškem konservatoriju.
 Castaldo Aleksander (Dolhar). 1870.
 Coloretto Viktor. Pevec 1868. Mnogo deloval pri čitalnici ljubljanski.
 Daneševa Lujiza. Operna pevka. Sodeluje kot pevka pri Dramatičnem društvu od leta 1887. Učenka g. Frana Gerbića na lvovskem konservatoriju leta 1882/85.
 Danilo (Cerar Anton). Igralec od leta 1877.
 Danilova (Gostič Cerar). Igralka.
 Dobravčin. 1876—1877.

- Dolenec Fran. Igralec in pevec, zdaj trgovec v Mariboru. 1869—1873.
- Dolharjeva Lucija. Zborska pevka. 1868.
- Dominik. Igralec 1868.
- Drahsler Pavel. Igralec 1867—1873.
- Drenik Fran. Igralec. 1867—1871.
- Dubski. Igralec 1874—1875.
- Dzimskova. 1871—1872.
- Engelhartova A. 1869—1875.
- Engelhartova N. 1873—1874.
- Engelnova Loti. 1868—1870.
- Eržen Gregor. Igralec in pevec. 1868—1868. (Po obrtu čevljar.)
- Filapič Štefan. Igralec in pevec 1868—1872. Prvič kot Eldorado v šaljivi igri „Kralj Vondra“ dne 31. decembra 1868 pri čitalnični besedi, potem v „Tičniku“. Bil je deželni uradnik.
- Finkova Franja. Igralka in zborska pevka 1868—1872.
- Finkova Marija. Zborska pevka 1868—1870.
- Foerster Anton. Prva leta Dramatičnega društva učitelj zbrovega petja. Skladal je mnogo za društvo. Njegovih skladdeb in instrumentacij omenjam v tej knjigi.
- Fröhlichova Evgenija. Igrala na gosli Vientempsove arije 1868.
- Gabršek Ivan. Igralec 1869—1873. Bil je zasobni uradnik. Umrl kot občinski tajnik na Vranskem.
- Galetova I. Zborska pevka 1871—1872.
- Gécelj Josip (Kocelj). Igralec in režiser 1869—1889.
- Gerbić Fran. Kapelnik Dramatičnega društva od l. 1887. Fran Gerbić je mnogo deloval v tujini, največ pri Slovanih. Njegovo delovanje kot opernega pevca opišem naj v kratkih črticah. Praški konservatorij dal je s svojimi opernimi gojenci za izpit Mozartovo opero „Titus“ v laškem jeziku, v kateri je pel naslovno ulogo. Po prvem dejanju čestital mu je slavni glasbeni zgodovinar in estetik dr. Ambros rekoč: „Jako me veseli, da Vam morem v imenu odbora konservatorijskega čestitati na izrednem uspehu. Vse ste nas iznenadili. V svoji karijeri delali bodete čast praškemu konservatoriju.“ Pel je prve tenorjeve uloge v naslednjih operah: Hugenoti, Robert vrag, Afričanka, Židovka, Lohengrin, Aida, Trovator, Ernani, Rigoletto, Maškarni ples od Verdija in od Aubera, Nema iz Portici, Lucrezia Borgia, Favorita, Belizar, Norma, Seviljski brivec, Ruy Blas, Začarani strelec,

Don Juan, Začarana postranka (Zauberflöte), Titus, Fidelio, Faust, Vesele žene vindzorske, Marta, Alessandro Stradella (obe tenorjevi ulogi), Ciganka, Undina, Lejla, Zrinjski, Boisijska čarobnica, Mislav, Sejslav ljuti, Ban Leget i. dr., ne broječ mnogih operet, v katerih je v začetku nastopal, ker takrat niso še v Zagrebu imeli opere. Imel je poleg teh še mnogo opernih ulog v svojem repertoarju, katerih pa na odru ni pel, ker se one opere niso pele na glediščih, kjer je bil angažovan, nekaj pa jih je pel tudi lirični tenor. Uloge učil se je ponajveč brez kakega inštrumenta na tiho, da si je glas čuval vedoč, da skušnje s polnim glasom utrudijo organ. Učiti se je mogel na vsakem kraju. Tako se je naučil n. pr., ko je popotoval v Augsburg, med potjo sem in tja v vagonu tenorjevo ulogo iz opere Lucija di Lammermoor. Največ truda prizadejalo mu je s početka, ko je, nevešč poljščini, moral preučiti repertoar v poljskem jeziku v Lvovu. Poljski jezik je Napoljaku jako težaven. Skoro pa je premagal tudi to teškočo, tako da se je naučil ulogo Eleazarja iz opere „Židovka“, katera se prišteva med najtežje in največje, v 11 dneh, za kar navadno pevec rabi nad mesec dni. Izmed ulog, v katere je segal njegov repertoar, pel je največkrat Fausta od Gounoda, katero ulogo je jedino v Zagrebu pel nad 60krat. Kako je pel in predstavljal to ulogo, je v živem spominu še sedaj zagrebškemu občinstvu. Iz Zagreba odšel je v svoj rojstni kraj, kjer je prestal teško bolezen, katera ga je odtegnila dve leti gledišču. Po bolezni pel je v dvorni operi na Dunaju. Tedanji intendant baron Hoffmann čestital mu je po skušnji: „Vi imate jako lep glas z izvrstno italijansko šolo“. Ker ni imel takrat praznega mesta za prvega tenorja, ponudil mu je mesto za druge tenorjeve uloge z jako lepo gažo. Svetoval mu je pa sam, naj rajši tega mesta ne sprejme, češ da je potem teško popeti se na istem zavodu do prvih ulog. Svetoval mu je iti na kako manjše nemško gledišče, da si tam napravi nemški repertoar in da se potem oglasi. Tako je tudi storil. Sprejel je angažma v Ulmu na Virtembergškem. Nastopil je tam v operi Hugenoti v ulogi Raoula. Občinstvo ga je odlikovalo z burnim ploskom, kritika pa je pisala, da že gotovo 30 let niso imeli jednakega tenorista. Hitro se je tam udomačil. Občinstvo bilo mu je jako ljubeznjivo, dasi-

ravno je vedelo, da je Slovan. Došlo mu je tam mnogo ponudeb na velika in tudi dvorna gledišča, sprejel pa je ponudbo za gledišče v Lvovu, želeč delati zopet na slovanskem odru in se tako priučiti tudi poljskemu jeziku. Ponudbo za rusko opero v Kijevu, katero je imel in je bil takorekoč še tam angažovan pred svojim odhodom v Zagreb, odklonil je. V Lvovu nastopil je tudi v operi Hugenoti ter si koj občinstvo in kritiko s tem nastopom osvojil. Tu je tudi svojo operno karijero končal. Izgubil je tam svojega sinčka. Da je moral dete, katero mu je ravnokar v rokah za večno zaspalo, iz rok položiti in ravnopotjo iti v gledišče, kjer je pel v operi Hugenoti težavno tenorjevo ulogo, tega ni mogel pozabiti. Tožil je radi usode svojega stanu, katera ga neobčutno sili prepevati tedaj, ko mu je srce krvavelo in plakalo. Sklenil je, ako se mu ponudi prilika, zapustiti gledališko karijero. Taka prilika se mu je tudi koj ponudila. Za nesrečne rodbine, katere so pri strašnem požaru komične opere v Beču izgubile toliko dragih svojih, prirejali so se po vsi državi dobrodelni koncerti. Tudi v Lvovu se je priredil v to svrhu koncert, v katerem je sodeloval Gerbić. Imel je v tem koncertu tako izreden uspeh, da mu je sloveči klavirni virtuoz vitez Mikuli, kateri je bil tedaj ravnatelj na Lvovskem konservatoriju, ponudil mesto profesorja za solopetje ter pevovodje društvenega zbora. To ponudbo je sprejel. Sodeloval je na tem zavodu in nastopal tudi v mnogih koncertih kot solopevec. Razven tega pa je imel toliko privatnih lekcij, da ni imel celi dan proste ure. Kakor v Zagrebu, prišel je tudi v Lvovu z najodličnejšimi krogi v dotiko ter je poučeval v teh krogih solovo petje, t. n. pr. v Zagrebu banove hčere, v Lvovu pa hčere c. kr. gališkega namestnika, sedanjega ministra viteza Zaleskega i. dr. V palači kneza Sapiehe bile so večkrat soareje, h katerim je bil povabljen s svojo soprogo. Še predno je nastopil službo na konservatoriju, naučil je na prošnjo ravnateljstvo društven konservatorijski zbor svojo kompozicijo „Slovanski brod“, katero so peli v društvenem koncertu konservatorijskem. Uspeh pri odličnem občinstvu, katero zahaja v te koncerte, bil je dovoljen, kakor si je le mogel želeti. Od tistega časa pele so se mnoge druge njegove skladbe v slovenskem jeziku v različnih koncertih ter so imele jednaki uspeh in še sedaj

se prepevajo tam v pevskih društvih njegovi zbori. Ko je bil štiri leta na konservatoriju, dobil je vabilo od Glasbene Matice v Ljubljani, naj bi preuzel vodstvo društvene glasbene šole. Ni ga mamila plača, združena s to ponudbo, v Ljubljano. Le ljubezen do domovine in želja, po svoji moči pripomoči k razvitku domače glasbene umetnosti, bil je nagib, da je zapustil častno umetniško mesto v Lvovu in se napotil v Ljubljano navzlic temu, da mu je ponudilo ravnateljstvo konservatorijsko, ako ne opusti konservatorija, plačo povišati za 600 gld. in razven tega mu še dati 50% od vse učnine njegovih gojencev, kar bi bilo skupaj samo že več iznašalo, nego cela plača, katera mu je ustanovljena v Ljubljani. Toda dal je besedo; obljubi svoji ostal je veren in šel v Ljubljano. Od njegovih gojencev solopetja, katere je izuril, zauzema mnogo njih odlična mesta na gledališčih. Naj tukaj imenujem le nekatere. Tako je njegov gojenec gosp. Florjanský, junaški tenor na češkem narodnem gledališču v Pragi; gosp. Alma bil je angažovan kot liričen tenor na dvorni operi v Beču, gospodičina Weiner je altistka opere v Hamburgu, gospa Bočkaj operetna pevka v Karltheatru v Beču i. t. d. Gospod Fedyczkowski, basbariton, kateri je angažovan za naše narodno gledališče v Ljubljani, je tudi njegov gojenec iz Lvovskega konservatorija. Pred svojim odhodom v konservatorij v Prago deloval je na to, da se je v Ilirski Bistrici osnovala narodna čitalnica. Še pred tem pa je osnoval tam društvo diletantov. To društvo je predstavljalo že 1863. leta gledališke igre, v katerih je sam nastopil in katere so občinstvu jako ugajale ter je unemale za narodno stvar. V Cerknici, v svojem rojstnem kraju, kjer je od početka osnivanja čitalnice njen predsednik, izimši jedno leto, prirejal je za društvenike mnogo koncertov in gledaliških predstav, katere je vodil ter tudi sam s svojo soprogo in svakinjo gospodičino Daneševo v njih sodeloval. V domovini koncertoval je v Ljubljani, v Trstu, v Gorici, v Kranju, v Novem Mestu, v Ilirski Bistrici, v Postojini, v Cerknici, na Bledu i. t. d. V Trstu pel je dvakrat v oratoriju „Štirje letni časi“ od Haydna in jedenkrat v oratoriju „Elijas“ od Mendelssohna. Občinstvo in kritika v vseh listih odlikovala sta ga, kakor si umetnik le more želeti. Leta 1880. je s svojo soprogo nastopil tudi v operi „Frei-

schütz“ od Webra v ljubljanskem gledališču. Tedanji ravnatelj nemškega gledališča brzojavil mu je potem še nekolikokrat, da bi nastopil še v kaki operi; on pa je ponudbo odklonil. Bilo mu je le do tega, da je vsaj jedenkrat, ako ne na slovenskih, a to na ljubljanskih deskah nastopil v operi pred svojimi rojaki. Takrat ni bilo slovensko gledališče tako razvito, da bi bil mogel pri nas v operi nastopiti. — Fran Gerbić je častni član deželnega gledališča v Zagrebu. Razven častnega članstva zagrebškega gledališča ima tudi diplomo, s katero ga je imenoval „Zemaljski glasbeni zavod“ v Zagrebu za njegovo delovanje na glasbenem polju svojim častnim članom; dalje je častni član cerkniške čitalnice.

Gerbićeva Milka. Operna pevka. Pri Dramatičnem društvu od l. 1887.

Gorjupova Ivana. Igralka, prvič 29. marca 1868 (Vodnik v Olimpu). Delovala tudi l. 1870.

Gornikova Marija. 1873—1875.

Gostičeva Gustika (Danilova). Igralka in pevka. Nastopila prvič 24. januarja 1886 v „Požigalčevi hčeri“.

Grasselli Peter. Prva leta Dramatičnega društva sam igral in s svojim izbornim igranjem mnogo pripomogel k lepemu uspehu slovenskih gledaliških predstav.

Gril Fran. Zborski pevec 1875—1878. (Bil je črkostavec.)

Gril Anton. Igralec 1867—1877. (Trgovski pomočnik.)

Gutnik Anton. Igralec in pevec 1880.

Gutnikova (Mancetova). Igralka 1877—1882.

Hajnrihar Marija. Igralka 1869.

Heidrich Anton. Pevec in učitelj zbornskega petja. 1868—1871.

Hočevar Anton. Zborski pevec 1873—1874.

Hofmanova Julija. Igralka 1867—1869.

Hohnova Melanija. Igralka. Igrala tudi večkrat na klavirju. 1867—1875.

Hohnova Olga. Igralka 1868—1869.

Horak Eduvard. Igralec 1868—1869. Prvič 26. decembra 1868. v igri „Ženin od gladi“.

Horakova Marija, zdaj soproga ces. svetnika Ivana Murnika. Nastopila prvič 22. novembra 1868, potem 26. decembra v igri: „Ženin od gladi“, potem v igri: „Zakonske nadloge“.

Hrovat Igralec 1871. (Bil je trgovski pomočnik.)

Ihanova Avgusta. Pevka 1868—1873.

- Ihanova Eliza. Igralka in pevka 1868—1876. Zdaj je pevka v stolni cerkvi v Ljubljani.
- Jagričeva. Igralka. Prvič nastopila 14. septembra 1868.
- Jak Avgust. Zborski pevec 1868—1872. (Trgovec.)
- Jakova Matilda. Igralka 1868.
- Jamnikova Ivanka (Tomanova). Igralka 1867—1874.
- Jekovec Andrej. Igralec 1871—1876. (Bil je zasobni uradnik. Zdaj učitelj v Kamni Gorici.)
- Jeločnik Anton (Slobodin, Antončič). Igralec, nastopil prvič v igri: „Dobro jutro“ l. 1869. Bil tudi režiser in deloval do leta 1886.
- Jelovšek Jerta pl. Fichtenau. Pevka 1868.
- Jenčič. Igralec 1868.
- Jenič Vekoslav. Nastopil kot gost 1890—1891.
- Jereb Ivan. 1869—1870. (Zavarovalni agent.)
- Ješe. 1878.
- Juvančič Ivan. Igralec 1869—1877.
- Kajzel Peregrin. Prvi slovenski komik. Deloval prva leta društvenega delovanja. Odličen trgovec in občinski svetovalec, umrl 22. februarja 1892.
- Kam Ivan. Igralec in pevec 1868—1870. (Čitalnični gostilničar.)
- Klerova Amalija. Igralka 1868—1870.
- Kobilca Jakob. Igralec 1868. Zdaj trgovec v Celju.
- Koblar Avgust. Dober komik 1867—1869. Zdaj uradnik pri državni železnici v Ljubljani.
- Komar Fran. Zborski pevec 1872—1875.
- Koricki Josip. Zborski pevec in igralec 1872—1873.
- Kozák. Igralec 1887—1889.
- Krajec Ivan. 1870—1871. (Črkostavec.)
- Kramarič Ivan. Igralec 1869—1875. (Trgovski pomočnik. Zdaj stotnik pri deželnih brambovcih.)
- Kremžarjeva Josipina. Igralka 1868—1870.
- Križaj Janko. Igralec 1869—1872. (Železniški uradnik.)
- Kuralt Fran. Pevec 1868.
- Kuraltova Marija. 1868—1869.
- Lamovec Ivan. 1872—1874.
- Ledarjeva Emilija. Igralka 1874—1876.
- Legat Fran. 1872.
- Legat Vekoslav. Igralec 1869—1874. (Zdaj vodja tiskarnice Družbe Sv. Mohorja v Celovcu.)

- Logiček Fran (Hajek). 1869.
- Lovšin Fran. Igralec od l. 1887.
- Luznarjeva Alojzija. 1872—1873.
- Magolič Ljudevik. Igralec 1876—1878.
- Marolt Avgust. Igralec 1876.
- Maškova E. Pevka 1868.
- Meden Ivan. Operni pevec 1869—1886.
- Meglač (Pianecki). Pevec. Nastopil 25. marca 1889 kot Jurij v operi: „V vodnjaku“.
- Miheljač. 1873.
- Mulaček Fran. Zborski pevec 1869—1874.
- Mulaček Ivan. Igralec 1870—1875. (Trgovski pomočnik.)
- Nagelnova A. Igralka 1869—1875.
- Nagelnova J. 1870.
- Namretova Pavla. Igralka in pevka 1872—1880.
- Naumanova A. Igralka 1870—1871.
- Neugebauerjeva bar. Antonija. Pevka in igralka 1868—1875.
Nastopila prvič v gledišču 19. decembra 1869 kot Ljuboslava v „Tičniku“.
- Nigrinova Avgusta. Igralka. Nastopila prvič v igri: „Lowoodska sirota“ l. 1876 v čitalnici. Leta 1882 odšla je v Beli Grad in deluje od te dobe pri srbskem gledališču v Belem Gradu.
- Nigrinova Matilda. Igralka in pevka 1877.
- Nigrinova Marija. Igralka. Nastopila je prvič v igri: Srce je odkrila“ l. 1875.
- Nigrinova Gizela. Igralka in pevka 1877.
- Nollijeva (Vrelčeva) Franja. Igralka 1872—1875.
- Nolli Josip. Operni pevec pri Dramatičnem društvu od leta 1867—1875.
- Nolli Srečko. Pevec 1868—1873.
- Oblak Josip. 1868—1869. (Notarski sollicitator.)
- Obreza Marija. 1868—1869.
- Odijeva Dragojila. Operna pevka, igralka in učiteljica na dramatični šoli 1868—1878.
- Omejec Ferko. 1868—1869. (Deželni uradnik.)
- Orel Viktor. 1868—1869.
- Pajk Janko. Igralec 1874—1883.
- Pajsar Josip (Brak). Pevec 1883—1884.
- Pardubska Franja. Igralka 1871—1874.
- Paternoster Antonija. Zborska pevka 1872—1875.

- Paternoster Josip (Gorenjec). Pevec in igralec 1869—1878.
 Paternoster Simon. Igralec in pevec 1869—1875.
 Pavlinova Avrelija. Zborska pevka 1871—1872.
 Pavlinova Marija. 1869.
 Pavšek Anton. 1874—1875.
 Pavškova Amalija. 1871—1876.
 Pavšek Josip. Pevec od l. 1876.
 Pelan Anton. Igralec 1877—1878.
 Perdan Ivan. Igralec in pevec od l. 1884.
 Pesjak Ana. Pela v trospevu iz opere „Lucrezia Borgia“ l. 1868.
 Petrič Ernest. Igralec 1883—1885.
 Petrinska (Klečeva). Igralka 1882—1884.
 Piskarjeva Ana. Pevka 1872—1875.
 Podčerenov Šimen. 1868—1873.
 Podkrajškova Cecilija. Igralka. Nastopila prvič dné 10. decembra 1870. leta v igri: „Pesek v oči“. Umrla dné 28. marca 1879.
 Podobnik Fran. Igralec in šepetalec 1869—1873.
 Podmilšak. 1871.
 Podmirska 1888—1889.
 Pogačar Ivan. Igralec in pevec 1870—1871.
 Polanska (Engelhart). Igralka 1882.
 Poličarjev Anton (Razinger) 1870.
 Potočnikova Marija. Igralka 1871—1873.
 Prelesnik Anton. Igralec 1868—1869. (Zdaj deželni oficijal.)
 Prelihova Marija. Igralka 1867—1868.
 Prosen Josip. Igralec 1872—1874.
 Pucihar Avgust. Pevec in igralec 1868—1875.
 Rahnetova Amalija. Igralka in zborska pevka 1868—1875.
 Rahnetova Nežika. Zborska pevka 1872—1875.
 Ravnihar Fran. Igralec 1868. (Deželni blagajnik.)
 Rbežnikova Zdenka. Igralka in pevka 1870—1872.
 Rebolj Rudolf. Igralec 1873—1875.
 Resman Ivan. 1868—1871. (Železniški uradnik.)
 Rosa Antonija, soproga računskega svetnika g. Antona Svetka, nastopila prvič dné 1. oktobra 1871. l. kot Lenka v „Doktor in postrešček“. 1871—1874.
 Rudolf 1880.
 Rus Jakob. Igralec in pevec 1869—1887.
 Schantl I, c. kr. kapelnik, vodja orkestra in petja. 1868—1872.

- Schubert (Šubert) Adolf. Igralec 1872—1874.
 Schmidt Fran. Igralec 1869—1878. (Zasobni učitelj.)
 Semič Ljudevit. 1871.
 Skaberne E. 1880.
 Slavčeva Marica (Nachtigall). Igralka. Prvič nastopila 11. novembra 1888. l. kot hišina v igri: „Kdor se poslednji smeje!“
 Slavko (Ravnikar Fran). Igralec in pevec 1884—1890.
 Smola. 1872.
 Soss Miroslav. Igralec. 1872—1875.
 Souvanova Roza. Pevka. (Romanca iz „Tičnika“). 1868.
 Stöckl Anton. Kapelnik in pevovodja 1869—1877.
 Sušnik. 1871.
 Svetkova Ivana. Igralka in zbarska pevka 1868—1873.
 Svetkova Franja. Igralka in zbarska pevka 1868—1873.
 Šega. 1888—1889.
 Šmidt. Učiteljica šole.
 Šolmajer Kornelija. Deklamovalka 1868.
 Šrapkova. Eliza. Pevka 1869.
 Štamcar Avgust. Pevec od l. 1884.
 Štembergova Gabrijela. Pevka 1872.
 Štrk. 1877—1878.
 Štupar Fran. 1872—1873. (Zdaj železniški uradnik v Lescah).
 Štupar Srečko. 1873—1875.
 Šturm Fr. st. 1869—1881.
 Šturm ml. Od l. 1881.
 Šturm Ivan ml. 1874—1881.
 Šturmov. a.
 Šuklje Fran. Igralec 1868—1869.
 Šušteršič Julij (Sršen) Igralec 1868 do danes; prvič 10. oktobra 1869 („Išče se nevesta“).
 Švajgar Josip. Igralec 1870—1871. (Steklar. Odšel v Ameriko).
 Šventnerjeva. Igralka. Prvič nastopila dné 24. oktobra 1867 kot „Alenčica“ v igri: „Na Mostu“, potem v „Filozofu“, „Bog vas sprimi“.
 Tekalčeva Vekoslava. 1872—1878. (Zdaj živi v Ljubljani).
 Tekavčič Marija. 1883.
 Tisen Ivan. Igralec in pevec 1867—1871. (Trgovski pomočnik.)
 Tomanova Ema. 1868—1869.
 Trdina Jakob. Zbarski pevec 1868—1875. (Zdaj hranilnični kontrolor v Ptuju).

- Trdina Ivan. Zborski pevec 1872—1875.
 Trdina Fran. Zborski pevec 1872.
 Trdinova. 1876—1878.
 Trnovec. 1872—1873.
 Trtnik Fran. 1868—1869. (Deželni uradnik).
 Tumova Felicitas. Zborska pevka. 1868—1871. (Zdaj omožena Kokalj).
 Tumova Matilda. Igralka in pevka. 1868—1873. (Soproga g. učitelja Razingerja).
 Unčan Josip (Mestek). 1870—1878.
 Urbanec. 1877—1878.
 Urbančič Zdravko. Igralec in pevec.
 Valenta Vojteh. Pevec, igralec in pevovodja l. 1868—1869. Pel 1868. l. z Gerbićem in A. Pesjakovo trospev iz Donizetove opere: „Lucrēzia Borgia“. Pel pri besedah čitalničnih, kot igralec nastopil prvič v „Filozofu“ dne 4. decembra 1867. Umrl dné 19. decembra 1891.
 Velikajne And. Igralec 1871—1873. (Čitalnični kavarnar).
 Veger Peter. Operni pevec. 1871.
 Vernikova. 1885.
 Verovšek st. 1883—1888.
 Verovšek Anton od l. 1887.
 Vidic Fran. 1868/69—1870. (Trgovec).
 Vizjak Vincenc (Trnovec). Igralec. 1872—1877.
 Volta Valenta. Igralec 1868—1875. (Čevljar.)
 Vrbančeva. 1884—1885.
 Vrelčeva Franja (Nolli-Vrelčeva). Igralka 1871—1875.
 Vrtnarjeva. 1887—1888.
 Vrtnikova Ivana. 1868—1886.
 Zanoškar Josip. Zborski pevec 1872—1873. (Deželni oficijal.)
 Zoretičeva. Igralka 1871—1873.
 Zvonarjeva Zofija (Borštnik-Zvonarjeva). Igralka. Nastopila prvič dné 10. decembra 1882. l. kot Jelica v igri: „Šolski nadzornik“.
 Zupanec. 1873.
 Zupančeva M. iz Vipave. Igralka. Prvič nastopila 20. novembra 1870. l. kot markiza („Pot skozi okno“).
 Žagar Dragotin. Igralec 1867—1870. Nastopil prvič dné 4. decembra 1867. l. v „Filozofu“.

C. Sodelujoči člani „Dramatičnega društva“ v Ljubljani.
1892—1893.

I. Drama.

Angažovano osebje. 13

Režiser: Ig. Borštnik.

↳ Borštnik Ignacij,	Polakova Marija,
↳ Borštnik-Zvonarjeva,	Slavčeva Marica,
↳ Danilo (Cerar Anton),	Sršen (Šušteršič Julij),
↳ Danilova (Cerar Gustika),	Urbančič Zdravko,
↳ Lovšin Fran,	↳ Verovšek Anton ml.,
Nigrinova Gizela,	Sturm ml.
Perdan Fran,	

Neangažovano osebje. 26

Andlovčeva Marija,	Kozjakova Terezija,
Andlovec Ivan,	Kuhel Makso,
Bajec Ivan,	Lindtner Henrik,
Bednarkova Ida,	Malnarjeva Vekoslava,
Bergant Borivoj,	Modic Janko,
Božand Miroslav,	Oblak Josip,
Čepon Ignacij,	Orožen Ivan,
Gecelj Dragotin,	Pavškova Antonija,
Gostinčar Josip,	Skarjevčeva Rozalija,
Jerom Henrik,	Slana Ivan,
Karlič Fran,	Verovšek Josip st.,
Korenčan Ivan,	Vidmar Anton,
Korené Fran,	Zor Miroslav.

Inspicijent.

Kopitar Valentin.

Garderobijé.

↳ Sturm Iv. ml.

II. Opera.

Kapelnik: Fran Gerbič.

Solisti. 7

Daneševa Lujiza,	Nolli Josip,
Fedyczkowski Marcel,	Pavšek Josip,
Gerbičeva Milka,	Perdan Fran.
Nigrinova Gizela,	

Zbor. 25

Gospoda.

Črne Viljem,
 Dražil Ivan,
 Kotar Ivan,
 Kramarič Karol,
 Kunaver Andrej,
 Mlakar Karol,
 Oblak Matija,
 Orožen Ivan,
 Rus Fran,
 Šprahman Ivan,
 Urbančič Zdravko,
 Zirkelbach Ivan.

Dame.

Bednarkova Ida,
 Bitenčeva Vekoslava,
 Flakova Gabrijela,
 Globelnikova Josipina,
 Jakševa Pavlina,
 Majeski Ljudevita,
 Mali Marija,
 Malnarjeva Vekoslava,
 Pavškova Antonija,
 Pirčeva Ana,
 Polakova Marija,
 Rusova Pavla,
 Simončičeva Ana.

Orkester.

Vojaški orkester domačega pešpolka baron Kuhn štev. 17.

Dramatična šola.

No se je osnovalo Dramatično društvo v Ljubljani, zbral je njega odbor okrog sebe lepo število mladih rodoljubkinj in rodoljubov ter jih naprosil, naj sodelujejo pri slovenskih gledaliških predstavah. Nekaj igralnih moči, ki so se že poskusile na čitalničnih deskah, prestopilo je k Dramatičnemu društvu. Pomagali pa so tudi igrati sami odborniki. Mlade moči treba je bilo uvesti na slovenske deske, treba jih je bilo vaditi v predstavljanju in deklamaciji; treba jih je bilo sploh učiti vsemu, česar je bilo treba vedeti neizkušnemu igralcu. Dramatično društvo potrebovalo je izurjenih igralcev. Ker pa teh ni imelo in ker jih sploh ni moglo angažovati od drugod, moralo si jih je samo izobraževati ter si je v ta namen osnovalo dramatično šolo. Društven odbor poudarjal je vedno, da more le vsled tega, ako ima društvo dobro šolo in ako igralne moči angažuje s stalno plačo, napredovati slovensko gledališče. Uvidel pa je tudi, da je predstavljanje umetnost, kateri se je igralcu vsemu posvetiti in le njej živeti, ako mu je uspešno delovati. Žal, da se Dramatično dru-

štvo vsled pretesnih sredstev ni moglo toliko uspeti, da bi se njegovim igralcem z malo izjemo poleg predstavljanja ne bilo treba baviti še s kakim obrtom.

Prva dramatična šola za gospice otvorila se je koncem l. 1869. pod vodstvom gospe Dragojile Odijeve, ki je učila deklamacijo in predstavljanje. Pouka se je udeleževalo 11 gospic. Za pouk v petju bil je ustanovljen poseben oddelek, v katerem je učil 12 gospodov gospod Anton Foerster. Tudi za učenje slovenskega jezika bil je napravljen poseben tečaj. Pevce je tudi vadil v petju Vojteh Valenta. Ti tečaji nadaljevali so se vsako leto z manjšimi, pozneje z daljšimi presledki. Leta 1870. učili so v dramatični šoli deklamacijo in predstavljanje: v ženskem oddelku gospa Odijeva, v moškem pa režiser g. Josip Nolli. Za petje je spet bil poseben tečaj, v katerem so učili kapelnik J. Schantl, potem Anton Heidrich in Anton Stöckl. Uspeh dramatične šole pokazal se je jasno pri javnih društvenih predstavah, in moram omeniti, da so predstave bile dobre dotlej, dokler je društvo moglo vzdržavati dramatično šolo. Društven odbor bil je o tem preverjen; nabiral je več let radodarne prispevke, s katerimi je vzdrževal dramatično šolo. Leta 1870. osnovala se je deklamatorična in dramatična šola, katero je vodila znana mojsterica v deklamovanju, gospa K. Šolmajerjeva, in je ta rodoljubka dalje časa brezplačno poučevala gospodičine. S 15. julijem l. 1871. začela se je spet dramatična šola, katero je vodil društven tajnik Josip Nolli.

Še na drug način skrbel je odbor za pouk. Brž ko se je osnovalo društvo, sestavili so odborniki Peter Grasselli, Josip Nolli in Josip Stare: „Priročno knjigo za glediške diletante“, katera je prišla na svetlo l. 1868. Ta knjiga bila je mladim ljudem navodilo v predstavljanju ter ji je bil namen uvesti začetnika igralca v vse tajnosti, s katerimi se je seznaniti igralcu za vsak korak svojega umetniškega življenja.

Uzdrževanje dramatične šole stane denarja, a društvo žal ni imelo toliko sredstev na razpolago, da bi moglo plačevati učitelje, in deželna podpora bila je tudi premajhna. To je napotilo odbornike, da so ustanovili podporni odbor, kateremu je bila naloga, podpirati sposobne moči slovenskega gledišča v poletnem času in izuriti kolikor mogoče novih moči. Ta podporni odbor je nabiral radodarne prispevke do leta 1878. ter je ž njimi vzdrževal dramatično šolo. S tem je omogočil, da se je drama-

tična šola otvorila spet l. 1874 (dne 15. junija) Ta šola je obsegala tri razdelke; ž njo je naredilo društvo važen korak; usposabljalno si je nove moči ter je tako skrbelo za namestnike onih igralcev, ki so zapuščali slovenski oder. L. 1875/76 delovali so v dramatični šoli trije učitelji, boljše igralne moči; l. 1876/77 dva učitelja in jedna učiteljica s stalno plačo. Uspeh te šole je bil ugoden, posebno glede učenk, katere so nastopale pri javnih predstavah z dobrim uspehom. Kakor danes, tako je bilo tudi tedaj, da je taka šola privabila novih moči, kajti le na tak način se je skrbelo za potrebni narastaj. V tem tiru razvijala se je dramatična šola do leta 1879., to je do onega časa, ko je deželni odbor odtegnil Dramatičnemu društvu deželno podporo za vzdržavanje dramatične šole. Društvo je vsled tega odpustilo vse igralce in igralke, malone dve leti ni priredilo nobene predstave, a da je bila tudi dramatična šola pokopana za več let, umeje se samo ob sebi. Deželni odbor zahteval je od Dramatičnega društva vse drugo, nego ono, kar bi pospeševalo slovensko gledališče. Dajal je podporo, vendar pa le „v literarne namene“, ne pa za dramatično šolo, saj je dosti karakteristično, ako je zahteval, da naj Dramatično društvo izdaje poučne in zabavne knjige in da naj izda zbirko slovenskih narodnih pesmi!

Brez dramatične šole bilo je društvo do l. 1886. Dramatično društvo je videlo, da brez učitelja ni uspeha, zato je l. 1885. poslalo na svoje troške na dunajski konservatorij igralca Ignacija Borštnika, ki je bil na Dunaju leto dni. G. Ig. Borštnik vrnil se je proti jeseni l. 1886. v Ljubljano. Poverila se mu je dramatična šola, v kateri poučuje do danes z jako dobrim uspehom. Boljše moči uporabljajo se za večje vloge in za epizodiste; iz večine učencev dramatične šole pa se sestavlja komparzerija.

Leta 1886. povabila so narodna društva: Glasbena Matica, narodna čitalnica ljubljanska in Dramatično društvo g. Frana Gerbića. takrat profesorja na Lvovskem konservatoriju, naj pride v Ljubljano. G. Fran Gerbić je prišel in je preuzel pri Glasbeni Matici mesto ravnatelja in učitelja, pri čitalnici mesto pevovodje in pri Dramatičnem društvu mesto kapelnika. Mnogo so pridobila naša društva s prihodom profesorja Fr. Gerbića v Ljubljani tudi radi tega, ker je privedel s seboj dve izborni operni pevki, gospo Milko Gerbićevo in nje sestro Lujizo Daneševo, po rodu Čehinji.

Dobrotniki Dramatičnega društva v Ljubljani.

Slovensko gledališče v Ljubljani je zavod, kateremu je prvi in zadnji namen slovenska dramatična umetnost. Osnovali so si ta zavod Slovenci sami v dobi, ko se je sploh oživilo društveno življenje pri nas; v dobi, ko so rodoljubi uvideli, da je slovensko gledališče najvažnejši pripomoček k društvenemu in kulturnemu razvoju naroda našega.

Udržavanje takega zavoda spojeno je z velikimi gmotnimi žrtvami, ker gledališče sploh ni kako narodnogospodarsko podjetje, katero bi prinašalo gmotne koristi. Narod, kateri hoče imeti vsaj nekoliko dostojno gledališče, mora žrtvovati v ta namen precejšnje svote. V nas Slovencih žal niso prvi časi bili ugodni slovenski dramatikim. V teške sponse bila je ukovana mlada slovenska Talija; ni imela niti gledališkega poslopja na razpolago, in ni imela krepke denarne podpore. Ni torej čudo, da tudi slovensko občinstvo, ki je pridno polnilo gledališki dom, ni moglo toliko pomagati, kolikor je društvo potrebovalo. Danes je hvala Bogu, kakor v pisateljskih, tako tudi v merodavnih krogih, zavladalo v tem pogledu boljše mnenje. Vsakdor je uverjen, da je gledališče zavod, kateri se ne more razvijati brez znatne in izdatne denarne podpore. Visoki deželni zbor kranjski zasvedočil je to najjasneje s tem, da povečuje vsako leto podporo. Zdaj daje dežela kranjska Dramatičnemu društvu redno letno podporo 3000 goldinarjev. Dežela kranjska je naš stalni podpornik. Njej se je v novejšem času pridružil še drug stalni dobrotnik, to je stolno mesto ljubljansko, katero nam daje redno podporo 1000 goldinarjev in katero nam je za otvoritev novega deželnega gledališča poklonilo še izredni prispevek 500 goldinarjev. Le s temi podporami more Dramatično društvo prirejati javne gledališke predstave.

Iskreni rodoljubi spominjajo se radi Dramatičnega društva z darili in volili. Dr. Lovro Toman volil je društvu 1000 goldinarjev v dolžnih pismih, dr. Ivan Cvajer pa 500 goldinarjev in Henrik Germek 100 goldinarjev. Kot ustanovnik pristopilo je Slavjansko blagotvornično občestvo v Petrogradu s prispevkom 200 goldinarjev. Beneficijat Valentin Ravnikar zapustil je društvu 180 goldinarjev, Henrik Ničman 50 goldinarjev, Fran

Kotnik ml. 1000 goldinarjev; nadalje so darovali: Neimenovani 100 goldinarjev, Fran Ravnikar 100 goldinarjev, dr. Valentin Zarnik 384 goldinarjev. Preuzvišeni vladika Josip Juraj Strossmayer spada tudi v vrsto naših dobrotnikov. Gospod Ivan Hribar zavaroval se je l. 1871. pri „Slaviji“ za 1000 goldinarjev in je zahteval, da se je izrecno pristavila pri dotični polici opomnja, da dobodo po njegovi smrti dediči polovico, t. j. 500 goldinarjev, in Dramatično društvo v Ljubljani drugo polovico.

Nemali dobrotniki društvu so ustanovniki, katerih je danes 33. Z denarjem, ki se steka iz ustanovnine, kupilo je društvo obligacije ter si je tako osnovalo glavnico v znesku 1700 gl. Ta glavnica je nedotična in smejo se rabiti le obresti za tekoče potrebščine. Drugega zaklada nima do zdaj Dramatično društvo. Po zdanjih pravilih sme društvo osnovati poseben zaklad za onemogle igralce slovenskega gledališča. Tak zaklad je prepotreben. Temelj mu je položil prvi pisatelj teh vrstic z majhno svotico, ki je naložena pri mestni hranilnici ljubljanski.

Imenik

predsednikov, tajnikov in blagajnikov Dramatičnega društva
1867-1893.

Leto		Osnovalni odbor od 15. novembra 1866 do 17. junija 1868.		
		Predsednik	Tajnik	Blagajnik
I.	1866/68	Luka Svetec	Josip Nolli	Dragotin Žagar
II.	1869	Fran Levstik	Jurij Kozina	Dragotin Žagar
III.	1870	Peter Grasselli	Josip Nolli	Dragotin Žagar
IV.	1871	Peter Grasselli	Josip Nolli	Dragotin Žagar
V.	1872	Peter Grasselli	Josip Nolli	Dragotin Žagar
VI.	1873	Peter Grasselli	Josip Nolli	Dragotin Žagar
VII.	1874	Peter Grasselli	Josip Nolli	Dragotin Žagar
VIII.	1875	Ivan Murnik	Josip Nolli	Dragotin Žagar
IX.	1876	Ivan Murnik	Janko Kersnik	Dragotin Žagar
X.	1877	Ivan Murnik	Janko Kersnik	Dragotin Žagar
XI.	1878	Ivan Murnik	Janko Kersnik	Dr. Josip Stare
XII.	1879	Fran Potočnik	Janko Kersnik	Dr. Josip Stare
XIII.	1880	Josip Jurčič	Matej Vodušek	Dr. Josip Stare
XIV.	1881	Ivan Murnik	Dr. Ivan Tavčar	Dr. Josip Stare
XV.	1882	Ivan Murnik	Ivan Trtnik	Dr. Josip Stare
XVI.	1883	Ivan Murnik	Ivan Trtnik	Dr. Josip Stare
XVII.	1884	Ivan Murnik	Ivan Trtnik	Dr. Josip Stare
XVIII.	1885	Dr. Josip Stare	Anton Trstenjak	Luka Robič
XIX.	1886	Dr. Josip Stare	Anton Trstenjak	Luka Robič
XX.	1887	Dr. Ivan Tavčar	Luka Pintar	Dr. Josip Stare
XXI.	1888	Dr. Ivan Tavčar	Luka Pintar	Dr. Josip Stare
XXII.	1889	Dr. Ivan Tavčar	Anton Trstenjak	Dr. Josip Stare
XXIII.	1890	Dr. Ivan Tavčar	Anton Trstenjak	Dr. Josip Vošnjak
XXIV.	1891	Dr. Ivan Tavčar	Anton Trstenjak	Dr. Josip Vošnjak
XXV.	1892	Dr. Ivan Tavčar	Anton Trstenjak	Dr. Josip Vošnjak
XXVI.	1893	Dr. Ivan Tavčar	Anton Trstenjak	A. Trstenjak (1893).

Del III.

Novo deželno gledališče v Ljubljani.

No je dne 17. februvarja 1887. leta pogorelo stanovsko gledališče v Ljubljani, šlo ni deželnemu zboru kranjskemu samo za to, da se zopet zgradi gledališko poslopje, nego bilo mu je tudi do tega, da se dožene zasobnopravno uprašanje posestnikov lož. Zato je ukrenil dne 22. oktobra 1888. leta, da je ob deželnih troških sezidati novo gledališče, v katerem prestani zasobnopravno razmerje, odbil pa je ponudbo nemškega gledališkega društva, da bi le-to zgradilo gledališče za 200.000 gld., ako plača dežela polovico, ako mu prepusti odločevalno uplivati na grajenje in upravo novega gledališča, ako zagotovi prejšnjim posestnikom lož za 20 let neomejeno pravico do njih ložne svojine, in konečno, ako se odločijo slovenskim predstavam največ po štirje dnevi na mesec. Zajedno je deželni zbor naročil deželnemu odboru, da izplača posestnikom lož zavarovalne zneske po 300 gld. in da se dogovori s strokovnjaki, ki bi izdelali načrte in proračune v največjem znesku 190.000 gld.

To naročilo so izvršili arhitekt Vladimir Walter iz Celja in skupno deželni inženir J. V. Hráský in arhitekt A. J. Hrubý, ki so meseca julija 1889. leta predložili svoje operate. Izkušena veččaka v gledaliških zgradbah, arhitekta Fellner in Hellmer na Dunaju, izjavila sta se izrecno za načrt Hráský-Hrubý. Odmerjen je bil za tisoč oseb, gledališče bi imelo štiri nadstropja in šestdeset lož; toda ker bi bilo treba za rečeni načrt okolo 240.000 gld., sklenilo se je, da napravita projektanta nov načrt, o katerem se je konečno izrekla posebna komisija, da je pripraven

in da ne bode stal nad dovoljenih 190.000 gld. Za stavbišče je bil odločen cesarja Josipa trg, kateri je občina ljubljanska brezplačno prepustila za gledališče; toda pri krajevnem ogledu dne 3. maja 1890. leta so se mnogi mejaši in drugi udeleženci iz zdravstvenih in npravno-redarstvenih ozirov izrekli zoper gledališče na rečenem trgu, dasi ni bilo stavbinskotehniških za-
držkov; mimo tega si je zastopnik c. kr. finančnega ravnateljstva pridržal pismen ugovor. Vender še predno je bil uložen, ponudilo se je deželnemu odboru ugodno stavbišče, in sicer Mayerjev dvorec na Tržaški cesti. Ker pa deželni odbor ni razpolagal s potrebnim kreditom (35.000 gld.), obrnil se je do občinskega zastopa ljubljanskega, naj izpremeni svoj ukrep z dne 27. junija 1888. leta tako, da mestna občina v gotovini izplača svoj donesek, ker se ni uporabilo ustopljeno, 15.000 gld. cenjeno stavbišče na cesarja Josipa trgu. Mestni zastop je le nekoliko ustregel tej prošnji in z oskromno večino dovolil 7500 gld. češ, da novo stavbišče itak pripada katastralni občini spodnješišenski. Ko je pa kranjska hranilnica dovolila 20.000 gld., bilo je vender možno kupiti ponujeni prostor, le da so se morali še v marsičem znižati stavbinski troški. Pod vodstvom vladnega svetovalca J. Mahkota se je potem dne 16. junija 1890. l. izvršil krajevni ogled, in zvedenci so izrekli, da je novi prostor sosebno primeren za gledališče. Deželni odbor je tedaj razpisal poglavitna dela in jih oddal: 1. tvrdki G. Tönnies v Ljubljani zidarska dela za 67.000 gld. s pogojem, da do 1. novembra 1890 zgradbo pod streho spravi ali pa da za vsak dan zamude 50 gld. globe plača; 2. družbi ljubljanskih kamnosekov (F. Toman, V. Čamernik, Al. Vodnik) kamnoseška dela za 12.000 gld.; 3. tvrdki G. Tönnies v Ljubljani tesarska dela za 5000 gld.; 4. Srečku Nolliju in J. Stadlerju v Ljubljani kleparska dela za 5500 gld.; 5. E. Hamerschmidtu v Ljubljani železne nosilce za 4600 gld.; 6. G. Gridlu na Dunaju železne konstrukcije pri strehi in etažah za 20.000 gld.; 7. tvrdki Viljem Brückner na Dunaju zračno kurjavo in ventilacijo za 5000 gld. Dne 23. julija 1890. leta je prejšnji posestnik prodano stavbišče ustopil stavbinskemu vodstvu, dne 9. avgusta istega leta se je pričelo izkopavanje, dne 13. avgusta podzidavanje, in dne 19. oktobra 1890. leta se je vpričo deželnega glavarja dr. Poklukarja in deželnih odbornikov položil temeljni kamen, v katerega dvostenskem zakrovu od pločevine je shranjena ustanovna listina s stavbinskimi načrti, času primernimi spisi in

Glavna skupina nad portikom.

Genij, glasba in drama.

Kipar Vekoslav Gangl.

novci. Temeljni kamen je uzidan v portalnem stebru na desni strani v podnožni višini

Dasi je bilo vreme trajno ugodno, vendar podjetnik Tönnies ni mogel do izgovorjenega časa (do dne 1. novembra 1890. leta) spraviti stavbe pod streho, potem pa je moralo zaradi poznega letnega časa zidanje prestat. Istočasno zborujoči deželni zbor je dne 11. novembra 1890. leta dovolil nov kredit za spopolnitve, kakor jih je nasvetovalo stavbinsko vodstvo, uzprejel pa ni predloga poslanca Ivana Hribarja, da bi se uvedla elektriška razsvetljava. Kar se torej tega tiče, novi hram odičen s tolikimi umetniškimi in stavbinskotehniškimi vrlinami, žal, zaostaje za podobnimi zgradbami nove dobe. Na podlagi novega kredita — tudi kranjska hranilnica je zopet darovala 6000 gld. za dobavo dekoracij — razpisala so se ostala dela in so ta dela dobili:

1. Mizarska dela ljubljanska mizarska družba Binder, Krimer, Petrin, Tavčar, Dogan za 9000 gld.
2. Ključavničarska dela ključavničarska mojstra A. Ahčin in F. Pilko za 2500 gld.
3. Sobno slikarstvo slikar K. Lipovšek v Ljubljani za 300 gld.
4. Steklarska dela tvrdka Fr. Kollmann v Ljubljani za 1200 gld.
5. Pleskarska dela brata Eberl v Ljubljani za 1600 gld.
6. Pečarska dela A. Dreise v Ljubljani za 400 gld.
7. Konstruktivna ključavničarska dela Avg. Žabkar v Ljubljani za 14.500 gld.
8. Gledališki podij K. Binder v Ljubljani za 1200 gld.
9. Elektriške signale Antosiewicz v Ljubljani za 800 gld.
10. Dovod vodovoda G. Tönnies v Ljubljani za 5000 gld.
11. Uvedbo plinove razsvetljave plinarnica v Ljubljani za 7000 gld.
12. Glavni lesteneč in lesteneč v fojeju tvrdka Rud. Kissling na Dunaju za 1200 gld.
13. Kandelabre i. dr. Leopold Tratnik v Ljubljani za 3300 gld.
14. Kiparska in stukatorska dela, in sicer figuralno skupino na slemenu, 4 risalite, spomeniško ploščo v fojeju, ornamentna kleparska dela in dr. tvrdka Fischer, Hasensteiner & Bock na Dunaju za 6000 gld.
15. Glavno skupino na portiku in 2 podobi kipar Al. Gangl na Dunaju za 5000 gld.
16. Ornamentalno in figuralno umetno slikarstvo poleg pozlačevanja v avditoriju in na fasadi tvrdka Winter & Richter na Dunaju za 8000 gld.
17. Glavno zaveso akademični slikar A. Liebscher v Pragi za 1500 gld.
18. Dekoracije tvrdka J. Kautský & Rottonara na Dunaju za 6000 gld.
19. Uzorke za oderske stroje izdelal je gledališki nadzornik c. kr. dvornega gledališča na Dunaju B. Brettschneider za 800 gld.
20. Asfaltovanje Newchatel Asphalte Company za 1200 gld.
21. Po-

hištvo v avditoriju L. Mathian, c. kr. dvorni založnik v Ljubljani za 6000 gld. 22. Draperije, preproge, odersko pohištvo i. t. d. Fr. Doberlet v Ljubljani za 8000 gld. in dr.

Gledališče se nam kaže od zunaj kot skupljena zgradba v strogo italijanskem renesančnem slogu, katere sléharni del je uveljavljen po svojem pomenu in namenu. Takó je oddelek nad pozoriščem z daleč razvêdenimi slemení, katera dičíjo lire, višji od krožne strehe nad gledalskim prostorom, ki se zopet uzpenja nad strehe in atike stranskih prostorov; pred njim je zgrajen veličastni véliki portik in takisto oba napušča s svojima atikama kot označilom velikih uhodov. Veliki portik je podprt s petorico mogočnih steberskih monolitov od brušenega svetojeronimskega kamena; nad njim počiva naglavni venec z ornamentnim friznim nakitom na zlatem dnu in bogato figuralno sleme. Skupina na slemenu — kakor že rečeno, delo našega kiparja Gangla — kaže krilatega genija, izklesanega od merlerskega kamenja, katero se uspešno upira sleharnemu vremenu. Genij drži v desnici plamenico visoko nadse, v levici pa ima lovor, s katerim venča alegoriji drame in glasbe. Figuralni timpanonski nakit poočituje posveto novega poslopja, in sicer v tem zmyslu, da je dežela kranjska, ki je požrtvovalno zgradila Modricam dično svetišče, uprizorjena kot spešiteljica umetnosti; ta motiv izražajo alegoriški puti in ženske podobe. Vse to delo, polno življenja, izvršila je znana dunajska tvrdka Fischer, Haselsteiner & Bock.

Iz istega umetniškega zavoda prihajajo tudi amorete, ki sklepajo steberne razpostave na napuščih; vse štiri predstavljajo igrokaz, petje, burko in dramo. Takisto je rečeni zavod izvršil ves figuralni in ornamentni nakit na pročelju, izmed katerega imenujemo zlasti razsohe nad svodi in štiri medaljone na zlatem dnu — epos, tragedijo, opero in opereto.

V obe sedaj še prazni dolbini na glavnem pročelju se postavita dva figuralna umotvora kiparja Gangla, ozirajoča se na pesništvo. Oba umotvora, posneta po načrtih, prinašamo, jeden predstavlja tragedijo, a drugi veseloigro. Višje partije gledališkega poslopja, n. pr. napuščne atike, tambur in uzvišanost nad pozoriščem imajo ličen sgrafitni nakit, ki jako lepo razstavlja velike zidine; zamislil in izvršil ga je slikar Richter.

Skozi tri velikonhodna vrata prideš v glavno pridvorje. Kakor notranji prostori sploh, izvršeno je tudi to v plemenitih renesančnih oblikah. Steberski monoliti od brušenega verone-

Veseloigra.

Kipar Vekoslav Gangl.

Žaloigra.

Kipar Vekoslav Gangl.

škega in kararskega marmorja, takisto lezène in stene od umetniško imitovanih kamenov nosijo arhitravni strop, v katerega poljih se živobarveno ornamentno slikanje izborna ujema z bogatim barvenim nakitom pristnega in imitovanega marmorja na stebrih in stenah. Iz glavnega pridvorja drže na desni in levi strani jednokrake stopnice do prvega reda. Ustopivši ugledaš baš pred seboj uhode do hodnika v parter, med njimi pa je nameščena večerna blagajnica kot bogato razčlankan napušč v lesni arhitekturi. Iz glavnega pridvorja prideš v širji parterni kuloár, kjer so na desni in levi strani somerno razvrščeni uhodi do parternih sedežev in stojišč, prostori za odlaganje oblek in mnogoštevilni izhodi za silo. Pri vseh teh napravah se je kar najskrbneje gledalo na udobnost in lepoto, zajedno pa na varnost gledališkega občinstva. Isto uredbo vidiš povsod, bodisi da greš po omenjenih velikih stopnicah v prvi ali drugi red, bodisi da se napotiš po stranskih stopnicah iz stranskih pridvorij v galerije — nikjer ni temnih hodnikov ali kotov, povsod dovolj svetlobe, prostora in varnosti.

Razvedrilo gledališkega občinstva je odločen fojé v prvem redu, katerega tri bogato okrašena balkonska vrata vidiš že na glavnem pročelju. Ta foje je nekakšen „bijou“ svoje vrste in vsekakor vreden, da si ga ogledaš. Marmorne stene nosijo zračen strop z lunetami, v katerega srednjem polju kakor tudi v zaklinkih sta slikarja Winter in Richter ustvarila izredno ukusne in zanimljive groteske. O notranji opravi fojejevi bodi zlasti omenjen kamin od kararskega marmorja z arhitektonsko bogato izvršeno spomeniško ploščo, na kateri navaja nastopni slovenski in nemški napis ob kratkem zgodovino, zakaj in kakó se je sezidalo novo gledališče:

„Ko je bilo od leta 1765. na Kongresnem trgu stoječe staro deželno gledališče l. 1887. pogorelo, sklenil je deželni zbor vojvodine Kranjske l. 1888. postaviti novo. Stavba se je začela za vlade Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. l. 1890. in se ob troških dežele kranjske ter s prispevki mestne občine ljubljanske in kranjske hranilnice dogradila l. 1892. Tega leta so bili Oton Detela deželni glavar, Iv. Murnik, dr. Fr. Papež, dr. Ad. Schaffer, dr. Jos. Vošnjak deželni odborniki. Stavba se je zidala po načrtih deželnega inženirja J. V. Hráskega in arhitekta A. J. Hrubega.“

Avditorij je v načrtu osnovan podkovasto; njega premér iznaša v svetlobi 16 m, dolžina osí do železne zavese 16,2 m. Za prostorno razvitost sta značilni obe nadstropji in samostojno izvedeni proscenij, katerega se dotikajo ostali prostori s krožnim

stropom. Parter je sestavljen od uglobljenega orkestra v proscenijskem prostoru, normalno stopnjevito razdeljenem za 32 mož, od 11 zdržema postavljenih fotéljskih vrst s stranskimi ulicami in od 176 poblazinjenih zaklopnih sedežev na vzmetéh, katerih se dotikajo v ozadju parterna stojišča za 120 ljudi, katera pa so s podprsem popolnoma ločena od parternih sedežev. Poleg tega vidimo v parterju na obeh stranéh po šest zaprtih lož. Prvi red ima zgolj lože, in sicer vseh skupaj 21; pri vseh je tretjina odprta in ločena po ležečih konzolah; samó proscenijske lože, uveljavljene kot znamenit in sósebno značilen del arhitekture, zaprte so popolnoma. Drugi red se kaže tribunasto; sredi njega je takózvani balkon s 65 fotélji, ob stranéh pa ima po 5 odprtih in po 2 zaprti proscenijski loži. — Galerija je prav za prav tribunasto nadaljevan balkon in se deli na dva dela: spodaj so galerijski sedeži (105 furnovanih zaklopnih stolov), nad sedeži pa so galerijska stojišča za 60 ljudi.

Strop nad avditorijem predstavlja šatorno streho, katera se s šestimi bogato okrašenimi plastiškimi polstebri razpenja med dvema obročema. Zunanji obroč tvori z glavnim vencem vez, predrto s krožnimi svetlobnimi ploščami. Med polstebri so razvrščena polja kakor razpeto šatorno platno, katero zračno pritrjeno z vezmi, počituje prosti razgled v sinji zrak. Na polja sama je akademiški slikar Čech z umetniško roko nadihnil šest alegorij drame, veseloigre, lirike, glasbe, plesa in slave. Srednji krog oklepa za umetniško izvršenim nakitnim omrežjem ventilacijsko odprtino; prekrasen pozlačen bronast lesteneč visi iz nje in razširja rahlo svetlobo iz 36 plamenov.

Proscenij, sam na sebi arhitektonska celota, ima na stropu frizno sliko, predstavljačo glasbeno idilo; izvršil jo je isti slikar, ki je naslikal podobe na stropu. V lunetah so školjkaste dolbine, odločene za kipe; oživljata jih dve amoretii, in odičene so z vencem in nadpisno ploščo. Na ložnih podprskih drugega reda se zdržema vije plastiški cvetičast nakit, lože prvega reda pa so okrašene s konzolastimi prečnicami, z markami in lirami v ukladkih. Posamična nadstropja počivajo na harmoniškimi stebrih razpostavah, nasadke reprezentacijskih lož pa nosijo bahantke in fauni. Ker sta obe reprezentacijski loži odločeni državnim in deželnim dostojanstvenikom, dobila je vsaka svoje primerno znamenje, in sicer loža na desni strani državni grb, ona na levi strani pa deželnega.

Avditorij je proti odru obmejen z bogato razčlankanim proscenijskim okvirom in s plastiškim, stukaturno izdelanim harlekinom. Barva in pozlačenje vsega avditorija, oboje je jako nežno in ukusno; rahlo kremasta podprsja se kar najlepše ločijo od živordečih tapet in draperij (delo F. Doberleta). Prekrasni utisek še povišujejo pozlačene svetilke od bronca (delo F. Tratnika), in tako res vidiš pred seboj harmoniško celoto, ki je najlepši dokaz o tvorni sili in umetniškem čustvu nje stvaritelja, arhitekta Hrubega. In kakor se veščak in neveščak ne more načuditi zunanji arhitektoniki, tako zanimljiv, morda celo jedin svoje vrste je nje notranji železni in betonski oder z obilimi drugimi konstrukcijami vred, kakeršne bi se bile težko dovršile, da ni vodila njih izdelovanja preskušena roka in jeklena odločnost deželnega inženirja Hráskega.

Oder je urejen popolnoma moderno in ustreza sleharnim zakonitim propisom o varnosti proti ognju. Svetloba proscenijske odprtine iznaša 9·5m, odrova globina 10m, z ozadjem 15m, odrova širina pa 18m. Odrov podij sam je razdeljen v 5 kulisnih ulic, ki so prirejene kot pogrezi in opravljene s kasetnimi zaklopniciami. oziroma kasetami, tako da je moči ves podij ali dvigniti ali pogrezniti. Njega strmina iznaša 30 cm. Gorenji oder s štirikrat etažovanimi delavskim ihodniki in mostovi za justovanje visi na železni konstrukciji podstrešja; izvršila in opravila ga je z zaveso od valovite pločevine vred sloveča tvrdka Ig. Gridl na Dunaju. Prirejen je za 23 prospektov, tri zavese, 16 stropnih zaves in 4 rampne vlake; prospekti vise na žičnih vrveh in tramih za cevi od kovaškega železa. Vse železno strojevje gorenjega in spodnjega odra je izdelala po načrtu deželnega inženirja Hráskega največja ljubljanska ključarska delavnica Avg. Žabkarja, in sicer proti ponudbi Ig. Gridla za 6000 glđ. ceneje. Domačim našim tvrdkam bi bilo želeti jednake podjetnosti!

Vlaki se premikajo po vrveh z nasprotnimi težami, železna zavesa pa z uzdigalom, katero je prirejeno tako, da zavesa zdajci pade, ako bi nastala nevarnost. Kar se dostaje grmenja, treskanja, dežja in vetra, izvršile so se pod vodstvom gledališkega in strojnega mojstra A. Bittnerja dotične priprave tako, da ustrezajo vsem današnjim zahtevam. Da se je izboljšal pogled iz gledalskega prostora na jednolično valovito ploskev železne zavese, obravnavana je le-ta bogato in umetniški v zlogu orijentskega preprožnega uzorca. Veliko zaveso z motivom „Dežela kranjska

se klanja umetnosti“ izdelal je znani zgodovinski slikar prof. Adolf Liebscher v Pragi. Na njega sliki predstavljajo deželo kranjsko alegoriške podobe, ozirajoče se na nje znamenitosti, slikovito razvrščene ob Karnioliji, pozdravljajo Modrice, ki prihajajo v deželo. Vse dekoracije z meddejanjsko zaveso je izvršila sloveča umetniška delavnica J. Kautskega & Rottonare na Dunaju; izdelane so tako izborno, da uzbujajo obče priznavanje. Gledališke potrebščine je napravila tvrdka bratov Bittnerjev v Pragi, pohištvo za oder se je izdelalo v delavnici F. Doberleta v Ljubljani, pohištvo v avditoriju pa v delavnici dvornega založnika J. Mathiana. Kar se tiče svečave, zadoščati bode moral za prvo dobo plin, zakaj gmotnih pomočkov ni bilo dovolj in mimo tega namerja mestna občina ljubljanska itak uvesti osrednjo elektriško razsvetlavo. Kurjavo je oskrbela sloveča tvrdka W. Brücknerja na Dunaju; sestavljena je od pet kalorifer za zračno kurjavo. Ž njo je združena ventilacija. Vodovod z mnogimi hidranti in pripravami za toaleta je uveden v vsem posloppju.

Stranski prostori na odru so ločeni za slovensko in nemško igralno osobje. Vsega skupaj obsezajo dve veliki dvorani za gledališke preskušnje in prostore za oblačenje s 60 mizicami za toaleta. Za kulise, prospekte, pohištvo i. t. d. je poskrbeno za več let.

Ako se torej splošno ozremo na novo gledališče, priznati moramo, da je veličastna zgradba, bodisi v celoti, bodisi v podrobnostih. Vsekakor ni iz lepa mesta v kronovini avstrijski, da bi se ponašalo s takšnim gledališčem. Njega duševna stvaritelja, deželni inženir Hráský in arhitekt Hrubý, lahko sta povsem ponosna na svoje delo — zgradila sta poslopje, katero je in ostane jedna najlepših dik deželnega stolnega mesta ljubljanskega!

Za Dramatično društvo bilo je ves čas, kar se je stavilo novo deželno gledališče, najvažnejše uprašanje, pod katerimi pogoji bode prirejalo predstave v novem zavodu. Odbor imel je žalostne izkušnje v starem deželnem gledališču, v katerem ni bilo prostora slovenski muzi, in je torej mislil le na to, kako zagotoviti slovenskim predstavam svobodno razvijanje. Posvetoval in dogovarjal se je z deželnim odborom kranjskim glede oddaje deželnega gledališča in moram priznati, da se je ustanovila podlaga svobodnemu razvijanju slovenskega gledališča. Da bi se ne uvele stare neugodnosti, ki so vladale v starem zavodu, dognalo se je, da se oddado lože posebe za slovenske in posebe

za nemške predstave, in to po dražbi. In tako se je tudi zgodilo. Deželni odbor razpisal je dražbo lož, in je bila dražba za nemške predstave dne 19. septembra l. 1892. Za 41 lož bila je izklicna cena 5150 goldinarjev. Dražba je bila živa in se je skupilo 9662 goldinarjev. Dražba za slovenske lože bila je dne 20. septembra l. 1892. Za 41 lož bila je izklicna cena 2060 goldinarjev, dobilo pa se je 3467 goldinarjev. Za slovenske in nemške predstave skupilo se je torej 13 129 goldinarjev.

Odbor Dramatičnega društva zahteval je dva dni v tednu za slovenske predstave. Deželni odbor kranjski je to dovolil in tako bode Dramatično društvo v gledališki dobi 1892/93 igralo po dvakrat na teden. Slovenske predstave bodo se vrstile tako: prvi teden sreda — sobota, drugi teden četrtek — nedelja, tako da bode vsaka druga nedelja slovenska. Kar se tiče praznikov, katerih je v gledališki dobi šest do sedem, potegovalo se je društvo za to, da se mu prepusté vsi prazniki. Doseglo pa tega ni. Dovolili so se mu le trije prazniki v gledališki dobi 1892/93, vendar tako, da tisti teden, v katerem igra društvo na praznik, izgubi dotično sredo, oziroma četrtek v istem tednu, torej le zamenja praznik z delavnikom. Te tri praznike izbira si društvo samo. Dramatičnemu društvu dovolilo se je tudi, da otvori novo deželno gledališče s slovensko predstavo.

S ponosom gledamo na novo zavetišče slovenske Talije, ker smo preverjeni, da smo si postavili zavod kulture slovenske. Tudi smo preverjeni, da nas novi zavod naudahne z ono močjo, katere nam je potreba v našem kulturnem boju za obstoj samega sebe. Gledališče je najboljši pripomoček, da se oživi, razvije in utrdi narodni duh v vseh stanovih naroda našega. Najlepših vrlin šola je gledališče; tu se nam kaže človek, kakeršen bodi; tu se poveličuje vse, kar je lepo in uzvišeno, blago in dobro, a zaničuje se vse, kar je podlo, neplemenito in zlo. Ako bode naš zavod vse to — in on bode vse to — potem bode izvrševal najlepše intencije našega naroda. Slovenski genij utabori se tu in čuvaj nam narod slovenski!

Dramatično društvo otvorilo je novo deželno gledališče dne 29. septembra l. 1892. Brez hrupa vršila se je otvoritev, vendar pa smo si bili vsi v svesti važnega koraka, ki smo ga storili ta dan. Ta predstava bila je sploh prva v deželnem gledališču. Najprvo je vojaški orkester igral overturo iz Glinkove opere: „Ruslan in Ljudmila“, potem je govoril gospod Ignacij Borštnik

prolog, ki ga je za otvoritveno predstavo zložil naš pesnik gosp. Anton Funtek. S prologom je bila spojena alegorija, katera nam je predstavljala pomen večera. In naposled se je predstavljala Josipa Jurčiča tragedija „Veronika Deseniška“, katero je za oder priredil društven režiser g. Ig. Borštnik. Gledališče je bilo polno; do 800 ljudi bilo je ta večer navzočnih. Predstave se je udeležil deželni predsednik gospod baron Andrej Winkler s soprogo, dalje deželni glavar gosp. Oto Detela in vsi deželni odborniki: ces. svetnik Ivan Murnik, dr. Fr. Papež, dr. A. Schaffer in dr. Josip Vošnjak, podžupan ljubljanski gosp. Vaso Petričič, predsednik trgovske in obrtniške zbornice gospod Ivan Perdan, slovensko razumništvo, najodličnejše dame ljubljanske. Mnogo odličnih rodoljubov došlo je iz bližnjih krajev.

Posebno razveselila nas je češka deputacija iz zlate matere Prage. S posebno pozornostjo in ljubeznijo spremljajo Čehi vsak korak v našem kulturnem življenju. Veselé se našemu napredku, kakor svojemu. To so pokazali tudi ob otvoritvi novega deželnega gledališča našega. Iz Prage je došel k otvoritvi gosp. Fr. A. Šubert, ravnatelj Narodnega divadla, gosp. Pecold, član društva in vrhovni režiser gosp. Kolár.

Iz Zagreba prišel nas je pozdravit zastopnik „Vienca“ g. profesor Pasarić in odposlanec časnika „Agramer Tagblatt“.

Po predstavi bil je shod v hotelu „Pri slonu“.

Povodom otvoritve novega deželnega gledališča došli so društvu naslednji brzojavni pozdravi:

Praha. Přijměte od nás srdečné blahopřání k památné dnešní slavnosti Vaší, necht' působí nový ústav na prospěch vlasti i národu bratrského
Český klub.

Praha. Klub svobodomyšlných poslanců českých raduje se s Vámi nad otevřením národního divadla Vašeho, přeje v upřímné slovanské vzájemnosti důležitému tomuto kulturnímu podniku nejlepšího zdaru.
Janda, místopředseda.

Praha. Znajíce z vlastní zkušenosti, jak samostatné národní divadlo působí na rozvoj literatury a osvěty, blahopřejeme Vám v dnešní památný den k otevření Vašeho zemského divadla i vyslovujeme toužebné přání, aby šťastným působením svým bylo útlným stánkem domácímu Vašemu umění a požehnáním národu, pomáhajíc mu dobývatí národní samostatnosti jeho! Na zdar!
Klub poslanců národních.

Praha. K památnému pro Vás otevření slovinského divadla vyslovujeme přání, aby mladý ústav Váš pracoval nejen ku zdaru slovinského umění nýbrž celého národa.

Výbor družstva národního divadla.

Praha. Umělecká beseda v Praze posílá národu slovinskému svá nejupřímnější a nejvrlejší blahopřání ke dni otevření velkého národního divadla slovinského ať zkvétá ve prospěch umění slovanského a vyplní poslání své jako nejkrajnější bojovník na jihu ohroženém. Vivat! Floreat! Crescat!

Soběslav Pinkas, starosta.

Praha. První vstoupení Vaše do chrámu mus necht' jest národu Vašemu ke zdaru, čerpejte sílu z divadla v zápasech za práva Vaše! Na zdar! Měšťanská beseda v Praze.

Praha. K dnešnímu slavnostnímu dni otevření zemského divadla, novému důkazu stále rostoucí síly a národní energie bratrského národa slovinského hřímavé studentské „Na zdar!“

Akademický čtenářský spolek v Praze.

Praga. Nemoreč udeležiti se osebno Vaši slavnosti, sem navzočen vsaj duhom, naj Vas krepí Vaše gledališče v narodni borbi za slovenski jezik in narod.

Dr. Eiselt,

starosta malostranskega Sokola
v Pragi.

Silůvka na Moravě.

Šubrt, ředitel národního divadla z Prahy nyní
v Lublani.

Prosím tlumočíte vroucí pozdrav z Moravy, necht' Vám je Vaše divadlo tou kolébkou i trůnem povznešení jako nám náš zlatý stánek nad Vitavou.

Gabriela Preisova,

Lucie Bakešova,

Luisa, Milena, Marie

Jeřábkova.

Praha. Přijměte bratrský pozdrav a projev radosti naší nad pokrokem osvěty Vašich snah.

Redakce „Hlasu Národa“.

Praha. Národní divadlo bude zastoupeno ředitelem a vrchním režisérem, hromadná návštěva uspořádána bude později, nyní z rozličných příčin nebylo možno. Naj napreduje Vaše gledališče, naj se bori za osveto in pravično reč slovensko, naj Vas privodi k željenemu cilju, naj živi bratrski nam slovenski narod!

Dr. Kadlec.

Chrudím. S upřímnou radostí vítá dnes celý český národ zahájení slovinského zemského divadla a přeje ze srdce aby zkvétalo a mohutnělo jak drahý nám národ slovinský. České dramatické spisovatelstvo bude sledovati s nejvšlejší zájmem zdárný vývin dramatické literatury slovinské a těší se upřímně na utužení bratrských svazků národní a umělecké vzájemnosti!

Dr. Karel Pippich.

Praha. Lid český dnešní významný den slaví s Vámi. Bratrské blahopřání Vám bratřích. Slovo na Vašem jevišti mluvené budiž zárukou věčného a slavného života mateřského slova v lidu Vašem.

Redakce „Národní Politiky“.

Praha. Bratřím Slovincům vyslovujeme v dnešní významný den srdečné blahopřání! Necht' zkvétá nejmladší haluz dramatického umění slovanského, necht' divadlo Vaše jest Vám jako nám naše bylo, buditelem, udržovatelem nadšení vlasteneckého a posilou v těžkém boji Vašem za právo národní.

Redakce „Politik“.

Olomouc. Ředitelství a členstvo českého divadla lidového provolává k otevření divadla sláva a rozvoji slovinského umění národního „Na zdar.“

Hübner, ředitel.

Beligrad. Srdačno pozdravljamo narodno pozorište, vrelo i čistilište národnih ideja.

Za književnu umjetničku zajednicu predsjednik Miličević.

Beligrad. Čestitamo ob otvoritvi slovenskega gledališča, katero je velike važnosti za razvoj slovenske umetnosti in književnosti. Bog in sreča junaška!

Davorin Jenko, član kr. srbske akademije, Nigrinova, članica kr. srbskega narodnega pozorišta.

Beligrad. Čestitamo narodu povodom otvorenja novog pozorišta.

Redakcija „Odjeka“.

Zagreb. K današnjoj slavi cielog slovenskog naroda kličem: Samo naprej!

Anton, glumač i redatelj.

Sv. Ivan pri Trstu. Velikemu koraku narodnega napredka kliče srčni: „Na zdar!“

Bralno društvo.

Parterni sedež V. vrsta štev. 3	Dramatično	Deželno gledališče v Ljubljani.	Deželno gledališče v Ljubljani.
		Parterni sedež. V. vrsta štev. 3	Parterni sedež V. vrsta štev. 3 Brez kupona je ustopenica neveljavna.
		Na desno	

Facsimile ustopenic v novem deželnem gledališču.

Št. 1. Deželno gledališče v Ljubljani. Dr. pr. 478.

V četrtek, dne 29. septembra 1892.

Otvoritvena predstava.

Dramatično društvo v Ljubljani otvori deželno gledališče.

Program:

Overtura iz Glinkove opere „Ruslan in Ljudmila“.

Prolog. Zložil Anton Funtek. Govori gospod Ig. Borštnik.

Alegorija.

Veronika Deseniška.

Tragedija v petih dejanjih. Po Josipa Jurčiča izvorniku za gledališče predelal Ignacij Borštnik. Igro uprizori režiser gospod Ig. Borštnik.

O s o b e :

Deseničar, graščak na Desenicah	—	—	—	—	gospod Verovšek st.
Veronika, njegova hči	—	—	—	—	gospa Borštnik-Zvonarjeva.
Teta Veroničina	—	—	—	—	gospa Danilova.
Pater Tiburecij	—	—	—	—	gospod Perdan.
Millan Vukašič, obubožan plemič	—	—	—	—	gospod Borštnik.
Sotešan, graščak v Soteski	—	—	—	—	gospod Scien.
Herman, grof celjaki	—	—	—	—	gospod Verovšek ml.
Friderik celjaki, njegov sin	—	—	—	—	gospod Daniilo.
Strežaj Hermanov	—	—	—	—	gospod Genelj.
„ Friderikov	—	—	—	—	gospod Karlič.
Služkinja Veroničina	—	—	—	—	gospica Slavčeva.
Sel	—	—	—	—	gospod Primožič.
Predsednik sodišču	—	—	—	—	gospod Lovšin.
Zagovornik	—	—	—	—	gospod Orožen.

Vitez. Sodniki. Strežaji. Stražniki. Priče. Narod. Igra se vrši od 1. 1423. do 1. 1424.
— Prvo dejanje na Desenicah, drugo, tretje in prva polovica četrtega dejanja na gradu Ostraveu; ostalo v Celju.

Kostumi od „Narodnega divadla“ v Pragi in od deželnega gledališča v Zagrebu. — Dekoracije sta napravila **I. Kautský & Rottonara**, c. kr. dvorna gledališka slikarja na Dunaju. Rekviziti od bratov Bittnerjev. Strojni del vodi strojni mojster g. V. Bittner.

Začetek točno ob 7. uri, konec ob 10. uri zvečer.

 Prosimo priti v slavnostni obleki.

Dramatično društvo.

Pri predstavi svira orkester slavnega domačega pešpolka baron Kuhn št. 17.

U s t o p n i n a :

Parterni sedeži I. do III. vrste 1 gld. 50 kr. Parterni sedeži IV. do XI. vrste 1 gld. Balkonski sedeži I. vrste 1 gld. Balkonski sedeži II. in III. vrste 80 kr. Ustopnina v lože 60 kr. Parterna stojišča 70 kr. Galerijska stojišča 20 kr. Sedeži se dobivajo v čitalnični trafiki, Šelenburgove ulice, in na večer predstave pri blagajnici.

Blagajnica se odpre ob 6. uri zvečer.

„Narodna Tiskarna“ v Ljubljani.

Del IV.

Gledališke predstave po Slovenskem.

Prve, četudi skromne gledališke odre po Slovenskem, postavljali so nam tisti možje, ki so v obče kot pisatelji delovali na dramatičnem polju. Od leta 1848. pričeni jelo se je pri nas sploh razvijati javno društveno življenje, zlasti pa okrog l. 1860. porajala so se narodna društva, v katerih so se zbirali rodoljubi v posvetovanje svojih teženj in v zabavo svojih članov. Ta društva, naše vrle čitalnice, so jasne točke na obzorju našega društvenega gibanja in življenja. V čitalnicah se je pelo, govorilo in deklamovalo in igrale so se majhne igre. Gojila se je torej slovenska beseda na javnih mestih; krepil se je torej narodni duh, ki se je probujal po čitalnicah; slovenska stran našega bistva pokazovati se je jela na javnem mestu, in vse to, kakor sem rekel v dobi, ko se je pričel naš narod potezati in boriti na podlagi ustave za pravice in veljavo jezika in narodnosti svoje.

Še pred čitalnicami nahajamo mož, ki so kot pisatelji delovali za slovensko gledališče. Na Štajarskem n. pr. so ravno v tem pogledu prve korake storili naši dramatik Davorin Trstenjak, Josip Drobnič in dr. Matija Prelog. Ti možje so prelagali igre v namen, da so se igrale tam, kjer so živeli in delovali.

Ko je Davorin Trstenjak prišel l. 1845. v Ljutomer za kapelana, našel je v tem prijaznem trgu dva moža, s katerima se je brzo sprijateljil. Bila sta to zdravnik dr. Matija Prelog in dekan Jaklin. Prvi je znan kot prelagatelj gledaliških iger, drugi pa je bil zelo unet za prosveto slovenskega naroda. Blizu Ljutomera, na praneškem gradu živel je takrat dr. Gottweiss, bivši profesor na mariborskem gimnaziju, mož, ki je bil za svojih mladih

let nemški pesnik, vendar pa jako goreč prijatelj slovenščini. Dr. Gottweiss bil je zelo gostoljuben; bil je naročen na slovanske, nemške, francoske in italijanske časnike. Ko se je preselil v Ljutomer, zahajala sta k njemu Davorin Trstenjak in dr. Matija Prelog. Dr. Gottweiss je rad imel okrog sebe mlade naobražene ljudi in jih je uspodbujal, naj ljubijo slovenščino. Skrbel je za zabavo po zimi in je v ta namen ustanovil malo gledališče v Ljutomeru. Dr. Matija Prelog bil je režiser, Davorin Trstenjak dramaturg, dr. Gottweiss pa intendant. Da sta Trstenjak in Prelog bila že v oni dobi dobra, zavedna Slovana, izhaja od tod, ker sta mnogo občevala s sosedno Hrvaško in ker sta se udeleževala ilirskega pokreta Prelog, ki se je porodil v Hrastju, v fari sv. Križa nad Ljutomerom dne 27. oktobra 1813. leta obiskaval je varaždinski gimnazij in se je na tem hrvaškem gimnaziju nauzel zgodaj narodnega duha. Davorin Trstenjak pa je itak slovel za Ilirca. Ta narodni duh, ki je ugodno uplival s Hrvaškega na duševni pokret štajarskih Slovencev, pospeševal je sploh narodno gibanje naše.

Nekega dne zaletelo se je neko gledališko krdelce z Ogrskega v Ljutomer. Gottweissu usmilili so se ubogi glumači, sprejel jih je v svoje stanovanje, v katerem so se dobro počutili in ga niso ostavili dva meseca dni. Uprizorili so igrokaz „Griseldis“, in kakor je pravil sam D. Trstenjak, obnesla se je predstava izborna. „Griseldis“ dobila je lavorjev venec, dramaturg in režiser po deset steklenic najboljšega ljutomercana. Na ljutomerskem odru igrali so navadno nemške igre, in sicer zato, ker ni bilo sposobnih domačih gledaliških moči in ker še takrat ni bilo slovenskih iger. Le tu pa tam so zapeli kako slovensko pesem, ki je živo ogrela vse domorodce. Takrat še prijazni trg ni bil tako nemčurski, kakor je postal pozneje. Hvala Bogu, boljšajo se danes razmere; čitalnica deluje uspešno in člani čitalnični uprizarjajo gledališke igre.

Narodna stvar na Štajarskem pridobila je mnogo s premetitvijo labodske vladikovine s Koroškega v Maribor. Ne samo da je bil nje glavar, Anton Martin Slomšek, izvrsten vladika in rodoljub, nego ta premestitev privedla je mnogo rodoljubnih duhovnikov v Maribor, ki so se tu usredotočili, združili in utaborili v narodno delovanje. Pod pokroviteljstvom Slomškovim osnovala se je mariborska čitalnica, ki je bila tedaj jedino narodno središče in ognjišče na Štajarskem. Tu so se čitali

spisi, tu so nastopali govorniki, in sam vladika Slomšek je večkrat čital zanimljive stvari pred čitalničnim občinstvom. V mariborski čitalnici je blagotvorno deloval dr. Matija Prelog, ki je bil goreč deklamator, in ko si je čitalnica napravila oder, izvrsten igralec komičnih ulog. Sam je preložil dve igri: „Črni Peter“ in „Zakonska sol“, in je poleg teh še mnogo drugih spravil na čitalnični oder. Leta 1867. bil je izvoljen za predsednika in je to službo opravljal do svoje smrti dne 27. januarja l. 1872. V tem zmislu deluje mariborska čitalnica ves čas svojega obstoja.

Istodobno, ko je prirejalo Slovensko društvo v Ljubljani gledališke predstave v deželnem gledališču, bavil se je z dramatično književnostjo na Štajarskem duhovnik, čegar delovanje je bilo posebne važnosti za književnost in gledališče. Ta duhovnik je bil Josip Drobnič, znani prelagatelj gledaliških iger. Njegovih iger smo že omenili; tu naj poudarimo, da je bil Josip Drobnič spreten režiser, le žal, da mu ni bilo sojeno dalje časa delovati v Celju.

Josip Drobnič se je porodil dne 18. aprila l. 1812. v svetoemski župniji kraj Sotle. Kapelanoval je v Rogatcu, Dolu blizu Laškega, v Artiču in Brežicah, torej ob meji hrvaški. Kakor Davorin Trstenjak in dr. Kočevar, tako je bil tudi on velik prijatelj ilirstvu. Občujoč s Hrvati in takorekoč uzrasel v ilirskem duhu, spisal je „ilirsko-nemško-italijanski slovar“ s slovnico ilirskega jezika. — Dne 1. novembra 1849. prišel je za suplenta na celjski gimnazij, na katerem je deloval do 7. marca l. 1851. Tu se je počutil v pravem svojem elementu. Na gimnaziju je bil jako priljubljen učitelj. Jel je izdajati časopis: „Slovenska čbela, berilo za obudo in omiko slovenskega duha“; jel je pralagati igre, osobito iz hrvaškega jezika; zbiral je okrog sebe dijake, učil jih je igrati: povabil je Celjane, zakaj Celje je bilo takrat bolj narodno, nego je sedaj, meščani in meščanke niso se sramovale igrati, in ko je imel potrebno igralno osobje, nastopil je ž njim v celjskem mestnem gledališču. Josip Drobnič bil je torej na Štajarskem prvi mož, ki je odprl hram slovenske Talije.

Najiskrenejši prijatelj slovenske muze bil je njegov učenec Viktor Leitmeier, rojen Nemeč, ki je igral izvrstno v slovenskem gledališču celjskem.

Po Drobničevem trudu igrale so se v mestnem gledališču celjskem naslednje igre:

„Dobro jutro!“ dne 30. novembra 1851; „Goljufani stavec“, dne 14. decembra 1851; „Tat v mlinu“, dne 1. januarja 1852, „Županova Micika“, dne 7. marca 1852

Dne 1. januarja l. 1851 osnoval je s Hrašovcem celjsko čitalnico. Hrašovec se je s tem zameril vladi in se je radi tega moral umakniti mej Nemce. Drobniča je nadlegovala neozdravna bolezen in je radi tega moral iti v začasen pokoj. Celje je z njima izgubilo svoja voditelja. In narodna stvar je s tem največ trpela.

Ko je Josip Drobnič nekoliko okrevaj, prosil je službe v savinjski dolini, a ni je mogel dobiti. Zamerilo se mu je najbolj, da podpira „komedije“. Moral si je torej iskati kruha, kjer je mogel. Tako je učiteljeval nekaj časa v Trstu v Vehovarjevem zavodu; svoje zadnje dni preživel je v Gradcu kot učitelj slovenščine na gimnaziju; poleg tega je sodeloval pri uredništvu deželnega zakonika ter je pisal za nemške graške časnike. Umrli je dne 5. avgusta l. 1861. in je pokopan na steinfeldskem pokopališču.

Poleg bele Ljubljane ima svoje gledališče v deželi kranjski mesto Idrija. Gledališče idrijsko bilo je zidano v zabavo uradnikom in delavcem idrijskega rudnika. Namenjeno je bilo nemški muzi, toda nemščina se tu ni mnogo gojila. Od prvega početka pa do l. 1880. igralo se je nemški navadno trikrat na leto, in sicer na predvečer sv. Ahacija, sv. Barbare in rojstnega dne Njega Veličanstva. Zvečine so se igrale igre Kotzebujeve in Nestroyeve.

Kolikor je meni znano, igralo se je v idrijskem gledališču prvič slovenski leta 1850. in se je od tega leta predstavljala kaka slovenska igra vsako leto do l. 1869. Igrale so se v tej dobi naslednje igre:

- 1.) Dne 22. septembra 1850. Tat v mlinu. (V prid godbine založnice).
- 2.) 13. oktobra 1850. Tat v mlinu.
- 3.) 31. julija 1853. Matiček se ženi, ali: Veseli dan.
- 4.) 17. avgusta 1855. Tat v mlinu.
- 5.) 17. avgusta 1856. Županova Micika.
- 6.) 21. junija 1857. Županova Micika.
- 7.) 16. maja 1861. Tat v mlinu.
- 8.) 27. aprila 1862. Dvoboj in Rztresenca.
- 9.) 21. junija 1862. Rztresenca.

10. 17. avgusta 1862. Juran in Sofija.
- 11.) 22. avgusta 1863. Juran in Sofija.
- 12.) 17. avgusta 1865. Župan.
- 13.) 17. avgusta 1866. Pravda.
- 14.) 7. junija 1868. Svitoslav Zajček. Pravda.
- 15.) 19. julija 1868. Pozabljivost (Raztresenca). Filozof.
- 16.) 6. junija 1869. Poštena deklica. Ravni pot najboljši pot.

Da je idrijsko gledališče bilo zidano jedino v zabavo uradnikom in delavcem, to vidimo iz niskih ustopenj. Do leta 1869. bile so cene za ložo 20 krajcarjev, za sedež v pritličju 10 krajcarjev. Danes so naslednje cene: za ložo 40 krajcarjev, za sedež 20 krajcarjev, za stojišče 10 krajcarjev. Pri gledaliških predstavah svira 16 mož rudniške godbe za plačo 5 gl. 50 kr.

V svojem prvem času imelo je gledališče lepo in precej veliko garderobo, osobito mnogo čelad, oklepov, sulic in helebard. Toda vse to se je prodalo starinarju kot staro železo. Ostalo obleko pa so raznesli križem sveta nemški glumači, ko so gostovali v Idriji. Česar pa niso mogli ti odnesti, prodalo se je po smešni ceni.

Od l. 1869 pa do l. 1880. ni se igralo nič slovenski. Rudnik je imel nadsvetnika Nemca, ki ni dopuščal, da bi se v idrijskem gledališču igralo v slovenskem jeziku. Prav to je napotilo in prisililo čitalnico, da si je napravila svoj oder, ki se še vedno rabi v zimskih večerih za besede in veselice. Šele leta 1880. odprlo se je zopet idrijsko gledališče slovenskim predstavam. Tega leta dobil je namreč rudnik nadsvetnika Čeha Nováka, kateri je bil prijatelj Slovencem in je rad videl, da se je v rudniškem gledališču igralo slovenski. Istega leta vrnil se je z Dunaja gosp. Vinko Lapajne, ki se je šolal v dunajski dramatični šoli. Sam je jako nadarjen in izvrsten igravec ter zelo unet za slovensko dramatiko. Jel je pridno prirejati predstave in so se pod njega vodstvom predstavljale poleg manjših te igre: Lumpaci Vagabund 3krat, Bisernica 2krat, Čevljar baron 3krat, Marijana 1krat, Mlinar in njegova hči 2krat, Vrban Debeluharjeva ženitev¹⁾ 1krat, Revček Andrejček 1krat, Županova Micika 2krat, V Ljubljano jo dajmo! 2krat, Jednajsta zapoved 1krat, Svetinova hči 1krat.

Ker je v Idriji mnogo jako sposobnih igralnih moči, osnoval je gosp. Vinko Lapajne jeseni l. 1889. Dramatično društvo. To je

¹⁾ Kotzebue: „Der Pächter Feldkümmel von Tippelskirchen. Fastnachtssosse in 5 Acten.“

torej drugo dramatično društvo na Slovenskem. Danes šteje to društvo: 20 ustanovnikov (po 2 gld. na leto) in 30 podpornikov (po 1 gld. 20 kr. na leto). Žal, da se tudi to društvo mora boriti z raznimi zaprekami. Brž ko se je ustanovilo, priromali so nemški glumači v Idrijo ter so pomladi l. 1890. in v gledališki dobi 1890/91 preuzeli gledališče. Navzlic temu razvija se društvo krepko, k čemur je posebe pripomogel deželni odbor kranjski, naklonivši mu 100 gld. podpore.

Za prirejanje gledaliških predstav pridobile so si mnogo zaslug čitalnice po Slovenskem. Čitalnice so se snovale v zabavo in prosveto. Ob zimskih praznikih in nedeljah ali pa o kaki drugi posebni priliki prirejale so se zabave, pri kateri so čitalnični člani igrali kako igro. Kakor se je nekdanja čitalnica ljubljanska najbolj z igrani prikupila svojemu občinstvu, tako so tudi čitalnice po vsem Slovenskem z gledališkimi igrani prirejale in prirejajo še danes najprijetnejše zabave svojim članom. Člani zmatrajo se kot obitelj in je torej naravno, da jim ugajajo zabave, zlasti igre, v katerih nastopajo njih sorodniki, prijatelji in znanci. Povsod se igra pridno in smem reči, da je danes ni čitalnice na Slovenskem, katera bi ne spravila kake igre na oder. Slovenskih čitalnic odri so priprosti. Nekoliko desek, in oder je gotov. Nič posebnih priprav; igralci nastopajo v svojih oblekah.

Nemožno mi je omenjati vseh čitalnic. Našteti hočem vsaj one, ki imajo večji oder. In to so čitalnice v Gorici, Trstu, Novem Mestu, Kamniku, Mariboru, Kranju in Sevnici.

Jako pridno so igrali v goriški čitalnici, ki je ves čas kaj lepo delovala in rodoljubom marsikatero zabavo priredila. Goriška čitalnica je zbirališče narodnih krogov goriških in iz okolice. Danes ima čitalnica jako lepo, prostorno dvorano, ki je prikladna za prirejanje koncertov in gledaliških iger. Mnogo iger se je že tu igralo, za kar ima največ zaslug gospod Ernest Klavžar, ki je sam mnogo in dobro igral.

Jako lep oder postavila si je čitalnica v Novem Mestu. Igralke in igralci so najodličnejši člani novomeških krogov. Za prirejanje iger pridobil si je mnogo zaslug gospod prof. Ivan Vrhovc.

V najnovejšem času igra se mnogo na kamniškem odru. Tu večkrat nastopi v kaki igri nad 30 osob, kar je za Kamnik jako mnogo. Igralno osobje je iz mladih rodoljubnih moči. Režiser je neumorni gosp. I. Stele.

Tržaški Slovenci prirejali so prve gledališke predstave pri veselicah v gostilnicah. Prva predstava v gledališču bila je dne 31. januarja l. 1880. in sicer v gledališču: „Fenice“. Leta 1889. osnoval se je dramatičen odbor kot poseben odsek tržaškega „Sokola“ in je temu dramatičnemu odboru naloga, prirejati gledališke predstave. Ta odbor priredil je prvo igro dne 14. aprila leta 1889. „Domači prepir“, in se je predstava vršila v hotelu „Evropa“.

Osobito radi igrajo v tržaški okolici. V Opčinah, Barkovljah, Rojanu, Skednju in pri sv. Ivanu, na Proseku in drugod so pevska društva in člani teh društev kaj radi igrajo majhne igre.

Lepo dramatično preteklost ima mala Sevnica na Štajarskem. Ko je še v tem kraju služboval gosp. Anton Levec, osnoval je igralno društvo, napravil je gledališki oder in gledališče sevnjsko bilo je gotovo. Slučajno je hodil po onih krajih neki slikar brez dela, in ker je gosp. Levec potreboval človeka, ki bi mu slikal kulise in prospekte, najel je tega postopača. Naudušeno igralno društvo imelo je lepe uspehe. Toda, ko je gosp. A. Levec zapustil Sevnico, prestale so gledališke predstave.

Slovenske pasijonske igre na Koroškem.

Celovški „Mir“ poroča nam vsako leto o veliki noči o pasijonskih igrah, ki jih prirejajo slovenski kmetje v slovenskih krajih naše Koroške. Ta poročila so navadno kratka; ne poučuje nas o bistvu same stvari, ker poročevalci poročajo tako, kakor se poroča o stvari, ki je vsakemu znana. Mene so ta poročila zelo zanimala, in sem želel zvedeti kaj natančnega o slovenskih pasijonskih igrah na Koroškem, kakšne so te igre, kdaj so se uvedle in kdo so predstavljalci. Gradiva žal nimamo nabranega, kulturni preiskovalci niso se še bavili s tem predmetom, da bi nam kaj spisali o tem. Ako sem torej hotel kaj zvedeti, moral sem poprašati pri naših koroških rojakih, in mi je radostno priznati, da sem dobil potrebnih podatkov povsod, kamor sem se obrnil. V prvi vrsti se mi je zahvaliti gosp. profesorju Josipu Lendovškemu v Beljaku, ki mi je poslal četiri rokopise, takozvane „komedije od zeliga grenkiga terplenja ino smerti Jezusa Kristusa“, ter mi je v obče mnogo poročal o igrah, kar sem porabil v tem spisu. Nadalje izrekam iskreno zahvalo župniku gozdanjskemu, prečastitemu gospodu Antonu Oblaku, gospodoma profesorjema Janezu Scheiniggju in dr. Jakobu Sketu in naposled vrlemu rodoljubu gospodu Vekoslavju Legatu. Kar torej jaz poročam, zvedel sem od teh gospodov, in upam, da ž njih daljnjo pomočjo dobodem potrebnih podatkov za bodoči spis.

Najvažnejše uprašanje je, kdaj so nastale slovenske pasijonske igre na Koroškem in kdo je začel prelagati te igre. Da slovenske pasijonske igre niso nič izvirnega, o tem mi ni treba ni govoriti. Na Štajarskem in Tirolskem, torej v deželah, ki mejašiti z našo Koroško, udomačile so se od nekdanj nemške pasijonske igre. Znanе so torej bile prebivalcem na Koroškem, in ako so jih hoteli imeti Slovenci na Koroškem, poseči jim je bilo po nemški igri, preložiti jo in igrati. In tako se je tudi zgodilo.

Okoli leta 1810. živel je na Koroškem kmet, ki nam je preložil prvi pasijonsko igro na slovenski jezik in je poleg tega spisal še drugih stvari. To je bil Andrej Drabošnjak, doma v Šentjurju na Strmcu (St. Georgen am Sternberg) nad vrbskim jezerom. Žal, da o tem vrlem kmetu nimamo zadosti podatkov. Kadar je Andrej Drabošnjak oral, imel je na vsakem koncu njive

knjigo, v katero je zapisaval svoje „rajme“, katere je izumil pri vsaki brazdi. Pravi se, da je A. Drabošnjak imel svojo tiskarnico, v kateri je sam knjige tiskal; toda ne vem zakaj, vlada mu je konfiskovala črke.

Andrej Drabošnjak bil je jako priden pisatelj. Glavno delo mu je: „Komediya od zeliga grenkiga terplenja ino smerti Jesufa Kristufa nashiga ljubiga Gospoda. Popisano od Andrea Drabofniaka eniga pavra v Korantane, is nemfhkiga v korofhko shpraho v rajme napravlano. V letu 1818.“ Preložil je torej to komedijo Andrej Drabošnjak l. 1818. Drabošnjakovega rokopisa nimam pri rokah in tudi ne vem, ali se je ohranil. Jaz imam četrty prepise Drabošnjakove komedije, katere mi je poslal gosp. profesor Josip Lendovšek. Prvi je to komedijo prepisal J. Š. (Josef Schöfmann) leta 1841., drugi prepisovatelj je Anton Unikar, kajžlar pri Sv. Rupertu l. 1854., tretji prepisovatelj je Janez Tepan na Gozdanjih z leta 1881., in konečno četrti prepisovatelj je Tomaž Aichholzer z leta 1888. Ti prepisi so torej iz raznih dob in nam pričajo, da koroški naši kmetje radi prepisujejo Drabošnjakovo komedijo. Omeniti mi je, da so vsi prepisi čedni in čitni. Vsak prepisovatelj je prepisaval v narečju svojega kraja. Komediya je pisana v „rajmah“ in dijalogu. V komediji nastopi čez 50 oseb z ulogami in množica judovskega naroda. Drabošnjakovo komedijo predstavljajo koroški kmetje o veliki noči. Vredno bi bilo, da se rokopis tiskom priobči, in jaz bodem poskrbel, da se to skoro zgodi, in sicer v Drabošnjakovem jeziku. Ker pa se Kristusovo trpljenje predstavlja vsako leto, bilo bi dobro, da nam kdo Drabošnjakov jezik popravi ter vso komedijo uredi, a Družba sv. Mohorja naj bi jo potem izdala v posebni knjižici. Ustregla bode gotovo igralcem, da se jim ne bode treba mučiti s prepisavanjem ulog, ustregla pa bode tudi razvoju jezika in književnosti.

Andrej Drabošnjak spisal je nadalje: „Trpljenje device Marije“ (Marijin pasijon) leta 1811. (Kres 1885.), ki pa ni v „rajmah“ in tudi ne v dijalogu. Potem je od njega: „Bogati mož“ (Der reiche Prasser), „Pastirci ali Rojstvo Kristusovo“ in „Izgubljeni sin“.

Vse te igre predstavljajo danes gozdanjski igralci. Poleg teh iger spisal je Andrej Drabošnjak mnogo smešnic, mej katerimi so neki jako zanimljive njegove litanije. S tem sem popisal vse književno delovanje slovenskega kmeta Andreja Drabošnjaka.

Prečastiti župnik gospod Anton Oblak poroča nam še, da je prav stara igra slovenska na Koroškem: „Asver, Aman-Mardohej“; toda te igre ni še mogel dobiti, da bi mi jo poslal v pregled. Upam, da se mu posreči najti tudi ta rokopis.

Drabošnjakovo komedijo začeli so igrati Gozdanjčanje okoli l. 1842. in potem vsako sedmo ali deseto leto. Okoli leta 1862. ustanovila se je nova družba v Maloščah (Malestig), ki je predstavljala Kristovo trpljenje pri Škocijanski cerkvi blizu grada bekštanjskega. Ta družba pa je čez nekaj let zaspala. Od gozdanjske družbe ločili so se nekateri člani, preselivši se v lipško župnijo (Lipa, Lind bei Velden) in ustanovili tam novo družbo. Te dve družbi, gozdanjska in lipška, delujeta še danes. Gozdanjčanje igrali so doma le na korist cerkvi in v druge dobrotelne namene svoje župnije. Predstave so se jim dobro obnesle; imeli so vselej dohodkov 200 do 300 goldinarjev. Gledalci so prišli od vseh krajev. Potem so začeli hoditi v druge kraje in so do danes igrali malone po vseh krajih slovenske Koroške. Doma imajo na posebnem prostoru bajtico, v kateri imajo spravljene vse priprave: oder, križ, obleko in dr. Gospod župnik Anton Oblak videl jih je igrati in pravi, da so nekateri prav izvrstno igrali, tako n. pr. Gregor Vakonik, po domače Pek iz Črešnje (Kristus), Andrej Käfer, po domače Šober iz Črešnje (Peter), Jurij Lepušič, po domače Sončnik na Korenu (Judež). Vseh gozdanjskih igralcev je okoli 40; nekateri predstavljajo več osob. Vsa igra vrši se natančno in gladko. Grozovit je sprevod na Kalvarijo. Velikaši vsi na konjih — okoli 10 do 12 — spremljajo obsojenega Kristusa na Kalvarijo. Stotnik zakliče: „Ali ste kristijani, odkrijte se“ i. t. d. Ustopnina je navadno 20 krajcarjev. Kakor sem že rekel, denar se pobira za zidanje ali popravlanje domače cerkve. Igralci govoré v narečju, kostume imajo malo čudne in starikave, tako da so meščanom, ki hodijo gledat te igre, bolj smešne, izimši nekoliko prizorov, za kmete pa imajo globok pomen, ker se udeležujejo igre s pobožnim duhom in veliko radovednostjo.

Slovenske igralce jeli so posnemati v zadnjem času tudi nemški kmetje, ki stanujejo okoli Trga (Feldkirchen), vendar nemška družba ne uspeva tako dobro, kakor slovenska. Dočim se Nemci posmehujejo predstavljalcem in se iz njih norčujejo, opazuje Slovenci pri takih predstavah tiho Kristovo trpljenje ter so zamišljeni v molitev.

O letošnji predstavi v Tinjah na Koroškem poroča „Mir“, števil. 11. od 20. aprila 1892 takole: „Kakor je bilo v „Miru“ naznanjeno, predstavljala se je v Tinjah dne 25. in 26. marca t. l. igra Kristusovega trpljenja. Igralci iz lipške fare nad Vrbo, ki so že daleč po slovenskem Koroškem znani, izvršili so svojo nalogo izvrstno. Posebno Kristus je vse hvale vreden. S svojo resnostjo je ganil srca gledalcev. Prišlo je k igri iz vseh krajev mnogo ljudi, a vendar ne toliko, kolikor se je pričakovalo. Morda so ljudje še premalo poznali zmožnost imenovanih igralcev, morda pa je bila napovedana igra še premalo znana. Tudi slabi poti so marsikoga odgnali. Igrali so tako lepo in ginljivo, da si videl marsikoga solznih oči, ako je premišljal, kako grozovito je moral naš Odrešenik še le v resnici trpeti. Grajati pa moram nekatere ženske iz tinjske okolice, ki so se pri celi igri smejale in tako nespodobno vedle, kakor da bi bile v gledišču. Taki ljudje bili bi seveda rajši na plesišču in pri posvetnih veselicah, nego pri resnobni, pobožni igri. Tudi se je veliko število gledalcev iznebilu majhnega plačila 10 ali 20 krajcarjev s tem, da so si igro od daleč, zunaj igrališča, ogledavali. Igralci imajo tudi svoje troške za pot, igralna oblačila, živež i. t. d. Žalostno je in znamenje mrzlega srca in posvetnega duha, da imajo ljudje denarje za ošabno obleko, posvetne in zapeljive veselice in druge nepotrebne reči, a za pobožne reči zdi se jim denarja škoda. Radi tega ni se nam čuditi, da so vrli igralci svojo nevoljo očitno na znanje dali“

Nova opera!

št. 22. Deželno gledališče v Ljubljani. Dr. pr. 499.

V soboto, dne 10. decembra 1892.

Teharski plemiči.

Lirična opera v treh dejanjih. Spisal A. Funtek. Uglasbil dr. Benjamin Ipavec. Kapelnik g. Fr. Gerbič. Režiser g. Jos. Nolli.

OSOBE:

Grof Urh celjski	— — — — —	gospod Josip Nolli.
Pengar, župan teharski	— — — — —	gospod Marcel Fedyczkowski.
Marjetica, njega hči	— — — — —	gospica Lujiza Daneševa.
Ivan, nje ženin	— — — — —	gospod Josip Pavšek.
Jerica	— — — — —	gospa Milka Gerbičeva.
Romar	— — — — —	gospod Fran Perdan.
Valentin, Ivanov prijatelj	— — — — —	gospod Fran Trnovski.
Glasnik grofa celjskega	— — — — —	gospod Anton Verovšek.
Prvi	} kmetijski fant	gospod Anton Tekalčev.
Drugi		gospod Josip Rus.
Tretji		gospod Ivan Orožen.
Grofov birič	— — — — —	gospod Anton Savski.

Fantje, dekleta, starejšine, viteški sluge, biriči, spremstvo grofovo. Dejanje se vrši na Teharjih sredi 15. stoletja.

Novi kostumi. Novo dekoracijo Teharjev naredila tvrdka Kautský & Rottonara, c. kr. dvorna gledališka slikarja na Dunaju.

Začetek točno ob polu 8. uri, konec pred 10. uro zvečer.

Dramatično društvo.

Pri predstavi svira orkester slavnega domačega pešpolka baron Kuhn št. 17.

Ustoppnina:

Parterni sedeži I. do III. vrste 90 kr. Parterni sedeži IV. do VIII. vrste 70 kr. Parterni sedeži IX. do XI. vrste 60 kr. Balkonski sedeži I. vrste 70 kr. Balkonski sedeži II. vrste 60 kr. Balkonski sedeži III. vrste 50 kr. Galerijski sedeži 40 kr. Ustoppnina v lože 60 kr. Parterna stojišča 50 kr. Dijaške ustoppnice 30 kr. Galerijska stojišča 20 kr.

Sedeži se dobivajo v čitalnični trafiki, Šelenburgove ulice, in na večer predstave pri blagajnici.

Prihodnja predstava boče v nedeljo dne 18. decembra 1892. l.

Blagajnica se odpre ob 7. uri zvečer.

„Národná Tiskárna“ v Ljubljani.

Facsimile gledališkega lista prve slovenske opere „Teharski plemiči“ v soboto dne 10. decembra 1892.

Opomnje in popravki.

Na strani 37. navajam v opomnji ime „dr. Merk“, „dr. Morak“. Dognano je, da se je predstavljalec župana v „Županovi Miciki“ zval „dr. Merk“, ki je bil pozneje c. kr. dvorni svetnik na Dunaju.

Na strani 75 omenjam spodaj pod črto, da je stvar glede lož rešilo višje upravno sodišče. Ta stvar je šla drugim potem. Prvo je razsodilo deželno sodišče v Ljubljani, potem nadsodišče v Gradcu in končno najvišje sodišče na Dunaju. Deželo kranjsko je zastopal dr. Alfons Mosche, posestnike lož pa dr. pl. Makso Wurzbach.

V slovenskem zabavniku „Lada“, ki je izšel leta 1864. v Mariboru, natisnen je II. dejanja 2. nastop Shakespearjeve tragedije: „Romeo in Julija“ v peterostopnih jambih. Poslovenil J. V. Jadravski.

Na strani 48., 2. vrsta od spodaj, čitaj „Podgoriški“ namesto „Podgorski“.

Na strani 52., 8. vrsta od zgoraj čitaj: „Kl. V. Klicpera“ namesto „Vl. V. Klicpera“.

Na strani 66., 9. vrsta od spodaj prečrtaj prvo besedo v tej vrsti: „nje“.

Na strani 91., 6. vrsta od zgoraj čitaj: „Svatba pri svetilnicah“ namesto „Svatba pri svetilnici“.

Na strani 117., 3. vrsta od zgoraj čitaj: „Vino, ženske, petje“, namesto „Vlino, žene petje“.

COBISS 3042300

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000216129